

The Review of International Affairs

BELGRADE, VOL. LXXVII, No. 1198, JULY–SEPTEMBER 2026

IN THIS ISSUE

Dejan VULETIĆ, Rawat SURYANG

**Greenland and the Restructuring of Arctic Security:
A Security Interface Perspective**

Bogdan STOJANOVIĆ

**Artificial Intelligence
and Nuclear Deterrence: Challenges of AI Integration
into the Nuclear Decision-Making Process**

Ivan DUJIĆ

**Relationships between the Republic
of Ireland and the United Kingdom beyond 2020**

Marko PEJKOVIĆ

The Sino-Indian Border Dispute – Is There a Way Out?

Stefan RAŠOVIĆ

**The Role of Small States in Geopolitical Power Struggles
in the Horn of Africa: A Case Study of Djibouti**

Founded in June 1950

INSTITUTE OF INTERNATIONAL
POLITICS AND ECONOMICS

ISSN 0486-6096
ISSN (Online) 2955-9030

The Review of International Affairs

ISSN 0486-6096

UDK 327

Four issues per year

VOL. LXXVII, No. 1198, JULY–SEPTEMBER 2026

Publisher

Institute of International Politics and Economics
25 Makedonska, 11000 Belgrade

For the Publisher

Prof. Dr. Gordana MIŠEV
Acting Director

Editor-in-Chief

Danilo BABIĆ, Ph.D.

Deputy Editor-in-Chief

Katarina ZAKIĆ, Ph.D.

Secretary

Pavle NEDIĆ, MA

Publishing Council

Prof. Huang PING, Full professor, Centre for Taiwan, Hong Kong, Macao Studies,
Chinese Academy of Social Sciences, Beijing, President of the Publishing Council

Prof. Richard SAKWA, Full professor, University of Kent, Canterbury

Dr. Laurence WEINBAUM, Israel Council on Foreign relations, Jerusalem

Prof. Darko TANASKOVIĆ, Full professor, Faculty of Philology, University of Belgrade

Dr. Slavenko TERZIĆ, Full member of Serbian Academy of Science and Art, Belgrade

Editorial Board

Prof. Zhang YUYAN, Full Professor, Institute of World Economics and Politics,
Chinese Academy of Social Sciences, Beijing

Prof. Liu ZUOKUI, Professor/Senior Research Fellow,
the Institute of World History of the Chinese Academy of Historical Sciences, Beijing

Prof. Dr. Taro TSUKIMURA, Full Professor, Doshisha University, Kyoto

Prof. Dr. Edward NEWMAN, Full Professor, School of Politics and International Studies,
University of Leeds

Prof. Dr. Stefano PILOTTO, Full Professor, Faculty of Political Science, University of Trieste

Prof. Dr. Milomir STEPIĆ, Full Professor, Institute for Political Studies, Belgrade

Prof. Denis SULLIVAN Jr, Professor, Co-Director of Middle East Center,
Northeastern University, Boston

Dr. Valentin KATRANZHIEV, Associate Professor, Diplomatic Institute,
Ministry of Foreign Affairs, Republic of Bulgaria

Dr. Iulia Monica OEHLER-SINCAI, Senior Researcher, Institute for world Economy,
Romanian Academy, Bucharest

The Review of International Affairs

Prof. Dr. Relja ŽELJSKI, National Security Academy, Serbia
Prof. Dr. Dragan ŽIVALJEVIĆ, National Security Academy, Serbia
Prof. Dr. Bojan MILISAVLJEVIĆ, Full Professor, Faculty of Law, University of Belgrade
Prof. Dr. Predrag BJELIĆ, Full Professor, Faculty of Economy, University of Belgrade
Prof. Dr. Saša MIJALKOVIĆ, Full Professor, University of Criminalistics and Police Studies, Belgrade
Prof. Dr. Ulrico AGNATI, Full Professor, University of Urbino Carlo Bo, Italy
Dr. Ritsa PANAGIOTOU, Senior Research Fellow, Centre of Planning and Economic Research, Athens
Dr. Elena SAFRONOVA, Leading Researcher, Institute of China and Contemporary Asia
of the Russian Academy of Sciences, Moscow
Prof. Dr. Mher SAHAKYAN, Associate Professor, Fulbright Visiting Scholar, SAIS, Johns Hopkins
University; Director China-Eurasia Council for Political and Strategic Research, Armenia
Prof. Dr. Dragan PAVLIČEVIĆ, Associate Professor, Xi'an Jiaotong – Liverpool University, Xi'an
Prof. Dr. Gokhan TEKIR, Associate Professor, Department of International Relations,
Ankara Hacı Bayram Veli University, Turkey
Prof. Dr. Sanja TEPAVČEVIĆ, Associate Professor, European Humanitarian University, Lithuania;
Professor of Political Science, Free University, Latvia
Prof. Dr. Matteo MARCONI, Assistant professor, History of International Relations,
University of Udine

Layout

Sanja BALOVIĆ

Language editor

Vineta MARINOVIĆ

Language Shop, d.o.o., Belgrade, Miloša Pocerca 11/5

For information on annual subscription please contact

BIFS doo, Španskih boraca 2/12
11070 Belgrade, Serbia,
Tel: +381 63 8080577; 11 2146073
E-mail: bifsdo@gmail.com

Printed by

Donat Graf d.o.o., Belgrade, Mike Alasa 52

Web Address

www.thereviewofinternationalaffairs.rs

The Review of International Affairs is the National journal of international significance, classified M23, according to the classification by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia.

Publishing of *The Review of International Affairs* is funded by
the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia

The Review of International Affairs

Vol. LXXVII, No. 1198, July–September 2026

UDK 327 ISSN 0486-6096

Contents/Садржај

Dejan Vuletić, Rawat Suryang, *Greenland and the Restructuring of Arctic Security: A Security Interface Perspective*

Дејан Вулетић, Сурјанг Рават, Гренланд и преуређење безбедности на Арктику: перспектива безбедносног међупростора (интерфејса)

523–565

Bogdan Stojanović, *Artificial Intelligence and Nuclear Deterrence: Challenges of AI Integration into the Nuclear Decision-Making Process*

Богдан Стојановић, Вештачка интелигенција и нуклеарно одвраћање: изазови интеграције ВИ у процес одлучивања о нуклеарним питањима

567–601

Ivan Dujić, *Relationships between the Republic of Ireland and the United Kingdom beyond 2020*

Иван Дујић, Односи између Републике Ирске и Уједињеног Краљевства у периоду након 2020. године

603–645

Marko Pejковић, *The Sino-Indian Border Dispute – Is There a Way Out?*

Марко Пејковић, Гранични спор између Кине и Индије – да ли постоји решење?

647–686

Stefan Rašović, *The Role of Small States in Geopolitical Power Struggles in the Horn of Africa: A Case Study of Djibouti*

Стефан Рашовић, Улога малих држава у геополитичким борбама за моћ на рогу Африке: студија случаја Џибутија

687–724

A WORD FROM THE EDITORS

As of September 11, 2026, a new editorial team assumed responsibility for *The Review of International Affairs*. We would like to take this opportunity to express our sincere gratitude to our esteemed colleagues, Dr Nenad Stekić and Dr Nevena Šekarić Stojanović, who successfully managed the journal during the preceding period. They deserve full credit for the issue now before you.

Out of respect for them, as well as for the authors and reviewers who devoted considerable time and effort to bringing this issue to publication, none of the editorial decisions previously made have been altered. In this way we want to express our gratitude to them.

The Editorial Team

РЕЧ УРЕДНИШТВА

Дана 11. септембра 2026. часопис *The Review of International Affairs*, добио је ново уредништво. Овом приликом се срдечно захваљујемо нашим драгим колегама др Ненаду Стекићу и др Невени Шекарић Стојановић који су успешно водили часопис у протеклом периоду. Број који је пред вама је у потпуности њихова заслуга. Због поштовања према њима, ауторима и рецензентима који су уложили огроман труд да овај број часописа угледа светлост дана, ни једна раније донета уредничка одлука није промењена. На овај начин желимо да им одамо признање и захвалност.

Уреднички тим

GREENLAND AND THE RESTRUCTURING OF ARCTIC SECURITY: A SECURITY INTERFACE PERSPECTIVE

Dejan VULETIĆ¹, Suryang RAWAT²

ABSTRACT

This article examines how Greenland helps explain the restructuring of national security under conditions of layered sovereignty and the structural transformation of Arctic security. Drawing on securitisation theory, it develops the concept of Greenland as a security interface—an intermediate political space in which Greenlandic authorities, despite lacking full sovereignty in foreign and defence policy, exercise significant political capacity in areas such as economic regulation, resource governance, and external cooperation. The study employs a qualitative, theory-guided interpretation of relevant literature and demonstrates that Greenland's contemporary strategic significance cannot be adequately explained by geography, natural resources, or military infrastructure alone. Instead, security increasingly develops through the interaction of political authority, institutional arrangements, economic governance, and systemic competition across multiple levels of governance. The findings indicate that contemporary security environments blur the boundaries between domestic governance and foreign and security policy, challenging exclusively state-centric and military conceptions of security. By conceptualising Greenland as a security interface, the article offers a transferable analytical framework for understanding how layered sovereignty and systemic competition increasingly reshape national security beyond traditional state-centric models.

ARTICLE HISTORY

Received:

07/05/2026

Revised:

30/07/2026

Accepted:

18/08/2026

KEYWORDS

Arctic security;
security interface;
layered
sovereignty;
national security;
systemic
competition.

Cite this article as: Vuletić, Dejan, and Suryang Rawat 2026. "Greenland and the Restructuring of Arctic Security: A Security Interface Perspective". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 523–565. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.1

¹ Senior Research Fellow, The Strategic Research Institute, University of Defence, Belgrade, Serbia. E-mail: dejan.vuletic@mod.gov.rs, <https://orcid.org/0000-0001-9496-2259>.

² PhD research scholar, Symbiosis International University, Lavale, India. E-mail: suryang.rawat1996@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5814-5527>.

Introduction

Over the past decade, Greenland has shifted from the margins of Arctic politics to centre stage in strategic debates among major powers. Once widely described as a relatively stable arena of international cooperation, the Arctic has increasingly become associated with renewed military activity, intensified strategic competition, and the transformation of regional security following Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022 (Wegge and Halsne 2022, 32–33; U.S. Department of Defence 2024, 1–3). These developments have been further reinforced by Finland's and Sweden's accession to NATO, fundamentally reshaping the Alliance's northern strategic posture and increasing the strategic importance of the Arctic within Euro-Atlantic defence planning (Friis and Tamnes 2024; U.S. Department of Defence 2024, 1–3). More broadly, these regional developments have unfolded within an international security environment shaped by Russia's war against Ukraine, continuing conflict in the Middle East, and intensifying strategic rivalry among the United States, China, and Russia. Together, these simultaneous crises have reinforced the interaction of economic, technological, and military competition across previously distinct theatres, increasing the importance of strategic mobility, resilient supply chains, early warning, and coordinated Allied defence planning (The White House 2025). Within this evolving security environment, Greenland occupies a complex strategic position. Its geographical location between North America and Europe, combined with its long-standing integration into Cold War strategic planning, placed Greenland at the core of transatlantic security dynamics (Petersen 2011, 90–95). Today, Greenland's expanding autonomy, its growing role in North American missile defence, and its renewed geopolitical significance further reinforce its position at the intersection of regional security transformation and systemic power competition (U.S. Department of Defence 2024, 4–7).

Yet, Greenland's growing prominence in contemporary strategic debates cannot be fully explained by conventional geopolitical factors such as geographical location or resource potential alone. While the island has long occupied an important position in transpolar defence planning and early warning architectures (Petersen 2011, 90–95), recent geopolitical and technological developments have fundamentally altered the strategic context in which these longstanding geographical advantages are interpreted (U.S. Department of Defence 2024, 4–7). Russia's invasion of Ukraine, the enlargement of NATO to include Finland and Sweden, and renewed emphasis on Arctic defence and deterrence have reinforced Greenland's significance within North American and Euro-Atlantic security planning (Friis and Tamnes 2024; U.S. Department of Defence 2024, 1–7). At the same time, climatic change, technological innovation, and intensifying great power competition continue to reshape the Arctic security landscape. Consequently, the Arctic no longer reflects the post-Cold War framework associated primarily with institutional

cooperation and environmental governance but is increasingly characterised by overlapping layers of military competition, technological rivalry, and strategic recalibration (Gad et al. 2024, 227–229; Østhagen 2016; Wegge and Halsne 2022, 32–33). Within this evolving environment, Greenland should not be understood solely as an object of external strategic interest; rather, it represents a strategic interface where competing security discourses, alliance priorities, and political ambitions increasingly converge.

Existing research approaches Greenland from several analytical perspectives. Some authors emphasise its geostrategic significance within NATO's northern flank and its longstanding role in United States deterrence strategy, particularly through military infrastructure and early warning capabilities in the High North (Wegge 2022, 94–113; U.S. Department of Defence 2024, 4–7). Others focus on Greenland's resource potential, economic dependency, critical minerals, and the implications of climate change for maritime routes, energy security, and resource extraction (Spence and Hanlon 2025, 4–5; Schwartz and Baskaran 2026). A third body of research examines Greenland's political development, highlighting processes of self-government, paradiplomacy, and the evolving distribution of authority within the Kingdom of Denmark (Gad 2017, 104–107; Ackrén 2014, 42–43; Gad et al. 2024, 227–229). In this article, par diplomacy refers to the external engagement of subnational authorities in economic, political, and institutional arenas that remain formally within the jurisdiction of the sovereign state. In Greenland's case, such engagement does not replace Danish foreign policy competence but operates alongside it, expanding local political agency within negotiated sovereignty arrangements. While these perspectives provide valuable insights, they generally remain analytically separated. Military strategy, economic development, political autonomy, and security governance are frequently examined as distinct domains despite their increasing interdependence in the contemporary Arctic security environment.

This article develops a different analytical perspective by examining Greenland as a security interface within the broader transformation of Arctic security. Rather than treating the island primarily as a strategic asset or as a case of expanding political autonomy, it explores how military, political, and economic processes interact across multiple levels of governance. The central research question is: *How does Greenland illustrate the restructuring of Arctic security under conditions of layered sovereignty and intensifying systemic competition?* In this article, systemic competition refers to the sustained interaction of military, economic, technological, and political rivalry among major powers across interconnected regional and institutional settings. The concept of a security interface provides a framework for analysing how security outcomes emerge through the interaction of subnational agency, institutional constraints, and broader geopolitical dynamics. From this perspective, Greenland's contemporary strategic significance cannot be explained by any single factor. Instead, it reflects the simultaneous interaction of military

competition, institutional evolution, postcolonial political change, and shifting patterns of great power rivalry that together are reshaping the Arctic security environment (Wang and Degeorges 2014, 4–5, 8–10; Gad et al. 2024, 227–229).

This interpretation builds on existing scholarship on securitisation and desecuritisation in Arctic politics. For much of the post-Cold War period, security in the region was managed through a combination of military presence, institutional cooperation, and deliberate political restraint (Gad et al. 2024, 227–231). Greenlandic political discourse similarly prioritised economic development, social resilience, and civilian governance while generally downplaying conventional military threats (Gad 2017, 104–107). In recent years, however, the regional security environment has changed considerably. Russia’s full-scale invasion of Ukraine, China’s expanding economic interests in the Arctic, and the renewed strategic focus of the United States have contributed to a return of hard security concerns across the region (Sørensen 2018, 1–3; U.S. Department of Defence 2024, 1–7). As a result, cooperative institutions have not disappeared but increasingly operate alongside renewed geopolitical competition and military deterrence, creating a more complex Arctic security environment.

This article draws on securitisation theory together with research on Arctic governance and sovereignty to explain Greenland’s growing strategic importance. Arctic security has long been characterised by a tension between military realities and political narratives. While regional cooperation was sustained through processes of desecuritisation that deliberately reduced the political salience of defence issues, military infrastructure and strategic commitments remained largely intact (Gad et al. 2024, 228–231). Rather than disappearing, strategic competition persisted beneath the surface of cooperative governance through enduring defence arrangements and long-established strategic installations (Wang and Degeorges 2014, 4–5). Building on this perspective, the article introduces the concept of a security interface, understood as an institutional and political setting in which domestic governance, subnational agency, external strategic interests, and security responsibilities interact across different levels of authority. Processes of self-government and par diplomatic engagement have expanded Greenland’s political agency without fundamentally altering the constitutional distribution of sovereignty between Nuuk and Copenhagen (Ackrén 2014, 42–43; Gad 2017, 104–107). From this perspective, security outcomes emerge through the interaction of political bargaining, economic interdependence, institutional adaptation, and strategic competition rather than through military capability alone (Vuletić 2026b).

Methodologically, the article employs a qualitative, theory-informed analysis of academic research, official strategic documents, and policy studies concerning Arctic security and Greenland’s political development. The analysis focuses on developments between 2014 and 2026, with particular attention to the post-2022 security environment. It examines how military, economic, and political processes

interact in shaping Greenland's strategic position rather than attributing developments to a single causal factor. Greenland therefore serves as a revealing analytical case through which broader transformations in Arctic security can be understood. The principal theoretical contribution of this article lies in developing the concept of the security interface as an analytical framework for explaining how layered sovereignty and systemic competition jointly reshape national security in the contemporary Arctic.

The Transformation of Arctic Security

Throughout much of the post-Cold War period, the Arctic was widely regarded as an exceptional case within international security. Despite the continued presence of substantial military capabilities, the region was generally characterised by relatively low levels of geopolitical confrontation and a strong emphasis on political cooperation (Wegge and Halsne 2022, 32). This perception was reinforced by governance arrangements that prioritised environmental protection, scientific cooperation, and confidence-building among Arctic states, giving rise to what became known as Arctic exceptionalism. Within this framework, security concerns did not disappear; rather, they were increasingly managed through processes of desecuritisation that sought to reduce the political salience of defence issues and incorporate them into routine political governance (Gad et al. 2024, 228–231).

This cooperative narrative, however, did not eliminate the Arctic's underlying strategic importance. Throughout the Cold War, Greenland remained embedded within transatlantic defence arrangements, while military infrastructure continued to underpin broader deterrence and early-warning architectures (Petersen 2011, 90–92, 101–103). Although the political visibility of these capabilities declined after the Cold War, they were never dismantled. Instead, they became less prominent within a regional discourse that increasingly emphasised cooperation, environmental governance, and institutional stability. Security considerations therefore remained embedded in the Arctic's strategic architecture even as they were progressively depoliticised in public and diplomatic discourse (Wang and Degeorges 2014, 4–5).

Over the past decade, this equilibrium has progressively eroded. Accelerated climate change has reduced sea ice, increasing the accessibility of maritime routes and resource-rich areas, while technological advances have expanded the feasibility of sustained military and civilian operations across the High North (Spence and Hanlon 2025, 4–5). More significantly, Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022 and the subsequent strengthening of NATO's northern posture have altered strategic perceptions of the Arctic, shifting attention from cooperative governance toward deterrence, resilience, and military preparedness (U.S. Department of Defence 2024, 1–7). As great power competition has intensified, the Arctic is now viewed not simply

as a region of cooperation but as an integral component of wider Euro-Atlantic and global strategic competition (Sørensen 2018, 1–3).

The transformation of Arctic security has not resulted from a single political decision but from the cumulative interaction of strategic, economic, and political processes. Economic developments associated with the energy transition, critical minerals, maritime infrastructure, and emerging transport routes have become increasingly intertwined with strategic competition, blurring the distinction between economic development and security policy. At the political level, these dynamics have reinforced debates linking modernisation, external dependency, and economic development to questions of sovereignty and national identity. As Gad's analysis of Greenlandic identity politics demonstrates, issues of external influence, linguistic hierarchies, and economic dependence are frequently articulated as matters of existential significance for Greenland's future political status (Gad 2017, 108–112). Consequently, economic initiatives increasingly become embedded within broader political and strategic debates over autonomy, governance, and long-term statehood.

Securitisation theory provides a useful framework for interpreting this transformation. During much of the post-Cold War period, Arctic political discourse was characterised by efforts to desecuritise regional affairs, presenting the Arctic primarily as a space of cooperation, economic development, and environmental governance rather than strategic confrontation (Gad et al. 2024, 228–231). This framing contributed to the perception of the Arctic as a low-tension region, even though substantial military capabilities and alliance commitments remained in place (Wegge and Halsne 2022, 32). Recent geopolitical developments, particularly Russia's full-scale invasion of Ukraine and the resulting changes in Euro-Atlantic security, have challenged this narrative by bringing deterrence, military preparedness, and strategic competition to the centre of Arctic political debate (U.S. Department of Defence 2024, 1–7). Rather than replacing existing governance arrangements, these developments have layered renewed geopolitical rivalry onto established institutional structures, creating a strategic environment in which cooperation and competition now coexist (U.S. Department of Defence 2024, 1–7; Popadić 2026).

The reconfiguration of Arctic security reflects the growing interaction of economic development, institutional capacity, and strategic competition. Rather than emerging primarily through direct military confrontation, contemporary security challenges increasingly develop through long-term processes associated with resource governance, infrastructure investment, critical mineral supply chains, and the expansion of maritime connectivity. As Wang and Degeorges argue, competition in the Arctic is likely to remain predominantly commercial rather than military, even though its consequences may reshape the broader regional security environment (Wang and Degeorges 2014, 7–8). In this context, decisions concerning infrastructure, investment, and resource management acquire strategic significance

that extends well beyond their immediate economic purpose. Dependence on external capital, technology, and institutional support may gradually influence political expectations, patterns of cooperation, and strategic alignment, particularly in a small and institutionally constrained polity such as Greenland (Wang and Degeorges 2014, 12–15). Consequently, initiatives presented primarily as instruments of economic development may also produce long-term security effects without being explicitly framed as defence policy.

Within this evolving security environment, the continued functioning of cooperative institutions should not be interpreted as evidence that strategic competition has diminished. Governance mechanisms such as the Arctic Council remain important instruments of regional coordination, yet they increasingly operate alongside renewed deterrence planning, alliance adaptation, and military modernisation across the High North. As Wegge argues, recent developments illustrate an Arctic security environment in which institutional cooperation and strategic competition coexist rather than exclude one another (Wegge 2022, 99–103). The transformation of Arctic security therefore reflects not the replacement of one regional order by another, but the gradual layering of new geopolitical dynamics onto existing governance arrangements. It is within this changing strategic context that Greenland's strategic significance should be understood.

Greenland in Great Power Strategy

Greenland's renewed strategic prominence has become particularly evident following Russia's full-scale invasion of Ukraine, NATO's enlargement to include Finland and Sweden, and the growing emphasis on Arctic defence within Euro-Atlantic security planning. These developments have reinforced international attention toward Greenland's role in Arctic infrastructure, missile defence, and critical mineral supply chains (U.S. Department of Defence 2024, 1–7). Yet Greenland's incorporation into transatlantic security arrangements long predates these recent geopolitical developments. During the Second World War and throughout the Cold War, the island became institutionally embedded within broader North Atlantic strategic structures. These linkages persisted beyond the bipolar era, underscoring the enduring relevance of Greenland within transatlantic security frameworks (Wang and Degeorges 2014, 4).

Recent geopolitical developments therefore do not represent the emergence of an entirely new strategic environment. Rather, they reflect the reinterpretation of Greenland's long-standing geostrategic position under changing political, technological, and environmental circumstances. Located between North America and Europe, Greenland has consistently occupied an important position in alliance coordination, sovereignty debates, and strategic planning. This continuity reflects a longstanding U.S. objective of limiting rival great power influence in the North

Atlantic and the Western Hemisphere, a principle that has shaped American policy toward Greenland since the Second World War (Berry 2016).

Although the Cold War ended, Greenland's strategic position did not lose its structural relevance. Instead, the political framing of security gradually shifted. Military installations continued to operate, while political discourse increasingly focused on economic development, civilian governance, and regional cooperation. In Greenlandic domestic politics, defence issues were often discussed in terms of economic costs, administrative responsibility, or civilian utility rather than military strategy (Gad et al. 2024, 227–231). This discursive moderation contributed to the perception that the Arctic had become increasingly detached from broader geopolitical rivalry, even though defence arrangements, alliance commitments, and strategic infrastructure remained largely unchanged. Russia's full-scale invasion of Ukraine and the subsequent strengthening of NATO's northern posture did not create a new strategic architecture; rather, they restored the political and operational salience of long-standing strategic structures within a fundamentally altered security environment.

Greenland's renewed strategic prominence reflects the interaction of technological change, geopolitical competition, and institutional continuity. Greenland's strategic infrastructure was originally embedded within Cold War early-warning and deterrence architectures, establishing its enduring role in transatlantic defence planning (Petersen 2011, 90–92). More recently, advances in missile defence, space-based surveillance, and long-range sensing technologies have renewed the operational significance of high-latitude locations, further reinforcing the strategic value of this infrastructure within North American and Euro-Atlantic security planning (U.S. Department of Defence 2024, 4–7). At the regional level, Russia's full-scale invasion of Ukraine, together with Finland's and Sweden's accession to NATO, has strengthened the Alliance's northern posture and prompted adjustments in defence planning across the High North (Wegge 2022, 94–99; U.S. Department of Defence 2024, 1–7). These developments do not represent the creation of a fundamentally new security architecture. Rather, they demonstrate how longstanding strategic structures have been adapted to a changing geopolitical environment in which continuity and transformation coexist.

The contemporary strategic environment differs from earlier periods in that military considerations now intersect more directly with economic and technological competition. Greenland's significant deposits of rare earth elements and other critical minerals essential for advanced manufacturing, defence industries, and the energy transition have attracted growing international attention. Western governments increasingly view these resources through the lens of supply chain resilience, strategic dependency, and efforts to reduce reliance on dominant suppliers, particularly China. Recent policy analyses explicitly identify Greenland's mineral potential as part of broader Western strategies to strengthen critical mineral supply chains under conditions of intensifying geopolitical competition (Schwartz and Baskaran 2026). At

the same time, high extraction costs, limited infrastructure, environmental constraints, and regulatory uncertainty continue to limit the short-term viability of large-scale mining projects (Spence and Hanlon 2025). Nevertheless, debates over mining, infrastructure investment, and port development increasingly extend beyond commercial considerations and have become closely associated with broader questions of geopolitical influence, strategic alignment, and long-term dependency.

China's expanding Arctic engagement illustrates how economic initiatives increasingly acquire strategic significance under conditions of intensifying great power competition. Rather than relying on direct military presence, China's activities in Greenland have centred on economic investment, research cooperation, and infrastructure development. These activities have increasingly prompted reassessments of their strategic implications among Western governments. The publication of China's Arctic Policy White Paper and the incorporation of Arctic Sea routes into the Belt and Road Initiative signalled a more proactive Chinese approach to the region (Sørensen 2018). Analyses of China's Arctic policy suggest that sustained investment, research cooperation, and infrastructure development may gradually generate economic and technological dependencies that acquire political significance under conditions of strategic competition (Sørensen 2018, 4–6). Consequently, Arctic governments have increasingly assessed Chinese engagement not solely in commercial terms but also through the broader framework of geopolitical competition and technological interdependence. In Greenland, these developments have led Greenlandic political leaders to balance opportunities for economic diversification against concerns expressed in Copenhagen and Washington regarding strategic dependency and critical infrastructure (Sørensen 2018, 4–6). China's Arctic engagement therefore demonstrates how economic activity, institutional participation, and infrastructure investment can gradually acquire broader security relevance without assuming an overtly military character.

The convergence of enduring military infrastructure and intensifying economic competition has brought Greenland back to the forefront of international security debates. In recent years, political and strategic attention in the United States has increasingly focused on Greenland's role, particularly the functions of Pituffik Space Base within missile warning, space surveillance, and Arctic defence architectures (Spence and Hanlon 2025, 3–4; U.S. Department of Defence 2024, 4–7). These developments have unfolded within broader regional and international political dynamics shaped by Russia's full-scale invasion of Ukraine, NATO's enlargement, and the strengthening of Allied defence planning in the High North (Spence and Hanlon 2025, 4; Wegge 2022). Greenland's renewed prominence, however, cannot be explained solely by political statements or short-term geopolitical developments. Rather, it reflects the island's enduring position within overlapping strategic frameworks. For the United States, Greenland constitutes a critical component of North American and transatlantic defence. For Denmark, it combines alliance

obligations with constitutional responsibilities within the Danish Realm. For Greenland's self-government, growing external interest creates opportunities for economic diversification and greater international engagement, while simultaneously generating complex questions concerning sovereignty, regulatory authority, and long-term political autonomy. Greenland's strategic importance therefore derives not only from its geographical location but also from its growing capacity to influence how competing strategic, economic, and political interests are negotiated within the evolving Arctic security environment.

Although the 2025 U.S. National Security Strategy does not address Greenland as a separate regional category, its emphasis on strategic locations, critical infrastructure, resilient supply chains, and access to critical minerals has direct implications for Greenland's position within North American security planning. Its focus on commercial diplomacy, resilient supply chains, energy infrastructure, and critical mineral access also confirms that economic engagement is increasingly understood as an instrument of strategic competition. From this perspective, Greenland's significance extends beyond its military infrastructure and derives increasingly from the interaction of geographical access, resource governance, technological connectivity, and the wider objective of limiting rival influence within strategically sensitive spaces (The White House 2025).

Russia's expanded military posture in the Arctic has contributed significantly to renewed strategic attention to the High North. The modernisation of Arctic military infrastructure increased operational activity, and the integration of the region into Russia's broader strategic posture have reinforced Allied concerns regarding deterrence, early warning, and freedom of manoeuvre in northern Europe (Zysk 2020). Following Russia's full-scale invasion of Ukraine, these concerns acquired greater urgency, contributing to the strengthening of NATO's northern posture and a reassessment of Arctic defence planning (Spence and Hanlon 2025, 4; Wegge 2022). Rather than replacing existing governance arrangements, this renewed strategic competition has transformed the context within which they operate, requiring Arctic actors to manage cooperation and deterrence simultaneously. For Greenland, these developments do not imply direct involvement in military confrontation. Instead, they reinforce the island's security relevance as part of a wider security environment in which geopolitical rivalry interacts with institutional responsibilities, alliance commitments, and competing political interests.

Taken together, these developments have repositioned Greenland from a relatively low-visibility component of Cold War strategy to a central node within contemporary Arctic security. The island illustrates how strategic competition increasingly unfolds through the interaction of military infrastructure, critical resource governance, technological cooperation, and political decision-making rather than through military deployments alone (Spence and Hanlon 2025, 3–5; Schwartz and Baskaran 2026). This broader evolution reflects a growing tendency

for contemporary security competition to develop through the interaction of military, technological, economic, and political processes rather than through conventional military power alone (Vuletić 2026a). External actors seek to shape Greenland's future not only through defence policy but also through investment, infrastructure development, scientific cooperation, and access to strategically important resources (Sørensen 2018, 4–6; Schwartz and Baskaran 2026). At the same time, Greenland is no longer merely an object of great power competition. Its expanding political autonomy and growing capacity to influence decisions concerning resource management, foreign investment, and external partnerships have increased its role in shaping regional security dynamics (Jacobsen and Lindbjerg 2024, 196–226). Consequently, Greenland's strategic significance derives from the interaction between external geopolitical competition and internal political agency, making the island an increasingly important security interface through which military, economic, technological, and political dimensions of Arctic security intersect.

Greenland as a Security Interface

Within this transformed Arctic security environment, Greenland occupies an intermediate political and strategic position between external strategic competition and internal political agency. Existing interpretations tend to approach the island either as a strategic asset within geopolitical rivalry or as a political entity advancing toward greater autonomy within the Danish Realm. While each perspective captures an important dimension of Greenland's evolving role, neither is analytically sufficient in isolation. Greenland's strategic relevance reflects the combined effects of political agency, economic interdependence, and geopolitical competition. From this perspective, the island operates as a security interface through which distinct political, economic, and strategic logics converge and mutually shape one another. Conceptualising Greenland as a security interface constitutes the central analytical contribution of this article by providing a framework for explaining how layered sovereignty reshapes national security under conditions of systemic competition (Risse 2011).

The concept of a security interface emphasises interaction rather than hierarchy. Greenland cannot be understood either as a passive object of external strategic competition or as an autonomous actor capable of independently shaping regional security outcomes. Instead, it occupies an intermediate political space in which local political agency, external strategic interests, and institutional constraints continuously interact. This configuration reflects broader changes in the security environment, where the distinction between domestic governance and international security has become increasingly blurred (Østhagen 2021; Risse 2011). Consequently, Greenland's internal debates over economic development, resource governance, and political autonomy acquire external strategic significance, while

shifts in the wider geopolitical environment increasingly influence domestic political decision-making. Viewed in this way, strategic outcomes emerge not from any single actor or level of governance but from the combined effects of political, institutional, and strategic processes operating simultaneously across multiple levels.

A key dimension of this interface dynamic lies in Greenland's expanding engagement in subnational diplomacy. Following the 2009 Self-Government Act, Greenlandic authorities acquired broader competencies in domestic governance and resource management, while foreign and defence policy formally remained under Danish jurisdiction (Ackrén 2014, 42–43). Within these institutional constraints, political leaders in Nuuk have increasingly pursued external economic and diplomatic engagement as part of a long-term strategy to strengthen political agency and reduce structural dependence on Danish financial transfers. International engagement enables Greenland to exercise influence beyond the formal limits of sovereignty by participating in transnational networks, negotiating investment initiatives, and shaping its international profile (Jacobsen 2020). At the same time, these activities unfold within a geopolitical environment in which external actors are rarely perceived as neutral economic partners but increasingly as potential strategic stakeholders (Jacobsen and Lindbjerg 2024). Consequently, initiatives related to mining, infrastructure, research cooperation, or foreign investment are frequently interpreted through broader alliance priorities, particularly in Copenhagen and Washington. Economic diplomacy therefore becomes inseparable from strategic competition, illustrating how domestic governance decisions acquire wider security implications within a system of layered sovereignty.

Resource politics further reinforces Greenland's role as a security interface. The island's deposits of rare earth elements and other critical minerals associated with advanced manufacturing and the global energy transition are frequently presented in domestic political debates as a potential pathway towards greater fiscal autonomy. At the same time, practical obstacles, including high extraction costs, limited infrastructure, environmental constraints, regulatory uncertainty, and labour shortages, continue to complicate large-scale resource development (Spence and Hanlon 2025, 5; Schwartz and Baskaran 2026). Legal and administrative arrangements within the Danish Realm further shape the governance and implementation of major mining projects (Mortensen 2014). Despite these constraints, Greenland's mineral resources have acquired growing geopolitical significance as Western governments increasingly view them through the lens of supply chain resilience and strategic dependence, particularly in relation to China (Schwartz and Baskaran 2026; Bergmann et al. 2025). Consequently, debates over resource development extend well beyond questions of commercial viability and increasingly involve broader considerations of strategic resilience, regulatory authority, and long-term geopolitical influence. Rather than representing an economic issue solely, resource governance illustrates how domestic development

choices become embedded within wider patterns of strategic competition, reinforcing Greenland's function as a security interface.

At the same time, Greenland's continued integration into transatlantic security arrangements places clear structural limits on its political manoeuvrability. Although the Self-Government framework has expanded domestic competencies, responsibility for foreign, security, and defence policy formally remains with the Kingdom of Denmark, limiting Greenland's ability to redefine its external security relationships independently (Ackrén 2014, 42–43). Greenland's strategic significance, however, extends beyond these constitutional arrangements. Its long-standing integration into the transatlantic security architecture means that political and economic developments on the island are increasingly interpreted through broader Allied strategic considerations rather than solely as domestic affairs (Petersen 2011; Friis and Tamnes 2024). This tendency has become more pronounced amid the deterioration of the European security environment following Russia's invasion of Ukraine and the subsequent enlargement of NATO, which have reinforced the strategic importance of the European High North (Bergmann et al. 2025). Consequently, decisions concerning infrastructure, foreign investment, or critical resource development increasingly attract attention in Copenhagen, Washington, and Brussels because of their potential implications for Allied strategic interests. Greenland therefore illustrates how domestic governance decisions become embedded within wider institutional and strategic relationships, reinforcing its role as a security interface.

The analysis presented here reveals a paradox characteristic of peripheral territories exposed to intensified strategic competition. Growing external attention enhances Greenland's political leverage by expanding opportunities for international partnerships, investment, and diplomatic engagement. At the same time, it narrows the scope for autonomous decision-making, as domestic political choices become increasingly subject to the strategic interests and security concerns of external actors. Greenlandic authorities must therefore navigate a complex environment in which economic diversification, aspirations for greater political autonomy, and reassurance towards Allied partners must be balanced simultaneously. Rather than increasing or diminishing sovereignty in a linear manner, external engagement simultaneously expands political opportunities while intensifying strategic constraints. This paradox illustrates the central logic of the security interface: political agency develops through, rather than despite, growing strategic interdependence.

The interface character of Greenland is also shaped by the temporal dynamics of contemporary security. Unlike conventional military crises, many Arctic security challenges evolve gradually through decisions concerning infrastructure, regulatory frameworks, technological connectivity, and long-term investment. Projects initially presented as commercial, scientific, or developmental initiatives may acquire strategic significance as geopolitical conditions evolve (Pezard et al. 2022). This

gradual transformation complicates policymaking by requiring governments to evaluate the long-term security implications of decisions made under conditions of uncertainty rather than immediate confrontation. Consequently, questions concerning infrastructure ownership, critical supply chains, digital connectivity, and resource governance become matters of anticipatory security governance rather than crisis management. Greenland therefore illustrates how Arctic security increasingly develops through cumulative political and economic decisions whose strategic consequences emerge over time, highlighting the growing interdependence between domestic governance and strategic competition.

Greenland's political trajectory also highlights the importance of identity and legitimacy in shaping evolving security dynamics. Debates over independence, fiscal sustainability, and international alignment are embedded in broader postcolonial narratives that frame sovereignty as the gradual realisation of a distinct Greenlandic political community (Gad 2017). Rather than representing a fixed cultural attribute, national identity is continuously negotiated through political debates over language, welfare, democracy, and external engagement. These narratives shape not only domestic understandings of self-determination but also the conditions under which cooperation with external actors is regarded as politically legitimate. Consequently, partnerships related to investment, resource development, or international cooperation are evaluated not only in terms of their economic or strategic benefits but also according to their compatibility with Greenland's evolving political identity. This illustrates that security is shaped not only by material capabilities and geopolitical location but also by the legitimacy through which political choices are interpreted and accepted.

Taken together, these dynamics demonstrate that Greenland's significance lies not simply in its strategic location but in the way multiple dimensions of security converge within a single political space. Military continuity, economic transformation, environmental change, institutional governance, and political agency operate simultaneously, creating a security environment that cannot be adequately understood through traditional geopolitical perspectives alone. Greenland thus illustrates how governance, economic competition, and strategic rivalry become mutually constitutive, requiring analytical approaches that move beyond conventional distinctions between domestic and international security.

Understanding Greenland as a security interface therefore provides an analytical framework for explaining how structural changes in the Arctic reshape broader understandings of national security under conditions of strategic competition. Rather than representing an exceptional case, Greenland demonstrates how security dynamics increasingly arise from the interplay of subnational political agency, institutional constraints, and external strategic competition. Viewed in this way, the concept of a security interface complements existing approaches to Arctic security by demonstrating

how decisions formally located within domestic governance can generate consequences that resonate across regional and international strategic dynamics.

Implications for Contemporary National Security

The implications of Greenland's transformation extend well beyond the Arctic itself. Although geographically specific, the case provides broader insights into how national security is increasingly structured and governed under conditions of layered sovereignty, strategic competition, and institutional interdependence. Rather than signalling a simple revival of geopolitical rivalry, the Greenland case illustrates how security increasingly emerges from the interaction of political agency, economic interdependence, and infrastructural dependence across multiple levels of governance. The following discussion examines what these developments imply for contemporary understandings of national security.

A central implication of Greenland's current trajectory is the increasing inseparability of domestic governance and external security dynamics. Decisions formally situated within economic development or infrastructure policy, including mining concessions, telecommunications networks, and investment agreements, may acquire strategic salience when interpreted by external actors through the lens of alliance commitments or geopolitical rivalry. As Gad and colleagues demonstrate, Danish authorities have at times reinterpreted Greenlandic economic initiatives as matters of foreign and security policy, thereby relocating decision-making authority to the level of the Danish state. Recent scholarship further examines how sovereignty negotiations within the Danish Realm structure these securitisation dynamics and shape the redistribution of political authority (Gad et al. 2024). Greenlandic leaders, in turn, have frequently sought to frame such initiatives as components of ordinary economic governance to preserve political manoeuvrability within the Self-Government framework. These developments challenge conventional models of national security that assume a stable division between domestic policy and external strategic competition. In environments characterised by infrastructural interdependence, technological reliance, and alliance entanglement, security outcomes increasingly emerge through cumulative political and economic processes rather than through discrete military confrontation alone. Greenland's experience therefore demonstrates how governance decisions can acquire strategic significance across overlapping levels of authority, illustrating that national security increasingly evolves through layered political interpretation rather than through explicit defence policy alone.

Another important implication concerns the evolving strategic role of smaller political entities within contemporary security environments. Greenland demonstrates how actors with limited conventional military or economic capabilities may nevertheless acquire considerable strategic significance because of their

geographical position and institutional embeddedness within broader security frameworks. Although foreign and defence policy formally remain under Danish jurisdiction, Greenland has increasingly exercised forms of subnational diplomatic engagement that expand its external visibility and political influence (Ackrén 2014, 42–43). By shaping decisions related to access, infrastructure, resource governance, and external partnerships, Greenland exercises a degree of strategic agency that extends beyond the formal limits of its constitutional authority. Participation in international networks and negotiations further enables the island to operate within transnational political arenas despite continuing sovereignty constraints (Ackrén 2014, 43). This case demonstrates that national security analysis must pay greater attention to relational positioning rather than relying primarily on aggregate measures of material power. Actors embedded within alliance systems, critical supply chains, and institutional governance arrangements may exert strategic influence disproportionate to their size. Consequently, understanding contemporary security increasingly requires analysing how political agency is exercised through institutional relationships as much as through conventional state capabilities.

The Greenland case also highlights the expanding strategic significance of economic governance and critical infrastructure within contemporary national security. Investments in telecommunications, transport infrastructure, and resource extraction increasingly unfold in a context where economic decision-making and strategic competition are closely intertwined. Accelerated environmental change, evolving patterns of resource accessibility, and shifting geopolitical dynamics have further intensified international attention towards Greenland's role in supply chain resilience, critical minerals, and Arctic connectivity (Spence and Hanlon 2025, 4–5). Initiatives initially presented as commercial cooperation, including mining projects, port development, and scientific collaboration, may gradually acquire strategic significance as they become embedded within broader geopolitical competition. External economic engagement has likewise intensified debates over how autonomy, authority, and political responsibility are negotiated under conditions of layered sovereignty (Sørensen 2018, 1, 4–5). This does not imply that economic activity is inherently securitised. Rather, it demonstrates that the distinction between economic governance and national security has become increasingly contingent upon political interpretation. Decisions taken within regulatory or developmental frameworks may therefore generate strategic consequences long before they are formally recognised as matters of defence or security policy.

A further implication concerns the temporal dimension of contemporary national security. Strategic challenges increasingly emerge through gradual structural developments rather than discrete crises or military confrontation. Decisions concerning infrastructure, resource governance, and institutional arrangements accumulate strategic consequences over time, often acquiring security significance only after broader geopolitical conditions change. As Wang and Degeorges observe,

Greenland has evolved from a central component of Cold War defence planning into a contemporary setting characterised by growing international economic interest and renewed strategic competition (Wang and Degeorges 2014, 4–7). This gradual transformation challenges traditional national security planning, which has historically prioritised responses to clearly identifiable threats. Instead, strategic risks increasingly develop through long-term processes associated with economic interdependence, technological change, environmental transformation, and regulatory decisions. National security practice therefore requires greater emphasis on anticipatory governance, resilience, and the assessment of cumulative systemic effects rather than relying predominantly on reactive responses to immediate crises.

Political legitimacy and collective identity constitute a further implication of Greenland's transformation for contemporary national security. Debates concerning autonomy, independence, and economic sustainability are embedded within broader postcolonial narratives that frame sovereignty as the political realisation of a distinct Greenlandic community. As Gad demonstrates, national identity in Greenland is constructed through ongoing political negotiation rather than understood as a fixed cultural attribute, with debates over language, democratic governance, and modernisation shaping perceptions of sovereignty and political legitimacy (Gad 2017, 120–126). These dynamics influence not only domestic political decision-making but also the credibility of external partnerships, negotiations over autonomy, and the strategic expectations of external actors. Consequently, questions of recognition, legitimacy, and self-determination become integral components of contemporary national security because they shape the political environment within which strategic cooperation, external engagement, and governance decisions are accepted, contested, or resisted.

Taken together, these developments indicate that the transformation of Arctic security reflects a broader evolution in contemporary national security thinking. Traditional approaches centred on territorial defence, military power, and state sovereignty remain essential but are no longer sufficient for explaining security dynamics in environments characterised by layered governance, institutional interdependence, and strategic competition. Collectively, these developments indicate that national security increasingly develops through the interaction of economic governance, technological infrastructure, environmental change, political agency, and military capability rather than through any single dimension in isolation. Contemporary security environments therefore cannot be adequately understood through conventional distinctions between domestic and international politics or between hard and soft security. Instead, they require analytical frameworks capable of explaining how multiple sources of authority, interdependence, and political interpretation simultaneously shape strategic outcomes across different levels of governance (Risse 2011; Gad et al. 2024).

The broader relevance of Greenland's transformation extends beyond the Arctic itself. As technological interdependence, critical infrastructure, and strategic connectivity become increasingly central to international security, similar dynamics are likely to emerge in other regions where smaller political entities occupy positions of disproportionate strategic importance within broader systems of competition and cooperation. Greenland therefore serves not simply as a geographically distinctive case but as an analytical illustration of how contemporary national security environments are increasingly shaped through the interaction of local political agency, institutional constraints, and systemic strategic competition. Understanding these dynamics is essential for adapting national security frameworks to conditions in which governance, interdependence, and geopolitical rivalry are structurally intertwined.

Conclusion

This article has examined how Greenland helps explain the restructuring of national security under conditions of layered sovereignty and systemic competition. It has argued that Greenland's renewed strategic prominence reflects a structural transformation of Arctic security that cannot be adequately explained by geography, natural resources, or military infrastructure alone. Rather, its strategic significance emerges from the interaction of political authority, institutional arrangements, economic governance, and international competition across multiple levels of governance. In this respect, the concept of the security interface provides a transferable analytical framework for understanding how security increasingly develops through interconnected political, economic, and strategic processes rather than through military dynamics alone.

The analysis has shown that the transformation of Arctic security extends beyond changes in regional geopolitics. Greenland demonstrates how domestic governance, economic development, infrastructure, and environmental change become increasingly intertwined with broader patterns of international security. Policy decisions that initially appear administrative or developmental may gradually acquire strategic significance as they become embedded within wider geopolitical competition. The consequences of Russia's full-scale invasion of Ukraine, NATO's enlargement in Northern Europe, renewed United States attention to Greenland, and the growing strategic importance of critical minerals illustrate how rapidly such cumulative processes can alter the security meaning of previously civilian or developmental issues. At the same time, security challenges increasingly emerge through cumulative long-term processes rather than discrete crises, requiring national security institutions to complement traditional reactive approaches with greater emphasis on anticipation, resilience, and long-term governance.

The findings also demonstrate that contemporary national security can no longer be understood solely through conventional assumptions about territorial defence,

military capability, or state sovereignty. Greenland illustrates how strategic relevance increasingly depends on positional embeddedness within institutional, economic, and political networks, allowing actors with limited material capabilities to exercise meaningful strategic influence while simultaneously facing greater external constraints. These developments challenge analytical distinctions between domestic and international politics, hard and soft security, and cooperation and competition, suggesting that contemporary security environments are characterised by the simultaneous interaction of all these dimensions.

Finally, Greenland should be understood not as an exceptional Arctic case but as an early manifestation of broader structural transformations affecting contemporary international security. As technological interdependence deepens, critical infrastructure expands, and geopolitical competition increasingly unfolds through interconnected governance structures, similar interface dynamics are likely to emerge in other regions. Viewed in this way, the security interface offers a broader analytical perspective for understanding how layered sovereignty, institutional interdependence, and systemic competition increasingly shape national security in the twenty-first century.

ACKNOWLEDGEMENT: This research was supported by the project “Changes in the Strategic Environment of the Republic of Serbia – Trends and Implications for National Security and Defence”, funded by the Ministry of Defence of the Republic of Serbia.

ГРЕНЛАНД И ПРЕУРЕЂЕЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ НА АРКТИКУ: ПЕРСПЕКТИВА БЕЗБЕДНОСНОГ МЕЋУПРОСТОРА (ИНТЕРФЕЈСА)

Дејан ВУЛЕТИЋ¹, Сурјанг РАВАТ (Suryang RAWAT)²

АПСТРАКТ

Овај рад бави се истраживањем начина на који случај Гренланда може да помогне у објашњењу преуређења националне безбедности у условима слојевитог суверенитета и структурне трансформације арктичке безбедности. Полазећи од теорије секуритизације, рад развија концепт Гренланда као безбедносног међупростора, односно посредничког политичког простора у којем његове власти, упркос томе што немају пуни суверенитет у спољној и одбрамбеној политици, остварују значајан политички капацитет у областима као што су економска регулатива, управљање ресурсима и спољна сарадња. Ослањајући се на одговарајућу теоријску подлогу, ова студија кроз квалитативну интерпретацију релевантне литературе показује да савремени стратешки значај Гренланда не може адекватно да се објасни само преко географије, природних ресурса или војне инфраструктуре. Уместо тога, безбедност се све више обликује кроз интеракцију политичке власти, институционалних аранжмана, економског управљања и системске конкуренције на више нивоа управљања. Налази указују на то да савремена безбедносна окружења замагљују границе између унутрашњег управљања и спољне и безбедносне политике, чиме се доводе у питање искључиво државоцентрична и војна схватања безбедности. Рад нуди шире примењиви аналитички оквир за схватање начина на који слојевити суверенитет и системска конкуренција преобликују националну безбедност, посматрајући притом Гренланд као специфичан безбедносни међупростор изван традиционалних државоцентричних модела.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

арктичка
безбедност;
безбедносни
интерфејс /
безбедносни
међупростор;
слојевити
суверенитет;
национална
безбедност;
системска
конкуренција.

Цитирајте овај чланак као: : Vuletić, Dejan, and Suryang Rawat 2026. "Greenland and the Restructuring of Arctic Security: A Security Interface Perspective". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 523–565. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.1

¹ Виши научни сарадник, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране, Београд, Србија. Е-пошта: dejan.vuletic@mod.gov.rs, <https://orcid.org/0000-0001-9496-2259>.

² Докторанд, Међународни универзитет Симбиоза, Лавале, Индија. Е-пошта: suryang.rawat1996@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5814-5527>.

Увод

Током претходних десет година, Гренланд се померио са маргина арктичке политике у средиште стратешких дебата између великих сила. Некада нашироко описиван као релативно стабилна арена за међународну сарадњу, Арктик се све више повезује са контекстом обновљене војне активности, интензивираниог стратешког надметања и трансформације регионалне безбедности након руске инвазије на Украјину у пуном обиму 2022. године (Wegge and Halsne 2022, 32–33; U.S. Department of Defense 2024, 1–3). Ови догађаји додатно су појачани уласком Финске и Шведске у НАТО, што је изазвало фундаментално преобликовање стратешког положаја Алијансе на северу и повећало стратешки значај Арктика у оквиру евроатлантског одбрамбеног планирања (Friis and Tamnes 2024; U.S. Department of Defense 2024, 1–3). Шире посматрано, ови регионални догађаји одвијали су се у међународном безбедносном окружењу које је обликовао рат Русије против Украјине, сукоб на Блиском истоку који и даље траје и интензивирање стратешког ривалства између Сједињених Држава, Кине и Русије. Узете заједно, ове симултане кризе појачале су интеракцију економске, технолошке и војне конкуренције у некада различитим областима, чиме се повећао и значај стратешке мобилности, отпорних ланаца снабдевања, раног упозоравања и координисаног савезничког одбрамбеног планирања (The White House 2025). Унутар овог еволуирајућег безбедносног окружења, Гренланд заузима сложену стратешку позицију. Његова географска локација између Северне Америке и Европе, у комбинацији са његовом дугогодишњом интеграцијом у хладноратовско стратешко планирање, поставила је Гренланд у само језгро трансатлантске безбедносне динамике (Petersen 2011, 90–95). Данас, ширење аутономије Гренланда, његова све већа улога у северноамеричкој ракетној одбрани и обновљени геополитички значај, додатно јачају његову позицију на тачки укрштања трансформације регионалне безбедности и системске борбе за моћ (U.S. Department of Defense 2024, 4–7).

И поред тога, све већи значај Гренланда у савременим стратешким дебатама не може у потпуности да се објасни само конвенционалним геополитичким факторима, као што су географски положај или потенцијал у погледу ресурса. Иако је ово острво дуго заузимало важну позицију у трансполарном планирању одбране и архитектури раног упозоравања (Petersen 2011, 90–95), недавни геополитички и технолошки развој ситуације из основа је променио стратешки контекст у којем се ове дугогодишње географске предности тумаче (U.S. Department of Defense 2024, 4–7). Руска

инвазија на Украјину, проширење НАТО-а на Финску и Шведску и обновљени нагласак на одбрану и одвраћање на Арктику, појачали су значај Гренланда у оквиру северноамеричког и евроатлантског безбедносног планирања (Friis and Tamnes 2024; U.S. Department of Defense 2024, 1–7). У исто време, климатске промене, технолошке иновације и интензивирање надметања великих сила, настављају да преобликују арктички безбедносни пејзаж. Сходно томе, Арктик више не одражава пост-хладноратовски оквир који се пре свега повезивао са институционалном сарадњом и управљањем заштитом животне средине, већ га све више карактеришу слојеви војног надметања, технолошког ривалства и стратешке рекалибрације који се међусобно преклапају (Gad et al. 2024, 227–229; Østhagen 2016; Wegge and Halsne 2022, 32–33). Унутар овог променљивог окружења, Гренланд не би требало схватати искључиво као објекат спољног стратешког интереса, већ би се пре могло рећи да он представља стратешки међупростор у којем се сукобљени безбедносни дискурси, приоритети савеза и политичке амбиције све више укрштају.

Постојећа истраживања приступају Гренланду из неколико аналитичких перспектива. Неки аутори акценат стављају на његов геостратешки значај унутар северног крила НАТО-а и његову дугогодишњу улогу у стратегији одвраћања Сједињених Држава, посебно кроз војну инфраструктуру и капацитете раног упозоравања на Далеком северу (Wegge 2022, 94–113; U.S. Department of Defense 2024, 4–7). Други се фокусирају на потенцијал Гренланда у погледу ресурса, његову економску зависност, кључне минерале и последице климатских промена на поморске руте, енергетску безбедност и експлоатацију ресурса (Spence and Hanlon 2025, 4–5; Schwartz and Baskaran 2026). Трећа група истраживања испитује политички развој Гренланда, при чему наглашава процесе самоуправе, парадипломатије и флуидну расподелу овлашћења унутар Краљевине Данске (Gad 2017, 104–107; Ackrén 2014, 42–43; Gad et al. 2024, 227–229). У овом раду, парадипломатија се односи на спољно ангажовање субнационалних власти у економским, политичким и институционалним аренама које у формалном смислу остају у надлежности суверене државе. У случају Гренланда, такво ангажовање не замењује надлежности данске спољне политике, већ делује упоредо са њима, проширујући локално политичко деловање унутар договорених аранжмана о суверенитету. Иако ова гледишта пружају вредне увиде, она углавном остају аналитички раздвојена. Војна стратегија, економски развој, политичка аутономија и управљање безбедношћу често се посматрају као посебни домени, упркос њиховој све већој узајамној зависности у савременом арктичком безбедносном окружењу.

Овај рад развија другачију аналитичку перспективу имајући у виду да посматра Гренланд као безбедносни међупростор унутар ширег процеса трансформације арктичке безбедности. Уместо да се према овом острву односи првенствено као према стратешком средству или случају ширења политичке аутономије, рад истражује начине на које војни, политички и економски процеси међусобно делују на више нивоа управљања. Централно истраживачко питање гласи: *на који начин Гренланд илуструје реструктурисање арктичке безбедности у условима слојевитог суверенитета и интензивирања системског надметања?* У овом раду, системско надметање се односи на континуирану интеракцију војног, економског, технолошког и политичког ривалства између великих сила у међусобно повезаним регионалним и институционалним окружењима. Концепт безбедносног међупростора пружа оквир за анализу начина на који безбедносни исходи настају кроз интеракцију субнационалног деловања, институционалних ограничења и шире геополитичке динамике. Са овог становишта, савремени стратешки значај Гренланда не може да се објасни ниједним појединачним фактором. Уместо тога, он одражава симултану интеракцију војног надметања, институционалне еволуције, постколонијалних политичких промена и променљивих образаца ривалства великих сила, који заједно преобликују арктичко безбедносно окружење (Wang and Degeorges 2014, 4–5, 8–10; Gad et al. 2024, 227–229).

Овакво тумачење се надовезује на постојећу научну литературу о секуритизацији и десекуритизацији у арктичкој политици. Током већег дела постхладноратовског периода, безбедношћу у региону се управљало преко комбинације војног присуства, институционалне сарадње и намерне политичке уздржаности (Gad et al. 2024, 227–231). Политички дискурс Гренланда је на сличан начин давао приоритет економском развоју, друштвеној отпорности и цивилном управљању, док је генерално умањивао конвенционалне војне претње (Gad 2017, 104–107). Међутим, последњих година, регионално безбедносно окружење у знатној мери се променило. Руска инвазија на Украјину у пуном обиму, ширење економских интереса Кине на Арктику и обновљени стратешки фокус Сједињених Држава, допринели су повратку тешких безбедносних питања широм региона (Sørensen 2018, 1–3; U.S. Department of Defense 2024, 1–7). Као резултат тога, институције за сарадњу нису нестале, али све више делују упоредо са обновљеним геополитичким надметањем и војним одвраћањем, чиме се ствара сложеније арктичко безбедносно окружење.

Како би објаснио растући стратешки значај Гренланда, овај рад се ослања на теорију секуритизације заједно са истраживањима о управљању Арктиком и његовом суверенитету. Арктичку безбедност већ дуго карактерише тензија између војне стварности и политичких наратива. Док се, с једне стране, регионална сарадња одржавала кроз процесе десекуритизације који су намерно смањивали политички значај одбрамбених питања, с друге стране су војна инфраструктура и стратешке обавезе остале углавном нетакнуте (Gad et al. 2024, 228–231). Уместо да нестане, стратешко надметање је опстало и одржало се испод површине кооперативног управљања кроз трајне одбрамбене договоре и давно успостављене стратешке инсталације (Wang and Degeorges 2014, 4–5). Полазећи од ове тачке гледишта, рад уводи појам безбедносног међупростора (интерфејса), који треба тумачити као институционално и политичко окружење у којем унутрашње управљање, субнационално деловање, спољни стратешки интереси и одговорност у погледу безбедности међусобно делују на различитим нивоима власти. Процеси самоуправе и парадипломатског ангажовања, проширили би политичко деловање Гренланда без темељне промене уставне расподеле суверенитета између Нука и Копенхагена (Ackrén 2014, 42–43; Gad 2017, 104–107). Са овог становишта, безбедносни исходи произилазе из интеракције политичког преговарања, економске међузависности, институционалног прилагођавања и стратешког надметања, а не само из војних капацитета (Vuletić 2026b).

Методолошки гледано, рад примењује квалитативну анализу академских истраживања поткрепљену теоријом, као и анализу званичних стратешких докумената и студија политике које се односе на арктичку безбедност и политички развоја Гренланда. Анализа је усмерена на дешавања између 2014. и 2026. године, при чему је посебна пажња посвећена безбедносном окружењу након 2022. године. Она истражује начине на које војни, економски и политички процеси међусобно делују у обликовању стратешке позиције Гренланда, уместо да развој приписује једном узрочном фактору. Гренланд стога представља аналитички пример који отвара важне увиде и кроз који се могу разумети шире трансформације у арктичкој безбедности. Главни теоријски допринос овог рада лежи у развијању појма односно концепта безбедносног међупростора (интерфејса) као аналитичког оквира за објашњење начина на који слојевити суверенитет и системско надметање заједнички преобликују националну безбедност на савременом Арктику.

Трансформација арктичке безбедности

Током већег дела постхладноратовског периода, Арктик је нашироко сматран изузетним случајем унутар међународне безбедности. Упркос сталном присуству значајних војних капацитета, регион је генерално карактерисао релативно низак ниво геополитичке конфронтације и снажан нагласак на политичку сарадњу (Wegge and Halsne 2022, 32). Ову перцепцију додатно је учврстио систем управљања који је давао приоритет заштити животне средине, научној сарадњи и изградњи поверења међу арктичким државама, што је довело до појаве концепта познатог као „арктички изузетак”. Унутар овог оквира, безбедносни проблеми нису нестали, већ се њима све више управљало кроз процесе десекуритизације који су тежили смањењу политичког значаја одбрамбених питања и њиховом уграђивању у рутинско политичко управљање (Gad et al. 2024, 228–231).

С друге стране, овај кооперативни наратив није елиминисао суштински стратешки значај Арктика. Током целог Хладног рата, Гренланд је остао интегрисан у трансатлантски систем одбране, док је војна инфраструктура наставила да подупире ширу архитектуру одвраћања и раног упозоравања (Petersen 2011, 90–92, 101–103). Иако је политичка видљивост ових капацитета опала након Хладног рата, они никада нису демонтирани. Уместо тога, постали су мање истакнути унутар регионалног дискурса који је све више наглашавао сарадњу, управљање животном средином и институционалну стабилност. Безбедносна разматрања су тако остала уграђена у стратешку архитектуру Арктика, чак и када су прогресивно деполитизована у јавном и дипломатском дискурсу (Wang and Degeorges 2014, 4–5).

Током протекле деценије, ова равнотежа је постепено опадала. Убрзане климатске промене смањиле су количину леда у морима, чиме се проширио приступ поморским рутама и подручјима богатим ресурсима, док су захваљујући технолошком напретку, војне и цивилне операције широм Крајњег севера постале дугорочно одрживе и изводљиве (Spence and Hanlon 2025, 4–5). Још је од већег значаја то што су руска инвазија на Украјину у пуном обиму 2022. године и накнадно јачање северног положаја НАТО-а изменили стратешке перцепције Арктика, померајући пажњу са кооперативног управљања ка одвраћању, отпорности и војној спремности (U.S. Department of Defense 2024, 1–7). Како се конкуренција великих сила интензивирала, на Арктик се више не гледа само као на регион сарадње, већ као на интегралну компоненту шире евроатлантске и глобалне стратешке конкуренције (Sørensen 2018, 1–3).

Трансформација арктичке безбедности није резултат једне политичке одлуке, већ кумулативне интеракције стратешких, економских и политичких

процеса. Економски развој повезан са енергетском транзицијом, критичним минералима, поморском инфраструктуром и новим транспортним рутама, све се више преплиће са стратешким надметањем, чиме се замагљује разлику између економског развоја и безбедносне политике. На политичком нивоу, ова динамика је интензивирала дебате које повезују модернизацију, спољну зависност и економски развој са питањима суверенитета и националног идентитета. Као што показује Гадова анализа гренландске политике идентитета, питања спољног утицаја, језичких хијерархија и економске зависности често се артикулишу као питања од егзистенцијалног значаја за будући политички статус Гренланда (Gad 2017, 108–112). Сходно томе, економске иницијативе све више постају део ширих политичких и стратешких дебата о аутономији, управљању и дугорочној државности.

Теорија секуритизације нам даје користан оквир за тумачење ове трансформације. Током већег дела постхладноратовског периода, арктички политички дискурс карактерисали су напори да се регионална питања десекуритизују, при чему је Арктик првенствено приказиван као простор сарадње, економског развоја и управљања заштитом животне средине, а не као простор за стратешке конфронтације (Gad et al. 2024, 228–231). Овакав оквир допринео је перцепцији Арктика као региона ниских тензија, иако су значајни војни капацитети и обавезе из савеза остали на снази (Wegge and Halsne 2022, 32). Недавни геополитички догађаји, посебно руска инвазија на Украјину у пуном обиму и резултати промена у евроатлантској безбедности, оспорили су овај наратив стављањем одвраћања, војне спремности и стратешког надметања у центар арктичке политичке дебате (U.S. Department of Defense 2024, 1–7). Овај развој догађаја није заменио постојећи систем управљања, већ је постојећим институционалним структурама додатно наметнуо обновљени геополитички ривалитет, стварајући тиме стратешко окружење у којем сарадња и конкуренција сада коегзистирају (U.S. Department of Defense 2024, 1–7; Popadić 2026).

Реконфигурација арктичке безбедности одражава растућу интеракцију економског развоја, институционалног капацитета и стратешког надметања. Уместо да се појављују првенствено кроз директну војну конфронтацију, савремени безбедносни изазови се све више развијају кроз дугорочне процесе повезане са управљањем ресурсима, улагањем у инфраструктуру, ланцима снабдевања критичним минералима и проширењем поморске повезаности. Како Ванг и Дежорж тврде, конкуренција на Арктику ће вероватно остати претежно комерцијална, а не војна, иако њене последице могу да преобликују шире регионално безбедносно окружење (Wang and Degeorges 2014, 7–8). У овом контексту, одлуке које се тичу инфраструктуре, инвестиција и управљања ресурсима, добијају на стратешком значају који превазилази њихову

непосредну економску сврху. Зависност од спољног капитала, технологије и институционалне подршке, може постепено да утиче на политичка очекивања, обрасце сарадње и стратешко усклађивање, посебно у малој и институционално ограниченој државној заједници као што је Гренланд (Wang and Degeorges 2014, 12–15). Сходно томе, иницијативе које су представљене превасходно као инструменти економског развоја, могу такође да произведу дугорочне безбедносне ефекте, а да нису експлицитно дефинисане као одбрамбена политика.

Унутар овог безбедносног окружења које се стално мења, наставак функционисања институција за сарадњу не би требало да се тумачи као доказ да се стратешки надметање смањило. Механизми управљања, као што је Арктички савет, остају важни инструменти регионалне координације, али они све више делују упоредо са обновљеним планирањем одвраћања, прилагођавањем савеза и војном модернизацијом широм Далеког севера. Како тврди Веге, недавни догађаји илуструју арктичко безбедносно окружење у којем институционална сарадња и стратешка конкуренција коегзистирају, уместо да искључују једна другу (Wegge 2022, 99–103). Трансформација арктичке безбедности стога не одражава замену једног регионалног поретка другим, већ постепено слојевито додавање нове геополитичке динамике на постојеће системе управљања. Управо унутар овог променљивог стратешког контекста треба разумети и стратешки значај Гренланда.

Гренланд у стратегији великих сила

Повратак Гренланда у средиште стратешке пажње постао је посебно очигледан након руске инвазије на Украјину у пуном обиму, проширења НАТО-а укључивањем Финске и Шведске и све већег нагласка на одбрану Арктика унутар евроатлантског безбедносног планирања. Ови догађаји повећали су међународну пажњу усмерену на улогу Гренланда у арктичкој инфраструктури, ракетној одбрани и ланцима снабдевања критичним минералима (U.S. Department of Defense 2024, 1–7). Ипак, уграђивање Гренланда у трансатлантске безбедносне системе датира много пре ових недавних геополитичких дешавања. Током Другог светског рата и током Хладног рата, ово острво је постало институционално уграђено у шире северноатлантске стратешке структуре. Ове везе су опстале и након биполарне ере, наглашавајући трајни значај Гренланда у трансатлантским безбедносним оквирима (Wang and Degeorges 2014, 4).

Недавна геополитичка дешавања зато не представљају појаву потпуно новог безбедносног окружења. Напротив, она одражавају поновно тумачење дугогодишњег геостратешког положаја Гренланда под промењеним

политичким, технолошким и еколошким околностима. Смештен између Северне Америке и Европе, Гренланд је доследно заузимао важну позицију у координацији савеза, дебатама о суверенитету и стратешком планирању. Овај континуитет одражава дугогодишњи циљ САД да ограниче утицај ривалских великих сила у Северном Атлантику и западној хемисфери, што је принцип који је обликовао америчку политику према Гренланду још од Другог светског рата (Berry 2016).

Иако је Хладни рат завршен, стратешка позиција Гренланда није изгубила своју структурални значај. Уместо тога, политички оквир безбедности постепено се променио. Војне инсталације су наставиле да раде, док се политички дискурс све више фокусирао на економски развој, цивилно управљање и регионалну сарадњу. У унутрашњој политици Гренланда, одбрамбена питања су често разматрана кроз призму економских трошкова, административне одговорности или цивилне користи, а не кроз војну стратегију (Gad et al. 2024, 227–231). Ова дискурзивна умереност допринела је перцепцији да се Арктик све више одваја од ширег геополитичког ривалства, иако су одбрамбени системи, обавезе из савеза и стратешка инфраструктура остали углавном непромењени. Руска инвазија на Украјину у пуном обиму и накнадно јачање северног положаја НАТО-а, нису створили нову стратешку архитектуру, већ су вратили политички и оперативни значај дугогодишњих стратешких структура унутар фундаментално измењеног безбедносног окружења.

Обновљена стратешка актуелност Гренланда одражава интеракцију технолошких промена, геополитичког надметања и институционалног континуитета. Стратешка инфраструктура Гренланда првобитно је била уграђена у хладноратовску архитектуру раног упозоравања и одвраћања, што је етаблирало његову трајну улогу у трансатлантском планирању одбране (Petersen 2011, 90–92). У новије време, напредак у ракетној одбрани, свемирском надзору и технологијама откривања великог дмета обновио је оперативни значај локација на високим географским ширинама, што је додатно појачало стратешку вредност ове инфраструктуре унутар северноамеричког и евроатлантског безбедносног планирања (U.S. Department of Defense 2024, 4–7). На регионалном нивоу, руска инвазија на Украјину у пуном обиму, заједно са приступањем Финске и Шведске НАТО-у, ојачала је северни положај Алијансе и подстакла прилагођавања у планирању одбране широм Далеког севера (Wegge 2022, 94–99; U.S. Department of Defense 2024, 1–7). Ови догађаји не представљају стварање фундаментално нове безбедносне архитектуре. Напротив, они показују како су дугогодишње стратешке структуре прилагођене променљивом геополитичком окружењу у којем континуитет и трансформација коегзистирају.

Савремено стратешко окружење разликује се од ранијих периода по томе што се војна разматрања сада директније пресецају са економском и технолошком конкуренцијом. Значајна налазишта елемената ретких метала на Гренланду и других критичних минерала од суштинског значаја за напредну производњу, одбрамбену индустрију и енергетску транзицију, привлаче све већу међународну пажњу. Западне владе све више посматрају ове ресурсе кроз призму отпорности ланца снабдевања, стратешке зависности и напора да се смањи ослањање на доминантне добављаче, посебно Кину. Недавне политичке анализе експлицитно идентификују минерални потенцијал Гренланда као део ширих западних стратегија за јачање ланца снабдевања критичним минералима у условима интензивирања геополитичког надметања (Schwartz and Baskaran 2026). У исто време, високи трошкови експлоатације, ограничена инфраструктура, еколошка ограничења и регулаторна неизвесност, настављају да ограничавају краткорочну одрживост великих рударских пројеката (Spence and Hanlon 2025). Без обзира на то, дебате о рударству, улагањима у инфраструктуру и развоју лука, све више превазилазе комерцијална разматрања и постају блиско повезане са ширим питањима геополитичког утицаја, стратешког усклађивања и дугорочне зависности.

Ширење ангажмана Кине на Арктику илуструје начин на који економске иницијативе све више добијају на стратешком значају у условима интензивирања надметања великих сила. Уместо да се ослања на директно војно присуство, активности Кине на Гренланду биле су усредсређене на економске инвестиције, научну сарадњу и развој инфраструктуре. Ове активности су све више подстицале поновне процене њихових стратешких импликација међу западним владама. Објављивање Беле књиге о арктичкој политици Кине и укључивање арктичких морских путева у Иницијативу „Појас и пут” сигнализирани су проактивнији кинески приступ региону (Sørensen 2018). Анализе арктичке политике Кине сугеришу да одрживе инвестиције, истраживачка сарадња и развој инфраструктуре могу постепено да генеришу економску и технолошку зависност која добија политички значај у условима стратешког надметања (Sørensen 2018, 4–6). Сходно томе, владе арктичких земаља све више процењују кинеско ангажовање не само у комерцијалном смислу, већ и кроз шири оквир геополитичке конкуренције и технолошке међузависности. На Гренланду су ова дешавања навела гренландске политичке лидере да балансирају између могућности за економску диверсификацију и забринутости која је изражена у Копенхагену и Вашингтону у погледу стратешке зависности и критичне инфраструктуре (Sørensen 2018, 4–6). Кинеско ангажовање на Арктику стога показује како економска активност, институционално учешће и улагања у инфраструктуру могу постепено да добију на ширем безбедносном значају без попримања отворено војног карактера.

Конвергенција трајне војне инфраструктуре и интензивирања економског надметања, вратили су Гренланд у први план међународних дебата о безбедности. Последњих година, политичка и стратешка пажња у Сједињеним Државама све више се фокусирала на улогу Гренланда, а посебно на функције свемирске базе Питуфик (Pituffik Space Base) у оквиру система упозоравања на ракетне нападе, свемирског надзора и одбране Арктика (Spence and Hanlon 2025, 3–4; U.S. Department of Defense 2024, 4–7). Ови догађаји су се одвијали унутар шире регионалне и међународне политичке динамике обликоване руском инвазијом на Украјину у пуном обиму, проширењем НАТО-а и јачањем савезничког одбрамбеног планирања на Далеком северу (Spence and Hanlon 2025, 4; Wegge 2022). Обновљени значај Гренланда, међутим, не може да се објасни само политичким изјавама или краткорочним геополитичким дешавањима. Напротив, она одражава трајну позицију острва унутар стратешких оквира који се међусобно преклапају. За Сједињене Државе, Гренланд представља критичну компоненту северноамеричке и трансатлантске одбране. За Данску, он спаја обавезе из савеза са уставним одговорностима унутар Данског краљевства. За гренландску самоуправу, растући спољни интерес ствара могућности за економску диверсификацију и веће међународно ангажовање, док истовремено генерише сложена питања која се тичу суверенитета, регулаторних овлашћења и дугорочне политичке аутономије. Стратешки значај Гренланда стога произилази не само из географског положаја већ и из његовог све већег капацитета да утиче на то како се супротстављени стратешки, економски и политички интереси преговарају унутар променљивог арктичког безбедносног окружења.

Иако Стратегија националне безбедности САД из 2025. године не третира Гренланд као посебну регионалну категорију, њен нагласак на стратешке локације, кључну инфраструктуру, отпорне ланце снабдевања и приступ критичним минералима, има директне последице по позицију Гренланда унутар северноамеричког одбрамбеног планирања. Њен фокус на комерцијалну дипломатију, отпорне ланце снабдевања, енергетску инфраструктуру и приступ критичним минералима потврђује и да се економско ангажовање све више тумачи као инструмент стратешког надметања. Из ове перспективе, значај Гренланда превазилази његову војну инфраструктуру и све више произилази из интеракције географског приступа, управљања ресурсима, технолошке повезаности и ширег циља ограничавања утицаја ривала унутар стратешки осетљивих простора (The White House 2025).

Експанзија војног присуства Русије на Арктику значајно је допринела обновљеној стратешкој пажњи усмереној ка Далеком северу. Модернизација арктичке војне инфраструктуре, повећана оперативна активност и интеграција региона у шири стратешки положај Русије, појачали су забринутост савезника

у погледу одвраћања, раног упозоравања и слободе маневрисања у северној Европи (Zysk 2020). Након руске инвазије на Украјину у пуном обиму, ова забринутост је постала још ургентнија, што је довело до јачања северног положаја НАТО-а и преиспитивања планова одбране Арктика (Spence and Hanlon 2025, 4; Wegge 2022). Уместо да замени постојеће системе управљања, ово обновљено стратешко надметање променило је контекст у којем они делују, захтевајући од арктичких актера да истовремено управљају сарадњом и одвраћањем. За Гренланд ови догађаји не подразумевају директну укљученост у војну конфронтацију. Уместо тога, они појачавају безбедносни значај острва као дела ширег безбедносног окружења у којем геополитичко ривалство међусобно делује са институционалним одговорностима, обавезама из савеза и супротстављеним политичким интересима.

Узевши све ово у обзир, ова дешавања су поново позиционирала Гренланд из релативно слабо видљиве компоненте хладноратовске стратегије у централно чвориште савремене арктичке безбедности. Гренланд представља илустрацију начина на који се стратешко надметање све више одвија кроз интеракцију војне инфраструктуре, управљања кључним ресурсима, технолошке сарадње и политичког одлучивања, а не само кроз размештање војних снага (Spence and Hanlon 2025, 3–5; Schwartz and Baskaran 2026). Ова шира еволуција одражава растућу тенденцију да се савремено безбедносно надметање развија кроз интеракцију војних, технолошких, економских и политичких процеса, уместо кроз саму конвенционалну војну моћ (Vuletić 2026a). Спољни актери настоје да обликују будућност Гренланда не само кроз одбрамбену политику, већ и кроз инвестиције, развој инфраструктуре, научну сарадњу и приступ стратешки важним ресурсима (Sørensen 2018, 4–6; Schwartz and Baskaran 2026). У исто време, Гренланд више није само предмет надметања великих сила. Његова шира политичка аутономија и растућа способност да утиче на одлуке које се тичу управљања ресурсима, страних инвестиција и спољних партнерстава, повећали су његову улогу у обликовању динамике регионалне безбедности (Jacobsen and Lindbjerg 2024, 196–226). Исто тако, стратешки значај Гренланда произилази из интеракције између спољног геополитичког надметања и унутрашњег политичког деловања, што ово острво чини све важнијим безбедносним међупростором преко којег се укрштају војне, економске, технолошке и политичке димензије арктичке безбедности.

Гренланд као безбедносни међупростор (интерфејс)

Унутар овог трансформисаног арктичког безбедносног окружења, Гренланд заузима међупозицију између спољног стратешког надметања и унутрашњег политичког деловања. Постојећа тумачења теже да приступе острву или као

стратешком средству унутар геополитичког ривалства или као политичком субјекту који напредује ка већој аутономији унутар Данског краљевства. Иако свака перспектива обухвата важну димензију све битније улоге Гренланда, ниједна сама по себи није аналитички довољна. Стратешки значај Гренланда одражава комбиноване ефекте политичког деловања, економске међузависности и геополитичког надметања. Из ове перспективе, острво функционише као безбедносни међупростор кроз који се различите политичке, економске и стратешке логике спајају и међусобно обликују. Концептуализација Гренланда као безбедносног међупростора представља централни аналитички допринос овог рада, који даје оквир за објашњење начина на који слојевити суверенитет преобликује националну безбедност у условима системског надметања (Risse 2011).

Концепт безбедносног међупростора наглашава интеракцију, а не хијерархију. Гренланд се не може разумети ни као пасивни објекат спољног стратешког надметања, ни као аутономни актер који је способан да самостално обликује исходе регионалне безбедности. Уместо тога, он заузима међуполитички простор у којем непрекидно међусобно делују локално политичко деловање, спољни стратешки интереси и институционална ограничења. Ова конфигурација одражава шире промене у безбедносном окружењу, у којем разлика између унутрашњег управљања и међународне безбедности постаје све више замагљена (Østhagen 2021; Risse 2011). Сходно томе, унутрашње дебате на Гренланду о економском развоју, управљању ресурсима и политичкој аутономији добијају спољни стратешки значај, док промене у ширем геополитичком окружењу све више утичу на доношење унутрашњих политичких одлука. Посматрано на овај начин, стратешки исходи не произилазе из једног актера или нивоа управљања, већ из комбинованих ефеката политичких, институционалних и стратешких процеса који делују истовремено на више нивоа.

Кључна димензија ове динамике међупростора лежи у све већем ангажовању Гренланда у субнационалној дипломатији. Након Закона о самоуправи из 2009. године, гренландске власти су стекле шире надлежности у унутрашњем управљању и управљању ресурсима, док су спољна и одбрамбена политика формално остале под данском јурисдикцијом (Askérén 2014, 42–43). Унутар ових институционалних ограничења, политички лидери у Нуку све су више тежили спољном економском и дипломатском ангажовању као делу дугорочне стратегије за јачање политичког деловања и смањење структуралне зависности од данских финансијских трансфера. Међународно ангажовање омогућава Гренланду да остварује утицај изван формалних граница суверенитета учешћем у транснационалним мрежама, преговарањем о инвестиционим иницијативама и обликовањем свог међународног профила

(Jacobsen 2020). Истовремено, ове активности се одвијају унутар геополитичког окружења у којем се спољни актери ретко доживљавају као неутрални економски партнери, већ све више као потенцијални стратешки актери (Jacobsen and Lindbjerg 2024). Сходно томе, иницијативе повезане са рударством, инфраструктуром, научном сарадњом или страним инвестицијама, често се тумаче кроз шире приоритете савеза, посебно у Копенхагену и Вашингтону. Економска дипломатија тако постаје неодвојива од стратешке конкуренције, илуструјући тиме начин на који одлуке о унутрашњем управљању добијају шире безбедносне импликације унутар система слојевитог суверенитета.

Политика која се односи на ресурсе додатно јача улогу Гренланда као безбедносног међупростора. Налазишта елемената ретких и других кључних минерала повезаних са напредном производњом и глобалном енергетском транзицијом, често се у домаћим политичким дебатама представљају као потенцијални пут ка већој фискалној аутономији. У исто време, практичне препреке, укључујући високе трошкове експлоатације, ограничену инфраструктуру, еколошка ограничења, регулаторну неизвесност и недостатак радне снаге, остају главне кочнице за масовни развој и искоришћавање природних богатстава (Spence and Hanlon 2025, 5; Schwartz and Baskaran 2026). Правни и административни аранжмани унутар Данског краљевства додатно обликују управљање великим рударским пројектима и њихову реализацију (Mortensen 2014). Упркос овим ограничењима, минерални ресурси Гренланда имају све већи геополитички значај јер их западне владе све више посматрају кроз призму отпорности ланца снабдевања и стратешке зависности, посебно у односу на Кину (Schwartz and Baskaran 2026; Bergmann et al. 2025). Сходно томе, дебате о развоју ресурса превазилазе питања комерцијалне одрживости и све више укључују шира разматрања стратешке отпорности, регулаторних овлашћења и дугорочног геополитичког утицаја. Уместо да представља искључиво економско питање, управљање ресурсима илуструје начин на који избори у домаћем развоју постају уграђени у шире обрасце стратешке конкуренције, чиме се појачава улога Гренланда као безбедносног међупростора.

У исто време, наставак интеграције Гренланда у трансатлантске безбедносне аранжмане поставља јасна структурална ограничења његовој политичкој маневарској способности. Иако је оквир самоуправе проширио домаће надлежности, одговорност за спољну, безбедносну и одбрамбену политику формално остаје на Краљевини Данској, ограничавајући способност Гренланда да самостално редефинише своје спољне безбедносне односе (Askérén 2014, 42–43). С друге стране, стратешки значај Гренланда превазилази ове уставне оквире. Његова дугогодишња интеграција у трансатлантску безбедносну архитектуру значи да се политички и економски развој на острву

све више тумаче кроз шира стратешка разматрања савезника, а не искључиво као унутрашње ствари (Petersen 2011; Friis and Tamnes 2024). Ова тенденција постала је израженија усред погоршања европског безбедносног окружења након руске инвазије на Украјину и накнадног проширења НАТО-а, што је појачало стратешки значај европског Далеког севера (Bergmann et al. 2025). Сходно томе, одлуке које се тичу инфраструктуре, страних инвестиција или развоја критичних ресурса све више привлаче пажњу у Копенхагену, Вашингтону и Бриселу због њихових потенцијалних импликација на стратешке интересе савезника. Гренланд стога илуструје начин на који одлуке о унутрашњем управљању постају уграђене у шире институционалне и стратешке односе, јачајући његову улогу као безбедносног међупростора.

Анализа коју смо овде представили открива парадокс који је карактеристичан за периферне територије изложене интензивираним стратешком надметању. Све већа спољна пажња повећава и политички утицај Гренланда ширењем могућности за међународна партнерства, инвестиције и дипломатско ангажовање. У исто време, она сужава простор за аутономно доношење одлука, јер домаћи политички избори све више постају предмет стратешких интереса и забринутости спољних актера у погледу безбедности. Стога су власти Гренланда принуђене да маневришу кроз сложено окружење у којем економска диверсификација, тежње ка већој политичкој аутономији и пружање уверења савезничким партнерима морају истовремено да се држе у равнотежи. Уместо да повећава или умањује суверенитет на линеаран начин, спољно ангажовање симултано проширује политичке могућности уз интензивирање стратешких ограничења. Овај парадокс илуструје централну логику безбедносног међупростора: политичко деловање се развија кроз растућу стратешку међузависност, а не упркос њој.

Карактер Гренланда као међупростора такође је обликован временском динамиком савремене безбедности. За разлику од конвенционалних војних криза, многи безбедносни изазови на Арктику постепено еволуирају кроз одлуке које се тичу инфраструктуре, регулаторних оквира, технолошке повезаности и дугорочних инвестиција. Пројекти који су првобитно представљени као комерцијалне, научне или развојне иницијативе, могу да добију на стратешком значају како еволуирају и геополитичке околности (Pezard et al. 2022). Ова постепена трансформација компликује креирање политике јер захтева од влада да процене дугорочне безбедносне импликације одлука донетих у условима неизвесности, а не непосредне конфронтације. Сходно томе, питања која се тичу власништва над инфраструктуром, кључних ланаца снабдевања, дигиталне повезаности и управљања ресурсима, постају ствар антиципативног управљања безбедношћу, а не управљања кризама. Гренланд стога илуструје како се арктичка безбедност све више развија кроз

кумулятивне политичке и економске одлуке чије стратешке последице настају током времена, наглашавајући растућу међузависност између унутрашњег управљања и стратешког надметања.

Политичка путања Гренланда такође наглашава важност идентитета и легитимитета у обликовању променљиве безбедносне динамике. Дебате о независности, фискалној одрживости и међународном усклађивању уграђене су у шире постколонијалне наративе који уоквирују суверенитет као постепено остварење посебне гренландске политичке заједнице (Gad 2017). Уместо да представља фиксни културни атрибут, национални идентитет се непрекидно преговара кроз политичке дебате о језику, благостању, демократији и спољном ангажовању. Ови наративи обликују не само домаће разумевање самоопредељења, већ и услове под којима се сарадња са спољним актерима сматра политички легитимном. У том смислу, партнерства повезана са инвестицијама, развојем ресурса или међународном сарадњом, вреднују се не само у смислу њихових економских или стратешких користи, већ и према њиховој компатибилности са политичким идентитетом Гренланда који се све више мења. Ово нам говори да безбедност не обликују само материјални капацитети и геополитички положај, већ и легитимитет кроз који се политички избори тумаче и прихватају.

Узимајући све ово у обзир, ова динамика показује да значај Гренланда не лежи само у његовој стратешкој локацији, већ у начину на који се више димензија безбедности спаја унутар једног политичког простора. Војни континуитет, економска трансформација, еколошке промене, институционално управљање и политичко деловање делују истовремено, чиме се ствара безбедносно окружење које не може адекватно да се тумачи само кроз традиционалне геополитичке перспективе. Гренланд тако представља илустрацију начина на који управљање, економска конкуренција и стратешко ривалство постају узајамно конститутивни, што захтева аналитичке приступе који превазилазе конвенционалне разлике између унутрашње и међународне безбедности.

Разумевање Гренланда као безбедносног међупростора зато пружа аналитички оквир за објашњење начина на који структуралне промене на Арктику преобликују шира тумачења националне безбедности у условима стратешког надметања. Уместо да представља изузетак, Гренланд показује како безбедносна динамика све више произилази из међусобног преплитања субнационалног политичког деловања, институционалних ограничења и спољног стратешког надметања. Посматрано на овај начин, концепт безбедносног међупростора допуњује постојеће приступе арктичкој безбедности, чиме показује како одлуке које су формално лоциране унутар домаћег управљања, могу да произведу последице које одјекују широм регионалне и међународне стратешке динамике.

Последице по савремену националну безбедност

Последице трансформације Гренланда протежу се далеко изван самог Арктика. Иако географски специфичан, овај случај пружа шире увиде у начине на које национална безбедност све више добија на структури и како се њоме управља у условима слојевитог суверенитета, стратешког надметања и институционалне међузависности. Уместо да сигнализира једноставно оживљавање геополитичког ривалства, случај Гренланда илуструје начин на који безбедност све више произилази из интеракције политичког деловања, економске међузависности и инфраструктурне зависности на више нивоа управљања. Дискусија која следи испитује шта ова дешавања имплицирају за савремена тумачења националне безбедности.

Главна последица тренутне путање Гренланда јесте све већа неодвојивост унутрашњег управљања и спољне безбедносне динамике. Одлуке које су формално смештене унутар економског развоја или инфраструктурне политике, укључујући рудне концесије, телекомуникационе мреже и инвестиционе споразуме, могу да добију и стратешком значају када их спољни актери тумаче кроз призму обавеза из савеза или геополитичког ривалства. Као што Гад и његови коаутори указују, данске власти су у појединим тренуцима реинтерпретирале економске иницијативе Гренланда као питања спољне и безбедносне политике, чиме су преселиле овлашћења у погледу доношења одлука на ниво данске државе. Научна заједница испитује како преговори о суверенитету унутар Данског краљевства утичу на структуру ове динамике секуритизације и како обликују прерасподелу политичке власти (Gad et al. 2024). Лидери Гренланда су, заузврат, често настојали да такве иницијативе уоквире као компоненте обичног економског управљања како би сачували политичку маневарску способност унутар оквира самоуправе. Овакви догађаји оспоравају конвенционалне моделе националне безбедности који претпостављају стабилну поделу између унутрашње политике и спољног стратешког надметања. У окружењима која карактерише инфраструктурна међузависност, ослањање на технологије и замршени савезнички односи, безбедносни исходи све више произилазе из кумулативних политичких и економских процеса, а не само из дискретних војних конфронтација. Искуство Гренланда зато показује како одлуке о управљању могу да стекну стратешки значај на нивоима власти који се преклапају, што нам показује да се еволуција националне безбедности све више одвија кроз слојевито политичко тумачење, а не само кроз експлицитну одбрамбену политику.

Друга важна последица тиче се све веће стратешке улоге мањих политичких субјеката унутар савремених безбедносних окружења. Гренланд показује како актери са ограниченим конвенционалним војним или економским капацитетима могу ипак да стекну значајну стратешку важност због свог

географског положаја и институционалне уграђености у шире безбедносне оквири. Иако спољна и одбрамбена политика формално остају под данском јурисдикцијом, Гренланд се све више остварује кроз облике субнационалног дипломатског ангажовања који проширују његову спољну видљивост и политички утицај (Ackrén 2014, 42–43). Обликовањем одлука у вези са приступом, инфраструктуром, управљањем ресурсима и спољним партнерствима, Гренланд остварује одређени степен стратешког деловања који се протеже изван формалних граница његовог уставног овлашћења. Учешће у међународним мрежама и преговорима додатно омогућава острву да делује у транснационалним политичким аренама, упркос сталним ограничењима суверенитета (Ackrén 2014, 43). Овај случај показује да анализа националне безбедности мора да посвети већу пажњу релационом позиционирању, уместо да се примарно ослања на збир материјалне моћи. Актери који су уграђени у системе савеза, критичне ланце снабдевања и аранжмане институционалног управљања, могу да врше стратешки утицај који је несразмеран њиховој величини. Сходно томе, разумевање савремене безбедности све више захтева анализу начина на који се политичко деловање остварује кроз институционалне односе у истој мери као и кроз конвенционалне капацитете саме државе.

Исто тако, случај Гренланда наглашава ширење стратешког значаја економског управљања и критичне инфраструктурне унутар савремене националне безбедности. Инвестиције у телекомуникације, транспортну инфраструктуру и експлоатацију ресурса, све више се одвијају у контексту у којем су економско доношење одлука и стратешка конкуренција блиско испреплетени. Убрзане еколошке промене, обрасци доступности ресурса који се све више развијају, као и променљива геополитичка динамика, додатно су интензивирали међународну пажњу на улогу Гренланда у отпорности ланца снабдевања, критичним минералима и арктичкој повезаности (Spence and Hanlon 2025, 4–5). Иницијативе које су првобитно представљене као комерцијална сарадња, укључујући рударске пројекте, развој лука и научну сарадњу, могу постепено да добију на стратешком значају како постају део шире геополитичке конкуренције. Спољно економско ангажовање је исто тако интензивирало дебате о томе како се преговара о аутономији, овлашћењима и политичкој одговорности у условима слојевитог суверенитета (Sørensen 2018, 1, 4–5). Ово не имплицира да је економска активност сама по себи секуритизована. Уместо тога, то показује да је разлика између економског управљања и националне безбедности постала у великој мери зависна од политичког тумачења. Одлуке донете унутар регулаторних или развојних оквира могу да генеришу стратешке последице много пре него што буду формално препознате као питања одбрамбене или безбедносне политике.

Даље последице тичу се временске димензије савремене националне безбедности. Стратешки изазови све више се јављају кроз постепена структурална дешавања, а не кроз дискретне кризе или војне конфронтације. Одлуке које се тичу инфраструктуре, управљања ресурсима и институционалних договора, с временом акумулирају стратешке последице, често добијајући безбедносни значај тек након што се шире геополитичке околности промене. Као што Ванг и Дежорж уочавају, Гренланд је еволуирао из централне компоненте хладноратовског планирања одбране у савремено окружење које карактерише растући међународни економски интерес и обновљено стратешко надметање (Wang and Degeorges 2014, 4–7). Ова постепена трансформација представља изазов за традиционално планирање националне безбедности, које је историјски давало приоритет одговорима на јасно препознатљиве претње. Уместо тога, стратешки ризици се све више развијају кроз дугорочне процесе повезане са економском међузависношћу, технолошким променама, еколошком трансформацијом и регулаторним одлукама. Пракса националне безбедности стога захтева већи нагласак на антиципативно управљање, отпорност и процену кумулативних системских ефеката, уместо претежног ослањања на реактивне одговоре на непосредне кризе.

Политички легитимитет и колективни идентитет представљају додатну последицу трансформације Гренланда по савремену националну безбедност. Дебате о аутономији, независности и економској одрживости уткане су у шире постколонијалне наративе који суверенитет дефинишу као политичку реализацију засебне гренландске заједнице. Као што Гад показује, национални идентитет на Гренланду гради се кроз сталне политичке преговоре, уместо да се посматра као фиксна културна карактеристика, при чему расправе о језику, демократском управљању и модернизацији обликују перцепцију суверенитета и политичког легитимитета (Gad 2017, 120–126). Ове динамике утичу не само на доношење унутрашњих политичких одлука, већ и на кредибилитет спољних партнерстава, преговоре о аутономији и стратешка очекивања иностраних актера. Сходно томе, питања признања, легитимитета и самоопредељења постају саставни делови савремене националне безбедности, зато што обликују политичко окружење унутар којег се стратешка сарадња, спољни ангажман и одлуке о управљању прихватају, оспоравају или наилазе на отпор.

Ако их посматрамо заједно, ова дешавања указују на то да трансформација арктичке безбедности одражава ширу еволуцију у савременом размишљању о националној безбедности. Традиционални приступи усмерени на територијалну одбрану, војну моћ и државни суверенитет остају суштински важни, иако више нису довољни за објашњење безбедносне динамике у окружењима која карактеришу слојевито управљање, институционална међузависност и стратешко надметање. Сва ова дешавања указују на то да се

национална безбедност све више развија кроз интеракцију економског управљања, технолошке инфраструктуре, еколошких промена, политичког деловања и војних капацитета, а не кроз било коју од ових димензија засебно. Савремена безбедносна окружења стога не могу адекватно да се тумаче кроз конвенционалне разлике између унутрашње и међународне политике или између тврде и меке безбедности. Уместо тога, она захтевају аналитичке оквири који су у стању да објасне како вишеструки извори ауторитета, међузависности и политичког тумачења симултано обликују стратешке исходе на различитим нивоима управљања (Risse 2011; Gad et al. 2024).

Шири значај трансформације Гренланда превазилази сам Арктик. Како технолошка међузависност, критична инфраструктура и стратешка повезаност постају све више центар интереса у погледу међународне безбедности, слична динамика ће се вероватно појавити и у другим регионима у којима мањи политички субјекти заузимају позиције од несразмерног стратешког значаја унутар ширих система надметања и сарадње. Гренланд зато не служи само као случај који је специфичан за дати географски положај, већ као аналитичка илустрација начина на који се савремена национална безбедносна окружења све више обликују кроз интеракцију локалног политичког деловања, институционалних ограничења и системског стратешког надметања. Схватање ове динамике је од суштинског значаја за прилагођавање оквира националне безбедности условима у којима су управљање, међузависност и геополитичко ривалство структурно испреплетени.

Закључак

Овај рад бавио се истраживањем начина на који случај Гренланда може да нам буде од помоћи у објашњавању реструктурисања националне безбедности у условима слојевитог суверенитета и системског надметања. У раду се износи теза да обновљени стратешки значај Гренланда одражава структурну трансформацију арктичке безбедности која не може да се објасни на одговарајући начин само географијом, природним ресурсима или војном инфраструктуром. Уместо тога, његов стратешки значај произилази из интеракције политичке власти, институционалних система и договора, економског управљања и међународног надметања на више нивоа управљања. У том погледу, концепт безбедносног међупростора (интерфејса) пружа преносиви аналитички оквир за разумевање начина на који се безбедност све више развија кроз међусобно повезане политичке, економске и стратешке процесе, а не само кроз војну динамику.

Ова анализа је показала да трансформација арктичке безбедности превазилази промене у регионалној геополитици. Гренланд нам показује како

унутрашње управљање, економски развој, инфраструктура и еколошке промене постају све више испреплетени са ширим обрасцима међународне безбедности. Политичке одлуке које у почетку изгледају као административне или развојне, могу постепено да добију на стратешком значају како постају уграђене у шире геополитичко надметање. Последице руске инвазије на Украјину у пуном обиму, проширење НАТО-а у северној Европи, обновљена пажња Сједињених Држава према Гренланду и све већи стратешки значај кључних минерала, илуструју колико брзо такви кумулативни процеси могу да промене безбедносно значење оних питања која су претходно била само цивилна или питања развоја. Паралелно са тиме, безбедносни изазови све више произилазе из кумулативних дугорочних процеса, а не из појединачних криза, што од институција националне безбедности захтева да традиционалне реактивне приступе допуне већим нагласком на антиципацију, отпорност и дугорочно управљање.

Налази такође показују да савремена национална безбедност више не може да се тумачи искључиво кроз конвенционалне претпоставке о територијалној одбрани, војним капацитетима или државном суверенитету. Гренланд представља пример начина на који стратешки значај све више зависи од позиционе уграђености у институционалне, економске и политичке мреже, што омогућава актерима са ограниченим материјалним капацитетима да остваре значајан стратешки утицај, док се истовремено суочавају са већим спољним ограничењима. Ови догађаји представљају изазов за аналитичке разлике између унутрашње и међународне политике, тврде и меке безбедности, као и сарадње и конкуренције, што сугерише да савремена безбедносна окружења карактерише симултана интеракција свих ових димензија.

Коначно, Гренланд не би требало посматрати као арктички изузетак, већ као рану манифестацију ширих структуралних трансформација које утичу на савремену међународну безбедност. Како се технолошка међузависност продубљује, критична инфраструктура шири, а геополитичко надметање све више узима све више маха кроз међусобно повезане структуре управљања, слична динамика међупростора ће се вероватно појавити и у другим регионима. Када га посматрамо на овај начин, безбедносни међупростор нуди ширу аналитичку перспективу за схватање начина на који слојевити суверенитет, институционална међузависност и системско надметање све више обликују националну безбедност у двадесет првом веку.

ИЗЈАВА ЗАХВАЛНОСТИ: Ово истраживање подржано је кроз пројекат „Промене у стратегијском окружењу Републике Србије – трендови и импликације од значаја за националну безбедност и одбрану“, који финансира Министарство одбране Републике Србије.

References

- Ackrén, Maria. 2014. "Greenlandic Paradiplomatic Relations". In: *Security and Sovereignty in the North Atlantic*, edited by Lassi Heininen, 42–60. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bergmann, Max, Otto Svendsen, Marc Jacobsen, Rebekka Åsnes Sagild, Esil Jakobsen, and Øystein Solvang. 2025. "Defending the North Amid Rising Geopolitical Tensions", *Center for Strategic and International Studies*, January 14. <https://www.csis.org/analysis/defending-north-amid-rising-geopolitical-tensions>.
- Berry, David A. 2016. "The Monroe Doctrine and the Governance of Greenland's Security". In: *Governing the North American Arctic: Sovereignty, Security and Institutions*, edited by Dawn Alexandra Berry, Nigel Bowles, and Halbert Jones, 103–121. New York: Palgrave Macmillan.
- Friis, Karsten, and Rolf Tamnes. 2024. "The Defence of Northern Europe: New Opportunities, Significant Challenges". *International Affairs* 100 (2): 813–824. <https://doi.org/10.1093/ia/iaae019>.
- Gad, Ulrik Pram. 2017. "What Kind of Nation State Will Greenland Be?". *Politik* 20 (3): 104–120. <https://doi.org/10.7146/politik.v20i3.97156>.
- Gad, Ulrik Pram, Sophie Rud, Marc Jacobsen, and Rasmus Kjærgaard Rasmussen. 2024. "Greenland's Desecuritization of Security and Defense". In: *Greenland in Arctic Security: (De)securitization Dynamics under Climatic Thaw and Geopolitical Freeze*, edited by Marc Jacobsen, Ole Wæver, and Ulrik Pram Gad, 227–252. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Jacobsen, Marc. 2020. "Greenland's Arctic Advantage: Articulations, Acts and Appearances of Sovereignty Games". *Cooperation and Conflict* 55 (2): 170–192. <https://doi.org/10.1177/0010836719882476>.
- Jacobsen, Marc, and Signe Lyngholm Lindbjerg. 2024. "Denmark's Security Perspectives on USA, China, and Russia in Greenland: How Great Power Threats Made Danish Politicians Talk about Independent Greenlandic Agency". In: *Greenland in Arctic Security: (De)securitization Dynamics under Climatic Thaw and Geopolitical Freeze*, edited by Marc Jacobsen, Ulrik Pram Gad, and Ole Wæver, 196–226. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Mortensen, Bent Ole Gram. 2014. "The Quest for Resources – the Case of Greenland". *Journal of Military and Strategic Studies* 15 (2): 93–128.
- Østhagen, Andreas. 2016. "High North, Low Politics: Maritime Cooperation with Russia in the Arctic". *Arctic Review on Law and Politics* 7 (1): 83–100. <https://doi.org/10.17585/arctic.v7.255>.

- Østhagen, Andreas. 2021. "The Arctic Security Region: Misconceptions and Contradictions". *Polar Geography* 44 (1): 55–74. <https://doi.org/10.1080/1088937X.2021.1881645>.
- Petersen, Nikolaj. 2011. "SAC at Thule: Greenland in the U.S. Polar Strategy". *Journal of Cold War Studies* 13 (2): 90–115. https://doi.org/10.1162/JCWS_a_00138.
- Pezard, Stephanie, Stephen J. Flanagan, Scott W. Harold, Irina A. Chindea, Benjamin J. Sacks, Abbie Tingstad, Tristan Finazzo, and Soo Kim. 2022. "China's Strategy and Activities in the Arctic: Implications for North American and Transatlantic Security", *RAND Corporation*, December 23. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1282-1.html.
- Popadić, Uroš. 2026. "The Arctic as a Space of Peace and Security in European Union Policy: A Shift in Strategic Perception". *Vojno delo* 78 (2): 45–61. <https://doi.org/10.5937/vojdelo2602045P>.
- Risse, Thomas, ed. 2011. *Governance without a State? Policies and Politics in Areas of Limited Statehood*. New York: Columbia University Press.
- Schwartz, Meredith, and Gracelin Baskaran. 2026. "Greenland, Rare Earths, and Arctic Security", *Center for Strategic and International Studies*, January 8. <https://www.csis.org/analysis/greenland-rare-earths-and-arctic-security>.
- Sørensen, Camilla T. N. 2018. "China as an Arctic Great Power: Potential Implications for Greenland and the Danish Realm", Copenhagen: Royal Danish Defence College, Policy Brief, February 2018. <https://www.fak.dk/globalassets/fak/dokumenter/publikationer/-china-as-an-arctic-great-power--2018-.pdf>.
- Spence, Jennifer, and Elizabeth Hanlon. 2025. "Explainer: The Geopolitical Significance of Greenland", *Belfer Center for Science and International Affairs*, January, 16. <https://www.belfercenter.org/research-analysis/explainer-geopolitical-significance-greenland>
- The White House. 2025. *National Security Strategy of the United States of America*. Washington, DC: The White House. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>.
- U.S. Department of Defense. 2024. *2024 Arctic Strategy*. Washington, DC: U.S. Department of Defense. <https://media.defense.gov/2024/Jul/22/2003507411/-1/-1/0/DOD-ARCTIC-STRATEGY-2024.PDF>.
- Vuletić, Dejan. 2026a. "Application of Artificial Intelligence in Modern Military Systems". *Vojno delo* 78 (1): 63–76. <https://doi.org/10.5937/vojdelo2601063V>.
- Vuletić, Dejan. 2026b. "Greenland in Arctic Defence Planning: Infrastructure and Early Warning". *Obrana a strategije* 26 (1): 45–64. <https://doi.org/10.3849/1802-7199.26.2026.01.45-64>.
- Wang, Nils, and Damien Degeorges. 2014. "Greenland and the New Arctic: Political and Security Implications of a State-Building Project", *Royal Danish Defence*

College, January 2014. <https://sldinfo.com/wp-content/uploads/2014/01/Greenland-and-the-New-Arctic.pdf>.

Wegge, Njord. 2022. "The Strategic Role of Land Power on NATO's Northern Flank". *Arctic Review on Law and Politics* 13 (1): 94–113. <https://doi.org/10.23865/arctic.v13.3428>

Wegge, Njord, and Sigbjørn Halsne. 2022. "Introduction: Security and Military Power in the Arctic". *Arctic Review on Law and Politics* 13 (1): 32–33. <https://doi.org/10.23865/arctic.v13.3831>.

Zysk, Katarzyna. 2020. "Russia's Military Build-Up in the Arctic: To What End?". *Russia in Global Affairs* 18 (4): 1–18.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND NUCLEAR DETERRENCE: CHALLENGES OF AI INTEGRATION INTO THE NUCLEAR DECISION-MAKING PROCESS

Bogdan STOJANOVIĆ¹

ABSTRACT

This paper seeks to explore the relationship between the latest artificial intelligence (AI) technologies and nuclear deterrence, a theoretical and practical concept that has existed in international politics from the Cold War to the present day. The core research question addressed in the analysis is whether the integration of AI into the nuclear deterrence process would contribute to stability or, conversely, whether reducing the human factor in nuclear decision-making would increase the risk of nuclear weapons use. The cost-benefit analysis of artificial intelligence in such a sensitive area as nuclear decision-making is most effectively examined through the realist lens. Also, in the theoretical framework, the author introduces his own concept of “constructed rationality”. The issue of responsibility in the case of the human factor being displaced in favour of AI, creates new challenges and complicates the process of nuclear deterrence. The hypothesis of nuclear peace has proven valid in practice, because mutually assured destruction (MAD) makes war between nuclear powers highly unlikely. AI has already found its place in the military domain, making it justifiable to examine how the application of cutting-edge technology would affect the functionality and predictability of nuclear deterrence among nuclear weapon states. The author concludes that the full integration of AI systems into nuclear decision-making would undoubtedly increase the likelihood of deliberate or inadvertent nuclear escalation.

ARTICLE HISTORY

Received:

01/04/2026

Revised:

05/07/2026

Accepted:

31/07/2026

KEYWORDS

AI; artificial intelligence; nuclear deterrence; nuclear decision-making; nuclear weapons; constructed rationality; nuclear war.

Cite this article as: Stojanović, Bogdan. 2026. “Artificial Intelligence and Nuclear Deterrence: Challenges of AI Integration into the Nuclear Decision-Making Process”. *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 567–601. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.2

¹ Senior Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia. E-mail: bogdan.stojanovic@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0002-9624-1516>

Introductory Considerations

Some of the greatest challenges to contemporary international security are the various threats posed by the uses of artificial intelligence (AI) within the context of nuclear weapons and their associated decision-making systems. Although, arguably, technological advancements in military capabilities will always continue on course, the incorporation of AI into the realm of nuclear weapons will present unique challenges that can not be found in other types of military application. Given the level of destruction available to mankind using nuclear weapons on a global scale, the introduction of AI will necessitate different ways to analyse the speed and autonomy of decision-making. While nuclear and AI technology are both usually thought of in terms of increasing security, there is also a counter-argument that AI will fundamentally disrupt the deterrent logic that has maintained a stable international system for more than eight decades. Within defence circles, AI is widely viewed as a force multiplier, which will change the nuclear command, control, and communications (NC3) architecture dramatically. As AI is integrated into early warning systems and into national reconnaissance, surveillance, and intelligence systems (ISR), the impact it will have on existing deterrence strategies and strategic stability doctrines will have to be assessed. The development and deployment of AI in this realm marks a qualitative shift in the development of nuclear deterrence and of strategies for maintaining international security more broadly. While AI promises increased efficiency, rapid processing of vast amounts of new data, and a heightened ability to analyse complex information, it presents new and unprecedented risks for global stability. Artificial intelligence is not an inherently destabilising technology in the nuclear context. Rather, its risks and benefits are contingent upon specific applications and the extent to which “appropriate levels of human judgment” are preserved in critical decisions (Lin 2025).

Key risks include: the opacity of algorithms, the possibility of data manipulation, the erosion of authentic human control despite the nominal preservation of the “man in the loop”, the divergent logics of the various nuclear powers, the compression of the decision-making window, and the strengthening of the risk of misinformation and non-compliance. The Responsible AI in the Military Domain (REAIM) summit held in Spain in February 2026 illustrated the deep-rooted strategic suspicion of countries that have advanced the most in the field of this application. The United States of America (USA) and China have given up on signing a joint declaration for the responsible use of AI in the military domain because any establishment of normative frameworks would lead to a classic prisoner’s dilemma and the loss of an already achieved advantage (Waldersee 2026). A fundamental problem of future development is embodied in the questions of how to preserve majority human control over the most destructive force in the world, and how to monitor and verify something that is inherently opaque in its nature? As leading

pioneers in machine learning have warned, AI has the potential to have emergent autonomy from human oversight and produce untruthful or misaligned output. Geoffrey Hinton has pointed out that highly advanced AI may develop instrumental purposes that differ from what we want them to do. Therefore, it will become exceedingly difficult to have reliable control over decisions that carry significant consequences (Brown 2023). In order to avoid rapidly implementing AI systems into nuclear command, control, and communications architectures without having an adequate regulatory mechanism, the international community needs to work together towards establishing common laws to protect against adversarial manipulation of these systems. Without a cooperative and comprehensive strategy, the international community is likely to arrive at the paradox that, in seeking technological dominance, it has simultaneously created an environment of increased nuclear risk.

Existential Nuclear Deterrence and Constructed Rationality in International Relations

When analyzing the implications of a new technology, it is necessary to first evaluate how that technology can affect a broader conceptual framework. Nuclear deterrence was first developed as a means of national security during the Cold War, yet the theoretical basis of deterrence has roots in even human nature itself. At its most basic level, deterrence is the use of threatened force preemptively to influence another state or non-state actor to behave in a certain manner in order to achieve strategic objectives (Downs 1989, 226). In the case of nuclear deterrence, a state attempts to deter another from attacking by seriously considering using a nuclear weapon on the aggressor. This model of deterrence is contingent upon the assumption of rationality. The costs of becoming a target of a nuclear strike are likely to be greater than the potential gains (George and Smoke 1974, 11). Nuclear deterrence is based upon a realist view of the nature of international relations. Realists tend to view the major actors in international relations as self-interested unitary actors seeking to achieve different goals. Security, or survival, is the paramount interest of states and is usually the major goal of foreign policy. The famous Cold War strategist Bernard Brodie astutely observed: “Thus far the chief purpose of our military establishment has been to win wars. From now on its chief purpose must be to avert them” (Brodie 1946, 76). Roughly speaking, all the desires to go to war follow in descending order from the desire to win a battle, and all the desires to avoid war follow in ascending order from the desire to avoid all risk to one’s security and thus to prevent war altogether. The paradoxical nature of nuclear weapons lies in their simultaneous capacity to terminate human existence and to dissuade nuclear powers from engaging in direct interstate war. This stems from the conjunction of a rational pursuit of survival and the cataclysmic consequences of

potential nuclear exchange (Mutual Assured Destruction, or MAD). This rational deterrence against aggression, grounded in the imperative of state survival, is further reinforced by the ostensibly irrational category of human fear. Certain theorists characterise this configuration as a “balance of terror”, wherein rational cost-benefit calculations are supplemented by the apprehension of political elites regarding total annihilation (Wohlstetter 1959). It would therefore be entirely appropriate to speak of “deterrence through intimidation”, rather than exclusively of rational deterrence, when analysing relations among nuclear-armed states.

At the theoretical level, two fundamental approaches to deterrence can be delineated, although the modalities and effects of deterrence remain consistent across both. The first approach is essentially rationalist, in the narrower, economic sense, as it emphasises cost-benefit analysis within the deterrence framework. According to this model, a given state may refrain from aggression due to the anticipation of unacceptably high costs that would inevitably follow. The alternative approach is fundamentally psychological, prioritising the concept of “fear” of destruction as the primary motivator for abstaining from attack against a nuclear-armed state. Within this framework, survival is understood as an innate instinct of every individual, and by extension, of every state. Despite their respective methods of analysis, the economic and psychological approaches to deterrence can be regarded as two sides of a single analytical coin. Thus, countries will either not wage nuclear war because they have calculated the costs and benefits rationally, or will refrain from provoking conflict because they have an emotional fear of being destroyed. Therefore, due to the breadth of the conceptual framework, the term “existential nuclear deterrence” should be preferred to “rational nuclear deterrence”, although the latter dominates the scientific literature (Bundy 1983, 4). There is a reciprocal relationship between decisions based on emotion and those based on reason. Any decision not to engage in nuclear exchange has rational consequences, because nuclear war can never be useful or cost-effective. As Robert Jervis explained clearly, successful deterrence does not require that political leaders are perfectly rational (Jervis 1979, 299). It simply requires that decision-makers have enough awareness of reality that the costs of engaging in nuclear war will far outweigh any possible gains. This basic idea goes beyond being a simple logical concept and is composed of three key elements: strategic reasoning, psychological characteristics, and the reality that there is an existential threat to human existence created by nuclear weapons.

Kenneth Waltz reached similar conclusions when he analysed how well deterrence strategy would work operationally. According to him, rational decision-makers do not need to do extensive cost-benefit analyses for an understanding of nuclear war. They only need to recognise that there are extremely high “costs” associated with engaging in such a war. Waltz calls this the “assumption of rationality”, which represents the minimal requirement for deterrence to work (Waltz 1981). All forms of leadership, either by rational or irrational leaders (even Hitler as perhaps the best cited example

of an irrational leader), should be able to refrain from attacking a country that could use nuclear weapons. Looking at this issue through an ontological perspective, rationality exists conceptually in an exceedingly unstable environment of being able to function and be operationally effective.

An objective event must be cognitively processed in order to determine the action to be taken. Human behaviour, and the global behaviour of all nations collectively, stems from a subjective construction through their ideas, norms, values and psychological characteristics (Stojanović 2013, 150). Building upon the conceptual framework developed in prior research, the phrase of “constructed rationality” best describes the practical effect of rationality because every phenomenon of objective reality must be mediated by a human filter comprised of normative frameworks, value systems, and non-rational dimensions before a decision regarding specific action is reached (Stojanović 2013, 151). Inference is something that simply happens to us as cognition constantly goes beyond the available data (Moshman 2004). On a second level, thinking is the deliberate use of our inferences to pursue a goal, and finally reasoning arises only when that thinking becomes self-constrained by norms the thinker holds to be justified (Moshman 2004). Reasoning always depends on the personal quality of the one who reasons.

Even with huge limitations for a deterrent strategy from the theoretical and practical perspectives, nuclear deterrence has worked so far and will keep working without any doubt. Game theory represents a dynamic and general framework for analysing the impacts of rational behaviour, calculating risks, and miscommunication in all strategic interactions between states (Lindelauf 2020). Understanding the essence of constructed rationality and the operational logic of a deterrence strategy is crucial for the critical analysis of the effects of AI integration into the nuclear strategic “game”. The integration of AI in the strategic decision-making process in nuclear-armed states effectively strips interstate relations of their subjective, normative and affective dimensions, transforming them into an ideal-typical model of rational behaviour. This approach to interstate interaction, paradoxically, increases the structural risks of nuclear conflict, precisely because it eliminates the pragmatic hesitations, ethical inhibitions and contextual judgements that in the past functioned as a buffer against war.

Nuclear deterrence is the strategy of using military force in an indirect fashion for political objectives. In the nuclear age, the major strategic thought has shifted from the general staff to the civilian cabinets. During the Cold War, strategy and politics became inescapably intertwined with great difficulty in drawing a line between them. Given the capacity of nuclear weapons for total destruction, strategic thinking shifted from military to civilian cabinets. Consequently, this period is often referred to as the “golden age of strategic studies”, as political relations during that time were fundamentally shaped by the nuclear strategies of the superpowers. This transition carries considerable significance, as nuclear deterrence increasingly

became an instrument wielded predominantly by political leaders rather than military commanders. AI may lead us to a new shift, a turning away from civilian cabinets to processors. James Johnson claims that “in the context of AI and autonomy, particularly information complexity, misinformation, and manipulation, rationality-based deterrence logic appears an increasingly untenable proposition” (Johnson 2023, 202-203). This technology has added another level of complexity to nuclear deterrence, probably the most delicate domain of decision-making.

Concept and Application of Artificial Intelligence

The famous book “The Singularity Is Near: When Humans Transcend Biology”, written by renowned developer Ray Kurzweil (2005), anticipated the rapid development of technology to the point where it would surpass human intelligence. This so-called “technological singularity” would be a point in time in history where human intelligence is no longer the primary form of intelligence. Artificial intelligence is a computer system that attempts to imitate and match human intelligence. The goal of developing AI is to create a computer model that learns, improves, and solves increasingly complex problems. As previously discussed, deep learning is such an attempt to create a system that learns like a human brain and therefore gets progressively “smarter”. In fact, IBM’s Deep Blue, a chess-playing computer, beat world chess champion Garry Kasparov in 1997 (Yao 2022). The engines for playing chess have come a long way since, to the point that humans are no longer competitive. But chess is just one field where artificial narrow intelligence (ANI) is driving human professionals from their desks. People are being pushed out in data analysis, medical diagnostics and countless other speciality roles. Marvin Minsky’s work (1954) on neural networks and artificial intelligence in simulating brain function forms the basis of most subsequent AI research, including the pursuit of artificial general intelligence (AGI), the holy grail of reasoning at its highest level. There is considerable concern, and even fear, as the next generation of intelligent machines is being created at a very rapid pace. Much of the fear expressed about AI is in the media regarding the displacement of many people in various areas.

The dual-use nature of AI (as with all technology) is that it can be used in a positive sense (e.g. detecting tumours before they can be seen through human vision, helping solve math problems differently than a human, and speeding up the engineering design process) or in a negative sense, creating an inhumane society. Although the roots of AI and experimental endeavours in this field extend back several decades, a decisive breakthrough in this technology was achieved only in recent years. It is a noteworthy coincidence that the war in Ukraine, which fundamentally altered the landscape of global politics, commenced in February 2022, while later that same year, OpenAI launched ChatGPT, probably the most famous large language model. According to Sam Altman (2022), the company’s chief

executive, this AI application amassed its first million users within merely five days of its release. The conflict in Eastern Europe has thrust the issue of nuclear weapons deployment back to the top of the political and military agenda. Assessments suggesting that Russia might resort to tactical nuclear weapons, notwithstanding their low probability, have captured the attention of the global public. Thus, this temporal coincidence has prompted critical inquiry into the symbiosis of two distinct narratives. On one hand, the prospect of initiating a nuclear armageddon and on the other, the capacity of AI to reason more effectively than human cognition. It is imperative to bear in mind that over 12,000 nuclear warheads currently exist worldwide, a reality that renders the threat of annihilating human civilisation profoundly credible (Davenport 2026).

The rapid growth of AI within the consumer market for goods and services is not just a significant scientific achievement, but also opens the door to a major application of AI for warfare purposes. As history tells us, dual-use technologies always migrate across the civil-military realms, from commercial to military applications and vice versa. Historical examples include microchips, satellites, the internet, rocketry and nuclear power. Humans continue to be the most successful beings because of their ability to learn, think and acquire newly created ideas and skills, store and pass them down through time. However, in constructing an environment to meet their own needs, humans have been able to create something that could eventually replace them. An entity often referred to as the “final invention”. The introduction of Artificial General Intelligence (AGI) would be as important as the control of fire or the discovery of electricity. The question of whether and when we will introduce AGI that will perform all cognitive functions more effectively than humans remains to be seen. However, the urgency of applying current AI technologies in military development has increased, especially concerning weapons of mass destruction.

Similarities and Differences between AI and Nuclear Weapons

Both inventions, nuclear weapons and artificial intelligence, simultaneously embody a technological leap forward for human civilisation and a potential instrument of mass destruction (either physically or otherwise). During the Cold War, scientists, policymakers, and military strategists grappled with a fundamental question regarding nuclear weapons: would they ultimately annihilate the planet and its inhabitants, or would the equilibrium of nuclear power prevent large-scale war? The hypothesis of „nuclear peace“ proved largely correct, as the cataclysmic nature of these weapons effectively deterred direct military confrontation between the world’s foremost nuclear powers (the United States and the Soviet Union) (Stojanović 2021). A parallel inquiry confronts us today in relation to AI: will it ultimately safeguard or destroy humanity? Just as leading scientists at the dawn of

the nuclear age called for stringent control on the further development of nuclear weapons, prominent figures in the field of AI have signed an open statement asserting that „mitigating the risk of extinction from artificial intelligence should be a global priority alongside other societal-scale risks such as pandemics and nuclear war“ (Abdul 2023). Elon Musk, the world’s wealthiest individual and a significant investor in emerging technologies, has gone further, contending that AI poses a far greater existential threat than nuclear weapons (Clifford 2018).

The development of both AI and nuclear weapons necessitates substantial investment in physical infrastructure. Beyond the requisite scientific expertise, the construction of a nuclear device demands extensive and costly facilities for producing fissile material. Processes such as uranium enrichment and plutonium reprocessing remain the preserve of only the most technologically advanced states. Artificial intelligence likewise demands substantial physical resources, epitomised by the most sophisticated microchips, a capability currently concentrated in the hands of only a few states. Thus, both technologies carry the potential to pose existential threats to humanity as a whole. Both are amenable to civilian and military applications. Finally, the development of AI and nuclear technology has unfolded and continues to unfold within the context of an “international race”. But now that race also includes private corporations. Notwithstanding these essential similarities concerning resource dependencies, technological revolutionary potential, and risks to humankind, AI and nuclear weapons technologies diverge significantly across numerous dimensions. Whereas nuclear proliferation is constrained by the scarcity of fissile materials and the visibility of enrichment infrastructure, the diffusion of AI capabilities faces fewer material bottlenecks and may proliferate through software channels that are inherently more difficult to monitor and verify. The intangible nature of AI algorithms renders their proliferation to a broader range of actors markedly easier compared to the cumbersome physical infrastructure for nuclear programs (reactors, fissile materials, or centrifuges). Safeguards and protective measures can be relatively easily circumvented through modifications to source code, effectively precluding meaningful control over dissemination once an AI model has been initially released. This fundamental asymmetry between the material constraints governing nuclear proliferation and the frictionless diffusion of software-based capabilities carries profound implications for international governance, arms control, and the design of regulatory regimes in the twenty-first century. Moreover, while the destructive consequences of nuclear weapons are immediate, physical, and geographically bounded, the potential harms of advanced AI systems may be indirect, systemic, and globally diffuse, ranging from algorithmic bias and cyber vulnerabilities to the erosion of human influence in critical decision-making processes. Artificial intelligence has emerged primarily from the private sector, and its development is characterised by a diffuse ecosystem encompassing numerous non-state actors, a structural feature that significantly complicates any prospective efforts to control its proliferation. Whereas

nuclear weapons remain confined to the secured arsenals of the world's most powerful states, AI is utilised by millions of individuals worldwide, with each interaction contributing incrementally to the iterative refinement and „intelligence“ of these systems. Nuclear technology permits a relatively clear demarcation between civilian and military applications. Civilian nuclear programs are legally permissible under international law, which explains why more than thirty states currently operate nuclear reactors for peaceful purposes. Simultaneously, the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT 1968) explicitly prohibits the spread of nuclear weapons as the military component of this technology. By contrast, the diverse applications of AI cannot be neatly disaggregated, rendering the separate regulation or prohibition of specific uses exceptionally challenging. Consider, for instance, the same underlying capability that enables the rapid drafting of corporate emails can equally facilitate the swift dissemination of disinformation at large scale.

Instead of trying to restrict the development of AI through technology-based regulations, a better approach may be to focus regulations on how AI is used. Historical examples can help us in that matter. For instance, the Agreement on the Prevention of Incidents on and over the High Seas between the U.S. and U.S.S.R. (APIHS 1972), did not limit the development of military ships but created operational protocols to regulate behaviour by requiring the notification of hazardous manoeuvres. Similarly, the Outer Space Treaty (1967) offers a normative framework under which countries are held accountable for the actions of their private entities (Stojanović and Dimitrijević 2025, 312-323). This may incentivise countries to establish similar regulations for corporations developing and employing AI applications. It is essential to understand the relationship between AI and nuclear weapons in order to support nuclear deterrence both theoretically and practically. Introducing AI into this area would create a level of almost irreversible commitment. Using one high-risk technology (AI) to control the actions of another (nuclear weapons) dramatically increases the potential for catastrophic results for humanity if things go wrong.

Accountability and Other Problems in the Military Use of AI

Military applications of AI have immense potential to enhance current capabilities in surveillance, command and control, data analysis, and the remote control of manned or unmanned platforms (Horowitz 2018). Although still in its infancy, we can expect that next-frontier technologies will be developed and deployed at an unprecedented pace within the next several decades. The pressure to deploy AI-enabled systems on currently operating platforms will demand radical transformation of current platforms and force military strategists to rethink conventional strategic thinking. Next-frontier technologies have the potential for disruptive military innovation, transitioning from an industrial-age warfare model

through information warfare to third-generation systems that incorporate fully autonomous weapon systems (AWS). The introduction of AI algorithms into the military arsenal has opened a new chapter in the practice of using war technology. The impact of using AI in the armed forces is increasingly referred to as the AI revolution in military affairs (AI-RMA) (Raska 2021). From a strategic perspective, the introduction of AI to the military domain is forcing states to re-think their warfighting strategies and to adjust their current doctrines to better confront the strategic opportunities and threats that AI technology presents.

Control of AI presents another challenge in that it cannot be perceived as a weapon. A useful analogy for this could be radar technology. Modern military applications demonstrate that without its capacity for target acquisition, missiles remain effectively “blind”. Similarly, AI serves as a military force booster, processing vast datasets and providing real-time synchronisation of military units. Integrated military strategy with AI employs the totality of all weapon systems, operating in the air, on land, at sea, in outer space, and in cyberspace in order to counter meet strategic objectives. The use of AI technology by armies around the world is increasing in order to improve combat efficiency and to support a range of multi-domain military operations. AI supports situational awareness, allowing personnel to make better use of available assets and to make informed decisions (intelligence, surveillance and reconnaissance - ISR). Military commanders and decision-makers can quickly process large amounts of data and create plans within a greatly enhanced information architecture. Moreover, there is a corresponding proliferation of innovative visual detection, classification and tracking sensor technologies (f.e. hyperspectral imaging, computational photography and miniaturisation of sensors).

As the practices of AI evolve, problems arise concerning the ethical and normative standards of international humanitarian law. The potential use of AI technology in combat has raised a number of moral dilemmas. Foremost, how can we trust systems that are capable of identifying targets without a human being making a meaningful decision in the loop? AWS have the power to change our view of warfare fundamentally, particularly regarding who is responsible when a civilian is killed as a result of the failure of a programmed AI (Boutin 2022). Who should be held liable for a civilian’s death as a result of a technical malfunction of an AWS? Is it the creator of the algorithm, the owner of the AWS, or the commander who used it? While all technologies can malfunction, it seems like some algorithms are more at risk than others of misreading or misinterpreting a complex battlefield scenario, therefore causing injury or death to civilians. The most challenging aspect of these deadly systems being operated by algorithms is that it is impossible to know every possible situation that may arise in an armed conflict. Take, for example, if an AI system could eliminate a high-value terrorist target but at the same time result in civilian deaths, how would the AI system decide? Will it calculate the projected number of civilian deaths based on a threshold of five or ten? There is a difference in how humans and

AI function. While AI has some degree of independent learning or adaptation to new situations, it will never be able to assess a situation where life and death decisions must be made in a manner as humans, who are guided by reason, emotion, and principles of ethics. When a human makes a mistake, it is known who is to blame, while the issue of responsibility in AI systems is very vague. The aforementioned issues become magnified as AI becomes more integrated into decision-making related to the use of nuclear weapons. Who is at fault when decisions made by AI result in the mass loss of life? Is it the creator of the AI system, the military authorities approving its use, the nation state using the AI, or someone else? The use of AI in these instances raises serious issues about human dignity and the right to life, particularly relating to the question of autonomous systems operating without human involvement or oversight. As a result of these issues, the concept of “meaningful human control” has emerged as an increasingly important normative construct for future use and application of these technologies (Heyns 2017). Particularly with respect to using lethal force, should always include the meaningful human control. The development of clearly defined ethical guidelines and mechanisms of accountability are critical to ensuring the development of secure and responsible AI technologies for military applications and help to mitigate the risks.

AI has become increasingly relevant when addressing the challenge of tracking and managing the growing number of artificial objects in space, including satellites and other components of space-based infrastructure. Constellations of hundreds to thousands of small satellites that work together as an integrated, interrelated system will require advanced planning and real-time coordination to mitigate collision risks (Stojanović and Dimitrijević 2025, 139). Conventional methods of managing operations have been performed primarily by human operators and do not provide the capabilities when considering that the number of active satellites in low-Earth orbit is projected to triple over the next decade. In contrast, AI systems can coordinate the trajectories of thousands of objects simultaneously and to conduct collision avoidance manoeuvres, something that would not be possible for human operators to accomplish at the same pace. The strategic importance of AI-based autonomous systems has been demonstrated in the ongoing conflict in Ukraine. The Ukrainian battlefield has become a testing ground for military applications of artificial intelligence. One such test is the deployment of unmanned aerial vehicles (UAVs) with machine learning algorithms for target identification, navigation, and coordination of swarming behaviour. According to defence researchers, AI-targeting drones have improved strike precision and have likely reduced casualties for attacking forces through a decreased need for human involvement in high-risk situations (Schmidt and Grant 2025). In addition to the above concerns of accountability and establishing ethical standards, heavy reliance on any cyber-based system creates an immense opportunity for adversaries to exploit. AI-generated hacking tools that were developed to identify and exploit systemic failures can easily

compromise critical space-based infrastructure, with disastrous results. For example, a theoretical space-based weapon system programmed to autonomously detect and respond to perceived threats could severely compress decision timeframes to milliseconds. Such a system would provide a positive benefit in defensive reactions but would also place an unintentional risk of escalation through misinterpretation of enemy actions as imminent threats, or through enemy actions to spoof sensors. The frustrations offered by this issue create an unfortunate historical reflection. The Cuban Missile Crisis in 1962 was a historically tense conflict between the United States and the Soviet Union where both sides were engaging in complicated calculations and miscalculations about their responses to events. If either side had used a nuclear weapon against the other, this could have led to the deaths of millions of people or even cataclysmic global destruction. Would a hypothetical AI-enabled warning system during the Cuban Missile Crisis have led to a de-escalation in tensions by providing superior data analysis, or would it have increased tensions by misinterpretation of ambiguous signals as an imminent threat? Adding artificial intelligence to that type of scenario could create even greater problems and increase the possibility of worldwide destruction. This paradox illustrates a fundamental conflict when AI is integrated into strategic systems. The very attributes that promote operational efficiencies (speed, autonomy, and the ability to recognise patterns) inherently degrade the time for deliberation, contextual judgment and human restraint that have historically been used to prevent catastrophic miscalculations.

Integration of AI into Nuclear Decision-Making Systems and Mutual Assured Destruction

The roots of the nuclear decision-making system can be traced to the history of the Cold War and the geopolitical context of a world dominated by two nuclear superpowers. The relevance of nuclear weapons has evolved from a merely military relevance to a symbol of national pride. After the collapse of the Soviet Union, the post-Cold War world has undergone considerable changes in the geopolitical environment, characterised by extraordinary volatility and unpredictability. AI integration into nuclear decision-making would fundamentally transform the strategic decision-making architecture. But the potential benefits could rapidly become catastrophic risks to humanity. The rapid reaction time of AI systems, operating in milliseconds, could limit the opportunities for intervention before a response is “gone beyond” the reach of human decision-makers. For civil and military leaders, this means having a technical understanding of AI limitations (brittleness, lack of transparency, data vulnerability), as well as a normative imperative to develop institutions that facilitate judgment over the speed of algorithms. As AI becomes more prevalent in support of nuclear command and control and communications architectures, the responsibility is growing because of the irreversible consequences

of nuclear use, and the significant ethical imperatives to maintain human decision-making at the highest levels.

AI is also capable of amplifying cyber threats to the nuclear command and communications architecture, increasing the vulnerability of early warning systems. The use of advanced AI models may significantly exacerbate the potential for a cyberattack to cause inadvertent escalation (Tamburrini 2023). There is particular danger in using AI in drones and other autonomous platforms intended to deliver nuclear weapons. Research indicates that, despite all powerful countries such as the United States stating that they intend to maintain a “human in the loop” with respect to nuclear matters, the practical introduction of AI models drastically reduces human involvement (Галлямов 2026). There are various ways to introduce AI to nuclear decision-making, with three core models: “human-in-the-loop”, “human-on-the-loop”, and “human-out-of-the-loop”. The “human-on-the-loop” model is commonly pointed to as the lowest risk, retaining human oversight over AI systems, but time compression and operative speed of the AI still increase the risk of inadvertent escalation even in such a model. As it was already elaborated, the MAD (mutual assured destruction) concept, based on the assumption of rational action and caution regarding nuclear threats, defines strategic stability. The use of AI as part of the chain of command integrates the parameters of extremely fast response time, algorithmic opacity, and inherent biases. These variables have the potential to disrupt the MAD logic. AI not only accelerates decision-making processes, but also imposes a level of complexity for which the existing international order is not institutionally adapted.

At the time of the Cold War, nuclear deterrence was stable and reliable. Even with the proliferation of nuclear weapons, which was imperfectly channelled into specific dyadic relationships based on reciprocal threats, the strategy of nuclear deterrence was rather comprehensible, stable, and consistent with the underlying assumptions. According to Johnson, the introduction of offensive AI capabilities could potentially add additional variables to consider. Both state and non-state actors could potentially utilise AI in order to manipulate nuclear state through the implementation of “catalytic war”, when a third party’s (either a state or a non state entity) actions can lead to nuclear war (nuclear use) between two nuclear states as well as demonstrating the significant damage inflicted on both nations due to misinformation and misrepresentation of information by a third party (Johnson 2021). A catalytic war would use a third party to provoke conflict between nuclear adversaries, thereby causing escalation as long as that third party was not directly involved in the original escalation. This perspective highlights how AI not only may enhance existing geopolitical or strategic dynamics of nuclear deterrence, but how AI could also completely change some of the risk factors associated with nuclear deterrents.

Also, there is a critical issue related to “developmental asymmetries”. This means that rival actors equipped with nuclear weapons will, by definition, operate their

systems based on different value systems and logical structures. Therefore, in theory, their autonomous systems will not share mutual interoperability and cannot, figuratively, “understand” each other. This will increase the likelihood of escalation of conflict due to technical misalignment at the level of machines communicating with one another. This transition from relatively stable relations among nuclear powers to a system of unpredictable, foggy, and accelerating decision-making based on AI will mean that there is no longer the necessary time to carefully consider strategy before potentially using a nuclear weapon. State-of-the-art AI models, which are based primarily on statistical pattern recognition, are highly sensitive to events that fall outside the training set. So, they can produce catastrophic errors in the event of a nuclear crisis. Because a nuclear crisis by its definition, is a one-time event that cannot be replicated, the statistically fragile models of AI will produce unpredictable results that cannot be detected until they occur and cannot be corrected in time to avert the situation. The incident of Stanislav Petrov in 1983 is an excellent example of the potential threat represented by a fully automated, AI-driven response system. Because Petrov’s decision was based solely on his human judgment, there is a high probability that a fully automated AI would have led to the marginalisation of human judgment and the initiation of a nuclear war (Aksenov 2013). The introduction of AI into nuclear command, control, and communications (NC3) systems is a Faustian bargain that could change the concept of deterrence from mutual assured destruction (MAD) to mutual assured vulnerability (MAV) (Sakubu, 2025, pp. 1003–1004). The epistemological opacity of algorithms, known as the “black box” problem, combined with the dramatic compression of decision-making timeframes, increases the potential for nuclear escalation. There are regional specificities, such as those in South Asia with minimal missile flight time, that further enhance incentives for preventive strikes by eroding the stability afforded by a second-strike capacity (Kazmi and Kazmi, 2025, pp. 20–21). In the case of complete integration of AI systems into the nuclear decision-making process, a key component of national security would become cybersecurity as cyber attacks on control systems could lead to catastrophic consequences such as the use of nuclear weapons. Recent research conducted by King’s College London has revealed that simulated war games utilising AI models resulted in conflict escalation through the use of nuclear weapons in 95% of the scenarios (Payne 2026). The research was led by Professor Kenneth Payne and focused on how large language models process simulated crises involving nuclear weapons. There were a total of 21 simulated crises, and in all 21 cases at least one side was found to be signalling their willingness to use nuclear weapons, and 95% of those incidents were mutual signals. “Nuclear escalation was near-universal: 95% of games saw tactical nuclear use, and 76% reached strategic nuclear threats. Claude and Gemini especially treated nuclear weapons as legitimate strategic options, not moral thresholds, typically discussing nuclear use in purely instrumental terms. GPT-5.2 was a partial exception, limiting strikes to military targets, avoiding population

centres, or framing escalation as ‘controlled’ and ‘one-time’. This suggests some internalised norm against unrestricted nuclear war, even if not the visceral taboo that has held among human decision-makers since 1945” (Payne 2026, 21).

Conclusion: Does Automation Increase the Risk of Nuclear War?

Future directions of AI development and its implications for nuclear stability will be the subject of numerous scientific research. As AI matures, it is expected to significantly alter the nature of war and the way how weapons are operated. There is an immense amount of uncertainty about how AI will evolve in the nuclear domain. Currently, we have an understanding of mutual assured destruction (MAD) that is based upon human judgement and allows sufficient time to make decisions, but as AI matures, we are expected to move to a new understanding of mutual assured vulnerability (MAV), characterised by an unstable and uncertain environment. Much of this uncertainty is due to the reduced timeframe in which decisions will have to be made. Therefore, AI-driven early warning systems evaluate potential threats so quickly that the ability for humans to make decisions has been severely compromised. Free will and responsibility, concepts that belong to human beings but do not apply to automated systems like AI, were present on several occasions where decision-makers did not follow standard procedures, but instead chose to use emotional reasoning in an attempt to avoid nuclear war. Although emotions cannot replace rational thinking and, by their very nature, constitute a cognitive distortion, in certain situations they can play a positive role as a corrective factor for rationality. The logical processes currently embedded into machines however, could ultimately lead to devastating conflict with humanity’s value system, including the matters of utmost importance such as the sanctity of life, freedom of choice and individual responsibility. Cold logic is indifferent to human life, and could potentially determine the use of nuclear weapons to be a good course of action. As we have demonstrated in this paper, the very concept of rationality is profoundly deficient and exists not as an objective constant but as a constructed rationality. Regardless of this epistemological limitation in the field of nuclear deterrence, constructed rationality has historically prevented the outbreak of nuclear war. The final conclusion that emerges from the preceding analysis is that the integration of AI into nuclear command, control, and communications systems increases the overall risk of nuclear war.

ACKNOWLEDGEMENT: The paper presents findings of a study developed as a part of the research project “Serbia and Challenges in International Relations in 2026”, financed by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia, and conducted by Institute of International Politics and Economics, Belgrade, during the year 2026.

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА И НУКЛЕАРНО ОДВРАЋАЊЕ: ИЗАЗОВИ ИНТЕГРАЦИЈЕ ВИ У ПРОЦЕС ОДЛУЧИВАЊА О НУКЛЕАРНИМ ПИТАЊИМА

Богдан СТОЈАНОВИЋ¹

АПСТРАКТ

Овај рад бави се истраживањем односа између најновијих технологија вештачке интелигенције (ВИ) и нуклеарног одвраћања, односно теоријског и практичног концепта који се јавља у међународној политици од Хладног рата до данас. Кључно истраживачко питање који ова анализа истражује јесте да ли би интеграција ВИ у процес нуклеарног одвраћања допринела стабилности или би, насупрот томе, смањење присуства људског фактора у одлучивању о нуклеарним питањима повећало ризик од употребе нуклеарног оружја. Анализа цене или трошкова са једне и користи од вештачке интелигенције са друге стране у осетљивој области као што је нуклеарно одлучивање, најефикасније се испитује кроз реалистичку призму. Исто тако, аутор у теоријски оквир уводи сопствени концепт „конструисане рационалности“. Питање одговорности у случају потискивања људског фактора у корист ВИ отвара нове изазове и усложњава процес нуклеарног одвраћања. Претпоставка о нуклеарном миру показала се важећом у пракси, јер међусобно загарантовано уништење (MAD) чини рат између нуклеарних сила мало вероватним. ВИ је већ пронашла своје место у војном домену, што оправдава испитивање начина на који би примена најсавременије технологије утицала на функционалност и предвидивост нуклеарног одвраћања међу државама које поседују нуклеарно наоружање. Аутор закључује да би потпуна интеграција система ВИ у нуклеарно одлучивање несумњиво повећала вероватноћу намерне или ненамерне нуклеарне ескалације.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

ВИ; вештачка интелигенција; нуклеарно одвраћање; нуклеарно одлучивање (одлучивање о нуклеарним питањима); нуклеарно оружје (наоружање); конструисана рационалност; нуклеарни рат.

Цитирајте овај чланак као: Stojanović, Bogdan. 2026. "Artificial Intelligence and Nuclear Deterrence: Challenges of AI Integration into the Nuclear Decision-Making Process". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 567–601, https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.2

¹ Виши научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, Србија. Е-пошта: bogdan.stojanovic@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0002-9624-1516>

Уводна разматрања

Различите претње које произилазе из употребе вештачке интелигенције (ВИ) у контексту нуклеарног оружја и пратећих система одлучивања, неки су од највећих изазова за савремену међународну безбедност. Иако постоје аргументи да ће технолошки развој војних потенцијала увек наставити унапред одређеним смером, увођење ВИ у домен нуклеарног оружја доноси јединствене изазове који не могу да се нађу у другим врстама војне примене. Имајући у виду степен уништења који је човечанству доступан употребом нуклеарног оружја на глобалном нивоу, увођење ВИ ће захтевати другачије начине анализе у погледу брзине и аутономије одлучивања. Иако се и о нуклеарној и о ВИ технологији обично размишља у смислу повећања безбедности, постоји и контра аргумент, а тај је да ће ВИ у фундаменталном смислу пореметити логику одвраћања која је током више од осам деценија одржавала стабилан међународни систем. У одбрамбеним круговима, ВИ се нашироко посматра као мултипликатор силе, који ће драматично променити архитектуру нуклеарног командовања, контроле и комуникација (НКЗ). Имајући у виду да се ВИ интегрише у системе раног упозоравања, као и у националне системе за извиђање, надзор и обавештајни рад (ISR), биће потребно да се изврши процена утицаја који ће ВИ имати на постојеће стратегије одвраћања и доктрину стратешке стабилности. Развој и распоређивање ВИ у овом домену означава квалитативну промену у развоју нуклеарног одвраћања и стратегија за очување међународне безбедности у ширем смислу. Иако ВИ обећава повећану ефикасност, брзу обраду огромних количина нових података и појачану способност анализирања сложених информација, она доноси и нове и незапамћене ризике по глобалну стабилност. Вештачка интелигенција није у суштини технологија која доноси дестабилизацију у нуклеарном контексту. Напротив, ризици и користи од ВИ зависе од њене примене и од степена у којем се „одговарајући нивои људске процене“ одржавају у кључним одлукама (Lin 2025).

Кључни ризици укључују степен јасноће алгоритама, могућност манипулације подацима, ерозију аутентичне људске контроле упркос номиналном очувању принципа „човек у петљи“ (*man in the loop*) односно „човек у процесу одлучивања“, различите логике различитих нуклеарних сила, скраћивање времена за доношење одлука и јачање ризика од дезинформација и непоштовања споразума. Самит о одговорној ВИ у војном домену (REAIM), који је одржан у Шпанији у фебруару 2026. године, илустровао је дубоко укорењено стратешко подозрење земаља које су највише напредовале у области ове примене. Сједињене Америчке Државе (САД) и Кина одустале су од потписивања заједничке декларације о одговорној употреби ВИ у војном домену, зато што би било какво успостављање нормативних оквира довело до

класичне „дилеме затвореника“ (односно, да ли прекршити споразум и издати партнера или сарађивати) и губитка већ постигнуте предности (Waldersee 2026). Темељни проблем будућег развоја оличен је у питањима како сачувати већинску контролу човека над најразорнијом силом на свету и како надгледати и верификовати нешто што је по својој природи суштински непрозирно?

Водећи пионири у машинском учењу упозорили су да ВИ има потенцијал да развије аутономију изван људског надзора која се већ појављује, као и да произведе неистините или неусклађене резултате. Џефри Хинтон (Geoffrey Hinton) је истакао да високо напредна ВИ може да развије инструменталне сврхе које се разликују од онога што ми желимо да она ради. Стога ће постати изузетно тешко имати поуздану контролу над одлукама које носе значајне последице (Brown 2023). Да би се избегло брзо увођење и примена система ВИ у архитектура нуклеарног командовања, контроле и комуникација без адекватног регулаторног механизма, међународна заједница мора да сарађује на успостављању заједничких закона за заштиту од непријатељске манипулације овим системима. Без кооперативне и свеобухватне стратегије, међународна заједница ће вероватно доћи до парадокса, односно да је, тражећи технолошку доминацију, истовремено створила окружење повећаног нуклеарног ризика.

Егзистенцијално нуклеарно одвраћање и конструисана рационалност у међународним односима

При анализи последица неке нове технологије, неопходно је да се најпре изврши процена како та технологија може да утиче на шири концептуални оквир. Нуклеарно одвраћање је првобитно развијено као средство за националну безбедност током Хладног рата, али теоријска основа одвраћања има корене чак и у самој људској природи. На свом најосновнијем нивоу, одвраћање је превентивна употреба претње силом како би се утицало на другу државу или недржавног актера да се понаша на одређени начин ради постизања стратешких циљева (Downs 1989, 226). У случају нуклеарног одвраћања, једна држава покушава да одврати другу од напада тако што озбиљно разматра употребу нуклеарног оружја против агресора. Овај модел одвраћања зависи од претпоставке о рационалности. Цена у случају да се постане мета нуклеарног удара вероватно ће бити већи од потенцијалне користи (George and Smoke 1974, 11). Нуклеарно одвраћање засновано је на реалистичком погледу на природу међународних односа. Реалисти теже да посматрају главне актере у међународним односима као себичне, јединствене актере који настоје да постигну различите циљеве. Безбедност, или опстанак, представља врховни интерес држава и обично главни циљ спољне политике. Чувени хладноратовски стратег Бернард Броди (Bernard Brodie) проицијиво

запажа да је „до сада главна сврха наше војне структуре била да побеђује у ратовима. Од сада њена главна сврха мора да буде да их спречава“ (Brodie 1946, 76). Грубо говорећи, све жеље за одласком у рат настављају се у опадајућем редоследу почев од жеље за победом у бици, а све жеље за избегавањем рата следе у растућем редоследу, почев од жеље да се избегне сваки ризик по сопствену безбедност и тако у потпуности спречи рат. Парадоксална природа нуклеарног оружја лежи у његовој истовременој способности да оконча људско постојање и да одврати нуклеарне силе од упуштања у директан рат. Ово произилази из споја рационалне тежње за опстанком и катаклизмичних последица потенцијалне нуклеарне размене (Узајамно загарантовано уништење, или MAD – Mutual Assured Destruction). Ово рационално одвраћање од агресије, утемељено на императиву опстанка државе, додатно је појачано наизглед ирационалном категоријом људског страха. Поједини теоретичари ову конфигурацију карактеришу као „равнотежу страха“, у којој су рационалне калкулације цене и користи допуњене страхом политичких елита од потпуног уништења (Wohlstetter 1959). Стога би приликом анализе односа међу нуклеарно наоружаним државама било потпуно прикладно говорити о „одвраћању путем застрашивања“, а не искључиво о рационалном одвраћању.

На теоријском нивоу, могу да се издвоје два фундаментална приступа одвраћању, иако модалитети и ефекти одвраћања остају доследни у оба случаја. Први приступ је у суштини рационалистички у ужем, економском смислу, будући да наглашава анализу цене и користи унутар самог одвраћања. Према овом моделу, одређена држава може да се уздржи од агресије због очекивања неприхватљиво високе цене која би неизбежно уследила. Алтернативни приступ је фундаментално психолошки и даје приоритет концепту „страха“ од уништења као примарном мотиву за уздржавање од напада на државу која поседује нуклеарно наоружање. Унутар овог оквира, опстанак се разуме као урођени инстинкт сваког појединца, а самим тим и сваке државе. Упркос њиховим одговарајућим методама анализе, економски и психолошки приступи одвраћању могу да се посматрају као две стране истог аналитичког новчића. Дакле, земље или неће водити нуклеарни рат зато што су рационално израчунале цену односно трошкове и користи, или ће се уздржати од изазивања сукоба зато што имају емоционални страх од уништења. Због тога би, услед ширине овог концептуалног оквира, термину „егзистенцијално нуклеарно одвраћање“ требало дати предност у односу на „рационално нуклеарно одвраћање“, иако овај други доминира у научној литератури (Bundy 1983, 4). Постоји узајамни однос између одлука заснованих на емоцијама и оних заснованих на разуму. Свака одлука да се не уђе у нуклеарну размену има рационалне последице, јер нуклеарни рат никада не може да буде користан или исплатив. Као што је Роберт Џервис (Robert Jervis)

објаснио, успешно одвраћање не захтева да политички лидери буду савршено рационални (Jervis 1979, 299). Оно једноставно захтева да доносиоци одлука имају довољно свести о стварности да ће цена односно трошкови упуштања у нуклеарни рат далеко превазићи сваку могућу корист. Ова основна идеја превазилази једноставан логички концепт и састављена је од три кључна елемента: стратешког резонувања, психолошких карактеристика и стварности да постоји егзистенцијална претња људском постојању коју је створило нуклеарно оружје.

Кенет Волц (Kenneth Waltz) је дошао до сличних закључака када је анализирао у којој мери би стратегија одвраћања могла да функционише у пракси. Према њему, рационални доносиоци одлука не морају да раде опсежне анализе цене и користи како би разумели нуклеарни рат. Они само треба да препознају да постоје изузетно високи „трошкови“ односно цена повезана са упуштањем у такав рат. Волц ово назива „претпоставком рационалности“, која представља минимални услов да би одвраћање функционисало (Waltz 1981). Сви облици вођства, било од стране рационалних или ирационалних лидера (чак и Хитлер као можда најчешће цитирани пример ирационалног лидера) требало би да буду у стању да се уздрже од напада на земљу која би могла да употреби нуклеарно оружје. Посматрајући ово питање кроз онтолошку перспективу, рационалност концептуално постоји у изузетно нестабилном окружењу да би могла да функционише и буде оперативно ефикасна.

Одређени објективни догађај мора да буде когнитивно обрађен како би се одредила акција коју треба предузети. Људско понашање, као и глобално понашање свих нација заједно, произилази из субјективне конструкције до које се долази кроз њихове идеје, норме, вредности и психолошке карактеристике (Stojanović 2013, 150). Када га надоградимо на концептуални оквир који је развијен у претходним истраживањима, израз „конструисана рационалност“ најбоље описује практични ефекат рационалности, будући да сваки феномен објективне стварности мора да буде и посредован кроз људски филтер састављен од нормативних оквира, система вредности и ирационалних димензија пре него што се донесе одлука о конкретној акцији (Stojanović 2013, 151). Закључивање је нешто што нам се једноставно дешава, јер спознаја непрестано иде изван доступних података (Moshman 2004). На другом нивоу, размишљање је намерна употреба наших закључака за постизање циља, и на крају, резонување се јавља тек када то размишљање постане самоограничено нормама које мислилац сматра оправданим (Moshman 2004). Резонување увек зависи од личних квалитета онога ко резонује.

Чак и уз огромна ограничења у погледу стратегије одвраћања из теоријске и практичне перспективе, нуклеарно одвраћање је до сада функционисало и без икакве сумње ће наставити да функционише. Теорија игара представља динамичан и општи оквир за анализу утицаја рационалног понашања,

израчунавање ризика и погрешне комуникације у свим стратешким интеракцијама између држава (Lindelauf 2020). Схватање суштине конструисане рационалности и оперативне логике стратегије одвраћања, од кључног је значаја за критичку анализу ефеката интеграције ВИ у нуклеарну стратешку „игру“. Интеграција ВИ у процес стратешког одлучивања у државама са нуклеарним наоружањем, ефективно лишава међудржавне односе њихових субјективних, нормативних и афективних димензија, трансформишући их у идеално-типичан модел рационалног понашања. Парадоксално, овакав приступ међудржавној интеракцији повећава структурне ризике од нуклеарног сукоба управо зато што елиминише прагматична оклевања, етичке инхибиције и контекстуалне процене које су у прошлости функционисале као механизам против рата.

Нуклеарно одвраћање јесте стратегија коришћења војне силе за постизање политичких циљева на индиректан начин. У нуклеарној ери, главна стратешка мисао померила се са генералштабова на цивилне кабинете. Током Хладног рата, стратегија и политика постале су неизбежно испреплетене, због чега је било тешко повући линију између њих. С обзиром на капацитет нуклеарног оружја за тотално уништење, стратешко размишљање се померило из војних у цивилне кабинете. Због тога се овај период често назива „златним добом стратешких студија“, јер су политички односи у то време били у темељу обликовани нуклеарним стратегијама суперсила. Ова транзиција је од изузетног значаја, јер је нуклеарно одвраћање све више постајало инструмент којим су управљали претежно политички лидери, а не војни команданти. ВИ може да нас доведе до новог заокрета, односно до окретања од цивилних кабинета ка процесорима. Џејмс Џонсон (James Johnson) тврди да „у контексту ВИ и аутономије, посебно у смислу сложености информација, дезинформација и манипулације, логика одвраћања заснована на рационалности делује као све неодрживија претпоставка“ (Johnson 2023, 202–203). Ова технологија је нуклеарном одвраћању додала још један ниво сложености, као вероватно најделикатнијем домену доношења одлука.

Концепт и примена вештачке интелигенције

Чувена књига „Сингуларност је близу: кад људи превазиђу биологију“, коју је написао реномирани програмер Реј Курцвајл (Ray Kurzweil 2005), предвидела је брз развој технологије до тачке у којој ће она надмашити људску интелигенцију. Ова такозвана „технолошка сингуларност“ била би тачка у историји када људска интелигенција више неће бити примарни облик интелигенције. Вештачка интелигенција је рачунарски систем који покушава да имитира људску интелигенцију и да јој парира. Циљ развоја ВИ јесте стварање рачунарског модела који учи, усавршава се и решава све сложеније

проблеме. Као што је претходно разматрано, дубоко учење је управо такав покушај да се створи систем који учи попут људског мозга и стога постаје прогресивно „паметнији“. На пример, ИБМ-ов (IBM) Дип Блу (Deep Blue), рачунар за играње шаха, победио је светског шампиона у шаху Гарија Каспарова (Garry Kasparov) 1997. године (Ћао 2022). Програми за играње шаха су од тада прешли дуг пут, дошавши до тачке у којој људи више не представљају конкуренцију. Али шах је само једна област у којој уска вештачка интелигенција (Artificial Narrow Intelligence – ANI) потискује људске професионалце са њихових радних места. Људи бивају потиснути из анализе података, медицинске дијагностике и безброј других специјализованих позиција. Рад Марвина Минског (Marvin Minsky 1954) на неуронским мрежама и вештачкој интелигенцији у симулирању функција мозга, чини основу већине каснијих истраживања ВИ, укључујући и тежњу ка општој вештачкој интелигенцији (Artificial General Intelligence – AGI), која представља свети грал резоновања на његовом највишем нивоу. Постоји значајна забринутост, па чак и страх, пошто се следећа генерација интелигентних машина креира веома брзим темпом. Велики део страха који се изражава у медијима у вези са ВИ односи се на потискивање великог броја људи у различитим сферама.

Двострука природа ВИ (као и код сваке технологије) огледа се у томе што она може да се користи у позитивном смислу (нпр. откривање тумора пре него што се могу уочити људским видом, помоћ у решавању математичких проблема на начине који су другачији од оних на који их решава човек, као и убрзавање процеса инжењерског пројектовања) или у негативном смислу, стварајући нехумано друштво. Иако корени ВИ и експериментални напори у овој области сежу неколико деценија уназад, одлучујући продор у овој технологији остварен је тек последњих година. Пажње је вредна коинциденција да је рат у Украјини, који је темељно изменио пејзаж глобалне политике, почео у фебруару 2022. године, док је касније те исте године компанија ОпенАИ (OpenAI) лансирала ЧетГПТ (ChatGPT), вероватно најпознатији велики језички модел. Према речима Сема Алтмана (Sam Altman 2022), извршног директора компаније, ова ВИ апликација прикупила је својих првих милион корисника у року од само пет дана од дана њеног објављивања. Сукоб у источној Европи поново је потиснуо питање распоређивања нуклеарног оружја на сам врх политичке и војне агенде. Процене које су сугерисале да би Русија могла да прибегне тактичком нуклеарном оружју, без обзира на малу вероватноћу, привукле су пажњу глобалне јавности. Тако је ова временска коинциденција подстакла критичко преиспитивање симбиозе два различита наратива. С једне стране, перспектива покретања нуклеарног армагедона, а са друге, способност ВИ да резонује ефикасније од људске когниције. Од највећег је значаја имати на уму да тренутно широм света постоји

преко 12.000 нуклеарних бојевих глава, што је реалност која претњу уништења људске цивилизације чини дубоко веродостојном (Davenport 2026).

Брзи раст ВИ на потрошачком тржишту роба и услуга не представља тек значајно научно достигнуће, већ отвара врата и за велику примену ВИ у ратне сврхе. Као што нам историја говори, технологије двоструке намене увек мигрирају кроз цивилно-војне домене, од комерцијалних ка војним применама и обрнуто. Историјски примери укључују микрочипове, сателите, интернет, ракетну технику и нуклеарну енергију. Људи и даље остају најуспешнија бића због своје способности да уче, размишљају и усвајају новостворене идеје и вештине, да их чувају и преносе кроз време. Међутим, у изградњи окружења које би задовољило њихове сопствене потребе, људи су успели да створе нешто што би на крају могло да их замени, односно ентитет који се често назива „последњим изумом“. Увођење опште вештачке интелигенције (AGI) било би једнако важно као и овладавање ватром или откриће електричне енергије. Остаје да се види да ли ћемо и када увести АГИ која ће ефикасније од људи обављати све когнитивне функције. Међутим, хитност примене тренутних технологија ВИ у војном развоју се повећала, посебно када је реч о оружју за масовно уништење.

Сличности и разлике између ВИ и нуклеарног оружја

Оба ова изума, нуклеарно оружје и вештачка интелигенција, за људску цивилизацију истовремено представљају технолошки скок напред и потенцијални инструмент за масовно уништење (било физички или на други начин). Током Хладног рата, научници, креатори политике и војни стратеги хватали су се у коштац са фундаменталним питањем у вези са нуклеарним оружјем: да ли ће оно на крају уништити планету и њене становнике, или ће равнотежа нуклеарне моћи спречити рат великих размера? Хипотеза о „нуклеарном миру“ показала се углавном тачном, пошто је катаклизмична природа овог оружја ефикасно одвратила директан војни сукоб између водећих светских нуклеарних сила (Сједињених Држава и Совјетског Савеза) (Stojanović 2021). Са истим питањем се суочавамо и данас у вези са ВИ: да ли ће она на крају да заштити или уништи човечанство? Баш као што су водећи научници на почетку нуклеарне ере позвали на строгу контролу даљег развоја нуклеарног оружја, истакнуте личности у области ВИ потписале су отворену изјаву у којој тврде да би „ублажавање ризика од изумирања услед вештачке интелигенције требало да буде глобални приоритет заједно са другим ризицима друштвених размера као што су пандемије и нуклеарни рат“ (Abdul 2023). Илон Маск (Elon Musk), најбогатији човек на свету и значајан инвеститор у нове технологије, отишао је корак даље, тврдећи да ВИ представља далеко већу егзистенцијалну претњу од нуклеарног оружја (Clifford 2018).

Развој како ВИ, тако и нуклеарног оружја, захтева значајна улагања у физичку инфраструктуру. Осим неопходне научне стручности, изградња нуклеарног уређаја захтева опсежна и скупа постројења за производњу фисионог материјала. Поступци као што су обогаћивање уранијума и прерада плутонијума, остају у домену само технолошки најнапреднијих држава. Вештачка интелигенција такође захтева значајне физичке ресурсе, што најбоље илуструју најсофистициранији микрочипови, за које су капацитети и способност производње за сада концентрисани у рукама само неколико држава. Другим речима, обе технологије носе потенцијал да представљају егзистенцијалне претње човечанству у целини, јер су обе погодне за цивилне и војне примене. На крају крајева, развој ВИ и нуклеарне технологије одвијао се и наставља да се одвија у контексту „међународне трке“, с тим што сада та трка укључује и приватне корпорације. Упркос овим суштинским сличностима у погледу зависности од ресурса, технолошки револуционарног потенцијала и ризика по човечанство, технологије ВИ и нуклеарног оружја у знатној мери се разликују у бројним димензијама. Док је ширење нуклеарног оружја ограничено оскудицом фисионих материјала и видљивошћу инфраструктуре за обогаћивање, ширење способности ВИ суочава се са мање материјалних уских грла и може да се шири путем софтверских канала које је по природи теже надгледати и верификовати. Нематеријална природа алгоритама ВИ чини њихово ширење на шири круг актера знатно лакшим у поређењу са гломазном физичком инфраструктуром за нуклеарне програме (реактори, фисиони материјали или центрифуге). Заштитне мере могу релативно лако да се заобиђу изменама изворног кода, чиме се ефективно онемогућава смислена контрола над ширењем након што је модел ВИ првобитно објављен. Ова кључна асиметрија између материјалних ограничења која управљају нуклеарном пролиферацијом и бескомпромисног ширења заснованог на софтверу, доноси дубоке последице по међународно управљање, контролу наоружања и осмишљавање регулативе у двадесет првом веку. Штавише, док су деструктивне последице нуклеарног оружја тренутне, физичке и географски ограничене, потенцијалне штете напредних система ВИ могу да буду индиректне, системске и глобално распрострањене у распону од алгоритамске пристрасности и сајбер рањивости до ерозије људског утицаја у кључним процесима доношења одлука. Вештачка интелигенција је потекла првенствено из приватног сектора, а њен развој карактерише разуђени екосистем који обухвата бројне недржавне актере, што је структурална карактеристика која у знатној мери усложњава све будуће напоре за контролу њеног ширења. Док нуклеарно оружје остаје ограничено на безбедне арсенале најмоћнијих светских држава, ВИ користе милиони појединаца широм света, при чему свака интеракција постепено доприноси итеративном усавршавању и „интелигенцији“ ових система. Нуклеарна технологија омогућава релативно

јасно разграничење између цивилне и војне примене. Према међународном праву, цивилни нуклеарни програми законски су дозвољени, што објашњава зашто више од тридесет држава тренутно управља нуклеарним реакторима у мирољубиве сврхе. Истовремено, Уговор о неширењу нуклеарног оружја (NPT 1968) експлицитно забрањује ширење нуклеарног оружја као војне компоненте ове технологије. Насупрот томе, различите примене ВИ не могу јасно да се раздвоје, што засебну регулативу или забрану специфичних употреба чини изузетно изазовном. На пример, размислите о томе да иста основна способност која омогућава брзо састављање корпоративне електронске поште може подједнако да олакша брзо ширење дезинформација у великим размерама.

Уместо покушаја да се развој ВИ ограничи кроз регулативе засноване на самој технологији, бољи приступ би могао да буде фокусирање регулатива на начин на који се ВИ користи. Овде могу да нам буду од помоћи историјски примери. На пример, Споразум о спречавању инцидената на отвореном мору и у ваздушном простору изнад отвореног мора између САД и СССР-а (APIHS 1972) није ограничио развој војних бродова, већ је креирао оперативне протоколе за регулисање понашања којима се захтевало обавештавање о опасним маневрима. Слично томе, Споразум о свемиру (1967) нуди нормативни оквир према којем се државе сматрају одговорнима за акције својих приватних субјеката (Stojanović and Dimitrijević 2025, 312–323). Ово може да подстакне државе да успоставе сличне регулативе за корпорације које развијају и примењују апликације ВИ. Како би се и теоријски и практично подржало нуклеарно одвраћање, од суштинског је значаја схватање односа између ВИ и нуклеарног оружја. Увођење ВИ у ову област створило би ниво готово неповратне посвећености. Коришћење једне високоризичне технологије као што је ВИ за контролу акција друге (нуклеарно оружје), драматично повећава потенцијал за катастрофалне резултате по човечанство ако ствари крену у погрешном смеру.

Одговорност и друга отворена питања у војној употреби ВИ

Војне примене ВИ имају огроман потенцијал да унапреде тренутне капацитете у осматрању, командовању и контроли, анализи података и даљинском управљању платформама са посадом или без посаде (Horowitz 2018). Иако је још увек у повоју, можемо да очекујемо да ће у наредних неколико деценија технологије следеће генерације бити развијене и распоређене невиђеном брзином. Притисак да се системи омогућени вештачком интелигенцијом распореде на тренутно оперативне платформе, захтеваће радикалну трансформацију постојећих платформи и натераће војне стратегије да преиспитају свој конвенционални стратешки начин размишљања.

Технологије следеће генерације имају потенцијал за револуционарне војне иновације, прелазећи са модела ратовања из индустријског доба, преко информационог ратовања, до система треће генерације који укључују потпуно аутономне системе оружја (Autonomous Weapon Systems – AWS).

Увођење алгоритама ВИ у војни арсенал отворило је ново поглавље у пракси коришћења ратне технологије. На утицај употребе ВИ у оружаним снагама све се више реферише као на ВИ револуцију у војним пословима (AI revolution in military affairs – AI-RMA) (Raska 2021). Из стратешке перспективе, увођење ВИ у војни домен приморава државе да преиспитају своје стратегије ратовања и да прилагоде своје актуелне доктрине како би се боље суочиле са стратешким могућностима и претњама које представља технологија ВИ.

Контрола ВИ представља још један изазов у том смислу, зато што она не може да се перципира као оружје. Корисна аналогија за ово могла би да буде радарска технологија. Модерне војне примене показују да без њене способности за уочавање циљева, ракете у реалности остају „слепе“. Слично томе, ВИ служи као појачивач војне силе тако што може да обради огромне скупове података и обезбеди синхронизацију војних јединица у реалном времену. Војна стратегија са интегрисаном ВИ користи тоталитет свих система наоружања који делују у ваздуху, на копну, на мору, у свемиру и у сајбер простору, како би се испунили стратешки циљеви. Употреба технологије ВИ од стране армија широм света расте, како би се унапредила борбена ефикасност и подржао низ војних операција у вишеструким доменима. ВИ подржава ситуациону свесност, што омогућава особљу да боље искористи расположива средства и доноси информисане одлуке (обавештајни рад, надзор и извиђање – Intelligence, surveillance and reconnaissance – ISR). Војни команданти и доносиоци одлука могу брзо да обраде велике количине обавештајно-извиђачких података, односно ISR и да израде планове унутар знатно унапређене информационе архитектуре. Штавише, већ постоји одговарајуће ширење иновативних сензорских технологија за визуелну детекцију, класификацију и праћење (нпр. Хипер-спектрално снимање, компјутерска фотографија и минијатуризација сензора).

Са еволуцијом праксе коришћења ВИ, јављају се проблеми у вези са етичким и нормативним стандардима у области међународног хуманитарног права. Потенцијална употреба технологије ВИ у борби, покренула је низ моралних дилема. Пре свега, како можемо да верујемо системима који су у стању да идентификују циљеве без људског бића које доноси смислену одлуку? Аутономни системи оружја (AWS) имају моћ да из темеља промене наш поглед на ратовање, посебно у погледу тога ко је одговоран када цивил буде убијен као резултат отказивања програмиране ВИ (Boutin 2022). Ко би требало да сноси одговорност за смрт цивила услед техничког квара аутономног система оружја? Да ли је то творац алгорита, власник система или командант који га је

употребио? Иако свака технологија може да откаже, чини се да су неки алгоритми под већим ризиком од других када је у питању погрешно читање или тумачење сложеног сценарија на бојном пољу, чиме се узрокују повреде или смрт цивила. Најизазовнији аспект код ових смртоносних система којима управљају алгоритми, јесте то што је немогуће предвидети сваку могућу ситуацију која може да се јави у оружаном сукобу. На пример, ако би систем ВИ могао да елиминира терористичку мету високог профила, али би то истовремено резултирало смрћу цивила, коју одлуку би донео систем ВИ? Да ли ће израчунати пројектовани број смртних случајева цивила на основу прага од пет или десет? Постоји разлика у начину на који функционишу људи и на који функционише ВИ. Иако ВИ има одређени степен независног учења или прилагођавања новим ситуацијама, она никада неће бити способна да процени ситуацију у којој се доносе одлуке о животу и смрти на начин на који то чине људи, који су вођени разумом, емоцијама и етичким принципима. Када човек направи грешку, зна се ко је крив, док је питање одговорности код система ВИ прилично магловито. Поменути проблеми постају још већи како се ВИ све више интегрише у доношење одлука у вези са употребом нуклеарног оружја. Ко је крив када одлуке које донесе ВИ резултирају масовним губитком живота? Да ли је то творац система ВИ, војне власти које одобравају његову употребу, национална држава која користи ВИ или неко трећи? Употреба ВИ у овим случајевима покреће озбиљна питања о људском достојанству и праву на живот, посебно у вези са питањем аутономних система који делују без људског учешћа или надзора. Као резултат ових проблема, концепт „смилене људске контроле“ јавља се као све важнији нормативни конструкт за будућу употребу и примену ових технологија (Heyns 2017), а посебно када је у питању употреба смртоносне силе, јер би она увек требало да укључује смислену људску контролу. Развој јасно дефинисаних етичких смерница и механизма одговорности, од кључног је значаја за осигурање развоја безбедних и одговорних технологија ВИ за војне примене, као и за помоћ у ублажавању ризика.

ВИ све више добија на значају у решавању изазова праћења и управљања све већим бројем вештачких објеката у свемиру, укључујући сателите и друге компоненте свемирске инфраструктуре. Констелације од стотина до хиљада малих сателита који раде заједно као интегрисан, међусобно повезан систем, захтеваће напредно планирање и координацију у реалном времену како би се ублажили ризици од судара (Stojanović and Dimitrijević 2025, 139). Конвенционалне методе управљања операцијама примарно су обављали људски оператери и оне не пружају неопходне могућности када се узме у обзир да се предвиђа да ће се број активних сателита у ниској Земљиној орбити утростручити током наредне деценије. Насупрот томе, системи ВИ имају способност да врше координацију путање хиљада објеката истовремено и да спроводе маневре за избегавање судара, што би за људске оператере било

немогуће да постигну истом брзином. Стратешки значај аутономних система заснованих на ВИ демонстриран је у текућем сукобу у Украјини. Украјинско бојно поље постало је полигон за тестирање војних примена вештачке интелигенције. Један такав тест представљало је распоређивање беспилотних летелица (БПЛ) са алгоритмима машинског учења за идентификацију циљева, навигацију и координацију понашања у ројевима. Према тврдњама истраживача у области одбране, дронави са ВИ која је коришћена за циљање, побољшали су прецизност удара и вероватно смањили губитке за нападачке снаге кроз мању потребу за ангажовањем људи у високоризичним ситуацијама (Schmidt and Grant 2025). Поред горе наведених питања у погледу одговорности и успостављања етичких стандарда, превелико ослањање на било који систем заснован на сајбер технологији отвара огромну прилику коју противници могу да искористе. Хакерски алати генерисани помоћу ВИ, који су развијени за идентификацију и искоришћавање системских пропуста, могу лако да угрозе критичну свемирску инфраструктуру са катастрофалним резултатима. На пример, теоријски свемирски систем наоружања, програмиран да аутономно детектује и реагује на уочене претње, могао би озбиљно да сажме временске оквири за доношење одлука на милсекунде. Такав систем би пружио позитивну корист у одбрамбеним реакцијама, али би такође донео ненамерни ризик од ескалације кроз погрешно тумачење непријатељских акција као непосредних претњи, или кроз непријатељске акције са циљем завањања сензора. Фрустрације које собом носи ово питање враћају нас на један несрећан историјски одраз. Кубанска ракетна криза 1962. године била је историјски напет сукоб између Сједињених Држава и Совјетског Савеза, у којем су се обе стране упуштале у компликоване и погрешне прорачуне у вези са одговорима на догађаје. Да је било која од страна употребила нуклеарно оружје против оне друге, то је могло да доведе до смрти милиона људи или чак до катаклизмичног глобалног уништења. Да ли би хипотетички систем раног упозоравања током Кубанске ракетне кризе, који би омогућила ВИ, довео до деескалације тензија пружањем супериорне анализе података, или би повећао тензије погрешним тумачењем двосмислених сигнала као непосредне претње? Додавање вештачке интелигенције у такав тип сценарија могло би да генерише још веће проблеме и повећа могућност уништења света. Овај парадокс илуструје фундаментални сукоб када се ВИ интегрише у стратешке системе. Управо оне особине које унапређују оперативну ефикасност (брзина, аутономија и способност препознавања образаца), по својој природи скраћују време за промишљање, контекстуалну процену и људско уздржавање који су се историјски користили за спречавање катастрофалних погрешних процена.

Интеграција ВИ у нуклеарне системе одлучивања и узајамно загарантовано уништење

Корени нуклеарног система одлучивања могу да се пронађу у историји Хладног рата и у геополитичком контексту света којим су доминирале две нуклеарне суперсиле. Значај нуклеарног оружја еволуирао је од чисто војног до симбола националног поноса. Након распада Совјетског Савеза, свет после Хладног рата прошао је кроз значајне промене у геополитичком окружењу, које карактерише изванредна нестабилност и непредвидивост. Интеграција ВИ у нуклеарно одлучивање темељно би трансформисала архитектуру стратешког одлучивања. С друге стране, потенцијалне користи могле би брзо да постану катастрофални ризици за човечанство. Брзо време реакције система ВИ, који делују у милисекундама, могло би да ограничи могућности за интервенцију пре него што одговор „оде изван“ досега људског доносиоца одлука. За цивилне и војне лидере то значи да морају да имају техничко разумевање ограничења ВИ (недостатак флексибилности, недостатак транспарентности, рањивост података), као и нормативни императив за развој институција које омогућавају процену изнад брзине алгоритама. Како ВИ постаје све заступљенија у подршци архитектурама нуклеарног командовања, контроле и комуникација, одговорност расте због неповратних последица употребе нуклеарног оружја и значајних етичких императива да се људско одлучивање задржи на највишим нивоима.

ВИ је такође у стању да појача сајбер претње по архитектуру нуклеарног командовања и комуникација, тако што би појачала рањивост система раног упозоравања. Употреба напредних модела ВИ може у знатној мери да погорша потенцијал да сајбер напад изазове ненамерну ескалацију (Tamburrini 2023). Посебна опасност лежи у коришћењу ВИ у дроновима и другим аутономним платформама које су намењене за испоруку нуклеарног оружја. Истраживања показују да, упркос томе што све моћне земље, попут Сједињених Држава, наводе како намеравају да задрже „човека у петљи“ односно људе у процесу доношења одлука када је реч о нуклеарним питањима, практично увођење модела ВИ у драстичној мери смањује ангажовање људи (Галлямов 2026). Постоје различити начини да се ВИ уведе у нуклеарно одлучивање, са три основна модела: „човек-у-петљи“ (*human-in-the-loop*), „човек-на-петљи“ (*human-on-the-loop*) и „човек-ван-петље“ (*human-out-of-the-loop*). Модел „човек-на-петљи“ се обично наводи као најмање ризичан, јер задржава људски надзор над системима ВИ, али сажимање времена и оперативна брзина ВИ и даље повећавају ризик од ненамерне ескалације чак и у таквом моделу. Као што је већ детаљно показано, концепт МАД (узајамно загарантовано уништење), заснован на претпоставци рационалног деловања и опреза у погледу нуклеарних претњи, дефинише стратешку стабилност. Употреба ВИ као

дела ланца командовања интегрише параметре изузетно брзог времена одговора, алгоритамске непрозирности и инхерентне пристрасности. Ове променљиве имају потенцијал да поремете логику МАД-а. ВИ не само да убрзава процесе доношења одлука, већ и намеће ниво сложености којем постојећи међународни поредак институционално није прилагођен.

У ери Хладног рата, нуклеарно одвраћање било је стабилно и поуздано. Чак и са ширењем нуклеарног оружја које је било несавршено каналисано у специфичне дијадне односе засноване на реципрочним претњама, стратегија нуклеарног одвраћања била је прилично разумљива, стабилна и доследна у погледу основних претпоставки. Према Џонсону, увођење офанзивних способности ВИ могло би потенцијално до донесе додатне променљиве за разматрање. Како државни, тако и недржавни актери, могли би потенцијално да искористе ВИ како би манипулисали нуклеарном државом кроз имплементацију „каталитичког рата“, када акције треће стране (било државе или недржавног субјекта) могу да доведу до нуклеарног рата (употребе нуклеарног оружја) између две нуклеарне државе, као и демонстрирањем значајне штете нанете обема државама услед дезинформација и погрешног представљања информација од треће стране (Johnson 2021). Каталитички рат би користио трећу страну да изазове сукоб између нуклеарних противника, што доводи до ескалације све док та трећа страна није директно укључена у првобитну ескалацију. Ова перспектива наглашава како ВИ не само да може да унапреди постојећу геополитичку или стратешку динамику нуклеарног одвраћања, већ како би ВИ такође могла у потпуности да промени неке од фактора ризика повезаних са нуклеарним одвраћањем.

Исто тако, ту је и кључно питање везано за „развојне асиметрије“. То значи да ће супарнички актери опремљени нуклеарним оружјем, по дефиницији, управљати својим системима на основу различитих система вредности и логичких структура. Из тих разлога, у теорији, њихови аутономни системи неће делити узајамну интероперабилност и неће моћи, фигуративно речено, да „разумеју“ једни друге. Ово ће повећати вероватноћу ескалације сукоба услед техничке неусклађености на нивоу машина које комуницирају једна са другом. Овај прелазак са релативно стабилних односа међу нуклеарним силама на систем непредвидивог, магловитог и убрзаног доношења одлука заснованог на ВИ, значиће да више нема неопходног времена за пажљиво разматрање стратегија пре потенцијалне употребе нуклеарног оружја. Најсавременији модели ВИ, који се заснивају првенствено на статистичком препознавању образаца, веома су осетљиви на догађаје који излазе ван оквира уобичајеног учења. Другим речима, они могу да произведу катастрофалне грешке у случају нуклеарне кризе. Пошто је нуклеарна криза по својој дефиницији једнократни догађај који не може да се реплицира, статистички крхки модели ВИ ће произвести непредвидиве резултате који не могу да се открију док се не догоде

и не могу да се исправе на време како би се избегла дата ситуација. Инцидент Станислава Петрова (Stanislav Petrov) из 1983. године, представља одличан пример потенцијалне претње коју представља потпуно аутоматизовани систем одговора вођен вештачком интелигенцијом. Пошто је Петровљева одлука била заснована искључиво на његовој људској процени, постоји велика вероватноћа да би потпуно аутоматизована ВИ довела до маргинализације људске процене и покретања нуклеарног рата (Aksenov 2013). Увођење ВИ у системе нуклеарног командовања, контроле и комуникација (НКЗ) је Фаустовска погодба која би могла да промени концепт одвраћања са узајамно загарантованог уништења (MAD) на узајамно загарантовану рањивост (MAV) (Sakubi, 2025, стр. 1003–1004). Епистемолошка магловитост алгоритама, позната као проблем „крне кутије“, у комбинацији са драматичним сажимањем временских оквира за доношење одлука, повећава потенцијал за нуклеарну ескалацију. Постоје и неке регионалне специфичности, попут оних у Јужној Азији са минималним временом лета ракета, које додатно појачавају подстицаје за превентивне ударе преко ерозије стабилности коју пружа капацитет за други удар (Kazmi and Kazmi, 2025, стр. 20–21). У случају потпуне интеграције система ВИ у процес нуклеарног одлучивања, кључна компонента националне безбедности постала би сајбер безбедност, јер би сајбер напади на контролне системе могли да доведу до катастрофалних последица као што је употреба нуклеарног оружја. Једно недавно истраживање које је спровео Краљевски колеџ у Лондону (King’s College London) дошло је до закључка да су симулиране ратне игре које користе моделе ВИ резултирале ескалацијом сукоба кроз употребу нуклеарног оружја у 95% сценарија (Payne 2026). Истраживање је водио професор Кенет Пејн (Kenneth Payne) било је усмерено на начин на који велики језички модели процесирају симулиране кризе које укључују нуклеарно оружје. Укупно је постојала 21 симулирана криза и у сваком од тих случајева откривено је да најмање једна страна сигнализира спремност да употреби нуклеарно оружје, а у 95% тих инцидената сигнали су били обострани. „Нуклеарна ескалација била је готово универзална: 95% игара забележило је тактичку нуклеарну употребу, а 76% је достигло стратешке нуклеарне претње. Клод (Claude) и Џемини/Џеминај (Gemini) су посебно третирали нуклеарно оружје као легитимне стратешке опције, а не као моралне прагове, обично дискутујући о нуклеарној употреби у чисто инструменталним терминима. ГПТ-5.2 (GPT-5.2) је био делимични изузетак, ограничавајући ударе на војне циљеве, избегавајући насељене центре или уоквирујући ескалацију као ‘контролисану’ и ‘једнократну’. Ово сугерише одређену интернализовану норму против неограниченог нуклеарног рата, чак и ако то није онај исти висцерални табу који се одржао међу људским доносиоцима одлука од 1945. године“ (Payne 2026, 21).

Закључак: да ли аутоматизација повећава ризик од нуклеарног рата?

Будући правци развоја ВИ и њене последице по нуклеарну стабилност биће предмет бројних научних истраживања. Како ВИ буде сазревала, очекује се да ће у знатној мери изменити природу рата и начин на који се управља оружјем. Постоји огромна количина неизвесности у вези са начином на који ће ВИ еволуирати у нуклеарном домену. Тренутно разумемо узајамно загарантовано уништења (MAD) које је засновано на људској процени и које омогућава довољно времена за доношење одлука, али како ВИ буде сазревала, очекује се да ћемо прећи на ново разумевање узајамно загарантоване рањивости (MAV), које карактерише нестабилно и неизвесно окружење. Велики део ове неизвесности последица је скраћеног временског оквира у којем ће одлуке морати да се доносе. Сходно томе, системи раног упозоравања који су вођени вештачком интелигенцијом процењују потенцијалне претње тако брзо, да је способност људи да доносе одлуке озбиљно угрожена. Слободна воља и одговорност, концепти који припадају људским бићима, али који се не примењују на аутоматизоване системе попут ВИ, били су присутни у неколико наврата када доносиоци одлука нису следили стандардне процедуре, већ су уместо тога изабрали да користе емоционално резоновање у покушају да избегну нуклеарни рат. Иако емоције не могу да замене рационално размишљање и по својој природи представљају когнитивну дисторзију, у одређеним ситуацијама могу да играју позитивну улогу као корективни фактор рационалности. Међутим, логички процеси који су тренутно уграђени у машине, могли би на крају да доведу до разорног сукоба са системом вредности човечанства, укључујући питања од највеће важности као што су светост живота, слобода избора и индивидуална одговорност. Хладна логика је равнодушна према људском животу и потенцијално би могла да одреди употребу нуклеарног оружја као добар правац деловања. Као што смо показали у овом раду, сам концепт рационалности је дубоко мањкав и не постоји као објективна константа, већ као конструисана рационалност. Без обзира на ово епистемолошко ограничење у области нуклеарног одвраћања, конструисана рационалност историјски је спречила избијање нуклеарног рата. Коначан закључак који произилази из претходне анализе јесте да интеграција ВИ у системе нуклеарног командовања, контроле и комуникација повећава укупни ризик од нуклеарног рата.

ИЗЈАВА ЗАХВАЛНОСТИ: Овај рад представља закључке студије која је рађена у оквиру истраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима у 2026. години“, који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, а који је током 2026. године реализовао Институт за међународну политику и привреду у Београду.

References

- Abdul, Geneva. 2023. "Risk of extinction by AI should be global priority, say experts", *The Guardian*, May 30. <https://www.theguardian.com/technology/2023/may/30/risk-of-extinction-by-ai-should-be-global-priority-say-tech-experts>.
- Aksenov, Pavel. 2013. "Stanislav Petrov: The man who may have saved the world", *BBC*, September 26. <https://www.bbc.com/news/world-europe-24280831>.
- Altman, Sam (@sama). 2022. "Twitter post", *Twitter*, December 5, 2022, 8:35 AM. <https://x.com/sama/status/1599668808285028353>.
- [APIHS] *Agreement on the prevention of incidents on and over the high seas*. 1972. Moscow, May 25, 1972. <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20852/volume-852-I-12214-English.pdf>.
- Boutin, Berenice. 2022. „State responsibility in relation to military applications of artificial intelligence". *Leiden Journal of International Law* 36 (1): 133-150. <https://doi.org/10.1017/s0922156522000607>.
- Brodie, Bernard. 1946. "Implications for Military Policy". In: *The Absolute Weapon: Atomic Power and World Order*, edited by Bernard Brodie, 70-107. New York: Harcourt, Brace and Company.
- Brown, Sara. 2023. "Why neural net pioneer Geoffrey Hinton is sounding the alarm on AI", *MIT Management*, May 23. <https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/why-neural-net-pioneer-geoffrey-hinton-sounding-alarm-ai>.
- Bundy, McGeorge. 1983. "The Bishops and the Bomb", *New York Review*, June 10. <https://www.nybooks.com/articles/1983/06/16/the-bishops-and-the-bomb/>.
- Clifford, Catharine. 2018. "Elon Musk: 'Mark my words - A.I. is far more dangerous than nukes'", *CNBC*, March 13. <https://www.cnn.com/2018/03/13/elon-musk-at-sxsw-a-i-is-more-dangerous-than-nuclear-weapons.html>.
- Davenport, Kelsey. 2026. "Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance", *Arms Control Association*, March, 2026. <https://www.armscontrol.org/factsheets/nuclear-weapons-who-has-what-glance>.
- Downs, George. 1989. "The Rational Deterrence Debate". *World Politics* 42 (2): 225-237.
- George, Alexander, and Richard Smoke. 1974. *Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice*. New York: Columbia University Press.
- Heyns, Christof. 2017. "Autonomous weapons in armed conflict and the right to a dignified life: an african perspective". *South African Journal on Human Rights* 33 (1): 46-71. <https://doi.org/10.1080/02587203.2017.1303903>.
- Horowitz, Michael. 2018. "The Promise and Peril of Military Applications of Artificial Intelligence", *Bulletin of the Atomic Scientists*, April 23. <https://thebulletin.org/2018/04/the-promise-and-peril-of-military-applications-of-artificial-intelligence/>.

- Jervis, Robert. 1979. "Deterrence Theory Revisited". *World Politics* 31 (2): 289-324.
- Johnson, James. 2021. "'Catalytic Nuclear War' in the Age of Artificial Intelligence and Autonomy: Emerging Military Technology and Escalation Risk between Nuclear-Armed States". *Journal of Strategic Studies*. Advance online publication, 1-41. <https://doi.org/10.1080/01402390.2020.1867541>.
- Johnson, James. 2023. *AI and the Bomb: Nuclear Strategy and Risk in the Digital Age*. Oxford: Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192858184.001.0001>.
- Kazmi, Atia Ali, and Arooj Fatima Kazmi. 2025. "AI in Early Warning Systems: Shifting the Logic of Deterrence". *Journal of Security & Strategic Analyses* 11 (2): 5-23. <https://doi.org/10.57169/jssa.0011.02.0421>.
- Kurzweil, Ray. 2005. *The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology*. New York: The Viking Press.
- Lin, Herbert. 2025. "Artificial Intelligence and Nuclear Weapons: A Commonsense Approach to Understanding Costs and Benefits". *Texas National Security Review* 8 (3): 98-109. <https://doi.org/10.26153/tsw/60739>.
- Lindelauf, Roy. 2020. „Nuclear deterrence in the algorithmic age: game theory revisited“. In: *Netherlands Annual Review of Military Studies: Deterrence in the 21st Century - Insights from Theory and Practice*, edited by Frans Osinga and Tim Sweijjs, 421-436. The Hague: T.M.C. Asser Press. https://doi.org/10.1007/978-94-6265-419-8_22.
- Minsky, Marvin. 1954. *Theory Of Neural-Analog Reinforcement Systems And Its Application To The Brain-Model Problem*. Ph.D. Thesis. Princeton, New Jersey: Princeton University.
- Moshman, David. 2004. „From inference to reasoning: The construction of rationality“. *Thinking & Reasoning* 10 (2): 221-239. <https://doi.org/10.1080/13546780442000024>.
- [NPT] *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. 1968. United Nations. <https://disarmament.unoda.org/en/our-work/weapons-mass-destruction/nuclear-weapons/treaty-non-proliferation-nuclear-weapons>.
- Payne, Kenneth. 2026. "AI Arms and Influence: Frontier Models Exhibit Sophisticated Reasoning in Simulated Nuclear Crises", *King's College London*, February 17. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2602.14740>.
- Raska, Michael. 2021. "The Sixth RMA Wave: Disruption in Military Affairs?". *Journal of Strategic Studies* 44 (4): 456-79.
- Schmidt, Eric and Greg Grant. 2025. "The Dawn of Automated Warfare", *Foreign Affairs*, August 12. <https://www.foreignaffairs.com/russia/dawn-automated-warfare>.

- Stojanović, Bogdan and Duško Dimitrijević. 2025. *Geopolitika svemira i međunarodno pravo*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu. <https://doi.org/10.46793/7067.367.O.S>.
- Stojanović, Bogdan. 2013. „Preispitivanje teorije i prakse nuklearnog odvrćanja”. *Nacionalni interes* 17 (2): 141-172. <https://doi.org/10.22182/ni.1722013.5>.
- Stojanović, Bogdan. 2021. *Teorija denuklearizacije: zašto države prekidaju programe nuklearnog naoružanja?*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Tamburrini, Guglielmo. 2023. “Nuclear Weapons and the Militarization of AI”. In: *Nuclear Risks and Arms Control – Problems and Progresses in the Time of Pandemics and War*, edited by Paolo Cotta-Ramusino, Micah Lowenthal, Luciano Maiani, Enza Pellecchia, 147–158. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-29708-3_17.
- Waldersee, Victoria. 2026. “US, China opt out of joint declaration on AI use in military”, *Reuters*, February 5. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/us-china-opt-out-joint-declaration-ai-use-military-2026-02-05/>.
- Waltz, Kenneth. 1981. “The Spread of Nuclear Weapons: More May Be Better: Introduction”, *The Adelphi Papers* 21 (171): 1. <https://doi.org/10.1080/05679328108457394>.
- Wohlstetter, Albert. 1959. “The Delicate Balance of terror”, *Foreign Affairs*, January 1. <https://www.foreignaffairs.com/articles/1959-01-01/delicate-balance-terror>.
- Yao, Deborah. 2022. “25 Years Ago Today: How Deep Blue vs. Kasparov Changed AI Forever”, *AI Business*, May 11. <https://aibusiness.com/ml/25-years-ago-today-how-deep-blue-vs-kasparov-changed-ai-forever>.
- Галлямов, Марат Ильдарович. 2026. “Стратегия США по интеграции искусственного интеллекта в систему управления стратегическими ядерными силами”. *Конфликтология* 1: 233-250. <https://doi.org/10.7256/2454-0617.2026.1.75482>.

RELATIONSHIPS BETWEEN THE REPUBLIC OF IRELAND AND THE UNITED KINGDOM BEYOND 2020

Ivan DUJIĆ¹

ABSTRACT

This paper addresses an important issue in the inter-state behaviour of the Republic of Ireland and the United Kingdom (UK), including their differing foreign policies. It analyses the impact of Brexit on the relationships of these two neighbouring countries – the Republic of Ireland, a member of the European Union (EU), and the UK, a non-EU member since 2020. Using comparative, historical, and statistical methods, this paper aims to answer the research question: Can the Republic of Ireland and the UK maintain their relationship in the spirit of peaceful coexistence? This question is not only thought-provoking but also essential for the future of both nations, particularly in the post-Brexit era. The paper presents findings on the cooperation between the Republic of Ireland and the UK, aiming to mitigate their inter-state conflicts and support the UK's intra-state unity in the coming years. The conclusion reveals that the UK's "reason of state", rooted in its intra-state unity and cooperation with the Republic of Ireland, carries significant implications for the future of both countries, influencing their direction in the post-Brexit landscape.

ARTICLE HISTORY

Received:
30/03/2026
Revised:
15/06/2026
Accepted:
31/07/2026

KEYWORDS

Republic of Ireland;
United Kingdom;
European Union;
cooperation;
reason of state.

Cite this article as: Dujić, Ivan. 2026. "Relationships between the Republic of Ireland and the United Kingdom beyond 2020". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 603–645. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.3

¹ Senior Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia. E-mail: ivan@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0002-3240-9930>

Introduction

In the post-modern era, as the Fourth Industrial Revolution unfolds, individuals are searching for their place in the world. In this context, relationships among internationally recognised states tend to reinforce the system of independent nations. Within this system, states, guided by their “reason of state” (*raison d’État*), feel compelled to either pursue peace or engage in war, depending on their national interests. The goal of reaching a peaceful resolution that benefits both the Republic of Ireland, and the UK presents a research challenge: How can these two neighbouring states find common ground regarding the EU beyond 2020? This paper’s aim and hypothesis are based on the belief that lasting cooperation between the Republic of Ireland and the UK is achievable, owing to their historical ties that may help prevent future conflicts.

The reality of world peace is greatly supported by the efforts of the UK, one of the prominent global powers, to prevent and address the dangerous escalation of both inter-state and local conflicts. This is evident in the case of the Republic of Ireland until 1998 and Northern Ireland in 2006. Additionally, the UK actively participates on an equal basis in resolving inter-state conflicts. Its role in maintaining local, national, and sub-regional peace is undeniable in the context of international relations, particularly with regard to the Irish issue.

Discussing the “reason of state” as a doctrine in diplomacy and international relations is possible when considering the efforts of Armand Jean du Plessis, known as Cardinal Richelieu (1585-1642), to strengthen the multi-level influence and multidimensional power of France against the countries under the Habsburg dynasty in the 17th century. In fact, during the Thirty Years’ War from 1618 to 1648, Cardinal Richelieu is still regarded as a towering figure who significantly bolstered France’s power (Rehman 2019, 40; Kissinger 1994, 61). Many scholars consider Cardinal Richelieu to be one of the founding fathers of modern France and a key architect of the nation-state concept. This concept was later incorporated in the Republic of Ireland following the Easter Rising in 1916 and its recognition as an independent state in 1922. In contrast, the United Kingdom has continued to evolve, especially from 2020 onwards.

However, Richelieu needed to provide evidence of his unambiguous endeavour to define and introduce the term of a nation-state into French politics. Instead of this endeavour, Richelieu emphasised the importance of understanding the complex nature of national interests important for both the Republic of Ireland and the UK beyond 2020. In his book *Political Testament*, Richelieu observed that

“Common sense leads us to understand that man, having been endowed with reason, should do nothing except that which is reasonable, since otherwise,

he would be acting contrary to his nature, and by consequence contrary to Him Who is its Creator” (du Plessis [1688] 1961, 71).

The existence of common sense in intra-state relationships means further developing a sense of belonging to a country, with its national symbols embedded in the common sentiments and language, primarily defined by the inhabitants of that country. Renan, cited by Mott, who heavily drew on moral consciousness, emphasises the significance of shared sentiments and language as crucial elements in the formation of a nation. He argues that these factors played a pivotal role in shaping the identities of both the Republic of Ireland and the UK, especially in the periods following 1916 and 2020. Consequently, common sentiments and language serve as important historical tools in the creation of a nation because Renan found that it

“[...] proves its force through sacrifices demanded by the abdication of the individual for the profit of a community, it is legitimate, it has a right to exist” (Mott 1921, 341).

The abdication of the individual for the profit of a community has deep roots in Reason as the foundation for nation-building, as demonstrated in the Republic of Ireland in 1916 and in the (United) Kingdom of Great Britain in 1707. What does Reason mean in the context of political philosophy and thought? As Hobbes put it, the presence of Reason is understood as the first principle not only in the long creation of a nation but, for centuries, in its survival as a decisive factor introduced by God. In essence, during the nation’s formation, the concept of Reason was embedded in “[...] the Right of God’s Sovereignty, as *Divine Lawes* grounded only on Nature [...]” (Hobbes, [1651] 1909, 277).

The presence and survival of Reason in the cases of the Republic of Ireland and the United Kingdom are rooted in the European and global economy and politics. This foundation is centred on maintaining and preserving inter-state peace, which is a core principle of “reason of state”. From 2020 to 2024, the Republic of Ireland and the United Kingdom conducted divergent foreign policies toward the European Union (EU). However, despite these differing policies, both nations adopted convergent approaches regarding the EU, leading to their full membership in the European Economic Community (EEC) on 1st January 1973. The EEC was one of the three pillars of the European Union and served as the economic, legal, and political predecessor of the European Community (EC) and the EU. On 1st January 2023, the Republic of Ireland celebrated 50 years of EU membership as the only country in the British Isles to do so.

In contrast to the Republic of Ireland, the UK, which withdrew from the European Union, operates in the global arena according to its own interests. The Republic of Ireland’s decision to remain in the EU after 2016 protects it from potential economic and political dominance by the UK. Examining the historical

events between the Republic of Ireland and the UK from 1916 to 2016 reveals that, as neighbouring countries, both have played a significant role in maintaining and supporting the fragile peace within the British Isles.

The Republic of Ireland and the UK as Maintainers of their Relationships

Divided into two sub-sections, the paper discusses the ability of the Republic of Ireland and the UK to avoid inter-state frictions by addressing the status of Northern Ireland as part of the UK. To maintain peace, the Republic of Ireland and the UK are viewed as the two pillars and responsible nations, both geographically and politically, for multi-level stability, which is rooted in the notion of sovereignty and efforts to overcome notable (mis)understandings in conducting their foreign policies. In this context, the re-use of English and Irish (Gaelic in Ireland) in the Republic of Ireland and the UK has evolved significantly since 1801. Thus, it is essential to explain the (dis)harmonised common policies of the Republic of Ireland and the UK, particularly from the 1960s to the 2020s, in relation to the EU.

To understand the complex relationship between the Republic of Ireland and the UK, it is important to recognise that these countries can, over time, maintain internal stability. Established states play a key role in sustaining fragile international peace at local, national, and sub-regional levels. The first sub-section provides an essential analysis of state formation, offering a historical overview from 1603 to 2026. This analysis helps explain the occasional lack of common policies between the (United) Kingdom of Great Britain and the former Kingdom of Ireland from 1603 to 1801, as well as the UK's policies from the early 19th century to the present day. The second sub-section discusses the meaning of Brexit as a confusing and controversial term that emerged in the 2010s. The new and old literature used in this paper serves as the foundation for a more comprehensive and nuanced understanding of historical changes in the Republic of Ireland and the UK.

The Establishment of the Kingdom of Great Britain as a State: Its Unification with the Kingdom of Ireland as a Basis for (Dis)similar Foreign Policy Discourses from the 17th to the 21st Century

Upon conducting a deeper analysis of state formation, it becomes clear that various forms of communication among individuals rely on property rights. People are tied to their local areas where they choose to buy or sell property, based on the desire of long-term residents to control and manage these spaces. This desire is rooted in the enforcement of property rights. Because individuals

want to control and manage their local environments, communication remains an essential tool for the (re)construction of a state.

Since 1999, the UK has evolved into a devolved state, facing the ongoing challenge of preventing the secession of Scotland and delaying the unification of the Republic of Ireland and Northern Ireland. These efforts aim to postpone the realisation of these scenarios. In this context, the UK often justifies its stance on complete and undivided national sovereignty in contrast to the Republic of Ireland, which, along with other EU member states, focuses on implementing and promoting a shared domestic and foreign policy. However, the concept of full sovereignty needs to be examined in light of the changes that have occurred from the 17th to the 21st century.

In the history of humankind, the modern understanding of sovereignty originated in the Middle Ages when the French thinker Jean Bodin (Io. Bodini Andegavensis) posed the question of who should govern this concept. Grasping this concept as a legal and political notion began during the Reformation, a pivotal period in resolving the religious issues in Western Europe. At that time, Bodin highlighted and popularised the importance of the people (*populus*) as the sole possessors of sovereignty (1586, 306; Osiander 2001, 281).

Regarding the history of the Republic of Ireland and the UK, the concept of sovereignty was primarily shaped by the doctrine of “splendid isolation” in the 19th century, following the unification of the Kingdom of Ireland with the Kingdom of Great Britain, which subsequently became part of the United Kingdom. In this century, the UK underwent a lengthy process of establishing its foreign policy, which would be regarded as central to the UK’s independent and unified sovereignty during its exit from the EU in 2020. With this in mind, Bodin (1586, 300) emphasised the importance of the supreme authority of the community (*communis potestas*) in his time to highlight the state’s power during the Middle Ages.

Due to the doctrine of splendid isolation in the UK from the late 17th century to the early 20th century, the nation refrained from resolving European multi-level issues by binding itself to international agreements and treaties. Thus, in the 18th and 19th centuries, the UK viewed itself as a balancer and bystander to the rest of Europe (Kissinger 1994, 98-99). The UK’s withdrawal from the EU prompts a re-evaluation of its previous role as a balancer and bystander within the EU in the context of the post-modern 21st century. It is essential to understand this shift in light of its exit from the union.

The Home Rule, initiated and proposed in the first half of the 1880s, during the premiership of William Ewart Gladstone, and the Easter Uprising in 1916 were pivotal events in achieving the Republic of Ireland’s independence. In contrast to the Gladstone premiership, 1800 was marked by *de facto* unification of the two kingdoms by the Act of Union – the Kingdom of Great Britain and the Kingdom

of Ireland into the UK. These kingdoms were separate states before the unification of these isles into a single monarchy and state *de iure* with the implementation of the Act of Union on 1st January 1801. Great Britain has included England (along with Wales) and Scotland for over 300 years, merging into a single country from 1603 to 1800.

Organised as a personal union under the Stuart dynasty, this union lasted for 104 years, with an interruption, during which England and Scotland shared laws, powers, and rules. As J.H. Elliot put it,

“[...] a composite monarchy was not a unified kingdom but many kingdoms that had only one thing in common, a single ruler who ruled these states as a personal, as opposed to a real, union” (Burnard 2020, 17).

Therefore, by 1707, Great Britain, as a geographically independent island, was divided into separate kingdoms lacking a unified law, power, and governance.

The transformation of the Kingdom of Great Britain from a personal union to a real political union in 1707 marked a significant step forward in unifying the previously separate economies, laws, policies, and powers of the Kingdom of England (with Wales) and the Kingdom of Scotland, which had merged to form the Kingdom of Great Britain. This supports the argument for the unification of the two kingdoms in the 18th century regarding England and Scotland’s customs union within the Kingdom of Great Britain, specifically concerning their industries, which

“[...] should be highly similar and therefore competitive, but that there should be between them great unexplored potentialities of diversification and therefore of cooperation” (Robertson [1954] 2003, 49).

The unification of the Kingdom of Great Britain with the Kingdom of Ireland in the 19th century is distinct from the earlier unification of the Kingdom of England and Scotland into the Kingdom of Great Britain in the 17th and 18th centuries. Understanding these differences is essential for comprehending the complexities of the Republic of Ireland’s relationships with the UK beyond 2020. On the one hand, when analysing these unifications, it is evident that the consent and trust expressed by the former kingdoms were legally realised when England and Scotland were united into one country. The legal evidence for this claim is found in the two documented and verified acts by the parliaments of England and Scotland: The “Union with Scotland Act 1706” and the “Union with England Act 1707”. This was the first step in unification, achieved through the implementation of these acts, which ultimately led to the constitution of a kingdom.

The acts prescribed the consolidation of the (United) Kingdom of Great Britain as an indivisible union, forming a single monarchy and state by stipulating that.

“[...] the Two Kingdoms of Scotland and England shall (...) be United into One Kingdom by the Name of Great Britain And that the Ensigns Armorial of the said United Kingdom be such as Her Majesty shall appoint and the Crosses

of St Andrew and St George be conjoined in such manner as Her Majesty shall think fit and used in all Flags Banners Standards and Ensigns both at Sea and Land” (Union with Scotland Act 1706, Article I, 2; Union with England Act 1707, Article I, 2).

The second step of these acts was that the newborn (United) Kingdom of Great Britain had to be equipped with the capability to assume jurisdiction over some issues, such as succession to the monarchy, parliament, trade, navigation, and other rights from the Kingdom of England and the Kingdom of Scotland (Union with Scotland Act 1706, Articles II, III, and IIII, 2-3; Union with England Act 1707, Articles II, III, and IV, 2). On 1st May 1707, during the reign of Queen Anne, the last ruler of the Stuart dynasty, the (United) Kingdom of Great Britain was officially proclaimed as a unified country and state. In the 18th century, the (United) Kingdom of Great Britain emerged as a new, single actor in the global arena and as the sole possessor of its agreements and treaties in public international law.

On the other hand, the unification of the (United) Kingdom of Great Britain and the Kingdom of Ireland into one country at the turn of the 19th century was significant. This event highlights the Republic of Ireland’s efforts to reclaim its sovereignty, especially in its aim to remain a part of the EU beyond 2020. Unlike the Acts of Union, which were passed in the parliaments of the Kingdom of England and the Kingdom of Scotland in 1706 and 1707, respectively, there were no reciprocal Acts of Union between the (United) Kingdom of Great Britain and the Kingdom of Ireland in 1800. In the preamble, titled: “The parliaments of Great Britain and Ireland have resolved to concur in measures for uniting the two kingdoms”, of the Act of Union of the Kingdom of Ireland with the (United) Kingdom of Great Britain, it is stated that

“[...] the two houses of parliament in Great Britain and Ireland respectively, to consider of such measures as might best tend to strengthen and consolidate the connexion between the two kingdoms, the two houses of the parliament of Great Britain, and the two houses of the parliament of Ireland have severally agreed and resolved, that to promote and secure the essential interests of Great Britain and Ireland, and to consolidate the strength, power, and resources of the British empire, it will be advisable to concur in such measures as may best tend to unite the two kingdoms of Great Britain and Ireland, into one kingdom [...]” (Act of Union (Ireland) 1800, 1).

The intriguing question for discussion is: Were the essential interests comprehended within the context of the common term “reason of state” in Great Britain and Ireland from the formation of the Union in 1801 to the Easter Uprising in 1916? From a political standpoint, the UK’s endeavour to conduct its foreign policy, including the need to administer colonies in particular parts of the world, can be

explained by the presence of Reason and understanding, in Hobbes's terms, in its pursuit of colonial and economic policies. Accordingly, the UK's endeavour led to the (un)stoppable need to accumulate, globalise, and monopolise capital as a basis for the (in)definite development of capitalism, centred in the UK as a metropolis and other European ones, where the Negros, to some extent, had their bad experiences with traumatic contacts with the white man in the 17th and 18th centuries. For example, this experience may be well illustrated by the fact that "[...] the Negroes of Kenya in British East Africa-have had more or less traumatic contacts with the white man" (Fanon [1952] 1986, 187).

The involvement of the Kingdom of Ireland in administering colonies, while also contributing to the development of capitalism in the (United) Kingdom of Great Britain, had lasting implications for Ireland's growth. This influence is evident in the significant impact of British living standards and technological advancements in Ireland. After gaining independence from the rest of the UK, the Republic of Ireland maintained many of these established standards. In its journey towards independence, the Republic did not discard several of Great Britain's fundamental commitments, which were essential for the ongoing process of capitalistic development rooted in industry and scientific progress.

By 1914, the UK's commitment to advancing its industries during the 19th century strengthened its ability to involve Ireland in these developments, despite Great Britain's suppression of various dangerous rebellions in Ireland during the first half of the century. Furthermore, until the First World War, UK industries experienced significant growth, fuelled by scientific advancements. Ultimately, this progress in the UK's industries has resulted in

"[...] both economic and social consequences that have been the subject of much discussion concerning their implications for the poorer economies in the world economy (which it happened during) (...) the nineteenth century and up to 1914, (when the) economy also experienced a rapid increase in trade, capital and at that time labour flows" (Weiss [2002] 2004, 140).

The economic and social consequences of the UK's significant industrial development for poorer economies worldwide cannot be jeopardised, as this would compromise the UK's status and economic and political power. The 19th century saw the UK as a colonial power with multidimensional influences stretching across the globe. In that century, the UK was regarded as a great maritime and trading power, while Ireland's economic and political status within the UK was inferior (Fitzpatrick [1999] 2009, 495-497). The status was changed in favour of the Republic of Ireland throughout most of the 20th century and the first quarter of the 21st century.

There were intense debates and criticisms among prominent political and public figures regarding the future status of the Kingdom of Ireland immediately

before the unification of the (United) Kingdom of Great Britain and the Kingdom of Ireland. One of these figures was Foster, who openly opposed the potential inclusion of the Kingdom of Ireland in a unified kingdom. According to Foster's viewpoint, the status of this kingdom within the UK was defined in this way.

"[...] that the financial and commercial terms were unfavourable. But he also claimed that Union would destroy the British Constitution and ultimately lead to the destruction of the Empire. Others who thought like him maintained that Union would inevitably lead to Irish secession from the Empire, with consequences fatal for Ireland, Britain, and the Empire" (Bartlett [1998] 2006, 272).

One could engage academics, scholars, and other thoughtful individuals by addressing both the ontological and topical questions: Has the UK, in the 18th, 19th, 20th, and 21st centuries, attempted not only to be a great power in the world economy and politics but also to define its role during many turbulent times? Bearing in mind that the UK still survives thanks to the imported natural resources it lacks from its former colonies and migrations from Europe and beyond in (post)modern times, one could pose another ontological question: Can the UK, alongside the Republic of Ireland, maintain its status as a sovereign state, understood as a legal and political term? When viewed in a broader context, the lack of natural resources and the outgoing migration flows from abroad posed obstacles to the full development and the resilience of the British identity (Britishness) during the Cold and Post-Cold War eras. This sense of Britishness was clearly grounded in English nationalism, which firmly intertwined and blended significantly with Scottish national identity from 1603 through the Post-Cold War era.

The acceptable argument for the UK's survival in (post)modern times can be found in the claim that English nationalism, on the one hand, is embedded in the evolved discourse and narrative

"[...] which was derived from English Whig histories, underpinned Eurosceptic and Anglosphere worldviews. In this narrative, exemplified in the centenary re-publication *Our Island Story*, England was understood as the fount of representative democracy, an event linked back to Magna Carta in 1215 and even beyond to Anglo-Saxon forms of government. This argument was popularised by newly professional academic historians in the nineteenth and early twentieth centuries. This was a pivotal moment in the development of nationalism in general and (...) helped inform subsequent English national consciousness when England's institutions were being developed in its overseas dominions" (Wellings 2019, 224).

English nationalism, on the other hand, along with national consciousness within the UK, sharply contrasted with Irish nationalism. Rather than fostering the UK as a single, indivisible nation, the true identity and sense of Britishness

after 1800 were neither decisive nor integrative, and above all, not progressive factors in the continued formation of the UK. By the end of the 19th century, this reality reflected Ireland's status in its relationships with Great Britain and the rest of the United Kingdom. It was stated that "[...] complete separation from Britain and an independent republic was an adequate satisfaction for Irish national pride" (Kee 2000, 465).

Historically, the satisfaction of Irish national pride needed confirmation in defining and developing Ireland's "reason of state" following its split from the UK, which was impossible until the end of the First World War. With this in mind, Ireland's independence from the UK marked a milestone in the new economic and political discourse that favoured the UK's reconstruction and redefinition as a transformed territory. The partition of Ireland into northern and southern parts produced long-term consequences for the relationships between the Republic of Ireland and the UK, illustrated by the fact that, at the time of Ireland's secession, UK Prime Minister David Lloyd George "[...] offered Home Rule with Dominion status to Ireland, but with partition by implication" (Norman 1971, 28).

The UK government's proposal for partitioning Ireland aims to achieve peace between Ireland and the UK. Rather than prolonging the ongoing conflict, the UK aimed to reconcile Ireland's interests with its national goals. A key document that supported peace between the divided regions of Ireland and the UK was the 1920 Government of Ireland Act, famous for creating two distinct legislative bodies – the Parliaments of Northern and Southern Ireland – and for establishing the Constitution of the Council of Ireland (Government of Ireland Act 1920, 1-2).

After seceding from the UK, the Republic of Ireland was recognised in 1922 as the Irish Free State (*Saorstát Éireann*) by the Anglo-Irish Treaty enacted the previous year. The first step for the Irish Free State and the UK was to find a mutually agreeable and satisfactory solution that would lead to necessary inter-state peace and reconciliation. The primary task of these two countries was to reach a mutual compromise between Ireland, the new country and successor state in the modern international arena, and the UK, the former colonial power. According to the Anglo-Irish Treaty, the achieved compromise between the Irish Free State and the UK was possible when "[t]he UK delegates compromised by stating that the position of Ireland would be akin to (recognise the Irish Free State as) any other Dominion. This satisfied the Irish negotiators" (Torrance 2021, 14).

The signing of the Anglo-Irish Treaty in 1921 by the government (*Taoiseach*) of the Irish Free State and the UK Government established that "[...] (Southern) Ireland shall be recognised as a free State (and) guarantee (its) freedom and integrity [...]" (The Anglo-Irish Treaty, December 1920 ~ December 1921, 2015). Consequently, the Treaty aimed to redefine the Irish Free State's status in relation

to the UK and to foster a new normal in their relations. As for Northern Ireland, which remains part of the UK, it was specified that.

“[u]ntil the expiration of one month from the passing of the Act of (the UK) Parliament for the ratification of this instrument, the powers of the Parliament and the Government of the Irish Free State shall not be exercisable as respects Northern Ireland” (The Anglo-Irish Treaty, December 1920 ~ December 1921, 2015).

In the short term, the partition of Ireland into Northern and Southern regions provided a satisfactory solution that met the expectations of both the British and Irish sides, helping to restore peace between the two regions. Over the long term, the partition also significantly reinforced the rule of law and order within the Irish Free State. This was in contrast to the denial of Irish national identity during the 1880s, which stemmed from an old belief that “[...] there is (...) a complete absence of any historical separation between (the Irish) in respect to (...) elements which sometimes contribute to (establishing their) national distinctions” (Lubbock 1887, 32). The First World War and the early 1920s also marked the total emancipation of Irish national identity.

In the interwar period, the UK *de facto* recognised the existence of the Irish Free State while retaining Northern Ireland within its sovereignty. The first step in this direction was taken in 1927 when the new UK seal was proclaimed, and the second step came into force with the enactment of the Statute of Westminster in 1931. According to the Statute, the status of the Irish Free State as a Dominion included “[...] the powers of the Parliament of a Dominion (which) include the power to (...) order, rule or (regulate, legally acting independently from the UK Parliament) as (a) part of the law of the Dominion” (Statute of Westminster 1931, Article 2, para. 2, 2).

The UK’s recognition of the Irish Free State as an independent Dominion facilitated its economic development and social progress. In this context, the Dominion of Ireland focused on maintaining and demonstrating its neutrality to both the UK and other major powers during the Second World War. Throughout the six years of the war, the Dominion of Ireland experienced significant economic growth, political stability, and social advancement. This period marked important progress towards becoming a Republic, effectively separating the country from the UK’s system of dominions.

As one of the victorious great powers in the Second World War, the UK and the Republic of Ireland were not incorporated into European integration from the 1950s to the 1970s. During the first two decades of the Cold War, Belgium, France, Italy, Luxembourg, the Netherlands, and (West) Germany initiated the first concrete European integration efforts in the 1950s. At the same time, the Republic of Ireland and the UK were compelled to conduct their independent

foreign policies, remaining disconnected from these efforts. Influenced by Charles de Gaulle's policies, France exercised its veto power against the Republic of Ireland's and the UK's admission to European integration, blocking both countries (Mangold 2006, 18).

Unlike the 1950s, the subsequent decade was characterised by decolonisation in Africa and notable attempts by the Republic of Ireland and the UK to commence negotiations that fostered European integration through the 1965 Anglo-Irish trade agreement. This agreement was significant as it sought to mitigate possible inter-state tensions. Acknowledging this, the Republic of Ireland and the UK were motivated to expand their focus beyond narrow domestic issues and internal markets, as it was stipulated that.

"[n]othing in this Agreement shall prevent either party from taking action to carry out undertakings into which that party has entered for the purpose of maintaining international peace and security" (FTA UK-Ireland Agreement, 1965, Article XVII, para. 2, 16).

The persistence of both countries in upholding international peace and security and in becoming equal participants in the European integration process represented a significant step toward their first enlargement. Rather than being limited to the six founding states, the European integration process expanded its scope to include new countries, leading to notably increased cooperation among European nations. Committing to international peace and security during the Cold War required maintaining collaboration among governments, particularly between the Republic of Ireland and the UK, despite increasing tensions and escalating conflicts in Northern Ireland (Doherty [2004] 2012, 97-100).

In the 1970s, the European integration process was spurred by the admission of the Republic of Ireland and the UK to the EEC at the beginning of 1973 (Liargovas and Papageorgiou [2018] 2023, 103; Gilbert [2012] 2021, 117; Dinan 2014, 137; Hanhimäki 2007, 163; Borchardt 1995, 18). The admission of the Republic of Ireland and the UK to the EEC marked a milestone in expanding European cooperation, despite the first oil crisis triggered by the Arab - Israeli War. In that year, alongside other European nations, the UK "[...] desired a more independent role for Europe [...]" (Painter 2014, 193).

Thanks to the commitment of European nations to foster mutual trust and collaborate on their independent economies, these nations demonstrated maturity in handling the second oil crisis. They established economic interdependence by creating the European Monetary System (EMS) in 1979. This system utilised the European Currency Unit (ECU) and the Exchange Rate Mechanism (ERM) (Mongelli 2008, 11). It is essential to note that the ECU and the ERM within the EMS played a crucial role in shaping the European Central Bank (ECB) and the fluctuation of the Euro as the single currency for 11 European

nations, including the Republic of Ireland, which adopted it in 1998. Jacques Delors, who served as the president of the European Commission from 1985 to 1995, was a pivotal figure who worked tirelessly to pave the way for European monetary policy and systems. He accomplished this mainly by strengthening the EEC's role and establishing the European System of Central Banks (ESCB) as "[...] the central institution [...]" of the Economic and Monetary Union (EMU) (Zaccaria 2024, 992). According to the Republic of Ireland's vision, it is essential to maintain comprehensive and mutual cooperation with the UK, which will be crucial for Brexit beyond 2020.

Under the positive and undeniable influence of Jacques Delors, the EEC was transformed into the EC in the 1990s, resulting in the signing of the Maastricht Treaty (the Treaty on European Union) in 1992. In any case, 1985 was a significant year for Delors' political career and rise within the European Commission, as well as for Ireland's Prime Minister (Príomh-Aire na hÉireann), Garret FitzGerald (Gearóid Mac Gearailt), and his female counterpart, the UK's Prime Minister, Margaret Thatcher. Both prime ministers focused on seeking a solution to rebuild intra-state peace in Northern Ireland. To restore this peace, the Republic of Ireland and the UK, as the High Contracting Parties of the treaty, agreed to

"affirm that any change in the status of Northern Ireland would only come about with the consent of a majority of the people of Northern Ireland; recognise that the present wish of a majority of the people of Northern Ireland is for no change in the status of Northern Ireland; (and) declare that if in the future a majority of the people of Northern Ireland clearly wish for and formally consent to the establishment of a united Ireland, they will introduce and support in the respective Parliaments legislation to give effect to that wish" (the Anglo-Irish Agreement, 1985, Article 1, paragraphs *a*, *b*, and *c*, 3).

Regardless of the implementation of the Anglo-Irish Agreement, the Republic of Ireland and the UK participated equally and fully in drafting, signing, and ratifying the Maastricht Treaty from 1990 to 1992, which led to the renaming of the EC as the EU. The year 1993 may rightfully be regarded as a pivotal year for both countries to strengthen their multi-level relationships with European countries. The "reason of state" of the divided countries, notably of the Republic of Ireland and the UK, gave way to the spirit of collective security to "[...] preserve the peace and international security [...]" in Europe (Consolidated Version of the Treaty on European Union, 2002, Article 11, para. 1, 14).

The next effort to advance the initiation of another round of negotiations regarding the intra-state peace in Northern Ireland took place during the premierships of John Bruton (Seán de Briotún) and John Major, representing the Republic of Ireland and the UK, respectively. These prime ministers of the neighbouring countries laid the foundation for the peace talks led by the elected

representatives of Northern Ireland, along with Ireland's Prime Minister, Bartholomew Patrick "Bertie" Ahern (Parthalán Pádraig), the UK's Prime Minister, Tony Blair, and the EU acting as an indirect mediator. The result of the peace talks was the signing of the Belfast Agreement (the Good Friday Agreement) in 1998, which mandated the states to

"[...] recognise and value the work (in reaching the possible goal) to develop reconciliation and mutual understanding and respect between and within communities and traditions, in Northern Ireland and between North and South (Ireland) as (...) a vital role in consolidating peace and political agreement" (the Belfast Agreement, 1998, para. 13, 23).

The necessity to strengthen internal peace in the UK and promote long-term political stability spurred devolution. This involved transferring legislative, executive, and judicial powers from central authorities in London to the capitals of Northern Ireland, Scotland, and Wales in 1998, coinciding with the signing of the Good Friday Agreement. The UK Government, led by the controversial Tony Blair and overseen by the UK Parliament, aimed to implement this devolution. The three bills proposed by the government became law through the Scotland Acts, the Government of Wales Act, and the Northern Ireland (Elections) Act (Torrance 2024, 9, 16, 23). This involves recognising the greater potential in the independent decision-making of the capitals to change their status and ultimately dissolve the UK as a sovereign state, leading to a redefinition of the complex overall relationships between Dublin and London.

From the perspective of the UK's political redefinition and territorial reorganisation, devolution is not a new political issue. On the contrary, this process was a political matter during Gladstone's premiership. In the 1880s, there was a political programme to re-establish and restore the old centres of political decision-making in the UK, which existed before the unifications in the 18th and 19th centuries. This aimed to gradually decentralise the decision-making apparatus of the UK's central authorities in favour of strengthening the separate authorities of England, Ireland, Scotland, and Wales as the "[...] four geographical regions [...]" (Lubbock 1887, 44).

However, while Lubbock mentioned the four geographical regions during his time in the context of the programme to constrain the UK's central legislative and executive power, one could ask: Are these regions capable of re-democratising the UK as a whole? This question stems from the fact that democracy and democratisation in past centuries were the exclusive privilege of "[...] a few people who believed in democracy and (were) ready to fight for it [...]" (Dahl [1998] 2015, 25). Understanding democracy as the ability to create a space for gradual change in the political discourse acceptable to the UK's central legislative and executive power, this space facilitated wider intra- and inter-political dialogue

among the three actors – the Republic of Ireland, Northern Ireland, and the rest of the UK.

The positive public discourse, marked by Blair's landslide victory and subsequent rise to power as Prime Minister of the UK, is complemented by the ongoing development of democracy in the UK through devolution. Furthermore, from 1997, when the Labour Party gained a majority in the UK Parliament, to the next majority achieved by the same party in 2024, the UK's democracy has generally been linked with the devolution process during the Fourth Industrial Revolution and post-modern times. Scholars could often debate whether the devolution process has validated or challenged the legitimacy and value of UK democracy and, consequently, whether it has strengthened or weakened the ties in the relationships between the Republic of Ireland and the UK at the turn of the 21st century.

Let's examine the development of democracy in the Republic of Ireland and the UK from 2006 to 2024. At the beginning of this period, the Republic of Ireland and the UK signed the St Andrews Agreement in 2006, prioritising the resolution of disputes in Northern Ireland from 1968 to 1998. Both states, as the High Contracting Parties, were bound to

"[...] consider the potential for further North/South economic cooperation including proposals for joint investment initiatives. In the context of preparations for restoration, both Governments will work with the parties on these issues" (The St Andrews Agreement, 2006, Annexe C, Financial Package for the Newly Restored Executive, 14).

North-South economic cooperation aimed at further strengthening intra- and inter-state trust was impossible without democracy. Considering democracy, with its fluctuations in both countries, it remains a crucial indicator and an enduring tool for the UK's survival as a devolved state. According to the 2007 Democracy Index, published by the Economist Intelligence Unit (EIU), the Republic of Ireland and the UK were characterised as full democracies in 2006, occupying 11th and 23rd places, respectively (Kekic 2007, 3).

The supporting argument regarding the gradual decline in the quality and strength of democracy in the Republic of Ireland and the UK from 2008 to 2020 is based on the global downturn in democratic quality and strength. The onset of the 2008 global financial crisis seriously threatened to jeopardise and undermine the quality and strength of democracy in both the Republic of Ireland and the UK. Yet, despite the 2008 global financial crisis, both countries were categorised as full democracies in 2010 and were thus positioned in 12th and 19th place, respectively (EIU 2009, 3).

The outcome of the 2015 global migration crisis posed another threat to democracy in the Republic of Ireland and the UK. This crisis challenged both

countries to maintain their standing and achieve high rankings in the Democracy Index. During the global migration crisis, democracy in the Republic of Ireland and the UK remained relatively strong. Evidence for this claim can be found in the fact that Ireland was ranked 12th, while the UK was ranked 16th, respectively (EIU 2016, 4).

The decisive year was 2016, when the UK's citizens opted to leave the EU, while the Republic of Ireland chose to remain a member of the former EC and EEC. This was a crucial factor in the quality and progress of democracy in neighbouring countries. In 2016, the Republic of Ireland and Canada shared 6th and 7th places. Unlike the Republic of Ireland, the UK held 16th position (EIU 2017, 7).

Brexit as a Confusing and Controversial Term

From 2016 to 2020, the Republic of Ireland, which remained in the EU, negotiated separately with the UK, prioritising the EU-UK "painful divorce" between the two actors in international relations. During these four years, the long and multi-level relationships between the EU and the UK had to be redefined to establish them as independent actors in the global arena. The cost of this divorce or, more accurately, severing the EU-UK ties was the resignation of two UK prime ministers from UK politics and the Conservative Party in the 2010s: David Cameron and Theresa May.

The process of ending complex, multiple relationships between the EU and the UK began with the UK referendum held on 23rd June 2016, which favoured the Brexit option over the UK remaining in the EU or the Bremain solution, revealing the two misused terms. If one carefully examines the terms "Bremain" and "Brexit", it is noted that both are composed of two words: "Britain" or "British" and "remain", i.e., "Britain" or "British" and "exit".

Since the reality of the UK's domestic and international politics adopted the term Brexit due to the determination of the UK's citizens that their country must depart from the EU, one can pose the intriguing question: Is this term utterly acceptable in the context of the UK's 'reason of state'? As Wincott points out, the term 'Brexit' implies

"[...] one of the two major islands in the North Atlantic archipelago: Britain rather than the UK as a whole, Brexit rather than UKexit. (The) Brexit processes have brought much more attention to the distinctive situation of Northern Ireland than it has garnered in normal political times (2020, 1582).

In "normal" political times, the broadly accepted term Brexit would not entirely align with the UK's "reason of state" within the concept of sovereignty, which is based on the existence of the Reason. Grasping the process of the UK's withdrawal from the EU means that using the term "UKexit" or "Ukexit" is more

accurate, with, in Hobbes's words, the postulate of "God's Sovereignty". The accuracy of this term is supported by the fact that the essential unity of the UK was not questioned, characterised by the appropriate claim: "Ukexit is legally and politically possible (and it presumes) the secession of the entire United Kingdom from the European Union" (O'Leary 2016, 519).

The UK's withdrawal from the EU has been a complex challenge for both the Conservative and Labour Parties, particularly following Theresa May's resignation from the political scene in 2019. This situation has contributed to delays and attempts to resist the potential secession of Northern Ireland and Scotland from the UK, which would leave England and Wales as the remaining political and territorial units. Over the five years from 2019 to 2024, the financial implications and overall value of the UK's independence from the EU can be illustrated through the experience of the Republic of Ireland. As an independent state within the EU, the Republic of Ireland anticipated the consequences of the UK's departure and points to

"[...] further improvements in Ireland's macroeconomic environment as well as microeconomic structural factors such as innovation capacity, the quality of infrastructure, and financial market development would increase its perceived attractiveness [...]" to Foreign Direct Investments – FDI (Barrett et al. 2015, 38).

The global pandemic COVID-19 (SARS-CoV-2) emerged at the end of 2019, and while it caused a significant health crisis in 2020, it did not completely halt the flow of foreign direct investment (FDI) or the UK's exit from the EU. The patterns of FDI and international trade between the Republic of Ireland and the UK changed before and after Brexit. While they were both EU member states, FDI and trade levels were notably high. However, after the UK left the EU, there was a notable decline in FDI from the UK in the Republic of Ireland, which amounted to £26.2 billion in 2025. On the other hand, FDI from the Republic of Ireland into the UK was £77.4 billion during the same year. Additionally, international trade between the Republic of Ireland and the UK in 2025 reached £87.4 billion, an increase from £83.2 billion in 2024 (Department for Business & Trade, 2026, 1).

For the Republic of Ireland, as an EU member state, the UK's withdrawal has created a need to co-operate with other EU member states to expedite negotiations for the UK to become an independent state. The EU, including the Republic of Ireland, notably redefined its multiple relationships with the UK by concluding the EU-UK bilateral agreement, which obligates it, for example, to reimburse the UK for amounts owed to the European Investment Bank (EIB). Moreover, the EU-UK bilateral agreement stipulates that "[t]he EIB shall pay to the United Kingdom on behalf of the Union an amount equal to the United

Kingdom's share of the paid-in subscribed capital of the EIB [...]" (Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, 2020, Article 150, para, 4).

To promote cooperation between the EU and the UK, including the Republic of Ireland, beyond 2020, it is essential to recognise the concept of shared sovereignty. In 2016 and the following years, the UK was motivated by ideological beliefs to reclaim its right to operate independently. This mindset is rooted not only in a long-standing tradition of English nationalism but also in a constructed fear of being intertwined with the EU's systems and regulations. Much like during Cardinal Richelieu's era and the Thirty Years' War, the UK regarded itself as an outsider to the EU, and as noted by Wellings, it dismissed this narrative by explaining that.

"[...] the significance of Europe in the development of democracy in England. This contrasted with the place of European integration in consolidating democracy in post-fascist and post-communist Europe that was a strong element of the EU narrative" (2019, 105).

Unlike the Republic of Ireland, the UK considers itself an independent country that firmly supports the idea of sovereignty granted by God. Therefore, this is "[...] tested by issues such as UK devolution, increasing globalisation, Brexit and the COVID-19 pandemic" (Baker 2024, 1). In contrast to the UK, the Republic of Ireland has embraced the EU narrative. This discourse is informed by the Republic of Ireland's membership in the European Union, which has implications for the self-determination of Northern Ireland by opting to remain in the EU (Hobolt 2016, 21), which functions as an administrative unit of the UK and an extension of EU laws and politics (Phinnemore 2025, 31).

Conclusion

The year 2020 was pivotal due to the emergence of COVID-19 and the UK's exit from the EU. This departure has revived the Hobbesian concept of sovereignty, emphasising that until 1985, when Jacques Delors rose to prominence in European politics, the EU lacked a strong legal framework for its jurisdiction. As a result, the EU was constituted and institutionalised without a more robust form of a "[...] formalised federal state [...]" (Wind 2001, 19). Since 2009, the Republic of Ireland and other EU members have ratified the Lisbon Treaty and the Treaty on the Functioning of the European Union. Consequently, until its full withdrawal from the EU in 2020, the UK was obliged to adhere to these treaties.

The relationships between the Republic of Ireland and the UK may be significantly weakened in the post-pandemic era, jeopardising their bilateral ties

in the Fourth Industrial Revolution and our post-modern times. Moreover, the UK's withdrawal from the EU in 2020 could potentially harm multilateral relations between the Republic of Ireland and the UK, and *vice versa*. If UK citizens had voted for Breain or UKremain as the alternative option, the relationships between the neighbouring countries would likely not have deteriorated from 2016 to 2024.

The shared vision of the Republic of Ireland and the UK to strengthen their multi-level ties, despite Brexit, in the domain of “[...] climate change, the energy transition, security, justice, education and defence” (UK Government 2025, 3) reflects their determination to enhance cooperation. This vision demonstrates the commitment of both countries to rebuild and strengthen their previously weakened relationships beyond the year 2020. Specifically, the Republic of Ireland and the UK are dedicated to enhancing their mutual ties, as highlighted during the tenure of the former Irish Government under the leadership of Simon Harris (The Irish Insider 2024a, 2024b, 2-3) and Catherine Martina Ann Connolly, who was elected President of the Republic of Ireland in November 2025.

Instead of being “[...] inward-looking, relatively negative about the EU [...]” (Jennings and Stoker 2016, 372), England, as the largest administrative unit of the UK, is primarily driven by a prudent foreign policy toward the Republic of Ireland on behalf of the UK. Supporting evidence for this claim can be found in the speech of UK Prime Minister Sir Keir Starmer at the UK-Ireland Summit, which emphasises the necessity for “[...] finding practical ways to work more closely together to boost trade, create jobs and deliver economic growth” (UK Government 2025, 2). This need aligns with the Democracy Index, where the Republic of Ireland is ranked 8th, and the UK is ranked 17th, both categorised as full democracies (EIU 2025, 15).

Due to the high rankings of the Republic of Ireland and the UK in the Democracy Index from 2007 to 2025, it is reasonable to assume that both countries in the British Isles can avoid inter-state tensions, conflicts, and disputes when addressing issues related to the status of Northern Ireland. This assumption is supported by their shared languages and strong international trade ties. The deep and enduring historical connections between the Republic of Ireland and the UK enhance their ability to collaborate effectively at local, national, sub-regional, and global levels, promoting peaceful coexistence and contributing to world peace.

ACKNOWLEDGEMENT: The paper presents findings of a study developed as a part of the research project “Serbia and challenges in international relations in 2026”, financed by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia, and conducted by the Institute of International Politics and Economics, Belgrade, during the year 2026.

ОДНОСИ ИЗМЕЂУ РЕПУБЛИКЕ ИРСКЕ И УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА У ПЕРИОДУ НАКОН 2020. ГОДИНЕ

Иван ДУЈИЋ¹

Апстракт: Овај рад узима у разматрање важно питање које се односи на динамику односа између Републике Ирске и Уједињеног Краљевства (УК) и њихову различиту спољну политику. Чланак анализира утицај Бреگزита (Brexit) на односе ове две суседне земље – Републике Ирске, као чланице Европске уније (ЕУ), и УК, које није чланица Уније од 2020. године. Главни циљ овог рада, који користи компаративне, историјске и статистичке методе, јесте да одговори на истраживачко питање да ли Република Ирска и УК могу да одрже односе у духу мирне коегзистенције. Ово питање не само да подстиче на размишљање, већ је и од суштинског значаја за будућност обе државе, посебно у ери након Бреگزита. Рад представља закључке о сарадњи између Републике Ирске и УК, са циљем да се ублаже њихови међудржавни сукоби и подржи државно јединство унутар УК у наредним годинама. Закључак открива да „државни разлог” („државни интерес”) УК, који је утемељен на унутрашњем јединству и сарадњи са Републиком Ирском, носи значајне последице по будућност обе земље, утичући на њихов правац у окружењу након Бреگزита.

КЉУЧНЕ РЕЧИ:

Република Ирска;
Уједињено
Краљевство;
Европска унија;
сарадња;
државни разлог.

Цитирајте овај чланак као: Dujić, Ivan. 2026. "Relationships between the Republic of Ireland and the United Kingdom beyond 2020". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 603–645. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.3

Увод

У постмодерној ери, док се Четврта индустријска револуција још увек одвија, појединци траже своје место у свету. У том контексту, односи између међународно признатих земаља настоје да ојачају систем независних држава. Државе унутар овог система, вођене својим „државним разлогом” (*raison d'État*), осећају се приморанима да теже миру или да се упусте у рат, у зависности од националних интереса. Циљ постизања мирног решења које је

¹ Виши научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, Београд, Србија. Е-пошта: ivan@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0002-3240-9930>

од користи како Републици Ирској, тако и УК, представља изазов овог истраживања, у смислу начина на који ове две суседне државе могу да пронађу заједнички језик када је реч о ЕУ након 2020. године. Циљ и претпоставка овог рада заснивају се на уверењу да је трајна сарадња између Републике Ирске и УК остварива, захваљујући њиховим историјским везама које могу да буду од помоћи у спречавању будућих сукоба.

Реалност светског мира у великој мери има ослонац у напорима УК, као једне од истакнутих глобалних сила, да спречи и да решава опасне ескалације сукоба како између држава, тако и на локалном нивоу. Ово је очигледно у случају Републике Ирске у периоду до 1998. године и Северне Ирске 2006. године. Осим тога, УК активно и на равноправној основи учествује у решавању међудржавних сукоба. Њена улога у одржавању локалног, националног и суб-регионалног мира остаје неоспорна у контексту међународних односа, посебно у погледу ирског питања.

Дискусија о „државном разлогу” као доктрини у дипломатији и међународним односима, постаје могућа када се узму у обзир напори Армана Жана ди Плесија (Armand Jean du Plessis), познатог као кардинал Ришеље (Cardinal Richelieu) (1585–1642), да у 17. веку ојача утицај и вишедимензионалну моћ Француске на више нивоа против земаља под династијом Хабзбурга. У ствари, током Тридесетогодишњег рата од 1618. до 1648. године, кардинал Ришеље се и даље сматра монументалном фигуром која је у знатној мери ојачала моћ Француске (Rehman 2019, 40; Kissinger 1994, 61), док га многи научници сматрају једним од очева оснивача модерне Француске и кључним архитектором концепта националне државе. Овај концепт је касније уграђен у Републику Ирску након Ускршњег устанка 1916. године и њеног признања као независне државе 1922. године. Насупрот томе, Уједињено Краљевство је наставило да се развија, посебно од 2020. године надаље.

С друге стране, Ришеље је морао да пружи доказ о свом недвосмисленом настојању да дефинише и у француску политику уведе појам националне државе. Уместо овог настојања, Ришеље је нагласак ставио на значај разумевања сложене природе националних интереса, што је важно и за Републику Ирску и за УК након 2020. године. У својој књизи Политички тестамент (Political Testament), Ришеље је каже:

„Здрав разум нас води до схватања да човек, будући обдарен разумом, не би требало да чини ништа осим онога што је разумно, јер би у супротном поступао супротно својој природи, а самим тим и супротно Ономе Ко је њен Творац” (du Plessis [1688] 1961, 71).

Постојање здравог разума у односима унутар државе подразумева развој осећаја припадности некој земљи, са њеним националним симболима који су уграђени у заједничка осећања и језик и примарно дефинисани од стране

становника те земље. Ренан (Renan), којег цитира Мот (Mott) и који се у великој мери ослањао на моралну свест, наглашава значај заједничких осећања и језика као кључних елемената у формирању нације. Он тврди да су ови фактори одиграли кључну улогу у обликовању идентитета и Републике Ирске и УК, посебно у периодима након 1916. и 2020. године. Сходно томе, заједничка осећања и језик служе као важни историјски алати у стварању нације, јер је Ренан закључио да она:

„[...] доказује своју моћ кроз жртве које захтева одрицање појединца у корист заједнице, те је стога легитимна и има право на постојање“ (Mott 1921, 341).

Одрицање појединца у корист заједнице има дубоке корене у Разуму као основи за изградњу нације, као што је показано у Републици Ирској 1916. године и у (Уједињеном) Краљевству Велике Британије 1707. године. Шта Разум значи у контексту политичке филозофије и мисли? Хобс (Hobbes) сматра да се присуство Разума схвата као први принцип не само у дугом процесу стварања нације, већ током векова и у њеном опстанку као одлучујући фактор који је увео сам Бог. У суштини гледано, концепт Разума током формирања нације бива уграђен у „[...] Право Божијег суверенитета, као Божански закони који су засновани само на природи [...]“ (Hobbes, [1651] 1909, 277).

Присуство и опстанак Разума у случајевима Републике Ирске и Уједињеног Краљевства укоренењени су у европској и глобалној економији и политици. Овај темељ је усмерен на одржавање и очување мира међу државама, што је основни принцип „државног разлога“. У периоду од 2020. до 2024. године, Република Ирска и Уједињено Краљевство водили су дивергентну спољну политику према Европској унији (ЕУ). Међутим, упркос овим различитим политикама, обе државе су усвојиле конвергентне приступе у погледу ЕУ, што је довело до њиховог пуног чланства у Европској економској заједници (ЕЕЗ) (European Economic Community – ЕЕС) 1. јануара 1973. године. ЕЕЗ је била један од три стуба Европске уније и служила је као економски, правни и политички претходник Европске заједнице (ЕЗ) (European Community – ЕС) и ЕУ. Република Ирска је 1. јануара 2023. године прославила 50 година чланства у ЕУ као једина земља на Британским острвима која је то учинила.

За разлику од Републике Ирске, Уједињено Краљевство, које се повукло из Европске уније, делује у глобалној арени у складу са сопственим интересима. Одлука Републике Ирске да остане у ЕУ након 2016. године, штити је од потенцијалне економске и политичке доминације УК. Испитивање историјских догађаја између Републике Ирске и УК од 1916. до 2016. године открива да су, као суседне земље, обе одиграле значајну улогу у одржавању крхког мира унутар Британских острва.

Република Ирска и УК и њихово деловање на очувању међусобних односа

Подељен на два под-одељка, овај рад разматра капацитет Републике Ирске и УК да избегну међудржавне трзавице решавањем статуса Северне Ирске као дела УК. За само очување мира, како географски тако и политички, Република Ирска и УК сматрају се за два стуба и одговорне нације када је реч о стабилности, која је укореењена у појму суверенитета и напорима да се превазиђу значајни (не)споразуми у вођењу спољне политике. У том контексту, поновна употреба енглеског и ирског језика (односно галског, како се назива у Ирској) у Републици Ирској и у УК, у знатној мери је еволуирала од 1801. године. Због тога је неопходно објаснити (не)усклађену заједничку политику Републике Ирске и УК у односу на ЕУ, посебно од 1960-их до 2020-их година.

Како би се разумео сложен однос између Републике Ирске и УК, важно је препознати да ове земље могу током времена да одржавају унутрашњу стабилност. Етаблиране државе играју кључну улогу у одржавању крхког међународног мира на локалном, националном и суб-регионалном нивоу. Први под-одељак нуди суштинску анализу формирања државе, дајући нам историјски преглед за период од 1603. до 2026. године. Ова анализа помаже да се објасни повремено одсуство заједничке политике између (Уједињеног) Краљевства Велике Британије и бившег Краљевства Ирске од 1603. до 1801. године, као и политике УК од раног 19. века до данас. Други под-одељак разматра значење Бреgzита као збуњујућег и контроверзног концепта који се појавио 2010-их година. Нова и стара литература која је коришћена у овом раду, служи као основа за свеобухватније и више изнијансирано разумевање историјских промена у Републици Ирској и УК.

Успостављање Краљевства Велике Британије као државе: уједињење са Краљевством Ирске као основа за (не)сличне спољнополитичке дискурсе у периоду од 17. до 21. века

Након спровођења дубље анализе формирања државе, постаје јасно да се различити облици комуникације међу појединцима ослањају на имовинска права. Људи су везани за своја локална подручја у којима одлучују да купују или продају имовину, на основу жеље дугогодишњих становника да контролишу тим просторима и да њима управљају. Ова жеља је укореењена у примени имовинских права. Будући да појединци желе да контролишу и управљају својим локалним окружењем, комуникација остаје суштински алат за (ре)конструкцију државе.

Од 1999. године, Уједињено Краљевство је еволуирало у државу са децентрализованом влашћу, чиме се суочила са сталним изазовом спречавања

сецесије Шкотске и одлагања уједињења Републике Ирске и Северне Ирске. Ови напори имају за циљ одлагање реализације таквих сценарија. У том контексту, УК неретко оправдава свој став о потпуном и неподељеном националном суверенитету насупрот Републици Ирској, која се, заједно са осталим чланицама ЕУ, фокусира на имплементацију и промовисање заједничке унутрашње и спољне политике. Ипак, концепт пуног суверенитета мора да се испита у светлу промена које су се догодиле у периоду од 17. до 21. века.

У историји човечанства, модерно разумевање суверенитета потиче из средњег века, када је француски мислилац Жан Боден (Jean Bodin, Ioannes Bodini Andegavensis) поставио питање ко треба да управља овим концептом. Његово схватање као правног и политичког појма почело је током Реформације, кључног периода у решавању верских питања у Западној Европи. У то време, Боден је истакао и популаризовао значај народа (*populus*) као јединог поседника суверенитета (1586, 306; Osiander 2001, 281).

Када је реч о историји Републике Ирске и УК, концепт суверенитета примарно се обликује преко доктрине „сјајне изолације” (*splendid isolation*) у 19. веку, након уједињења Краљевства Ирске са Краљевством Велике Британије, које је накнадно постало део Уједињеног Краљевства. У овом веку, УК је прошло кроз дуг процес успостављања своје спољне политике, која ће се сматрати аспектом од централног значаја за независни и јединствени суверенитет УК током изласка из ЕУ 2020. године. Узимајући то у обзир, Боден (Bodin 1586, 300) је у своје време нагласио значај врховне власти заједнице (*comunis potestas*), како би истакао моћ државе током средњег века.

Због доктрине сјајне изолације у УК од краја 17. до раног 20. века, ова држава се уздржавала од решавања европских питања на више нивоа везивањем за међународне споразуме и уговоре. Тако је у 18. и 19. веку УК себе доживљавала као актера који балансира и посматрача у односу на остатак Европе (Kissinger 1994, 98-99). Повлачење УК из ЕУ подстиче поновну евалуацију њене претходне улоге као актера који балансира и посматрача унутар ЕУ у контексту постмодерног 21. века. Разумевање ове промене у светлу изласка УК из уније овде је од кључног значаја.

Самоуправа (*Home Rule*), која је иницирана и предложена у првој половини 1880-их, током премијерског мандата Вилијама Еварта Гледстона (William Ewart Gladstone), те Ускршњи устанак 1916. године, били су кључни догађаји у постизању независности Републике Ирске. За разлику од Гледстоновог премијерског мандата, 1800. година била је обележена *de facto* уједињењем два краљевства Актом о унији (*Act of Union*) Краљевства Велике Британије и Краљевства Ирске у УК. Ова краљевства су била одвојене државе пре уједињења острва у јединствену монархију и државу *de iure* са имплементацијом Акта о унији 1. јануара 1801. године. Велика Британија је

укључивала Енглеску (са Велсом) и Шкотску током периода дужег од 300 година, спајајући се тако у једну земљу од 1603. до 1800. године.

Организована као персонална унија под династијом Стјуарта, ова унија је трајала 104 године са прекидима, током којег су Енглеска и Шкотска делиле законе, овлашћења и правила, односно, како је то Џ. Х. Елиот (J.H. Elliot) казао:

„[...] композитна монархија није била уједињено краљевство, већ многа краљевства која су имала само једну заједничку ствар, а то је један владар који је владао овим државама као персоналном унијом, за разлику од реалне“ (Burnard 2020, 17).

Сходно томе, Велика Британија је до 1707. године, као географски независно острво, била подељена на посебна краљевства којима је недостајао јединствен закон, власт и управљање.

Трансформација Краљевства Велике Британије из персоналне уније у реалну политичку унију 1707. године, означила је значајан корак напред у уједињењу претходно одвојених економија, закона, политика и власти Краљевства Енглеске (са Велсом) и Краљевства Шкотске, која су се спојила у Краљевство Велике Британије. Ово подржава аргумент за уједињење два краљевства у 18. веку у погледу царинске уније Енглеске и Шкотске унутар Краљевства Велике Британије, а посебно у контексту њихових привреда, које:

„[...] би требало да буду веома сличне и стога конкурентне, али да између њих треба да постоје велике неистражене могућности потенцијалне диверсификације, а самим тим и сарадње“ (Robertson [1954] 2003, 49).

Уједињење Краљевства Велике Британије са Краљевством Ирске у 19. веку разликује се од претходног уједињења Краљевства Енглеске и Шкотске у Краљевство Велике Британије у 17. и 18. веку. Схватање ових разлика од суштинског је значаја за разумевање сложености односа Републике Ирске са УК након 2020. године. Са једне стране, када се анализирају ова уједињења, очигледно је да су пристанак и поверење које су изразила бивша краљевства правно реализовани када су Енглеска и Шкотска уједињене у једну земљу. Правни доказ за ову тврдњу налазимо у два документована и верификована акта парламената Енглеске и Шкотске: „Акт о унији са Шкотском 1706.“ (Union with Scotland Act 1706) и „Акт о унији са Енглеском 1707.“ (Union with England Act 1707). Ово је био први корак у уједињењу који је постигнут имплементацијом ових аката, што је на крају довело до конституисања краљевства.

Акти су прописивали консолидацију (Уједињеног) Краљевства Велике Британије као недељиве уније, чиме је формирана јединствена монархија и држава под условом да:

„[...] два Краљевства Шкотске и Енглеске буду (...) уједињена у једно Краљевство под именом Велика Британија, и да грб поменутог Уједињеног Краљевства буде онакав какав Њено Величанство одреди, а крстови Светог

Андреја и Светог Ђорђа буду спојени на начин који Њено Величанство сматра прикладним и да се користе на свим заставама, стеговима, стандартама и инсигније, како на мору тако и на копну“ (Union with Scotland Act 1706, Article I, 2; Union with England Act 1707, Article I, 2).

Други корак ових аката био је да тек настало (Уједињено) Краљевство Велика Британија мора да буде у стању да преузме надлежност над неким питањима, као што су сукцесија монархије, парламент, трговина, пловидба и друга права од Краљевства Енглеске и Краљевства Шкотске (Union with Scotland Act 1706, Articles II, III, and IIII, 2-3; Union with England Act 1707, Articles II, III, and IV, 2). Дана 1. маја 1707. године, током владавине краљице Ане, последњег владара из династије Стјуарт, (Уједињено) Краљевство Велика Британија званично је проглашено за унификовану земљу и државу. У 18. веку, (Уједињено) Краљевство Велика Британија појавило се као нови, јединствени актер у глобалној арени и као једини поседник својих споразума и уговора у јавном међународном праву.

Са друге стране, уједињење (Уједињеног) Краљевства Велике Британије и Краљевства Ирске у једну земљу на прелазу у 19. век, имало је свој значај. Овај догађај наглашава напоре Републике Ирске да поврати суверенитет, посебно у циљу да остане део ЕУ након 2020. године. За разлику од Аката о унији, који су усвојени у парламентима Краљевства Енглеске и Краљевства Шкотске 1706. и 1707. године, није било реципрочних Аката о унији између (Уједињеног) Краљевства Велике Британије и Краљевства Ирске 1800. године. У преамбули под насловом „Парламенти Велике Британије и Ирске донели су да се усагласе у мерама за уједињење два краљевства“, Акта о унији Краљевства Ирске са (Уједињеним) Краљевством Велике Британије, наводи се да:

„[...] два дома парламента у Великој Британији и Ирској, треба да размотре мере које би најбоље могле да допринесу јачању и консолидацији веза између два краљевства, два дома парламента Велике Британије и два дома парламента Ирске усагласили су се и одлучили да у циљу промовисања и обезбеђивања суштинских интереса Велике Британије и Ирске, те консолидације снаге, моћи и ресурса Британске империје, буде препоручљиво усагласити се у мерама које најбоље могу да допринесу уједињењу два краљевства Велике Британије и Ирске у једно краљевство [...]“ (Act of Union (Ireland) 1800, 1).

Интригантно питање које завређује дискусију јесте да ли су суштински интереси били схваћени у контексту заједничког појма „државни разлог“ у Великој Британији и Ирској од формирања Уније 1801. године до Ускршњег устанка 1916. године. Са политичке тачке гледишта, настојање УК да води своју спољну политику, укључујући потребу за управљањем колонијама у одређеним деловима света, може да се објасни присуством Разума и разумевања, речено

Хобсовим терминима, у спровођењу колонијалних и економских политика. У складу са тиме, настојање УК довело је до (не)заустављиве потребе за акумулацијом, глобализацијом и монополизацијом капитала као основе за (не)ограничени развој капитализма, са центром у УК као метрополи и другим европским центрима, у којима су црнци, у одређеној мери, имали лоша искуства у трауматичним контактима са белцима у 17. и 18. веку. На пример, ово искуство се може добро илустровати чињеницом да су „[...] црнци из Кеније у Британској Источној Африци имали мање или више трауматичне контакте са белцима“ (Fanon [1952] 1986, 187).

Укључивање Краљевства Ирске у управљање колонијама, што је истовремено доприносило развоју капитализма у (Уједињеном) Краљевству Велике Британије, имало је трајне последице по развој Ирске. Овај утицај се јасно огледа у значајном ефекту који британски животни стандард и технолошки напредак имају на Ирску. Након стицања независности од остатка УК, Република Ирска задржала је многе од ових успостављених стандарда. На путу ка независности, Ирска није одбацила неколико фундаменталних опредељења Велике Британије, која су била од суштинског значаја за текући процес капиталистичког развоја укореењеног у индустрији и научном напретку.

До 1914. године, опредељење УК ка унапређењу привреде током 19. века, ојачало је њену способност да укључи Ирску у ове токове, упркос томе што је Велика Британија потиснула неколико опасних побуна у Ирској током прве половине века. Штавише, до Првог светског рата, разне гране индустрије УК доживеле су значајан раст, подстакнут научним достигнућима. Коначно, овај напредак у УК резултирао је:

„[...] како економским тако и друштвеним последицама које су биле предмет бројних дискусија у вези са њиховим последицама по сиромашније економије у светској економији (што се догодило током) (...) деветнаестог века и до 1914. године, (када је) привреда такође доживела брзи пораст трговине, капитала и токова радне снаге у то време“ (Weiss [2002] 2004, 140).

Економске и друштвене последице значајног индустријског развоја УК по сиромашније економије широм света, не могу се довести у питање јер би то угрозило статус и економску и политичку моћ УК. У 19. веку, УК је виђена као колонијална сила са вишедимензионалним утицајима који се протежу широм света. У том веку, УК се сматрала великом поморском и трговачком силом, док је економски и политички статус Ирске унутар УК био инфериоран (Fitzpatrick [1999] 2009, 495-497). Овај статус се променио у корист Републике Ирске током већег дела 20. века и прве четвртине 21. века.

Међу истакнутим политичким и јавним личностима било је интензивних дебата и критика у вези са будућим статусом Краљевства Ирске непосредно

пре уједињења (Уједињеног) Краљевства Велике Британије и Краљевства Ирске. Једна од тих личности био је Фостер (Foster), који се отворено противио потенцијалном укључивању Краљевства Ирске у сједињено краљевство. Према Фостеровом ставу, статус таквог краљевства унутар УК дефинисан као:

„[...] да су финансијски и комерцијални услови били неповољни. Али он је такође тврдио да ће таква Унија уништити британски Устав и на крају довести до уништења Империје. Други који су делили његово мишљење, тврдили су да ће Унија неизбежно довести до отцепљења Ирске од Империје, са фаталним последицама по Ирску, Британију и Империју“ (Bartlett [1998] 2006, 272).

Академска заједница, научници и други истакнути мислиоци могли би се подстаћи на дијалог отварањем како онтолошких, тако и актуелних питања попут да ли је УК, у 18, 19, 20. и 21. веку, покушала не само да буде велика сила у светској економији и политици, већ и да дефинише своју улогу током многих турбулентних периода. Имајући у виду да УК и даље опстаје захваљујући увезу из бивших колонија природних ресурса који јој недостају, као и миграцијама из Европе и шире у (пост)модерним временима, могло би се поставити још једно онтолошко питање, а то је може ли УК, заједно са Републиком Ирском, да одржи свој статус суверене државе, схваћене као правни и политички појам. Посматран у ширем контексту, недостатак природних ресурса и миграциони токови из иностранства представљали су препреке за пуни развој и отпорност британског идентитета (британства, односно *Britishness*) током ере Хладног и постхладноратовског периода. Овај осећај *британства* био је јасно утемељен на енглеском национализму, који се чврсто испрепleo и у знатној мери помешао са шкотским националним идентитетом од 1603. године кроз постхладноратовску еру.

Аргумент за опстанак УК у (пост)модерним временима који је прихватљив, може да се нађе у тврдњи да је енглески национализам, са једне стране, укоренjen у развијеном дискурсу и наративу:

„[...] који је изведен из историје енглеских виговаца (Whig), који је подржавао евроскептичне погледе и ставове кроз призму Англосфере. У овом наративу, који је представљен у јубиларном поновном издању Наша острвска прича (*Our Island Story*), Енглеска је сматрана колевком представничке демократије, што је феномен чији се корени везују за Велику повељу слобода (*Magna Carta*) из 1215. године, па чак и за још старије, англосаксонске облике владавине. Овај аргумент су популаризовали припадници тада новонастале професионалне академске историографије у деветнаестом и почетком двадесетог века. То је био преломан тренутак у развоју национализма уопште, који је (...) помогао у обликовању потоње

енглеске националне свести у време када су се енглеске институције развијале у њеним прекоморским доминионима.“ (Wellings 2019, 224).

Са друге стране, енглески национализам, заједно са националном свешћу унутар УК, представљао је оштар контраст ирском национализму. Уместо да подстиче УК као јединствену, недељиву нацију, истински идентитет и осећај британства (британског идентитета) након 1800. године нису били ни одлучујући ни интегративни, а пре свега не прогресивни фактори у даљем формирању УК. До краја 19. века, ова реалност одражавала је статус Ирске у њеним односима са Великом Британијом и остатком Уједињеног Краљевства. Постоји тврдња да је „[...] потпуно одвајање од Британије и независна република, представљала адекватно задовољење ирског националног поноса“ (Kee 2000, 465).

Са гледишта историје, задовољење ирског националног поноса захтевало је потврду у дефинисању и развоју ирског „државног разлога“ након одвајања од УК, што је било немогуће до краја Првог светског рата. Имајући то на уму, независност Ирске од УК означила је прекретницу у новом економском и политичком дискурсу који је фаворизовао реконструкцију и редефинисање УК као трансформисане територије. Подела Ирске на северни и јужни део произвела је дугорочне последице по односе између Републике Ирске и УК, што је илустровано чињеницом да је у време отцепљења Ирске, премијер УК Дејвид Лојд Џорџ (David Lloyd George) „[...] понудио Ирској самоуправу са статусом доминиона, али са прећутном поделом.“ (Norman 1971, 28).

Предлог владе УК за поделу Ирске има за циљ постизање мира између Ирске и УК. Уместо продужавања текућег сукоба, УК је тежила да усклади интересе Ирске са својим националним циљевима. Кључни документ који је подржао мир између подељених региона Ирске и УК био је Закон о влади Ирске из 1920. године (Government of Ireland Act 1920), познат по стварању два различита законодавна тела – Парламената Северне и Јужне Ирске – и по успостављању Устава Савета Ирске (Government of Ireland Act 1920, 1-2).

Након отцепљења од УК, Република Ирска је призната 1922. године као Ирска Слободна Држава (Saorstát Éireann) преко Англо-ирског споразума (Anglo-Irish Treaty) који је постигнут претходне године. Први корак за Ирску Слободну Државу и УК био је проналажење обострано прихватљивог и задовољавајућег решења које би довело до неопходног међудржавног мира и помирења. Примарни задатак ове две земље био је постизање међусобног компромиса између Ирске, нове земље и државе сукцесора у модерној међународној арени, и УК, као бивше колонијалне силе. Према Англо-ирском споразуму, постигнути компромис између Ирске Слободне Државе и УК био је могућ када су „делегати УК направили компромис изјавивши да ће позиција Ирске бити

слична било ком другом доминиону (признајући Ирску Слободну Државу као такву), што је задовољило ирске преговараче.“ (Torrance 2021, 14).

Потписивање Англо-ирског споразума 1921. године од стране владе (премијера – Taoiseach) Ирске Слободне Државе и Владе УК утврдило је да ће „[...] (Јужна) Ирска бити призната као слободна Држава (и да ће се) гарантовати (њена) слобода и интегритет [...]“ (The Anglo-Irish Treaty, December 1920 ~ December 1921, 2015). Сходно томе, Споразум је имао за циљ редефинисање статуса Ирске Слободне Државе у односу на УК и подстицање нове нормалности у њиховим односима. Што се тиче Северне Ирске, која је остала део УК, прецизирано је да се:

„до истека периода од месец дана од доношења Акта Парламента (УК) за ратификацију овог инструмента, овлашћења Парламента и Владе Ирске Слободне Државе се извршавати у погледу Северне Ирске“ (The Anglo-Irish Treaty, December 1920 ~ December 1921, 2015).

Краткорочно гледано, подела Ирске на северну и јужну регију пружила је задовољавајуће решење које је испунило очекивања и британске и ирске стране, што је помогло да се поврати мир између две регије. Дугорочно гледано, подела је такође у знатној мери ојачала владавину права и увођење реда унутар Ирске Слободне Државе. Ово је било у супротности са порицањем ирског националног идентитета током 1880-их година, које је произилазило из старог уверења да „[...] постоји (...) потпуно одсуство било каквог историјског одвајања између (Ираца) у погледу (...) елемената који понекад доприносе (успостављању њихових) националних разлика“ (Lubbock 1887, 32). Први светски рат и ране 1920-те, такође су означили потпуну еманципацију ирског националног идентитета.

У међуратном периоду, УК је *de facto* признала постојање Ирске Слободне Државе, док је Северну Ирску задржала под својим суверенитетом. Први корак у том правцу учињен је 1927. године када је озваничен нови печат УК, а други корак је ступио на снагу доношењем Вестминстерског статута (Statute of Westminster) 1931. године. Према том Статуту, статус Ирске Слободне Државе као доминиона укључивао је „[...] овлашћења Парламента Доминиона (која) укључују овлашћење да (...) наређује, влада или регулише (правно делујући независно од Парламента УК) као (...) део закона Доминиона“ (Statute of Westminster 1931, Article 2, para. 2, 2).

Признавање Ирске Слободне Државе од стране УК као независног доминиона, олакшало је њен економски развој и друштвени напредак. У том контексту, Доминион Ирска се усмерио на одржавање и демонстрацију своје неутралности како према УК, тако и према другим великим силама током Другог светског рата. Током шест година рата, Доминион Ирска доживео је значајан економски раст, политичку стабилност и друштвени напредак. Овај

период је означио важан напредак ка постајању Републиком, ефективно одвајајући земљу од система доминиона УК.

Као једна од победничких великих сила у Другом светском рату, УК, као ни Република Ирска, нису били инкорпорисани у европске интеграције од 1950-их до 1970-их година. Током прве две деценије Хладног рата, Белгија, Француска, Италија, Луксембург, Холандија и (Западна) Немачка покренуле су 1950-их година прве конкретне напоре у смеру европских интеграција. У исто време, Република Ирска и УК биле су приморане да воде независне спољне политике, чиме су остале искључене из ових напора. Под утицајем политике Шарла де Гола (Charles de Gaulle), Француска је искористила своје право вета против пријема Републике Ирске и УК у европске интеграције, чиме су обе земље биле блокиране (Mangold 2006, 18).

За разлику од 1950-их, наредна деценија била је обележена деколонизацијом у Африци и значајним покушајима Републике Ирске и УК да започну преговоре који су подстакли европске интеграције кроз Англо-ирски трговински споразум из 1965. године. Значај овог споразума почива на томе што је настојао да ублажи могуће међудржавне тензије. Прихватајући га, Република Ирска и УК су биле мотивисане да прошире фокус изван уских домаћих питања и унутрашњих тржишта, будући да је споразумом било предвиђено да:

„Ништа у овом Споразуму неће спречити било коју од страна да предузме акције за извршавање обавеза које је та страна преузела у сврху одржавања међународног мира и безбедности“ (FTA UK-Ireland Agreement, 1965, Article XVII, para. 2, 16).

Истрајност обе земље у напорима да подрже међународни мир и безбедност и да постану равноправне учеснице у процесу европских интеграција, представљала је значајан корак ка њиховом првом проширењу. Уместо да буде ограничен на шест држава оснивача, процес европских интеграција проширио је свој обим како би укључио нове земље, што је довело до значајно повећане сарадње међу европским државама. Посвећеност међународном миру и безбедности током Хладног рата захтевала је одржавање сарадње између влада, посебно између Републике Ирске и УК, упркос растућим тензијама и ескалацији сукоба у Северној Ирској (Doherty [2004] 2012, 97-100).

Током 1970-их година, процес европских интеграција подстакнут је пријемом Републике Ирске и УК у ЕЕЗ почетком 1973. (Liargovas and Papageorgiou [2018] 2023, 103; Gilbert [2012] 2021, 117; Dinan 2014, 137; Hanhimäki 2007, 163; Borchardt 1995, 18). Пријем Републике Ирске и УК у ЕЕЗ означио је прекретницу у ширењу европске сарадње, упркос првој нафтној кризи изазваној Арапско-израелским ратом. Те године, заједно са осталим

европским нацијама, УК „[...] је желела независнију улогу за Европу [...]“ (Painter 2014, 193).

Захваљујући посвећености европских нација да негују међусобно поверење и сарађују на својим независним економијама, ове државе су показале зрелост у решавању друге нафтне кризе. Успоставиле су економску међузависност креирањем Европског монетарног система (EMC) (European Monetary System – EMS) 1979. године. Овај систем је користио Европску валутну јединицу (ЕКИ) (European Currency Unit – ECU) и Механизам девизних курсева (МДК) (Exchange Rate Mechanism – ERM) (Mongelli 2008, 11). Важно је напоменути да су ЕКИ и МДК унутар EMC одиграли кључну улогу у обликовању Европске централне банке (ЕЦБ) (European Central Bank – ECB) и флукуацији евра као јединствене валуте за 11 европских нација, укључујући Републику Ирску, која га је усвојила 1998. године. Жак Делор (Jacques Delors), који је служио као председник Европске комисије од 1985. до 1995. године, био је кључна фигура која је неуморно радила на утирању пута европској монетарној политици и системима. То је постигао углавном јачањем улоге ЕЕЗ и успостављањем Европског система централних банака (ЕСЦБ) (European System of Central Banks – ESCB) као „[...] централне институције [...]“ Економске и монетарне уније (ЕМУ) (Economic and Monetary Union – EMU) (Zaccaria 2024, 992). Према визији Републике Ирске, од суштинског је значаја одржавање свеобухватне и међусобне сарадње са УК, што ће бити од кључног значаја за Брегзит након 2020. године.

Под позитивним и неоспорним утицајем Жака Делора, ЕЕЗ је 1990-их година трансформисана у ЕЗ, што је резултирало потписивањем Мастрихтског уговора (Уговор о Европској унији) 1992. године. У сваком случају, 1985. је била значајна година за Делорову политичку каријеру и успон унутар Европске комисије, као и за премијера Ирске (Príomh-Aire na hÉireann) Гарета Фицџералда (Garret FitzGerald) (Gearóid Mac Gearailt) и његову колегиницу, премијерку УК Маргарет Тачер (Margaret Thatcher). Оба премијера су се фокусирали на тражење решења за обнову мира унутар државе када је у питању била Северна Ирска. Како би се обновио овај мир, Република Ирска и УК, као високе стране уговорнице, договориле су се да:

„потврде да би било каква промена статуса Северне Ирске дошла само уз пристанак већине народа Северне Ирске; препознају да је тренутна жеља већине народа Северне Ирске да нема промене у статусу Северне Ирске; (и) изјаве да ће, ако у будућности већина народа Северне Ирске јасно пожели и формално пристане на успостављање уједињене Ирске, увести и подржати у одговарајућим парламентима законе за спровођење те жеље“ (the Anglo-Irish Agreement, 1985, Article 1, paragraphs a, b, and c, 3).

Без обзира на имплементацију Англо-ирског споразума, Република Ирска и УК учествовале су равноправно и у потпуности у изради, потписивању и ратификацији Мастрихтског уговора од 1990. до 1992. године, што је довело до преименовања ЕЗ у ЕУ. Година 1993. се стога с правом може сматрати кључном годином за обе земље у јачању њихових односа са европским земљама на више нивоа. „Државни разлог“ подељених земаља, посебно Републике Ирске и УК, уступио је место духу колективне безбедности како би се „[...] очувао мир и међународна безбедност [...]“ у Европи (Consolidated Version of the Treaty on European Union, 2002, Article 11, para. 1, 14).

Следећи напор, односно настојање да се унапреди покретање још једне рунде преговора у вези са миром у Северној Ирској, догодио се током премијерских мандата Џона Брутона (John Bruton) (Seán de Briotún) и Џона Мејџора (John Major), који су представљали Републику Ирску и УК. Ови премијери суседних земаља поставили су темељ за мировне разговоре које су водили изабрани представници Северне Ирске, заједно са премијером Ирске Бартоломијом Патриком „Бертијем“ Ахерном (Bartholomew Patrick “Bertie” Ahern) (Parthalán Pádraig), премијером УК Тонијем Блером (Tony Blair) и ЕУ, која је деловала као индиректни посредник. Резултат мировних разговора био је потписивање Споразума у Белфасту (Споразум на Велики петак) 1998. године, који је обавезао обе државе да:

„[...] препознају и цене рад (на постизању могућег циља) на развијању помирења и међусобног разумевања и поштовања између и унутар заједница и традиција у Северној Ирској и између Севера и Југа (Ирске) као (...) виталну улогу у консолидацији мира и политичког споразума“ (the Belfast Agreement, 1998, para. 13, 23).

Процес преноса надлежности на регионалне нивое (деволуција) покренут је управо због неопходности да се ојача унутрашњи мир и осигура дугорочна политичка стабилност унутар Уједињеног Краљевства. То је укључивало преношење законодавних, извршних и судских овлашћења са централних власти у Лондону на главне градове Северне Ирске, Шкотске и Велса 1998. године, што се поклопило са потписивањем Споразума на Велики петак. Влада УК, предвођена контроверзним Тонијем Блером (Tony Blair) и под надзором Парламента УК, имала је за циљ да ову деволуцију спроведе. Три предлога закона које је влада предложила, постала су закон доношењем Акта о Шкотској (Scotland Acts), Закон о влади Велса (Government of Wales Act) и Акт о (изборима у) Северној Ирској (Northern Ireland (Elections) Act) (Torrance 2024, 9, 16, 23). Ово укључује препознавање већег потенцијала у независном доношењу одлука главних градова да промене свој статус и на крају распусе УК као суверену државу, што води ка редефинисању сложених укупних односа између Даблина и Лондона.

Из перспективе политичког редефинисања и територијалне реорганизације УК, деволуција није ново политичко питање. Напротив, овај процес је био политичко питање током Гледстоновог премијерског мандата. Током 1880-их, постојао је политички програм за поновно успостављање и обнову старих центара политичког одлучивања у УК, који су постојали пре уједињења у 18. и 19. веку. Ово је имало за циљ постепено децентрализовање апарата за доношење одлука централних власти УК у корист јачања засебних власти Енглеске, Ирске, Шкотске и Велса као „[...] четири географска региона [...]“ (Lubbock 1887, 44).

Међутим, док је Лабок (Lubbock) у свом времену наводио четири географска региона у контексту програма за ограничавање централне законодавне и извршне власти УК, могло би да се постави питање да ли су ови региони у стању да поново демократизују УК као целину. Ово питање произилази из чињенице да су демократија и демократизација у претходним вековима биле ексклузивна привилегија „[...] неколико људи који су веровали у демократију и (били) спремни да се боре за њу [...]“ (Dahl [1998] 2015, 25). Схватајући демократију као способност креирања простора за постепене промене у политичком дискурсу прихватљивом за централну законодавну и извршну власт УК, овај простор је олакшао шири унутрашњи и политички дијалог између три актера – Републике Ирске, Северне Ирске и остатка УК.

Позитиван јавни дискурс, обележен Блеровим убедљивим тријумфом и каснијим доласком на власт као премијера УК, употпуњен је континуираним развојем демократије у УК кроз деволуцију. Штавише, од 1997. године, када је Лабуристичка партија стекла већину у Парламенту УК, те у периоду до следеће већине коју је иста партија остварила 2024. године, демократија УК је генерално била повезана са процесом деволуције током Четврте индустријске револуције и постмодерних времена. Научници би често могли да дебатују о томе да ли је процес деволуције потврдио или оспорио легитимитет и вредност демократије УК и, последично, да ли је ојачао или ослабио везе у односима између Републике Ирске и УК на прелазу у 21. век.

Испитајмо сада развој демократије у Републици Ирској и УК од 2006. до 2024. године. На почетку овог периода, Република Ирска и УК потписале су Споразум из Сент Ендруза (St Andrews Agreement) 2006. године, дајући приоритет решавању спорова у Северној Ирској од 1968. до 1998. године. Обе државе, као високе стране уговорнице, биле су обавезане да:

„[...] размотре потенцијал за даљу економску сарадњу Севера/Југа, укључујући предлоге за заједничке инвестиционе иницијативе. У контексту припрема за обнову, обе владе ће радити са странама на овим питањима“ (The St Andrews Agreement, 2006, Annex C, Financial Package for the Newly Restored Executive, 14).

Економска сарадња Севера и Југа усмерена на даље јачање поверења унутар државе и међу државама, била је немогућа без демократије. Узимајући у обзир демократију са свим њеним флукуацијама у обе земље, она остаје кључни индикатор и трајно оруђе за опстанак УК као државе са пренесеним надлежностима. Према Индексу демократије (Democracy Index) из 2007. године, који је објавила Служба за економско обавештавање (Economist Intelligence Unit – EIU), Република Ирска и УК биле су окарактерисане као потпуне демократије у 2006. години, заузимајући 11. односно 23. место (Kekic 2007, 3).

Аргумент који поткрепљује постепени пад квалитета и снаге демократије у Републици Ирској и УК од 2008. до 2020. године, заснован је на глобалном паду квалитета и снаге демократије. Почетак глобалне финансијске кризе 2008. године озбиљно је претио да угрози и поткопа квалитет и снагу демократије како у Републици Ирској, тако и у УК. Ипак, упркос глобалној финансијској кризи из 2008. године, обе земље су у 2010. години биле категорисане као потпуне демократије и тако су се нашле на 12. односно на 19. месту (EIU 2009, 3).

Исход глобалне миграционе кризе из 2015. године представљао је још једну претњу демократији у Републици Ирској и УК. Ова криза подстакла је обе земље да задрже свој статус и постигну високе позиције у Индексу демократије. Током глобалне миграционе кризе, демократија у Републици Ирској и УК остала је релативно јака. Доказ за ову тврдњу може да се нађе у чињеници да је Ирска била рангирана на 12. месту, док је УК било рангирана на 16. месту (EIU 2016, 4).

Одлучујућа година била је 2016, када су грађани УК изабрали да напусте ЕУ, док је Република Ирска изабрала да остане чланица бивше ЕЗ и ЕЕЗ. Ово је био кључни фактор за квалитет и напредак демократије у суседним земљама. У 2016. години, Република Ирска и Канада делиле су 6. и 7. место. За разлику од Републике Ирске, УК је заузимала 16. позицију (EIU 2017, 7).

Брегзит као збуњујући и контроверзан појам

У периоду од 2016. до 2020. године, Република Ирска, која је остала у ЕУ, преговарала је засебно са УК, дајући приоритет „болном разводу“ између ЕУ и УК као два актера у међународним односима. Током ове четири године, дуготрајни и односи на више нивоа између ЕУ и УК морали су да буду редефинисани како би се ЕУ и УК етаблирале као независни актери на глобалној сцени. Цена овог развода или тачније, прекидања веза између ЕУ и УК, била је оставка два премијера УК и њихов одлазак из политике УК и Конзервативне партије у 2010-им годинама: Дејвида Камерона (David Cameron) и Терезе Меј (Theresa May).

Процес окончања сложених, вишеструких односа између ЕУ и УК отпочео је референдумом у УК који је одржан 23. јуна 2016. године и који је дао предност опцији Брежита у односу на останак УК у ЕУ или Бремејн (Brexit) као опција останка у ЕУ, откривајући два погрешно употребљена појма. Ако се пажљиво испитају појмови „Бремејн“ („Brexit“) и „Брегзит“ („Brexit“), примећује се да су оба састављена од две речи: „Британија“ („Britain“) или „британски“ („British“) и „остати“ („remain“), односно „Британија“ („Britain“) или „британски“ („British“) и „излазак“ („exit“). Будући да је стварност унутрашње и међународне политике УК усвојила појам Брегзит због одлучности грађана УК да њихова земља мора да напусти ЕУ, овде долазимо до интригантног питања да ли је овај појам потпуно прихватљив у контексту „државног разлога“ УК? Како Винкот (Wincott) истиче, појам „Брегзит“ подразумева

„[...] једно од два главна острва у северноатлантском архипелагу: Британију пре него УК као целину, Брегзит пре него УКегзит (UKexit). Процеси Брежита донели су много више пажње специфичној ситуацији у Северној Ирској, него што је она привукла у нормалним политичким временима (2020, 1582).

У „нормалним“ политичким временима, широко прихваћени појам Брегзит не би се у потпуности ускладио са „државним разлогом“ УК унутар концепта суверенитета, који се заснива на постојању Разума. Схватање процеса повлачења УК из ЕУ значи да је коришћење појма „УКегзит“ („UKexit“ или „Ukexit“) тачније, уз Хобсов (Hobbes) постулат „Божијег суверенитета“. Тачност овог појма поткрепљена је чињеницом да суштинско јединство УК није довођено у питање, што је обележено и одговарајућом тврдњом: „УКегзит је правно и политички могућ (и он претпоставља) сецесију целог Уједињеног Краљевства из Европске уније“ (O’Leary 2016, 519).

Повлачење УК из ЕУ представљало је сложен изазов како за Конзервативну, тако и за Лабуристичку партију, а посебно након оставке Терезе Меј (Theresa May) о њеног одласка са политичке сцене 2019. године. Ова ситуација допринела је кашњењима и покушајима отпора потенцијалној сецесији Северне Ирске и Шкотске из УК, што би оставило Енглеску и Велс као преостале политичке и територијалне јединице. Током пет година, односно у периоду од 2019. до 2024. године, финансијске последице и укупна вредност независности УК од ЕУ, могу се илустровати преко искуства Републике Ирске. Као независна држава унутар ЕУ, Република Ирска је предвидела последице одласка УК и указује на

„[...] даља унапређења у макроекономском окружењу Ирске, као и микроекономске структурне факторе као што су капацитет за иновације, квалитет инфраструктуре и развој финансијског тржишта, који би повећали

њену уочену атрактивност [...]“ за стране директне инвестиције — СДИ (FDI) (Barrett et al. 2015, 38).

Глобална пандемија КОВИД-19 (COVID-19) (SARS-CoV-2) појавила се крајем 2019. године, и иако је изазвала значајну здравствену кризу 2020. године, није у потпуности зауставила ток страних директних инвестиција (СДИ) нити излазак УК из ЕУ. Обрасци СДИ и међународне трговине између Републике Ирске и УК променили су се и пре и после Брежита. Док су обе биле државе чланице ЕУ, нивои СДИ и трговине били су приметно високи. Међутим, након што је УК напустила ЕУ, дошло је до очигледног пада СДИ из УК у Републику Ирску, што је износило 26,2 милијарде фунти у 2025. години. Са друге стране, СДИ из Републике Ирске у УК износиле су 77,4 милијарде фунти током исте године. Поред тога, међународна трговина између Републике Ирске и УК у 2025. години достигла је ниво од 87,4 милијарде фунти, што представља повећање у односу на 83,2 милијарде фунти у 2024. години (Department for Business & Trade, 2026, 1).

За Републику Ирску, као државу чланицу ЕУ, повлачење УК створило је потребу за сарадњом са другим државама чланицама ЕУ у циљу убрзања преговора да УК постане независна држава. ЕУ, укључујући Републику Ирску, значајно је редефинисала своје вишеструке односе са УК закључивањем билатералног споразума између ЕУ и УК, који обавезује УК, на пример, да надокнади износе које дугује Европској инвестиционој банци (EIB). Штавише, Билатерални споразум између ЕУ и Уједињеног Краљевства прописује да 'ЕИБ (Европска инвестициона банка) исплаћује Уједињеном Краљевству у име Уније износ једнак уделу Уједињеног Краљевства у уплаћеном уписаном капиталу ЕИБ-а'. [...]“ (Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, 2020, Article 150, para, 4).

У циљу унапређења сарадње између ЕУ и УК након 2020. године, укључујући Републику Ирску, од суштинског је значаја препознати концепт заједничког суверенитета. У 2016. и наредним годинама, УК је била мотивисана идеолошким уверењима да поврати своје право на независно деловање. Овај начин размишљања укоренjen је не само у дугогодишњој традицији енглеског национализма, већ и у конструисаном страху од преплитања са системима и прописима ЕУ. Слично као током ере кардинала Ришељеа (Cardinal Richelieu) и Тридесетогодишњег рата, УК је себе сматрало аутсајдером у односу на ЕУ, и као што је приметио Велингс (Wellings), одбацила је овај наратив објашњавајући

„[...] значај Европе у развоју демократије у Енглеској. Ово је било у супротности са местом европских интеграција у консолидацији

демократије у пост-фашистичкој и пост-комунистичкој Европи, што је био снажан елемент наратива ЕУ“ (2019, 105).

За разлику од Републике Ирске, УК себе сматра независном земљом која чврсто подржава идеју суверенитета датог од Бога. Стога ово представља „[...] тест питањима као што су деволуција у УК, нарастајућа глобализација, Брежит и пандемија КОВИД-19“ (Baker 2024, 1). Насупрот УК, Република Ирска је прихватила наратив ЕУ. Овај дискурс је обликован чланством Републике Ирске у Европској унији, што има последице по самоопредељење Северне Ирске у погледу избора да остане у ЕУ (Hobolt 2016, 21) и која функционише као административна јединица УК и продужетак закона и политике ЕУ (Phinnemore 2025, 31).

Закључак

Година 2020. представљала је праву прекретницу због појаве КОВИД-19 и изласка УК из ЕУ. Овај разлаз је оживео Хобсов концепт суверенитета, наглашавајући да је до 1985. године, када је Жак Делор (Jacques Delors) задобио истакнуто место у европској политици, ЕУ недостајао снажан правни оквир у погледу њене надлежности. Као резултат тога, ЕУ је конституисана и институционализована без чвршћег облика „[...] формализоване савезне државе [...]“ (Wind 2001, 19). Од 2009. године, Република Ирска и друге чланице ЕУ ратификовале су Лисабонски споразум (Lisbon Treaty) и Уговор о функционисању Европске уније (Treaty on the Functioning of the European Union). Сходно томе, до потпуног повлачења из ЕУ 2020. године, УК је била у обавези да се придржава ових уговора.

Односи између Републике Ирске и УК можда су у знатној мери ослабљени након пандемије, што је довело у питање њихове билатералне везе у Четвртој индустријској револуцији и нашим постмодерним временима. Штавише, повлачење УК из ЕУ 2020. године могло би потенцијално да наштети мултилатералним односима између Републике Ирске и УК и обрнуто. Да су као грађани УК гласали за алтернативну опцију Бремејн (Brexit) или УКремејн (UKremain), односи између суседних земаља вероватно се не би погоршали од 2016. до 2024. године.

Заједничка визија Републике Ирске и УК да ојачају своје везе на више нивоа упркос Брежиту, попут области „[...] климатских промена, енергетске транзиције, безбедности, правосуђа, образовања и одбране“ (UK Government 2025, 3) одражава њихову одлучност да унапреде сарадњу. Ова визија показује посвећеност обе земље обнављању и јачању претходно ослабљених односа до којих је дошло након 2020. године. Конкретно, Република Ирска и УК су посвећене унапређењу међусобних веза, као што је наглашено током мандата

бивше ирске владе под вођством Сајмона Хариса (Simon Harris) (The Irish Insider 2024a, 2024b, 2-3) и Кетрин Мартине Ен Коноли (Catherine Martina Ann Connolly), која је изабрана за председницу Републике Ирске у новембру 2025. године.

Уместо да буде „[...] окренута себи, уз релативно негативан став према ЕУ [...]“ (Jennings and Stoker 2016, 372), Енглеска, као највећа административна јединица УК, превасходно се руководи разборитом спољном политиком према Републици Ирској у име УК. Поткрепљујући доказ за ову тврдњу може да се нађе у говору премијера УК сер Кира Стармера (Sir Keir Starmer) на Самиту УК-Ирска, који наглашава потребу за „[...] проналажењем практичних начина за ближу заједничку сарадњу у циљу подстицања трговине, отварања радних места и остваривања економског раста“ (UK Government 2025, 2). Ова иста потреба у складу је са Индексом демократије, према којем је Република Ирска рангирана на осмом, а УК на 17. месту, при чему су обе земље категорисане као потпуне демократије (EIU 2025, 15).

Због високих позиција Републике Ирске и УК на Индексу демократије од 2007. до 2025. године, разумно је претпоставити да обе земље на Британским острвима могу да избегну међусобне тензије, сукобе и спорове када решавају питања у вези са статусом Северне Ирске. Ову претпоставку подржава заједнички језик и снажне међународне трговинске везе. Дубоке и трајне историјске везе између Републике Ирске и УК унапређују њихову способност ефикасне сарадње на локалном, националном, суб-регионалном и глобалном нивоу, док истовремено промовишу миран суживот и допринос светском миру.

ИЗЈАВА ЗАХВАЛНОСТИ: У раду су представљени закључци студије која је израђена у оквиру истраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима у 2026. години“, који је финансирало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, а реализовао Институт за међународну политику и привреду у Београду, током 2026. године.

References

- Act of Union (Ireland). 1800. *UK Legislation*, Chapter 38.
- Baker, Tabitha. 2024. “Who defines Britain? National identity at the heart of the 2024 UK General Election”. *UK Election Analysis*, July 15, 2024. <https://www.electionanalysis.uk/uk-election-analysis-2024/section-3-the-nations-and-regions/who-defines-britain-national-identity-at-the-heart-of-the-2024-uk-general-election/>.
- Barrett, Alan, Adele Bergin, John FitzGerald, Derek Lambert, Daire McCoy, Edgar Morgenroth, Iulia Siedschlag and Zuzanna Studnicka. 2015. “Scoping the Possible Economic Implications of Brexit on Ireland”, *The Economic and Social Research*

- Institute (ESRI)*, ESRI Research Series, Number 48. <https://www.esri.ie/pubs/RS48.pdf>
- Bartlett, Thomas. (1998) 2006. “‘This famous island set in a Virginian sea’: Ireland in the British Empire, 1690–1801”. In: *The Oxford History of the British Empire: Volume II: The Eighteenth Century*, edited by P. J. Marshall, Alaine Low, and Wm. Roger Louis, 253–275. Oxford: Oxford University Press.
- Bodini Andegavensis, Io. MDLXXXVI (1586). *De republica*, (libri sex). Parisiis: Apud Iacobum Du-Puys sub signo Samaritanae.
- Borchardt, Klaus-Dieter. 1995. *European Integration: The origins and growth of the European Union*. Fourth edition. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Burnard, Trevor. 2020. *Britain in the Wider World: 1603–1800*. London: Routledge.
- Dahl, Robert A. (1998) 2015. *On Democracy*. Second edition. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Department for Business & Trade. 2026. “Trade and Investment, Factsheets: Ireland”, *Department for Business & Trade*, February 2, 2026.: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/697a2c1b1d8c53a85d6bd3ea/ireland-trade-and-investment-factsheet-2026-02-02.pdf>
- Dinan, Desmond. 2014. *Europe Recast: A History of the European Union*. Second edition. London: Lynne Rienner Publishers.
- Doherty, Richard. (2004) 2012. *The Thin Green Line: The History of the Royal Ulster Constabulary GC 1922–2001*. Barnsley: Pen & Sword Military.
- Du Plessis, Armand Jean. (1688) 1961. *The Political Testament of Cardinal Richelieu*. Reprint, London: The University of Wisconsin Press, Ltd.
- [EIU] The Economist Intelligence Unit. 2010. *Democracy index 2010: Democracy in retreat*. London: Economist Intelligence.
- [EIU] The Economist Intelligence Unit. 2016. *Democracy Index 2015: Democracy in an age of anxiety*. London: Economist Intelligence.
- [EIU] The Economist Intelligence Unit. 2017. *Democracy Index 2016: Revenge of the “deplorables”*. London: Economist Intelligence.
- [EIU] The Economist Intelligence Unit. 2025. *Democracy Index 2024: What’s wrong with representative democracy?*. London: Economist Intelligence.
- [EU] European Union. 2002. “Consolidated Version of the Treaty on European Union, 1992”. *The Official Journal of European Communities* C 325/5.
- [EU] European Union. 2020. “Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community”, *The Official Journal of the European Union* L 29/7, January 24, 2020.

- Fanon, Frantz. (1952) 1986. *Black Skin, White Masks*. London: Pluto Press.
- Fitzpatrick, David. (1999) 2009. "Ireland and the Empire". In: *The Oxford History of the British Empire: Volume II: The Eighteenth Century*, edited by Andrew Porter and Wm. Roger Louis, 495–521. Reprint, Oxford: Oxford University Press.
- [FTA UK-Ireland Agreement] "The 1965 Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Ireland establishing a Free Trade Area between the two Countries (with related Agreements, Exchanges of Letters and Record of Understandings)". 1965. *The Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Ireland*, December 14, 1965, London.
- Gilbert, Mark. (2012) 2021. *European Integration: A Political History*. Second edition. London: Rowman & Littlefield.
- Government of Ireland Act. 1920. *UK Legislation*, Chapter 67.
- Hanhimäki, Jussi. 2007. "Searching for a balance: The American perspective". In: *European Integration and the Cold War: Ostpolitik-Westpolitik, 1965-1973*, edited by N. Piers Ludlow, 152-173. London: Routledge.
- Hobbes, Thomas. (1651) 1909. *Leviathan*. London: Oxford University Press.
- Hobolt, Sara. 2016. "The Brexit vote: a divided nation, a divided continent". *Journal of European Public Policy* 23 (9): 1259–1277. <https://doi.org/10.1080/13501763.2016.1225785>
- Jennings, Will, and Garry Stoker. 2016. "The Bifurcation of Politics: Two Englands". *The Political Quarterly* 87 (3): 372–382. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12228>.
- Kee, Robert. 2000. *The Green Flag: A history of Irish nationalism*. London: Penguin Books.
- Kekic, Laza. 2007. "The Economist Intelligence Unit's index of democracy". In: *Democracy Index: The World in 2007*. The Economist.
- Kissinger, Henry A. 1994. *Diplomacy*. London: Simon & Schuster.
- Liargovas, Panagiotis and Christos Papageorgiou. (2018) 2023. *The European Integration, Vol. 1: History*. Cham, Switzerland: Springer.
- Lubbock, John. 1887. *Mr Gladstone and the nationalities of the United Kingdom: a series of letters to the Times*. London: Bernard Quaritch Ltd.
- Mangold, Peter. 2006. *The Almost Impossible Ally: Harold Macmillan and Charles de Gaulle*. London: I.B. Tauris.
- Mongelli, Francesco Paolo. 2008. "European Economic and Monetary Integration and the Optimum Currency Area Theory". *Economic Papers* 302. Brussels: European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs

- Mott, Lewis Freeman. 1921. *Ernest Renan*. London: D. Appleton and Company.
- Norman, Edward. 1971. *A History of Modern Ireland*. London: Penguin Books.
- O’Leary, Brendan. 2016. “The Dalriada Document: Towards a Multinational Compromise that Respects Democratic Diversity in the United Kingdom”. *The Political Quarterly* 87 (4): 518–533. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12312>.
- Osiander, Andreas. 2001. “Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth”. *International Organisation* 55 (2): 251–287. <https://doi.org/10.1162/00208180151140577>.
- Painter, David S. 2014. “Oil and geopolitics: the oil crises of the 1970s and the Cold War”. *Historical Social Research* 39 (4): 186–208. <https://doi.org/10.12759/hsr.39.2014.4.186-208>.
- Phinnemore, David. 2025. “The Northern Ireland Question”, in: *The Brexit Files: From Referendum to Reset*, 30–32. London: UK in a Changing Europe.
- Rehman, Iskander. 2019. “Raison d’État: Richelieu’s Grand Strategy During the Thirty Years’ War”. *Texas National Security Review* 2 (3): 39–75.
- Robertson, Dennis H. (1954) 2003. *Britain in the World Economy*. London: Routledge.
- Statute of Westminster. 1931. *UK Legislation*, Chapter 4.
- The Anglo-Irish Agreement. 1985. *The Government of Ireland and the Government of the United Kingdom*, November 15, 1985.
- The Anglo-Irish Treaty, December 1920 ~ December 1921. 2015. In: *Department of Foreign Affairs, Documents on Irish Foreign Policy*, edited by Catriona Crowe, Ronan Fanning, Michael Kennedy, Dermot Keogh, and Eunan O’Halpin. Cork and Dublin: Acadamh Ríoga na hÉireann, An Chartlann Náisiúnta (Royal Irish Academy, National Archives).
- The Belfast Agreement (the Good Friday Agreement). 1998. *The Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the Republic of Ireland*, April 10, 1998.
- The Irish Insider. 2024a. “Annual UK-Ireland Summits: A New Path to Trade and Security Cooperation” in *The Irish Insider*, September 17. <https://theirishinsider.ie/annual-uk-ireland-summits-for-trade-security/>.
- The Irish Insider. 2024b. “Keir Starmer’s Historic Visit: Resetting UK-Ireland Relations”, *The Irish Insider*, September 16. <https://theirishinsider.ie/keir-starmer-historic-visit-to-ireland/>.
- The St Andrews Agreement. 2006. *Northern Ireland Office, UK Government*, Agreement reached at St Andrews, October 13, 2006.
- Torrance, David. 2021. *The Anglo-Irish Treaty, 1921*, London: The House of Commons Library.

- Torrance, David. 2024. *Introduction to devolution in the United Kingdom*. London: The House of Commons Library.
- UK Government. 2025. "Prime Minister's remarks from the plenary session at the first UK-Ireland Summit: 6 March 2025", *UK Government*, March 6. <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-ministers-remarks-from-the-plenary-session-at-the-first-uk-ireland-summit-6-march-2025>.
- Union with England Act. 1707. *UK Legislation*, Chapter 7.
- Union with Scotland Act. 1706. *UK Legislation*, Chapter 1.
- Weiss, John. (2002) 2004. *Industrialisation and Globalisation: Theory and evidence from developing countries*. London: Routledge.
- Wellings, Ben. 2019. *English nationalism, Brexit and the Anglosphere: Wider still and wider*. Manchester: Manchester University Press.
- Wincott, Daniel. 2020. "Symposium Introduction: The Paradox of Structure: The UK State, Society and 'Brexit'". *Journal of Common Market Studies* 58 (6): 1578–1586. <https://doi.org/10.1111/jcms.13109>.
- Wind, Marlene. 2001. *Sovereignty and European Integration: Towards a Post-Hobbesian Order*. New York: Palgrave Macmillan.
- Zaccaria, Benedetto. 2024. "Personalism and European Integration: Jacques Delors and the Legacy of the 1930s". *Contemporary European History* 33 (3): 982–1001. <https://doi.org/10.1017/S0960777322000935>.

THE SINO-INDIAN BORDER DISPUTE – IS THERE A WAY OUT?

Marko PEJKOVIĆ¹

ABSTRACT

This paper examines the Sino-Indian border dispute from India's independence to the present. Although it does not cover all aspects of the Sino-Indian rivalry, resolving the dispute is crucial for long-term Asian stability. The intensity of the dispute has varied, ranging from periods of calm to military posturing, armed clashes, and war. Therefore, the question arises – what escalates this dispute? Some factors that contribute to escalation are rooted in realism, such as the belief that the other side seeks hegemony, or India's alignment with China's main rival (USA/USSR) and China's alignment with India's (Pakistan). However, not all factors are based on military-economic capabilities. Some crucial factors stem from internal political dynamics. Therefore, a foreign policy analysis is necessary to understand the nature of this dispute. The two sections of this paper offer a foreign policy analysis of all border incidents during and after the Cold War. Based on it, in conclusion, the author succinctly and tentatively proposes Zhou Enlai's swap plan (modified by Nehru) as a starting point for further conflict regulation (China would make certain territorial concessions to India), but on the additional condition that India would forever prohibit Tibetan emigrants from engaging in political activities related to Chinese Tibet.

ARTICLE HISTORY

Received:
13/05/2026
Revised:
20/07/2026
Accepted:
11/08/2026

KEYWORDS

China; India; Asia;
South Asia; foreign
policy analysis;
MacMahon line;
Tibet.

Cite this article as: Pejković, Marko. 2026. "The Sino-Indian Border Dispute – Is There a Way Out?". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 647–686. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.4

¹ Research Fellow, Institute for Political Studies, Belgrade, Serbia. Email: pejkovic.braman.marko@gmail.com; marko.pejkovic@ips.ac.rs, <https://orcid.org/0009-0004-5920-1381>.

Introduction

It is difficult to imagine that any rivalry between China and India would disappear the moment their decades-long border dispute, a form of spatial rivalry, is resolved (Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023, 10; Verma 2024, 399). However, without a resolution of the border issues, it is even more difficult to imagine that any other rivalry can be resolved in the long term. Especially in recent years, India has stated that any progress in relations between the two countries will strictly depend on China's behaviour on the border (Gokhale 2021b, 21; Gokhale 2022, 24-25). We believe that the resolution of the border dispute is a necessary condition for resolving all other Sino-Indian disputes.

Moreover, foreign literature often oscillates between fatalistic pessimism that the rivalry between China and India, including spatial on the border, cannot be mitigated or eliminated by compromise (Garver 2001; Bajpai 2021; Saran 2022; Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023) and euphoric optimism that the border dispute is nothing more than an episodic derailment of dominant cooperation (Ramesh 2005; Tripathi and Deepak 2012). Some also point out that a compromise on the border is not unthinkable but do not provide a concrete set of measures to achieve this (Pardesi 2022). Our work will follow in the footsteps of foreign authors who do not see the dispute as fate, while offering concrete proposals for overcoming it (Singh 2020; Suryanarayana 2021; Gokhale 2022). Domestic works on this topic provide excellent insights into certain aspects of the Sino-Indian border crises (Vuković 2018; Vuković 2020). However, unlike our work, they cover little of the Cold War decades of the problem (crucial for its genesis), while also belonging to the pessimistic school of Sino-Indian relations.

Additionally, this paper approaches the research problem from a perspective of foreign policy analysis (Kaarbo 2015). The foreign policy goals and the means to achieve them are the result of a multi-layered decision-making process, marked by complex and distortive communication between various actors – their perceptions and misperceptions, ideas about other countries and ideologies. States are not “black boxes” that, faced with identical external incentives, act in the same way through rational choice (Parent and Rosato 2015, 55). In other words, although *realpolitik* plays an important role in calculations, foreign policy is not something automatically predictable like a natural (objective) law but is mediated to such an extent by the ideological, perceptual, and communicative (subjective) factors of political actors – and even by random factors – that realism as a theory is insufficient.² For, how else can we explain the fact that Indian Prime Ministers Nehru

² Moreover, it is impossible to categorize foreign policy under a theory that would provide “laws” for all countries or for one. Thus, those who claim that China always chooses to use force against India – when it feels threatened by an invasion by great powers and the party leader thinks that his public

and Rajiv Gandhi had a different view from their associates on China? Or the fact that today, when China's economic and military capabilities (GDP and military spending) surpass India's drastically more than during the Nehru-Gandhi dynasty (Bajpaee and Jie 2025, 11), almost no one in the political elite advocates a change in the Nehruvian doctrine of non-alignment understood as "strategic autonomy" (Khilnani et al. 2012, 8, 31, 51; Hall 2019, 33)? Finally, the paper concludes with a unique proposal for ending the border dispute – the way Austria and Russia resolved the dispute during and after the Congress of Vienna (1815) could be a recipe for China and India today.

Sino-Indian Border Dispute during the Cold War

The seeds of the border dispute between China and India can be traced back to the period before Indian independence. In 1939, Mao wrote that Nepal, Bhutan, and Burma were Chinese territories, despite being countries of vital security interest to both the British colonialists and independent India (Chakravarti 1967, 40-44; Garver 2001, 167-168, 251). And in early 1947, the Conference on Asian Relations was held in New Delhi. Despite non-communist China's protests, India invited Tibet. Tibet was shown separately from China on a large map of Asia in the conference hall. But because of the Chinese persistence, Nehru eventually allowed the Chinese delegate to repaint the map, showing Tibet as part of China. The Tibetan flag was removed (Garver 2001, 44; Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023, 58-59).

China's return to Tibet caused divisions within the Indian leadership. Nehru wavered between accommodating China and asserting Indian interests, while Sardar Patel advocated for a tougher approach (Hall 2020, 154-156; Garver 2001, 43-53). Both leaders believed that the best scenario for India was for Tibet to maintain its pre-communist status of "sovereignty under Chinese suzerainty", essentially meaning a *de facto* independent Tibet under nominal Chinese control. However, they disagreed on how to achieve this. Nehru was confident that China would not station a large standing army and would grant Tibet the broadest possible autonomy – provided that India accommodated Chinese interests as much as possible. He believed that logistical costs, difficult terrain, and climate deterred China from turning Tibet into a classical Chinese province. To test China's red lines, Nehru decided to send military aid to Tibet three times, with the last shipment occurring after China had expressed its intent to reclaim Tibet by force. India then extended

support is sinking – are wrong (Balazs 2021, 18-24). In fact, on the eve of the attack on India in 1962, China had the impression that the United States would not attack China (Garver 2006, 110-111). And, as we will explore further below, Mao was actually gaining power but decided to go to war due to a completely random circumstance – a successful annual harvest. Therefore, the foreign policy decisions of India and China must be evaluated on a case-by-case basis.

diplomatic support to Tibet by sending three notes to China: 1) opposition to admitting the People's Republic of China to the UN instead of Taiwan, 2) hints that the use of force would cause the negotiations between Dalai Lama and China to break off, and 3) suggestion according to which Tibet would have autonomy under Chinese suzerainty if India retained trade and cultural rights acquired during the colonial period (Mullik 1971, 77-78). China rejected the first two notes and partially accepted the third, agreeing to Tibetan autonomy but insisting on firm Chinese sovereignty rather than loose suzerainty. China emphasised that Tibet was an integral part of China and its internal issue.

Nehru interpreted this as China's willingness to accept at least one of India's demands. He therefore influenced the Dalai Lama (who was considering fleeing to India) to remain in Tibet and negotiate autonomy with Beijing. Nehru did not accept any of Patel's proposals for a stronger balancing of China in the border areas: 1) strengthening the road and administrative infrastructure, 2) strengthening the army, 3) redefining the border with China (since the old India-Tibetan border treaties had ceased to be valid). In truth, Nehru also intimately desired these measures, but he believed that India did not have the capacity to do so at the time – which could change if India had at least two decades of peace with China to stabilise its economy (Mullik 1971, 79-81, 179, 184).

After the Dalai Lama reached an agreement with Beijing in 1951, Nehru believed he had public support for the 1954 India-China agreement that would confirm two key points: 1) Tibetan autonomy, and 2) the Sino-Indian border. However, issues such as miscommunications between New Delhi and the Indian embassy in Beijing, as well as the lack of experience within the Indian establishment in conducting negotiations, became apparent. In contrast to China, which had extensive experience in negotiation techniques from previous agreements with Western powers, the USSR, and Japan, Indian politicians had limited experience in this area. Negotiation was a domain that had been handled by the colonial British until India gained independence (Gokhale 2021a, xi). Unlike India, China had never been ruled by a foreign colonial power, allowing for an uninterrupted diplomatic tradition.

The 1954 agreement did not mention Tibetan autonomy or precisely define the Sino-Indian border (Garver 2001, 51-52; Lüthi 2017, 32). The Indians paid the price for their inexperience, as they believed the agreement implicitly guaranteed these two vital interests, instead of insisting on their explicit inclusion and elaboration. Beijing, on the other hand, believed that India had relinquished its right to intervene in Tibetan affairs and make statements on the subject as *per* the explicit provisions of the agreement (Garver 2001, 51-52). Therefore, when Beijing significantly reduced Tibetan autonomy a few years later, India criticised it. Beijing viewed India's reaction as duplicitous. But the agreement only allowed traders and pilgrims from both countries to use six Himalayan passes for crossing into India/Tibet, all of which were on the MacMahon Line agreed upon in 1914 by the British colonialists in New Delhi

and the Tibetan government without the approval of a weakened early republican Beijing. Nehru wrongly assumed that China implicitly recognised the MacMahon Line as the border, further solidifying his previous belief based on distorted information about Chinese positions sent by Ambassador Panikkar from Beijing (Lüthi and Gupta 2017, 9). In September 1951, Chinese Premier Zhou Enlai proposed talks on border demarcation to India, but then went silent in early 1952. Despite this, Nehru instructed Panikkar in April 1952 to initiate talks on border demarcation, which Panikkar refused, claiming that “Zhou’s systematic silence should be treated as tacit consent to all Indian positions regarding the border”.³ Nehru adopted Panikkar’s unrealistic assessment that the Chinese communists had implicitly accepted the border established by British colonialists and the Tibetan government without Beijing’s consent.

A serious misunderstanding over the borders was evident both before and after the 1954 treaty, as seen through the mutual publication of official maps. In 1950, India published maps showing the western and central sectors of the border with China as undefined, contrasting with the eastern sector, which aligned with the MacMahon Line (Raghavan 2010, 227-233). However, in November of 1950, Nehru stated that the borders in the western and central sectors were regulated by old practices and customs. During Nehru’s visit to China in 1954, he brought up the issue of Chinese maps still showing parts of India as parts of China to Zhou Enlai. Zhou explained that these were maps from the Kuomintang regime, still being published out of habit, and that the communists had not yet reviewed them, with no intention of altering the borders like the Kuomintang (Singh 1998, 295; Lüthi and Gupta 2017, 9-10). By July 1958, China had not withdrawn the old maps or issued new ones.⁴ However, the new edition of Chinese maps that month showed no changes, with Chinese borders still significantly further south than Indian maps claimed. Also, China actively promoted its latest maps internationally (Chakravarti 1967, 66-67). This was despite Zhou Enlai’s assurances during his 1956/57 visit to India that China was willing to accept the situation on the ground regarding the MacMahon Line, despite viewing it as an unjust creation of British imperialism (Xiaowen 2020, 95). What then prompted Beijing in July 1958 to adopt a different and more rigid stance concerning the borders?

³ Zhou changed his position because, as will be seen later in the paper, he realized that he could use the unresolved border as a trump card in negotiations with India regarding the status of Tibet.

⁴ Since 1955, there have been four minor incidents in the disputed areas. These incidents involved small Chinese detachments patrolling and camping south of the border (as perceived by India). They would often encounter Indian patrols, leading to threats of force. This was undoubtedly a collateral consequence of guerrilla actions by small groups of rebels crossing the border and Chinese efforts to search for them (Chakravarti 1967, 67-70).

Namely, just a month earlier (June 16, 1958), a Tibetan rebel army called the “Volunteer Freedom Fighters for Religious and Political Resistance” was formed at a parade south of Lhasa. This deeply disturbed local Chinese officials who urgently asked the Dalai Lama to do everything possible to disarm it (Andrugtsang 1973, 62-64; Knaus 1999, 150-151). Rebel activities in Tibet had been ongoing since 1951, but they were isolated and poorly organised actions that only received direct support from the US in 1956 (Knaus 1999, 137-145). And the role of India in aiding the Tibetan uprising was unquestionable, despite Nehru’s refusal to provide military aid (Chakravarti 1967, 73-74, 89; Garver 2001, 60-62). In July 1958, Beijing sent a note to New Delhi detailing the subversive activities of Tibetan émigrés based in the Indian city of Kalimpong. When the uprising expanded in scope in 1959, China viewed the Indian consul’s promise in Lhasa that India would consider a written demand for independence from a group of Tibetans in talks with Chinese counterparts as a gross interference in its internal affairs. Also, the Indian embargo on trade with Tibet, the refuge given to the Dalai Lama, and the attempt of certain members of Nehru’s party to help the Tibetan rebels through a special committee and to appeal to UN bodies for military intervention in Tibet were all interpreted negatively. Chinese perceptions here are not without foundation, as evidenced by the American admission that an Indian official from the Ministry of Home Affairs showed the American consul in Calcutta a letter from an anonymous Tibetan requesting military aid, believing that it might be of interest to the US. Additionally, the Dalai Lama’s brother claimed that another Indian official, during a meeting in Sikkim (then an Indian Himalayan protectorate), conveyed Nehru’s promise that India would mediate in the withdrawal of Chinese troops from Tibet (Knaus 1999, 159).

What is certain is that Nehru preferred the Tibetans to peacefully fight for their rights. However, he was not willing to restrain their activities even if they collaborated with Western powers and used Indian territory for subversive and guerrilla actions in neighbouring Tibet. This is evident from the fact that during the Dalai Lama’s visit to India in 1956/57, Nehru first informed him that he could not rely on direct Indian assistance. But then, Nehru acted against Zhou Enlai’s request to prevent the Dalai Lama’s contact with Tibetan refugees associated with Western secret services in Kalimpong (Knaus 1999, 134-135). Nehru further told his associates that India would not interfere with the assistance that Tibetan refugees provided to their compatriots in China, even if Beijing protested to New Delhi about it and sought the extradition of Indian Tibetans – on the condition that the refugees refrain from making their actions public as much as possible (Mullik 1971, 182-183; Garver 2001, 53-54).

Whether Nehru consciously began to take steps to assist the Tibetan struggle over time is still not fully clear. Despite the aforementioned actions of lower-ranking Indian officials in Lhasa, Calcutta and Sikkim, it is not certain that Nehru was aware of their actions, let alone approved them. The administration of the young Indian

state did not always act cohesively, with both theoretical and practical disagreements between various state bodies regarding policy towards China being common. At times, the Ministry of Home Affairs blocked the implementation of Nehru's decisions made at the suggestion of the secret service (Mullik 1971, 156, 192-193, 240, 244). From the Chinese perspective, which viewed India as a unified apparatus, these details did not matter. After the publication of the maps in July 1958, Beijing believed Nehru was not only supporting the Tibetan uprising but also secretly working with the Americans from the beginning to instigate it. That is why the escalation of the Tibetan rebellion in 1958 influenced China to raise the stakes in the border dispute with India by insisting on using the older, more contentious maps.

However, the Chinese position of July 1958 was not irreversible. During his visit to India in April 1960, Zhou offered a solution to the border dispute. India would receive satisfaction in the eastern sector along the McMahon Line, and China in the western sector by acquiring the strategically more important region of Aksai Chin (Lüthi 2017, 33-34). The reason for this new turn should be sought in the dynamics of Chinese domestic politics. More precisely, the prevailing perception of the responsibility of party leaders (Mao vs. others) for the success or failure of the economic reforms of 1958, called Great Leap Forward II, had a direct impact on relations in the China-USSR-India triangle. The better the effects of Great Leap Forward II were, the greater the distance Beijing was from Moscow and New Delhi, and *vice versa*.

Even before that, de-Stalinization, the revolts in Hungary and Poland in 1956, and the failure of the Great Leap Forward I to industrialise China on the Soviet model, had already caused a rift between China and the USSR. At the same time, the USSR had significantly improved relations with India (Madan 2020, 72). But this rift was not final. Before that, China had to find its own Chinese path to socialism that would not resemble the Soviet one but would still yield tangible results. A successful Chinese path would provide enough "capital" on the basis of which Beijing could finally break with "revisionist Moscow". Otherwise, concerned about the potential for a crisis similar to the one of Stalin's successorship in China, Mao decided to establish a predictable framework for the transfer of power after his death. After laying the foundations for Great Leap Forward II, he planned to step back to the second party front. From there, he would handle operational state policy, including foreign affairs, only in the event of crises or emergencies. The first party front was left to the other members of the Politburo to further develop their leadership skills. This retreat of Mao took place in April 1959 when he resigned as head of state in favour of Liu Shaoqi (MacFarquhar 1974, 105-106, 154).

However, Mao believed from the start that his colleagues on the first party front were not following his general principles for the Great Leap Forward II boldly or diligently enough. First and foremost, in the area of collectivisation in the countryside. According to Mao, this doubt about the success of China's economic

path was also reflected in their excessive favouritism towards Moscow and New Delhi. The first party front accepted the criticisms that Khrushchev made during his September 1959 visit to China regarding China's "adventurous policy" towards the border with India (Jun 2005, 8). Mao associated this with a potential Chinese regression into "revisionism" of the Soviet-Yugoslav type – a futile compromise with "bourgeois reaction" in the domestic economy and the illusion that the transition to communism at the international level required not only tactical but also strategic dialogue with capitalist/imperialist regimes. Therefore, Mao was simply waiting for the first year, slightly better in terms of agricultural yields, to return to the forefront and thus nullify the accommodation of Chinese interests with the USSR/India (MacFarquhar 1997, 281-282). That year was 1962, precisely the year of the Sino-Indian War. In August of that year, at the Beidaihe conference, Mao announced his return and China's shift to the left. Up until then, Beijing had employed both the stick and the carrot in its relations with India. Since that conference, it has only used the stick, making war inevitable (MacFarquhar 1997, 302).

Nehru, for reasons of domestic politics, had less and less room for compromise. A few years earlier, Nehru had been unconstrained by Indian public opinion, as he had signalled his readiness to compromise in the western sector (Gupta 2017, 53-54, 58).⁵ From the end of 1959 until the war in 1962, Nehru was increasingly undermined by a passionate public opinion. The reactions of both the opposition and the ruling party in parliament became so extreme that Nehru had to consider the possibility that accepting the latest Chinese border proposal from 1960 would lead to the downfall of the government (Frankel 2020, 265; Gupta 2017, 59). In order to minimise the risks of falling from power due to accusations of pursuing a lukewarm policy towards China, he took further steps. In response to the increased presence of Chinese patrols and outposts in the disputed zones from 1959-1961 (a collateral result of the Tibetan uprising),⁶ India began pursuing its Forward Policy in early 1962. This included increasing military presence, establishing Indian outposts that would prevent further movement of the Chinese army (PLA) to the west, and positioning the Indian army as far forward as possible to the east (Balazs 2021, 99-

⁵ This readiness stemmed from uncertainty about the legitimacy of India's claims to the entire territory of the western sector, Aksai Chin. It was reflected in the proposal that Aksai Chin become a buffer zone without civil-military authority, and only then could negotiations begin. This was contrary to China's position, which demanded the withdrawal of troops to 20 kilometers from the line of current control, thereby maintaining control over the newly built and strategically important road from Tibet to Xinjiang.

⁶ The immediate result was two armed clashes in 1959, resulting in dozens of deaths on both sides – one in the eastern sector (Longju) and the other in the western sector (Kongka Pass). In Longju, the Indian army established a checkpoint to regulate the entry of Tibetan refugees, leading to a confrontation with the PLA and a subsequent shootout. In Kongka Pass, an Indian patrol encountered the PLA, attempted to encircle them, and a shootout followed.

101, 104-105). However, this forward penetration was limited because the Indian units had orders to avoid even the smallest armed clashes as much as possible (they could only fire in self-defence). Nehru's team believed that China would not initiate a large-scale war because of this. In the worst-case scenario, a small localised clash was expected.

Despite these difficulties that hindered Nehru's ability to reach an agreement, it was still possible until July 1962, a month before Mao's return. Nehru believed that, after surviving the initial attack of public opinion, a period of rebuilding his damaged credibility may have begun. This was especially true since he would be presenting the Chinese proposal of 1960 to the public, but with modifications that favoured India (Lall 1981, 155-158). Accordingly, China would maintain complete control over the portion of Aksai Chin where the newly constructed road passed through. This road was crucial to China's year-round control over Tibet, as other routes were often impassable during certain months. However, India's Forward Policy would also be somewhat validated.⁷ In 1959, the Indian establishment had already acknowledged that China would not negotiate on the territory where the road was built. The only concern now was how to stop China from pushing the boundary further west (Mullik 1971, 206). Initially, there were voices in Parliament calling for bombing the Chinese road in Aksai Chin and reclaiming the territory, but Nehru resolutely refused (Gopal 1984, 94). The road issue was therefore not even on the agenda of India's strategy towards China in 1962. On the other hand, India would still have a border along the McMahon Line in the eastern sector, and Beijing could make additional concessions to India as a price for ceding the road to China (apparently in the central sector).

However, this modified 1960 proposal failed due to communication problems (Lall 1981, 155-158). At the Geneva Conference on Laos, Chinese Foreign Minister Chen Yi and Indian Defence Minister Krishna Menon met three times to discuss the border. After each meeting, Menon sent a telegram to Nehru about the content of the talks so as not to go overboard. Yi suggested that both sides issue a communiqué stating that constructive border talks had been held, and that the parties intended to continue such talks in the near future. Menon agreed and promised to send an urgent telegram to Nehru so that Yi could receive a definitive answer before he left for China. However, Nehru was not in the capital, but on a trip to southern India. When the telegram was finally delivered to him, Nehru immediately replied in the affirmative, but it was too late. Yi had already left Geneva, believing that Nehru's lack of response meant a rejection of the communiqué and further talks. After Menon returned to India, news leaked to the press that he had been secretly

⁷ The idea was considered that there would be parity in the western sector outside the road area. Where China builds a post on a hill, India would have the right to set up its own post on the adjacent hill. Neither side would have the right to remove the other's posts so erected.

negotiating with the Chinese in Geneva, but without details of what had been achieved in India's favour. This caused such a stir in parliament that Nehru relented, saying that no talks had taken place, except for a courtesy communication on the subject of Laos.

There is an opinion among those who participated in the episode from July 1962 that during the heated debate, Nehru began to display an unusual tendency to retreat in the face of criticism, likely due to his already seriously impaired health. If only a more resilient foreign minister had been able to withstand the barrage of criticism in parliament at the time – which was not possible, since Nehru was both prime minister and foreign minister – and if a few more weeks had passed after the public dust had settled, Nehru, as prime minister from a distance, may have been able to continue the dialogue and practically implement it in the Yi-Menon spirit (Lall 1981, 157). However, even if this were the case, we have seen that very little time had passed from Geneva to Mao's return at the Beidaihe conference, which marked the definitive end of any *détente* with India – a Chinese attack became inevitable, and it occurred in October 1962.

After the 1962 war, three more clashes occurred. The first took place at the Nathu La pass in the central sector in 1967, resulting in approximately a hundred casualties on both sides (Balazs 2021, 153-162). Indian soldiers had attempted to erect barbed wire at the pass to better demarcate what they perceived as the border line in response to Chinese trench digging nearby. In retaliation, Chinese soldiers launched an artillery attack, accusing the Indians of trespassing. Indian Prime Minister Indira Gandhi authorised commanders to return fire on Chinese positions. More Chinese were killed than Indians, and the Chinese forces retreated 3 kilometres from their original positions. The second clash occurred in 1975 in the eastern sector at the Tulung La pass (Verma 2024, 397). A small Indian patrol encountered a Chinese ambush that was protecting a bunker structure in the disputed area. Although four Indian soldiers were killed, this time Indira Gandhi instructed the local Indian commander to de-escalate the situation through negotiations with his Chinese counterpart (Krishnan 2020).

And the third conflict occurred in the eastern sector, in the Sumdorong Chu River valley (Balazs 2021, 170-208; Joshi 2022). After the 1962 war, Indian territory along the McMahon Line was largely demilitarised – a new Chinese attack was expected at lower elevations further south (Pardesi 2019, 538). In 1981, Gandhi approved the remilitarization of the eastern sector, known as Operation Falcon. This decision was made due to the increasing strength of secessionist forces, which had been trained in China during the late 1970s, in the northeast of the country. There was concern in India that without a stronger military presence along the border, the PLA could potentially join forces with the secessionists (Mansingh 1984, 251-252). In 1985, an Indian unit engaged in heightened activity built an outpost in the Sumdorong Chu River valley. However, they withdrew during the winter and

were surprised to find the PLA there the following summer. The Indian unit was almost completely encircled by the PLA.⁸ The nearby Indian army came to the rescue, releasing their colleagues from the encirclement and establishing a line of defence on the surrounding heights. Firing from the Indian side in the air served as a warning signal. The Chinese did not retaliate. Instead, they began building their own positions opposite the Indian ones. Throughout March and May 1987, both sides engaged in massive military exercises, escalating tensions. However, after Indian Prime Minister Rajiv Gandhi visited Beijing in 1988, tensions began to decrease. The Sino-Indian border management agreement of 1993 further eased tensions. The crisis ended in 1995 without any casualties.

Why did the Chinese choose to use force in 1967 and 1975, but limited themselves to posturing in 1986? Why did India respond with force in 1967, but not in the other instances? The Chinese political leadership opted for force in 1967 to quell internal conflicts, including within the army, amidst the chaos of the Cultural Revolution. By shifting focus to an external enemy, the leadership aimed to prevent a complete breakdown between an army corps and division, both linked to conflicting mass social organisations. The issue at hand was the replacement of the CCP secretary in Tibet (Balazs 2021, 167). The Indian reaction could not have been different, because New Delhi was not thinking about *détente* with Beijing at the time. Not only was the memory of the 1962 war fresh, but even fresher was the memory of China's ultimatums, threats, and aid to Pakistan during its war with India in 1965 (Madan 2020, 181-185). In 1975, Beijing also reacted sharply, as it was still unsure about the feasibility of *détente* with India. Since 1973, India had been trying to lessen its heavy reliance on the USSR by improving relations with the US and China. Prime Minister Gandhi even stated in 1974 that India desired friendship with China, after previously rejecting Brezhnev's plans for collective security, which were harmful to China (Madan 2020, 262-265, 268, 270-271). On the other hand, China sent its table tennis team to India in January 1975. In February, the Chinese Vice Premier stated during a visit to Calcutta that China was ready for dialogue with India. China also stopped denouncing India at the UN. However, China did not recognise the annexation of Sikkim to India in 1975. China continued to support Pakistan and its nuclear program, as well as anti-Indian propaganda in Nepal. This "hot-cold" approach towards India lasted until the end of 1975, when Deng became convinced that India was indeed cooling its relations with the USSR and trying to improve relations with China's ally Pakistan (Madan 2020, 272). But Deng came to this conviction after the killing of Indian soldiers at the Tulung La pass, and Gandhi had

⁸ The dispute arose due to differing perceptions of what the MacMahon Line in the 1914 treaty marked. The line on the original low-resolution map is very thick, so different interpretations are inevitable. The Indians, unlike the Chinese, claim that the line reflects the watershed.

long before that formed the impression that *détente* with China was necessary. Hence her lukewarm reaction to the Chinese attack in 1975. Unlike in 1967, the context was now such that she had much more room for manoeuvre. She did not have to worry about accusations of “treason” from the opposition in parliament, because the emergency was in effect (Madan 2020, 271).

The Chinese did not increase their military presence in the eastern sector immediately after the Indian Operation Falcon, but only after India rejected Deng’s package deal, which was in effect revived Zhou Enlai’s swap plan (Garver 2001, 101). However, the Indian rejection of the package deal was more a matter of chance than the result of cold realist calculation. Indira Gandhi had actually accepted the deal in principle, but stated that it could only be implemented after the next Indian elections (Saran 2018).⁹ This decision was made to avoid the risk of electoral defeat due to accusations of “lukewarmness”. However, after her assassination in late 1984, this idea was abandoned. It is likely that Indira’s successor, Rajiv Gandhi, would have also accepted the package deal. However, the Chinese had lost patience in the meantime, especially after hearing Gorbachev’s speech in Vladivostok in July 1986 in which he offered China unilateral concessions and proposed easing tensions (Kaczmarek 2015, 8; Simes 1986, 488). There is also an opinion that the Chinese abandoned the package deal (and reactivated old claims to the entire eastern sector) because the “hawks” became stronger after seizing on a passage from the recently published correspondence between Zhou and Nehru, where Zhou states that accepting the MacMahon line would mean “shame on the country through the sale of national territory” (Garver 2001, 104, 107). These are the reasons why China reinforced troops in the eastern sector and entered disputed areas.

Neither side wanted further escalation. The decision of Indian General Sundarji to send an entire brigade towards Sumdorong Chu set in motion a spiral of mutual encirclement and troop buildup, but this happened without the knowledge of the civilian authorities (Joshi 2022). Rajiv Gandhi nevertheless subsequently approved Sundarji’s decision, keeping it at the level of posturing. By playing tough, he was perceived as a staunch defender of national interests, making it easier for him later to: 1) abandon the resolution of the border issue as a prerequisite for improving relations with China in all other areas, and 2) declare that Tibet is an internal matter of China when he visited Beijing in 1988 (Joshi 2022; Pardesi 2019, 546; Ganguly 1989, 1133). Those who seek Gandhi’s motives for the moderate escalation in Sumdorong Chu, the *détente* with China and the weakening of India’s ties with Moscow in: 1) Russia’s rapprochement with Beijing, 2) Gandhi’s need to score foreign

⁹ The Indian ambassador in Beijing communicated to the Chinese government India’s general willingness to accept the package deal. However, this acceptance was contingent on China renouncing all territories in the western sector that China had conquered in battles with Indian units, both immediately before and during the 1962 war.

policy points after the Bofors corruption scandal, or 3) the failed suppression of the Sikh rebellion in Punjab (Ganguly 1989, 1133) – are mistaken. As we have seen, Rajiv's mother Indira desired détente with China before any signs of warming Sino-Soviet relations, but this was not realised due to the electoral constraints and her assassination. Rajiv also sought détente before the Bofors scandal of 1988, and Sundarji's escalation (Singh 2009, 114-115). And he visited Beijing after successfully crushing the Sikh rebels in Operation Black Thunder II (Chima 2010, 163-164). In essence, his only concern was how to counter anti-Chinese sentiments in the government and public opinion. However, this concern was alleviated by Sundarji's unexpected action.

China's restraint during this crisis could be explained by the absence of threats from the great powers and the mobilisation of conservative circles within the party. It led to a stronger engagement of the PLA along the border, but without the use of force (Balazs 2021, 202-207). Balazs is correct this time, unlike his stance on the 1962 war. Deng had been manoeuvring between the conservative and liberal factions of the party for years before the Sumdorong Chu incident. But after the liberals led by Hu Yaobang attempted to remove him from the top of the party, Deng aligned himself with the conservatives on most issues. Posturing with India in the eastern sector was just one item on the conservatives' wish list that could partially satisfy their appetites. More precisely, posturing served to convince them of Deng's doctrinal orthodoxy, which had previously been shaken by his aforementioned manoeuvring. And the less tense relations with the USA and the USSR are the reason why posturing did not develop into something more serious.

Sino-Indian Border Dispute after the Cold War

The end of the Cold War weakened the ties between Moscow and New Delhi, as well as between Washington and Beijing. In the aftermath of the events in Tiananmen Square, India did not condemn the actions of the Chinese authorities against the students, nor did it impose sanctions on China like several Western countries did (Ganguly 1989, 1135; Saran 2018; 2022). India and China have improved relations in all areas, including the aforementioned agreement on peaceful border management. Unlike the previous Indo-Pakistani wars and crises in Kashmir, China, during the unrest of 1989/90 and the Kargil War of 1999, ceased threatening India with the opening of a second front and moderated its support for Pakistan (Garver 2001, 227-234, 239). Then came India's successful nuclear test in 1998. As the main reason for the test, Indian Prime Minister Vajpayee and Defence Minister Fernandes cited China as the main reason for the test (Malone and Mukherjee 2010, 143). However, China did not immediately start massing troops on the border after the Indian test and such statements. It took India re-actualising the Tibetan issue for China to start causing problems for India along the border again.

The key moment was the appointment of Syam Sharan as Secretary for External Affairs in July 2004. One of his first decisions was to elevate the official contacts with the Dalai Lama, which had been very low until then. The Foreign Ministry's liaison officer with the Dalai Lama was promoted from the rank of Under-Secretary to Director. Additionally, the officer was given expanded duties that included monitoring the dialogue between Beijing and the Dalai Lama, as well as informing the Dalai Lama about India's positions on China. Although the Chinese had not approved of earlier contacts, the Indians perceived earlier contacts as a negation of the Dalai Lama's political role. But it was now evident that India was once again treating the Dalai Lama as a political figurehead, as it did before 1988, and was renewing its role as a supposed mediator in resolving the Tibetan issue. The practice of the Indian Foreign Secretary meeting with the Dalai Lama annually to discuss relations with China and the potential return of Tibetan emigrants from India to Tibet has also been introduced (Gupta 2014).¹⁰ It is therefore very indicative that after 1988, India first expressed concern about the strengthening of Chinese road infrastructure along the border only a few months after the relationship between New Delhi and the Dalai Lama had been elevated to a higher level. And in response, India announced the strengthening of its own capacities on the border (Gupta 2014). The first incident on the border was then only a matter of time. It happened in 2007 when the PLA destroyed three empty Indian bunkers built in 2005 on the trijunction of China, Bhutan, and India. The Chinese argued that the bunkers were located on their side of the border.

However, confrontation between troops did not occur until the Lhasa riots of 2008 and the collapse of negotiations between China and the Tibetan government-in-exile (which had begun in 2002) in June 2012. Two of the Dalai Lama's negotiators resigned after cases of self-immolations in protest against Chinese rule reached a peak in Tibet (Gupta 2014). Border clashes followed – Depsang-Bulge 2013, Chumar-Demchok 2014, Depsang-Burtse 2015 and Galwan 2020-2024 in the western sector, and Doklam 2017 in the eastern sector (Mehta 2023; Chadha 2024, 9). All of these incidents can be classified as posturing in the disputed areas, except for Galwan, where there were twenty deaths on the Indian side and at least four on the Chinese side. Why then was it only in Galwan that there were deaths of soldiers on both sides, while the other cases were resolved through timely negotiations based on the *status quo ante*? Furthermore, since all of the incidents began after Chinese

¹⁰ Although India demoted the liaison officer to the Dalai Lama after 2011, it is significant that the first armed clash between the Chinese and Indian armies occurred in April 2013. At that time, the Foreign Secretary, Mathai, was still in office and had also met with the Dalai Lama to discuss Sino-Tibetan relations (Gupta 2014). Additionally, during his inauguration in 2014, Indian Prime Minister Modi invited the head of the Tibetan government-in-exile in India, Lobsang Sangay, to attend the ceremony along with other political dignitaries from abroad (Hall 2019, 5).

activity in the disputed areas, what were the internal Chinese political circumstances that contributed to the outbreak of these four episodes?

Galwan did not occur because of the intentions of either side's political or military leadership. Following a meeting between the commanders from both sides, according to the usual procedure for overcoming previous incidents, the Chinese commander reacted in a way that would have surprised even his superiors in Beijing. At least, this is the impression of Indian General Joshi, who was in Galwan at that time. According to him, the Chinese commander headed a unit which was recently reassigned to Aksai Chin, with no experience in negotiating with the Indian side in similar situations (Bharat Shakti 2025). Therefore, an unexpected incident emerges as a key factor in the escalation of the crisis, contradicting the rationality of realism. However, India was quick to agree to return to the *status quo ante* at all points where the two armies met, whereas China refused to do so at the two Galwan confrontation points until 2024.

The way China conceded on these last two points in Galwan also provides an answer to another question regarding the internal dynamics in China. It was only when Xi replaced the military leadership in June/November 2024 that an agreement was reached with India. The same pattern emerged during previous crises. Some Indian authors believe that in the Doklam case, the PLA instigated the issue independently, without the knowledge of the civilian leadership. In support of this claim, they point to the dismissal of the Chinese Chief of General Staff Fang Fenghui on the eve of the resolution of that crisis (Gokhale 2017). It is still too early for us to know all the details of the political conflicts in China as in the Mao period. However, there is no doubt that since coming to power, Xi has been actively engaged in a continuous "anti-corruption" campaign against the PLA leadership, which is regularly suspected of disloyalty to the civilian authorities (Lin et al. 2026). Unlike the 1980s, when the PLA advocated a tough policy towards India and served as the conservative pole in the confrontation between the centrist and liberal factions of the party, the PLA now stands as the advocate for a tougher policy towards India with only one opposing pole (Xi) that advocates a softer approach. The replacement of not only top command posts in the western military area (Tibet and Xinjiang) but also numerous lower echelons responsible for logistics, management, administration, and military training (Desai 2026, 12; Czind and Matthias 2026, 17) is particularly indicative. However, despite the fact that the generals were replaced, which restored peace to the border, the building of Chinese infrastructure along the border has not diminished (Desai 2026, 14). This suggests that Xi is not comfortable with border incidents, especially clashes that result in the death of soldiers. As long as India maintains or intensifies political dialogue with the Tibetan exiles in India, China will keep the border issue open. China will improve the second echelon of border defence by strengthening infrastructure, while trying to keep the first echelon of border defence as tension-free as possible.

Conclusion

We have discussed the origins of the border dispute between China and India, as well as the factors that have influenced its escalation. While realist factors have played a role, internal political context has often been the deciding factor, such as elections, intra-party conflicts, civil-military disagreements, leadership styles, agricultural or economic fluctuations, and delays in communication. Resolving the border dispute was not impossible to imagine even in such a context, but the number and intertwining of factors and the mismatch of their timing on both sides of the border reduced it to a very low probability.

Some of these factors can still be influenced by humans, but not all of them are equally frequent or important. We argue that the most important factor among them has been the political work of the Tibetan exiles in India. The Chinese “hawks” have skillfully exploited this fact as evidence that India has not stopped playing the “Tibetan card”. Meanwhile, the Indian “hawks” have used the fact that China, in cooperation with Pakistan and other Indian neighbours, is trying to suppress India’s influence and prevent it from being a leader even in its own backyard of South Asia – hence their argument that they do not see what India would gain if it completely stifled the political work of the Tibetan emigration. If the Chinese and Indian “doves” were to abolish these “hawk” arguments, the chances of resolving the dispute would significantly increase.

We are convinced that China and India today could achieve this without either side losing power or prestige. Elites in both countries could delve into the way in which Austria and Russia resolved their territorial dispute during and after the Congress of Vienna in 1815. The resolution of that dispute laid the foundation for their joint strategic visions on European soil (at least in Italy and Central Europe), setting their relations on a stable long-term track. What Austria was to Russia in terms of military and economic capacity, India is to China today (Jarrett 2013, 89; Mearsheimer 2001, 71; Singh 2025, 131; Arora 2026, 13). Also, just as Poland was disputed between Austria and Russia at the time, Tibet is disputed between India and China in modern times. Russia exhibited moderation by ceding the smaller Polish territories to Austria. It also relinquished control of the city of Kraków¹¹ under the condition that it be placed under international administration, although after two decades, Russia agreed to Austria fully incorporating it (Jarrett 2013, 99-100, 110, 115, 118, 125, 130; Degan 1997, 378). Additionally, Russia decided to recognise Italy as a sphere of influence of Austria (Reinerman 1974, 274). On the other hand, Austria demonstrated great consideration for Russian interests during the Polish Uprising of 1830. Following the overthrow of Russian rule in Poland by Polish insurgents,

¹¹ Krakow was strategically important to Russia for containment of aggression from the west, and to Austria because the main Russian invasion route to Vienna ran through Krakow.

Austria began apprehending rebels who crossed its territory and prohibited any of their activities against Russia – although it refused to extradite them to Russia (Vyčichlo 2025, 63).

This would mean that India could revoke rights of Tibetan emigration for political work that is related to Tibet. Especially if we know that independent Tibet also had a short-lived border dispute with independent India before 1950.¹² In return, China would have more motivation to address the border issue based on the nearly implemented Zhou Enlai's swap plan (modified by Nehru). Under this plan, China would give up the entire eastern sector to India and make concessions in the western sector (while retaining the road to Xinjiang).¹³ China would also conduct its policy towards South Asian countries not unilaterally as it has done so far, but in collaboration with India, as both countries' leaders have already discussed (Timalsina 2022, 56; Gokhale 2022, 26).

What would be a much greater challenge today than in early nineteenth-century Europe is the influence of elections. The need to win elections in India is a much greater obstacle to regulating the border with China in this way than any courtly opposition to the Russian-Austrian compromise of the time. However, with a new political education and a culture of dialogue within parliament, political parties, and civic associations, the anti-Chinese sentiment in India would eventually diminish enough to help facilitate a final compromise on the Sino-Indian border. Therefore, the readiness of China and India to take this path toward the settlement of their dispute would be just a starting point from which all the future practical efforts of both sides should emanate. The full practical implementation of this inchoate policy proposal requires comprehensive analysis of all the potential challenges, and likely responses from the relevant stakeholders – all of which is beyond the scope of this article and better suited for some further research.

¹² Lhasa demanded that India return areas taken from Tibet by the British colonialists (Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023, 69). Such a dispute would certainly result in Chinese interference on Tibet's side.

¹³ By banning the political work of the Tibetan émigrés regarding Chinese Tibet, the main reason for Chinese military activity since 1955 in the disputed border areas would be removed. Therefore, it is conceivable that China would renounce for the sake of India all the areas that it has disputed since 1955 through the actions of its army, except for the strategic road.

ГРАНИЧНИ СПОР ИЗМЕЂУ КИНЕ И ИНДИЈЕ – ДА ЛИ ПОСТОЈИ РЕШЕЊЕ?

Марко ПЕЈКОВИЋ¹

АПСТРАКТ

Овај рад бави се питањем граничног спора између Кине и Индије у периоду од независности Индије до данас. Иако не покрива сва питања ривалства између две земље, решавање овог спора од кључног је значаја за дугорочну стабилност Азије. Интензитет спора је варирао, у распону од периода затишја до војне демонстрације силе, оружаних сукоба и рата. Стога се поставља питање шта доводи до ескалације овог спора. Неки од фактора који доприносе ескалацији темеље се на реализму, као што је уверење да друга страна тежи хегемонији или чињеница сврставања Индије уз главног ривала Кине (САД/СССР) и Кине уз ривала Индије (Пакистан). Међутим, нису сви фактори засновани на војно-економској моћи. Неки кључни фактори проистичу из унутрашње политичке динамике, због чега је неопходно извршити анализу спољне политике како би се разумела природа овог спора. Овај рад у два одељка нуди спољнополитичку анализу свих граничних инцидената током и након периода Хладног рата. На основу тога, аутор у закључку сажето и оквирно предлаже план размене Џу Енлаја (Zhou Enlai) (модификован од стране (Nehrua)) као почетну тачку за даљу регулацију конфликта (Кина би учинила одређене територијалне уступке Индији), али уз додатни услов да Индија заувек забрани тибетанским емигрантима бављење политичким активностима које се односе на кинески Тибет.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

Кина; Индија;
Азија; Јужна Азија;
анализа спољне
политике;
Мекмахонова
линија; Тибет.

Цитирајте овај чланак као: Pejковић, Marko. 2026. "The Sino-Indian Border Dispute – Is There a Way Out?". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 647–686. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.4

¹ Истраживач сарадник, Институт за политичке студије, Београд, Србија. Е-пошта: pejkovic.braman.marko@gmail.com; marko.pejkovic@ips.ac.rs, <https://orcid.org/0009-0004-5920-1381>

Увод

Није лако замислити да би супарништво између Кине и Индије нестало оног тренутка када би се решио њихов вишедеценијски гранични спор, који представља неку врсту просторног ривалства (Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023, 10; Verma 2024, 399). Међутим, без решавања питања у погледу граница, још је теже замислити да било које друго ривалство може да се реши на дужи рок. Индија је, посебно током последњих година, стављала до знања да ће сваки напредак у односима између две земље стриктно зависити од понашања Кине на граници (Gokhale 2021b, 21; Gokhale 2022, 24-25). Верујемо да је решавање граничног спора неопходан услов за решавање свих осталих спорова између Индије и Кине.

Штавише, страна литература неретко осцилира између фаталистичког песимизма према којем ривалство између Кине и Индије, укључујући и оно просторно, на граници, не може да се ублажи или елиминише компромисом (Garver 2001; Bajpai 2021; Saran 2022; Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023) и еуфоричног оптимизма да гранични спор није ништа друго до епизодно скретање са колосека доминантне сарадње (Ramesh 2005; Tripathi and Деерак 2012). Неки такође истичу да компромис на граници није незамислив, иако не нуде конкретан скуп мера за његово постизање (Pardesi 2022). Наш рад ће пратити траг страних аутора који овај спор не виде као судбину, док дају конкретне предлоге за његово превазилажење (Singh 2020; Suryanarayana 2021; Gokhale 2022). Домаћи радови на ову тему пружају одличан увид у одређене аспекте кинеско-индијских граничних криза (Vuković 2018; Vuković 2020). Међутим, за разлику од нашег рада, они покривају мали број хладноратовских деценија током којих траје овај проблем (а које су од кључног значаја за његову генезу), док истовремено припадају песимистичкој школи кинеско-индијских односа.

Поред тога, овај рад приступа датом истраживачком проблему из перспективе анализе спољне политике (Kaarbo 2015). Спољнополитички циљеви и средства за њихово постизање резултат су вишеслојног процеса доношења одлука, које је обележен сложеност и дисторзивном комуникацијом између различитих актера, њихових виђења и погрешних перцепција, идеја о другим земљама и идеологија. Државе нису „црне кутије“ које се, када се суоче са идентичним спољним подстицајима, понашају на исти начин кроз рационалан избор (Parent and Rosato 2015, 55). Другим речима, иако *realpolitik* игра важну улогу у прорачунима, спољна политика није нешто што је аутоматски предвидиво попут природног (објективног) закона, већ је у толикој мери посредована идеолошким, перцептивним и комуникационим (субјективним) па чак и случајним

факторима политичких актера, да је реализам као теорија недовољан,² јер како другачије објаснити чињеницу да су премијери Индије Нехру и Раџив Ганди имали другачије погледе на Кину од својих сарадника или на чињеницу да данас, када економске и војне способности Кине (БДП и војна потрошња) драстично надмашују индијске у далеко већој мери него током династије Нехру-Ганди (Bajraee and Jie 2025, 11), готово нико у политичкој елити не заговара промену Нехруове доктрине несврстаности схваћене као „стратешка аутономија“ (Khilnani et al. 2012, 8, 31, 51; Hall 2019, 33). На крају, рад се завршава јединственим предлогом за окончање граничног спора, што је начин на који су Аустрија и Русија решиле спор током и након Бечког конгреса (1815), могао би да буде рецепт за Кину и Индију данас.

Гранични спор између Индије и Кине током Хладног рата

Семе граничног спора између Кине и Индије може да се прати у периоду пре проглашења индијске независности. Мао је 1939. године написао да су Непал, Бутан и Бурма кинеске територије, упркос томе што су то биле земље од виталног безбедносног интереса како за британске колонијалисте, тако и за независну Индију (Chakravarti 1967, 40-44; Garver 2001, 167-168, 251). Почетком 1947. године, у Њу Делхију је одржана Конференција о азијским односима. Упркос протестима некомунистичке Кине, Индија је позвала Тибет. Тибет је на великој мапи Азије у конференцијској сали био приказан одвојено од Кине, али је због кинеске упорности Нехру на крају дозволио кинеском делегату да префарба мапу, приказујући Тибет као део Кине. Тибетанска застава је уклоњена (Garver 2001, 44; Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023, 58-59).

Повратак Кине на Тибет изазвао је поделе унутар индијског руководства. Нехру је балансирао између попуштања Кини и истицања индијских интереса, док се Сардар Пател (Sardar Patel) залагао за чвршћи приступ (Hall 2020, 154-156; Garver 2001, 43-53). Оба лидера су била уверена да је најбољи сценарио за Индију да Тибет задржи свој прекомунистички статус „суверенитета под кинеским сизеранитетом“, што је у суштини значило *де факто* независни Тибет под номиналном контролом Кине. Међутим, нису

² Штавише, немогуће је спољну политику уврстити под теорију која би пружила „законе“ за све или само за једну земљу. Зато греше они који тврде да Кина увек бира употребу силе против Индије када се осећа угроженом од инвазије великих сила и када лидер партије мисли да му јавна подршка опада (Balazs 2021, 18-24). У ствари, уочи напада на Индију 1962. године, Кина је имала утисак да Сједињене Државе неће напасти Кину (Garver 2006, 110-111). Исто тако, као што ћемо даље истражити у овом тексту, Мао је заправо јачао своју моћ, али је одлучио да крене у рат због потпуно случајне околности – успешне годишње жетве. Стога спољнополитичке одлуке Индије и Кине морају да се оцењују од случаја до случаја.

се сагласили око начина на који то може да се постигне. Нехру је био уверен да Кина неће стационарати велику стајаћу војску и да ће Тибету дати најширу могућу аутономију под условом да Индија што више изађе у сусрет кинеским интересима. Веровао је да логистички трошкови, тежак терен и клима одвраћају Кину од претварања Тибета у класичну кинеску провинцију. Како би тестирао кинеске црвене линије, Нехру је одлучио да три пута пошаље војну помоћ Тибету, при чему је последња испорука извршена након што је Кина изразила намеру да силом поврати Тибет. Индија је тада пружила дипломатску подршку Тибету пославши три ноте Кини: 1) противљење пријему Народне Републике Кине у УН уместо Тајвана, 2) наговештаје да би употреба силе изазвала прекид преговора између Далај Ламе и Кине, и 3) предлог према којем би Тибет имао аутономију под кинеским сизеранитетом ако Индија задржи трговинска и културна права стечена током колонијалног периода (Mullik 1971, 77-78). Кина је одбила прве две ноте, док је трећу делимично прихватила, пристајући на аутономију Тибета, али инсистирајући на чврстом кинеском суверенитету уместо лабавог сизеранитета. Кина је нагласила да је Тибет саставни део Кине и стога њено унутрашње питање.

Нехру је ово протумачио као спремност Кине да прихвати барем један од захтева Индије и зато је утицао на Далај Ламу (који је размишљао о бекству у Индију) да остане на Тибету и преговара о аутономији са Пекином. Нехру није прихватио ниједан од Пателових предлога за снажније балансирање Кине у граничним областима: 1) јачање путне и административне инфраструктуре, 2) јачање војске, 3) редеофинисање границе са Кином (будући да стари индијско-тибетански гранични уговори више нису важили). Заправо, Нехру је потајно такође желео ове мере, али је веровао да Индија у то време нема капацитет за то, што би могло да се промени ако би Индија имала барем две деценије мира са Кином за стабилизацију сопствене економије (Mullik 1971, 79-81, 179, 184).

Након што је Далај Лама 1951. године постигао споразум са Пекином, Нехру је веровао да има подршку јавности за споразум између Индије и Кине из 1954. године који би потврдио две кључне тачке: 1) тибетанску аутономију и 2) границу између Индије и Кине. Међутим, до изражаја су дошли проблеми попут лоше комуникације између Њу Делхија и индијске амбасаде у Пекингу, као и недостатак искуства унутар индијског естаблишмента при вођењу преговора. Насупрот Кини, која је имала богато искуство у преговарачким техникама из претходних споразума са западним силама, СССР-ом и Јапаном, индијски политичари имали су ограничено искуство у овој области. Преговори су били домен којим су управљали британски колонијалисти све док Индија није стекла независност (Gokhale

2021a, xi). За разлику од Индије, Кина никада није била под влашћу стране колонијалне силе, што јој је омогућило непрекидну дипломатску традицију.

Споразум из 1954. Године није спомињао аутономију Тибета, нити је прецизно дефинисао кинеско-индијску границу (Garver 2001, 51-52; Lüthi 2017, 32). Индијци су платили цену неискуства, зато што су били уверени да споразум имплицитно гарантује ова два витална интереса, уместо да инсистирају на њиховом изричитом укључивању у споразум и његовој разради. Са друге стране, Пекинг је веровао да се Индија одрекла свог права да интервенише по тибетанском питању и да даје изјаве на ту тему у складу са изричитим одредбама споразума (Garver 2001, 51-52). Сходно томе, када је неколико година касније Пекинг у знатној мери смањио аутономију Тибета, Индија је то критиковала. Пекинг је реакцију Индије видео као дволичну.

Међутим, споразум је дозвољавао само трговцима и ходочасницима из обе земље да користе шест хималајских превоја за прелазак у Индију/Тибет, од којих су сви били на Мекмахоновој линији коју су 1914. године договорили британски колонијалисти у Њу Делхију и тибетанска влада, све без одобрења ослабљеног раног републиканског Пекинга. Нехру је погрешно претпоставио да Кина имплицитно признаје Мекмахонову линију као границу, што је додатно учврстило његово претходно уверење засновано на криве информацијама о кинеским ставовима које је слао амбасадор Паникар из Пекинга (Lüthi and Gupta 2017, 9). У септембру 1951. године, кинески премијер Џу Енлај (Zhou Enlai) предложио је Индији разговоре о демаркацији границе, али је потом заћутао почетком 1952. Године. Упркос томе, Нехру је у априлу 1952. наложио Паникару да покрене разговоре о демаркацији границе, што је Паникар одбио, тврдећи да „Џуово систематско ћутање треба третирати као прећутни пристанак на све ставове Индије у вези са границом“.³ Нехру је усвојио Паникарову нереалну процену да су кинески комунисти прећутно прихватили границу коју су успоставили британски колонијалисти и тибетанска влада без пристанка Пекинга.

Озбиљан неспоразум у вези са границама био је евидентан и пре и после уговора из 1954. године, што се видело кроз узајамно објављивање званичних мапа. Индија је 1950. године објавила мапе на којима су западни и централни сектори границе са Кином приказани као недефинисани, за разлику од источног сектора, који је био усклађен са Мекмахоновом линијом (Raghavan 2010, 227-233). Ипак, у новембру 1950. године, Нехру је изјавио да су границе у западном и централном сектору регулисане старом праксом и обичајима. Током Нехруове посете Кини 1954. године, он је изнео Џу Енлају

³ Џу је променио став зато што је, као што ће се видети касније у овом раду, схватио да нерешено гранично питање може да искористи као адут у преговорима са Индијом у вези са статусом Тибета.

питање кинеских мапа које још увек приказују делове Индије као делове Кине. Џу је објаснио да су то мапе из времена Куоминданговог режима, које се још увек објављују из навике, те да их комунисти још нису ревидирали, без намере да мењају границе као што је то чинио Куоминтанг (Singh 1998, 295; Lüthi and Gupta 2017, 9-10). До јула 1958. године, Кина није повукла старе мапе нити је издала нове.⁴ Међутим, ново издање кинеских мапа тог месеца није показало никакве промене, при чему су кинеске границе и даље биле знатно јужније него што су индијске мапе тврдиле. Такође, Кина је на међународном плану активно промовисала своје најновије мапе (Chakravarti 1967, 66-67), упркос уверавањима Џу Енлаја током његове посете Индији 1956/57. године да је Кина спремна да прихвати ситуацију на терену у погледу Мекмахонове линије, иако је види као неправедну творевину британског империјализма (Xiaowen 2020, 95). Шта је онда подстакло Пекинг да у јулу 1958. заузме другачији и чвршћи став у погледу граница?

Наме, само месец дана раније (16. јуна 1958. године), на паради јужно од Ласе, формирана је тибетанска побуњеничка војска под називом „Добровољни борци за слободу за верски и политички отпор“. Ово је дубоко узнемирило локалне кинеске званичнике који су од Далај Ламе хитно затражили да учини све што је могуће да је разоружа (Andrugtsang 1973, 62-64; Knaus 1999, 150-151). Побуњеничке активности на Тибету трајале су још од 1951. године, али су то биле изоловане и лоше организоване акције које су директну подршку САД добиле тек 1956. (Knaus 1999, 137-145). Упркос Нехруовом одбијању да пружи војну помоћ, улога Индије у помагању тибетанског устанка била је неупитна, (Chakravarti 1967, 73-74, 89; Garver 2001, 60-62). У јулу 1958. године, Пекинг је послао ноту Њу Делхију у којој се детаљно наводе субверзивне активности тибетанских емиграната са седиштем у индијском граду Калимпонгу. Када се устанак 1959. године проширио, Кина је обећање индијског конзула у Ласи (да ће Индија размотрити писмени захтев за независност групе Тибетанаца у разговорима са кинеским колегама) протумачила као грубо мешање у њене унутрашње ствари. Такође, негативнос у тумачени и индијски ембарго на трговину са Тибетом, као и давање уточишта Далај Лами и покушај појединих чланова Нехруове партије да помогну тибетанским побуњеницима преко специјалног комитета и кроз обраћање органима УН уз захтев за војну интервенцију на Тибету. Кинеска перцепције овде није без основа, о чему

⁴ Од 1955. године, у спорним областима забележена су четири мања инцидента. Ови инциденти су укључивали мале кинеске одреде који су патролирали и камповали јужно од границе (из угла Индије). Они би се често сусретали са индијским патролама, што је доводило до претњи употребом силе. Ово је несумњиво била успутна последица герилских акција мањих група побуњеника који су прелазили границу и кинеских напора да их пронађу (Chakravarti 1967, 67-70).

сведочи и америчко признање да је један индијски званичник из Министарства унутрашњих послова показао америчком конзулу у Калкути писмо анонимног Тибетанца у којем се тражи војна помоћ, верујући да би то могло да буде од интереса за САД. Поред тога, брат Далај Ламе је тврдио да је други индијски званичник, током састанка у Сикиму (тадашњем индијском хималајском протекторату), пренео Нехруово обећање да ће Индија посредовати у повлачењу кинеских трупа са Тибета (Knaus 1999, 159).

Оно што је сигурно јесте да је Нехру више волео да се Тибетанци боре за своја права мирним путем. С друге стране, није био вољан да ограничи њихове активности чак и ако су сарађивали са западним силама и користили индијску територију за субверзивне и герилске акције у суседном Тибету, што постаје евидентно из чињенице да га је током посете Далај Ламе Индији 1956/57. Нехру прво обавестио да не може да рачуна на директну помоћ Индије, док је потом поступио супротно захтеву Џу Енлаја да спречи контакт Далај Ламе са тибетанским избеглицама повезаним са западним тајним службама у Калимпонгу (Knaus 1999, 134-135). Нехру је такође рекао својим сарадницима да се Индија неће мешати у помоћ коју тибетанске избеглице пружају својим сународницима у Кини, чак и ако Пекинг због тога буде упутио протест Делхију и тражио изручење индијских Тибетанаца, све под условом да се избеглице уздрже од јавног експонирања својих акција што је више могуће (Mullik 1971, 182-183; Garver 2001, 53-54).

Да ли је Нехру временом свесно почео да предузима кораке да помогне тибетанској борби, још увек није у потпуности јасно. Упркос поменутим акцијама нижеранжираних индијских званичника у Ласи, Калкути и Сикиму, није сигурно да је Нехру био свестан њихових поступака, а још мање да их је одобрио. Администрација младе индијске државе није увек деловала кохезивно, при чему су теоријска и практична неслагања између различитих државних органа у погледу политике према Кини била уобичајена пракса. Понекад је Министарство унутрашњих послова блокирало спровођење Нехруових одлука донетих на предлог тајне службе (Mullik 1971, 156, 192-193, 240, 244). Из кинеске перспективе, која је Индију посматрала као јединствен апарат, ови детаљи нису били од значаја. Након објављивања мапа у јулу 1958. године, Пекинг је веровао да Нехру не само да подржава тибетански устанак, већ и да од самог почетка потајно сарађује са Американцима како би га подстакао. Зато је ескалација тибетанске побуне 1958. године утицала на то Кина подигне улоге у граничном спору са Индијом, инсистирајући на коришћењу старијих и спорнијих мапа.

Ипак, позиција Кине из јула 1958. није била неповратна. Током посете Индији у априлу 1960. године, Џу је понудио решење за гранични спор. Индија би добила задовољење у источном сектору дуж Мекмахонове линије, а Кина у западном сектору добијањем стратешки важнијег региона

Аксај Чин (Lüthi 2017, 33-34). Разлог за овај нови заокрет треба тражити у динамици кинеске унутрашње политике. Прецизније, преовлађујућа перцепција одговорности партијских лидера (Мао против осталих) за успех или неуспех економских реформи из 1958. године (које су назване Велики скок напред II), имала је директан утицај на односе у троуглу Кина-ССР-Индија. Што су ефекти Великог скока напред II били бољи, то се Пекинг више одаљавао од Москве и Њу Делхија, и обрнуто.

Чак и пре тога, раздор између Кине и СССР-а већ су изазвали дестабилизација, побуне у Мађарској и Пољској 1956. године и неуспех Великог скока напред I да индустријализује Кину по совјетском моделу. У исто време, СССР је значајно унапредио односе са Индијом (Madan 2020, 72). Ипак, овај раздор није био коначан. Пре тога, Кина је морала да пронађе сопствени кинески пут у социјализам који не би личио на совјетски, али који би ипак донео опипљиве резултате. Успешан кинески пут обезбедио би довољно „капитала“ на основу којег би Пекинг коначно могао да раскине са „ревизионистичком Москвом“. У супротном, забринут због могућности кризе сличне оној око Стаљиновог наследства у Кини, Мао је одлучио да успостави предвидиве оквире за пренос власти након своје смрти. Након што је поставио темеље за Велики скок напред II, планирао је да се повуче на други партијски фронт, са којег би водио оперативну државну политику укључујући спољне послове, само у случају криза или ванредних ситуација. Први партијски фронт препуштен је осталим члановима Политбироа како би даље развијали своје лидерске вештине. Ово повлачење Маоа догодило се у априлу 1959. године када је поднео оставку на место шефа државе у корист Лиу Шаоћија (Liu Shaoqi) (MacFarquhar 1974, 105-106, 154).

С друге стране, Мао је од почетка веровао да саборци на првом партијском фронту не прате довољно храбро или марљиво његове опште принципе за Велики скок напред II, а пре свега у области колективизације на селу. Према Маоу, ова сумња у успех економског пута Кине одражавала се и на њихово претерано фаворизовање Москве и Њу Делхија. Први партијски фронт прихватио је критике које је Хрушчов изнео током своје посете Кини у септембру 1959. Године у вези са кинеском „авантуристичком политиком“ према граници са Индијом (Jun 2005, 8). Мао је то повезао са потенцијалном кинеском регресијом у „ревизионизам“ совјетско-југословенског типа, односно у узалудан компромис са „буржоаском реакцијом“ у домаћој економији и илузију да прелазак на комунизам на међународном нивоу захтева не само тактички, већ и стратешки дијалог са капиталистичким/империјалистичким режимима. Зато је Мао једноставно сачекао прву годину, нешто бољу по пољопривредним приносима, како би се вратио у први план и тако поништио усклађивање кинеских интереса са СССР-ом/Индијом (MacFarquhar 1997, 281-282). Та година је била 1962,

управо година Кинеско-индијског рата. У августу те године, на конференцији у Беидаихеју (Beidaihe), Мао је најавио свој повратак и заокрет Кине улево. До тада је Пекинг у односима са Индијом користио и штап и шаргарепу. Од те конференције користио је само штап, чинећи рат неизбежним (MacFarquhar 1997, 302).

Нехру је због унутрашње политике имао све мање простора за компромис. Неколико година пре тога, Нехру није био оптерећен индијским јавним мњењем, јер је сигнализирао спремност на компромис у западном сектору (Gupta 2017, 53-54, 58).⁵ Од краја 1959. па до рата 1962. године, Нехруа је све више урушавало страствено јавно мњење. Реакције и опозиције и владајуће партије у парламенту постале се толико екстремне, да је Нехру морао да размотри могућност да би прихватање најновијег кинеског предлога из 1960. године у вези са границама, довело до пада владе (Frankel 2020, 265; Gupta 2017, 59). Како би минимизовао ризике од пада са власти због оптужби за вођење млаке политике према Кини, предузео је даље кораке. Као одговор на повећано присуство кинеских патрола и испостава у спорним зонама у периоду од 1959. до 1961. године (што је била успутна последица тибетанског устанка),⁶ Индија је почетком 1962. године почела да спроводи своју Прогресивну политику (Forward Policy). То је укључивало повећање војног присуства, успостављање индијских испостава које би спречиле даље кретање кинеске војске (PLA) на запад и позиционирање индијске војске што је могуће даље на исток (Balazs 2021, 99-101, 104-105). Међутим, овај продор напред био је ограничен будући да су индијске јединице имале наређење да избегавају чак и најмање оружане сукобе што је више могуће (мogle су да пуцају само у самоодбрани). Нехруов тим је веровао да Кина због тога неће да покрене рат великих размера. У најгорем сценарију, очекивао се мали локализовани сукоб.

Упркос овим потешкоћама које су кочиле способност Нехруа да постигне споразум, он је и даље био могућ све до јула 1962. године, односно месец дана пре Маовог повратка. Нехру је веровао да је, након што је преживео

⁵ Ова спремност имала је темељ у неизвесности у погледу легитимности индијских претензија на територију западног сектора, Аксај Чин. То се одразило на предлог да Аксај Чин постане тампон зона без цивилно-војне власти, након чега би преговори тек могли да почну. То је било супротно ставу Кине, која је захтевала повлачење трупа на 20 километара од линије тренутне контроле, чиме би се задржала контрола над новоизграђеним и стратешки важним путем од Тибета до Сјинђанга.

⁶ Непосредни резултат била су два оружана сукоба 1959. године, која су довела до десетина мртвих на обе стране, од којих је један био у источном сектору (Longju), а други у западном сектору (Kongka Pass). У Лонгџуу, индијска војска успоставила је контролни пункт за регулисање уласка тибетанских избеглица, што је довело до сукоба са ПЛА и касније размене ватре. На превоју Конгка, индијска патрола је наишла на ПЛА и покушала да их опколи, након чега је уследила пуцњава.

почетни удар јавног мњења, можда отпочео период обнове његовог нарушеног кредибилитета. Ово је било тачно поготово због тога што би он онда јавности представио кинески предлог из 1960. године, али са модификацијама које су ишле у корист Индије (Lall 1981, 155-158). Према томе, Кина би задржала потпуну контролу над делом Аксај Чина кроз који је пролазио новоизграђени пут. Овај пут био је од кључног значаја за контролу Кине над Тибетом током целе године, пошто су друге руте често биле непроходне током одређених месеци. Исто тако, индијска Прогресивна политика доживела би тиме и одређени степен одобравања.⁷ Индијски естаблишмент је већ 1959. године признао да Кина неће да преговара о територији на којој је пут изграђен. Једина брига сада је била како зауставити Кину да помери границу даље на запад (Mullik 1971, 206). У почетку су се у Парламенту чули гласови који су позивали на бомбардовање кинеског пута у Аксај Чину и повратак територије, али је Нехру то одлучно одбио (Gopal 1984, 94). Питање пута стога није ни било на агенди индијске стратегије према Кини 1962. године. Са друге стране, Индија би и даље имала границу дуж Мекмахонове линије у источном сектору, а Пекинг би могао да учини додатне уступке Индији као цену за уступање пута Кини (очигледно у централном сектору).

Међутим, овај модификовани предлог из 1960. године је пропао због проблема у комуникацији (Lall 1981, 155-158). На Женевској конференцији о Лаосу, кинески министар спољних послова Чен Ји (Chen Yi) и индијски министар одбране Кришна Менон (Krishna Menon) састали су се три пута како би разговарали о граници. Након сваког састанка, Менон је слао телеграм Нехруу о садржају разговора како не би претерао. Ји је предложио да обе стране издају саопштење у којем се наводи да су вођени конструктивни разговори о граници и да стране намеравају да наставе такве разговоре у блиској будућности. Менон се сагласио и обећао да ће послати хитан телеграм Нехруу како би Ји могао да добије дефинитиван одговор пре него што оде за Кину. Међутим, Нехру није био у престоници, већ на путу у јужној Индији. Када му је телеграм коначно уручен, Нехру је одмах одговорио потврдно, али је већ било прекасно. Ји је већ био напустио Женеву, верујући да Нехруов изостанак одговора значи одбијање саопштења и даљих разговора. Након што се Менон вратио у Индију, у штампу су процуреле вести да је тајно преговарао са Кинезима у Женеви, али без детаља о томе шта је то што је постигнуто у корист Индије. Ово је

⁷ У разматрање је узета и идеја паритета ван подручја пута у западном сектору, односно да тамо где Кина подигне положај на брду, Индија добије право да постави сопствени положај на суседном брду. Ниједна од страна не би имала право да уклони тако постављене положаје друге стране.

изазвало толику буру у парламенту да је Нехру попустио, рекавши да никаквих разговора није било, осим куртоазне комуникације на тему Лаоса.

Међу онима који су учествовали у епизоди из јула 1962. Године, постоји мишљење да је током жучне дебате Нехру почео да показује необичну тенденцију повлачења пред критикама, вероватно због свог већ озбиљно нарушеног здравља. Да је само неки отпорнији министар спољних послова био у стању да издржи налет критика у парламенту у то време, што није било могуће будући је Нехру био и премијер и министар спољних послова – и да је прошло још неколико недеља након што се јавна прашина слегла, Нехру је, као премијер са дистанце, можда могао да настави дијалог и практично га спроведе у духу Ји-Менон (Lall 1981, 157). Међутим, чак и да је то био случај, видели смо да је прошло врло мало времена од Женеве до Маовог повратка на конференцији у Беидаихеу, што је означило дефинитиван крај било каквог детанта са Индијом, кинески напад је постао неизбежан и догодио се у октобру 1962. године.

Након рата 1962. године догодила су се још три сукоба. Први се догодио на превоју Нату Ла у централном сектору 1967. године, што је за последицу имало око стотину жртава на обе стране (Balazs 2021, 153-162). Индијски војници су покушали да поставе бодљикаву жицу на превоју како би направили бољу демаркацију за оно што су перципирали као граничну линију и као одговор на кинеско копање ровова у близини. У знак одмазде, кинески војници су покренули артиљеријски напад, оптуживши Индијце за упад на њихову територију. Индијска премијерка Индира Ганди овластила је команданте да узврате ватру на кинеске положаје. Погинуло је више Кинеза него Индијаца, а кинеске снаге су се повукле 3 километра од својих првобитних положаја. Други сукоб догодио се 1975. године у источном сектору на превоју Тулунг Ла (Verma 2024, 397). Мала индијска патрола наишла је на кинеску заседу која је штитила структуру бункера у спорном подручју. Иако су четири индијска војника погинула, овог пута Индира Ганди је наложила локалном индијском команданту да деескалира ситуацију кроз преговоре са својим кинеским колегом (Krishnan 2020).

Конечно, трећи сукоб догодио се у источном сектору, у долини реке Сумдоронг Чу (Balazs 2021, 170-208; Joshi 2022). Након рата 1962. године, индијска територија дуж Мекмахонове линије била је у великој мери демилитаризована, а нови кинески напад очекивао се на нижим надморским висинама даље на југу (Pardesi 2019, 538). Године 1981. Ганди је одобрила поновну милитаризацију источног сектора, познату као Операција Соко (Operation Falcon). Ова одлука је донета због јачања сецесионистичких снага, које су прошле обуку на североистоку земље у Кини током касних 1970-их. У Индији је постојала забринутост да би без јачег

војног присуства дуж границе, ПЛА потенцијално могла да се удружи са сецесионистима (Mansingh 1984, 251-252).

Године 1985, индијска јединица која је била ангажована у појачаним активностима изградила је испоставу у долини реке Сумдоронг Чу. Међутим, повукли су се током зиме и били су изненађени када су следећег лета тамо затекли ПЛА. Индијска јединица била је готово потпуно опкољена од стране ПЛА.⁸ Оближња индијска војска је притекла у помоћ, ослободила саборце из окружења и успоставила линију одбране на околним висовима. Пуцање у ваздух са индијске стране послужило је као сигнал упозорења. Кинези нису узвратили ватру. Уместо тога, почели су да утврђују сопствене положаје насупрот индијским. Током марта и маја 1987. године, обе стране су изводиле масовне војне вежбе, што је довело до ескалације тензија. Међутим, након посете индијског премијера Раџива Гандија Пекингу 1988. године, тензије су почеле да опадају. Споразум о мирном управљању границама између Кине и Индије из 1993. додатно је ублажио тензије. Криза је окончана 1995. године без иједне жртве.

Зашто су Кинези изабрали употребу силе 1967. и 1975. године, али су се ограничили на војно размештање 1986. године? Зашто је Индија одговорила силом 1967. године, али не и у осталим случајевима? Кинеско политичко руководство се определило за силу 1967. године како би угушило унутрашње сукобе, укључујући и оне унутар војске, усред хаоса Културне револуције. Скретањем фокуса на спољног непријатеља, руководство је имало за циљ да спречи потпуни слом између војног корпуса и дивизије, који су били повезани са сукобљеним масовним друштвеним организацијама. Питање о којем се радило била је замена секретара КПК на Тибету (Balazs 2021, 167). Индијска реакција није могла да буде другачија, јер Њу Делхи у то време није размишљао о детанту са Пекингом. Не само да је сећање на рат из 1962. године било свеже, већ је било још свежије сећање на кинеске ултиматуме, претње и помоћ Пакистану током његовог рата са Индијом 1965. године (Madan 2020, 181-185). Године 1975. Пекинг је такође оштро реаговао, јер је још увек био несигуран у погледу изводљивости детанта са Индијом. Од 1973. године, Индија је покушавала да смањи значајну зависност од СССР-а унапређењем односа са САД и Кином. Премијерка Ганди је чак 1974. године изјавила да Индија жели пријатељство са Кином, након што је претходно одбила планове Брежњева за колективну безбедност, који су били штетни за Кину (Madan 2020, 262-265, 268, 270-271). Са друге стране, Кина је послала

⁸ Спор је настао услед различитих виђења о томе шта је тачно Мекмахонова линија означавала у уговору из 1914. Линија на оригиналној мапи ниске резолуције је веома дебела, па су различита тумачења неизбежна. Индијци, за разлику од Кинеза, тврде да линија одражава развође (вододелницу).

свој стонотениски тим у Индију у јануару 1975. године. У фебруару је кинески потпредседник владе током посете Калкути изјавио да је Кина спремна за дијалог са Индијом. Кина је такође престала да осуђује Индију у УН. Међутим, Кина није признала припајање Сикима Индији 1975. године. Кина је наставила да подржава Пакистан и његов нуклеарни програм, као и антииндијску пропаганду у Непалу. Овај приступ „топло-хладно“ према Индији трајао је до краја 1975. године, када је Денг постао уверен да Индија заиста захлађује своје односе са СССР-ом и покушава да побољша односе са кинеским савезником Пакистаном (Madan 2020, 272). Денг је до овог уверења дошао након убиства индијских војника на превоју Тулунг Ла, а Ганди је много пре тога стекла утисак да је детант са Кином неопходан, те отуда долази и њена млака реакција на кинески напад 1975. године. За разлику од 1967. године, контекст је сада био такав да је имала много више простора за маневар. Није морала да брине о оптужбама за „издају“ од стране опозиције у парламенту, јер је на снази било ванредно стање (Madan 2020, 271).

Кинези нису повећали своје војно присуство у источном сектору одмах након индијске Операције Соко, већ тек након што је Индија одбила Денгов пакет аранжман, који је заправо оживео план размене Џу Енлаја (Garver 2001, 101). С друге стране, индијско одбијање оваквог пакет аранжмана било је више ствар случаја него резултат хладног реалистичког прорачуна. Индира Ганди је заправо прихватила споразум у начелу, али је навела да он може да се спроведе тек након наредних избора у Индији (Saran 2018).⁹ Ова одлука је донета како би се избегао ризик од изборног пораза због оптужби за „млаку“ реакцију. Међутим, након атентата на Индиру Ганди крајем 1984. године, ова идеја је напуштена. Вероватно би и Индирин наследник Раџив Ганди прихватио пакет аранжман. Међутим, Кинези су у међувремену изгубили стрпљење, посебно након што су чули говор Горбачова у Владивостоку у јулу 1986. године у којем је Кини понудио једностране уступке и предложио ублажавање тензија (Kaczmarek 2015, 8; Simes 1986, 488). Постоји и мишљење да су Кинези одустали од пакет аранжмана (и реактивирали старе претензије на цео источни сектор) зато што су „јастребови“ ојачали након што су се ухватили за пасус из недавно објављене преписке између Џуа и Нехруа, у којем Џу наводи да би прихватање Мекмахонове линије значило „срамоту за земљу кроз продају

⁹ Амбасадор Индије у Пекингу пренео је кинеској влади генералну спремност Индије да прихвати пакет аранжман. Међутим, прихватање је било условљено тиме да се Кина одрекне свих територија у западном сектору које је освојила у биткама са индијским јединицама, како непосредно пре, тако и током рата 1962. године.

националне територије“ (Garver 2001, 104, 107). Управо ту леже разлози због којих је Кина појачала трупе у источном сектору и ушла у спорна подручја.

Ниједна од страна није желела даљу ескалацију. Одлука индијског генерала Сундарџија (Sundarji) да пошаље целу бригаду према Сумдоронг Чуу, покренула је спиралу узајамног опкољавања и нагомилавања трупа, али се то догодило без знања цивилних власти (Joshi 2022). Раџив Ганди је ипак накнадно одобрио Сундарџијеву одлуку, задржавајући је на нивоу војног размештања. Заузимајући чврст став, перципиран је као непоколебљиви бранилац националних интереса, што му је касније олакшало да: 1) напусти решавање граничног питања као предуслова за побољшање односа са Кином у свим осталим областима, и 2) изјави да је Тибет унутрашња ствар Кине када је посетио Пекинг 1988. године (Joshi 2022; Pardesi 2019, 546; Ganguly 1989, 1133). Зато греше они који мотиве за Гандијеву умерену ескалацију у Сумдоронг Чуу, детант са Кином и слабљење веза Индије са Москвом траже у: 1) зближавању Русије са Пекингом, 2) Гандијевој потреби да поентира на спољнополитичком плану након корупционашког скандала Бофорс, или 3) неуспешном гушењу побуне Сиика у Пенџабу (Ganguly 1989, 1133). Као што смо видели, Раџивова мајка Индира желела је детант са Кином пре било каквих знакова отопљавања кинеско-совјетских односа, али то није реализовано због изборних ограничења и њеног атентата. Раџив је такође тежио детанту пре скандала Бофорс 1988. године и Сундарџијеве ескалације (Singh 2009, 114-115). А Пекинг је посетио након успешног сламања сиикских побуњеника у Операцији Црни Гром II (Operation Black Thunder II) (Chima 2010, 163-164). У суштини, његова једина брига била је како да се супротстави антикинеским расположењима у влади и јавном мњењу. Међутим, та брига је ублажена Сундарџијевом неочекиваном акцијом. Уздржаност Кине током ове кризе могла би да се објасни одсуством претњи од стране великих сила и мобилизацијом конзервативних кругова унутар партије. То је довело до снажнијег ангажовања ПЛА дуж границе, али без употребе силе (Balazs 2021, 202-207). Балаж је овог пута у праву, за разлику од свог става о рату из 1962. године. Денг је годинама пре инцидента у Сумдоронг Чуу маневрисао између конзервативне и либералне фракције партије, али након што су либерали предвођени Ху Јаобангом покушали да га уклоне са врха партије, Денг се сврстао уз конзервативце у већини питања. Размештање снага са Индијом у источном сектору било је само једна ставка на листи жеља конзервативаца која би делимично могла да задовољи њихове апетите. Прецизније, размештање је служило да их увери у Денгову доктринарну ортодоксију, која је претходно била уздрмана његовим поменутиим маневрисањем, док су мање затегнути односи са САД и СССР-ом разлог због којег се позирање није развило у нешто озбиљније.

Гранични спор између Кине и Индије у периоду након Хладног рата

Крај Хладног рата ослабио је везе између Москве и Делхија, као и између Вашингтона и Пекинга. Након догађаја на Тргу Тјенанмен, Индија није осудила акције кинеских власти против студената, нити је увела санкције Кини као што су то учиниле поједине западне земље (Ganguly 1989, 1135; Saran 2018; 2022). Индија и Кина су унапредиле односе у свим областима, укључујући и наведени споразум о мирном управљању границама. За разлику од претходних индијско-пакистанских ратова и криза у Кашмиру, Кина је током немира 1989/90. и Каргилског рата 1999. године престала да прети Индији отварањем другог фронта и ублажила је своју подршку Пакистану (Garver 2001, 227-234, 239), након чега је уследио успешан нуклеарни тест Индије 1998. године. Као главни разлог за овај тест, индијски премијер Ваџпаји (Vajpayee) и министар одбране Фернандес (Fernandes) навели су Кину (Malone and Mukherjee 2010, 143). Међутим, након индијског теста и таквих изјава Кина није одмах почела да масовно гомила трупе на граници, већ је било потребно да Индија поново актуелизује тибетанско питање да би Кина почела да поново прави проблеме Индији дуж границе.

Кључни моменат био је именовање Сјама Шарана (Syam Sharan) за секретара за спољне послове у јулу 2004. године. Једна од његових првих одлука била је да подигне званичне контакте са Далај Ламом, који су до тада били на изразито ниском нивоу. Официр за везу Министарства спољних послова са Далај Ламом унапређен је са ранга подсекретара у ранг директора. Поред тога, официру су додељене проширене дужности које су укључивале праћење дијалога између Пекинга и Далај Ламе, као и информисање Далај Ламе о ставовима Индије према Кини. Иако Кинези нису одобравали раније контакте, Индијци су их перципирали као негацију политичке улоге Далај Ламе, с тим што је сада било евидентно да Индија поново третира Далај Ламу као политичку фигуру, као што је то чинила пре 1988. године, као и да обнавља своју улогу наводног посредника у решавању тибетанског питања. Уведена је и пракса да се индијски секретар за спољне послове састаје са Далај Ламом сваке године како би разговарали о односима са Кином и потенцијалном повратку тибетанских емиграната из Индије на Тибет (Gupta 2014).¹⁰ Стога је веома индикативно да је након 1988.

¹⁰ Иако је Индија деградирала официра за везу са Далај-ламом након 2011. године, од значаја је чињеница да се први оружани сукоб између кинеске и индијске војске догодио у априлу 2013. године. У то време, државни секретар за спољне послове, Матаи, још увек је био на функцији и такође се састао са Далај-ламом како би разговарали о кинеско-тибетанским односима (Gupta 2014). Поред тога, током своје инаугурације 2014. године, индијски премијер Модии позвао је шефа тибетанске владе у егзилу у Индији, Лобсанга Сангаја

године Индија по први пут изразила забринутост због јачања кинеске путне инфраструктуре дуж границе и то само неколико месеци након што је однос између Њу Делхија и Далај Ламе подигнут на виши ниво. Као одговор на то, Индија је најавила јачање сопствених капацитета на граници (Gupta 2014). Први инцидент био је тада само питање времена, а догодио се 2007. године када је ПЛА уништила три празна индијска бункера изграђена 2005. године на тремеђи Кине, Бутана и Индије. Кинези су тврдили да су се бункери налазили на њиховој страни границе.

Међутим, до директног сукоба између трупа није дошло све до немира у Ласи 2008. године и слома преговора између Кине и тибетанске владе у егзилу (који су почели 2002. године) у јуну 2012. године. Два преговарача Далај Ламе поднела су оставке након што су на Тибету случајеви самоспаљивања у знак протеста против кинеске власти достигли врхунац (Gupta 2014). Уследили су гранични сукоби: Депсанг-Балц 2013, Чумар-Демчок 2014, Депсанг-Буртсе 2015 и Галван 2020–2024 у западном сектору, и Доклам 2017 у источном сектору (Mehta 2023; Chadha 2024, 9). Сви ови инциденти могу да се класификују као размештање војних снага у спорним областима, изузев Галвана, где је било двадесет мртвих на индијској и најмање четири на кинеској страни. Зашто је онда само у Галвану дошло до погибије војника на обе стране, док су остали случајеви решени благовременим преговорима на бази *status quo ante*? Такође, пошто су сви инциденти почели након кинеских активности у спорним областима, какве су то унутрашње кинеске политичке околности допринеле избијању ове четири епизоде?

Галван се није догодио због намера политичког или војног руководства било које стране. Након састанка команданата обе стране, према уобичајеној процедури за превазилажење претходних инцидената, кинески командант је реаговао на начин који би изненадио чак и његове надређене у Пекингу или је то барем био утисак индијског генерала Џошија који је у то време био у Галвану. Према његовим речима, кинески командант је био на челу јединице која је недавно прекомандована у Аксај Чин, без искуства у преговарању са индијском страном у сличним ситуацијама (Bharat Shakti 2025). Стога се неочекивани инцидент појављује као кључни фактор у ескалацији кризе, што је у супротности са рационалношћу реализма. Међутим, Индија је брзо пристала да се врати на *status quo ante* на свим тачкама на којима су се две војске среле, док је Кина то одбијала да учини на две сукобљене тачке у Галвану све до 2024. године.

Начин на који је Кина попустила у погледу ове последње две тачке у Галвану, такође пружа одговор на друго питање које се тиче динамике унутар саме Кине.

(Lobsang Sangay) да присуствује церемонији заједно са другим политичким званичницима из иностранства (Hall 2019, 5).

Споразум са Индијом постигнут је тек када је Си (Xi) заменио војно руководство у јуну/новембру 2024. године. Исти образац се појавио и током претходних криза. Неки индијски аутори верују да је у случају Доклам, НОА (Народноослободилачка армија) самостално покренула то питање, без знања цивилног руководства. У прилог овој тврдњи, они указују на смену кинеског начелника Генералштаба Фанг Фенгхуија (Fang Fenghui) уочи решавања кризе (Gokhale 2017). Још увек је прерано да знамо све детаље политичких сукоба у Кини као што је то био случај у Маовом периоду. Међутим, нема сумње да је Си, од доласка на власт, активно ангажован у континуираној „анти-корупцијској“ кампањи против руководства НОА, које се редовно сумњичи за нелојалност цивилним властима (Lin et al. 2026). За разлику од 1980-их, када се НОА залагала за оштру политику према Индији и служила као конзервативни пол у сукобу између центристичке и либералне фракције партије, НОА сада стоји као заговорник чвршћег курса према Индији са само једним супротстављеним полом (Си) који заговара блажи приступ. Замена не само највиших командних положаја у западној војној области (Тибет и Сјинђанг), већ и бројних нижих ешалона одговорних за логистику, управљање, администрацију и војну обуку (Desai 2026, 12; Czind and Matthias 2026, 17) посебно је индикативна. Међутим, упркос чињеници да су генерали замењени, чиме је враћен мир на граници, изградња кинеске инфраструктуре дуж границе није се смањила (Desai 2026, 14). Ово сугерише да Сију не одговарају гранични инциденти, посебно не сукоби који за последицу имају погибију војника. Све док Индија одржава или интензивира политички дијалог са тибетанским изгнаницима у Индији, Кина ће држати гранично питање отвореним. Кина ће унапредити други ешалон одбране границе јачањем инфраструктуре, док ће настојати да први ешалон одбране границе одржи што је могуће више без тензија.

Закључак

У овом раду смо истраживали порекло граничног спора између Кине и Индије, као и факторе који су утицали на његову ескалацију. Иако су реалистички фактори одиграли одређену улогу, унутрашњи политички контекст, као што су избори, унутарпартијски сукоби, цивилно-војне несугласице, стилови вођства, пољопривредне или економске флукуације, кашњења у комуникацији, често је био одлучујући фактор. Решавање граничног спора није било немогуће замислити чак ни у таквом контексту, али су број и испреплетеност фактора, као и неусклађеност њиховог тајминга са обе стране границе, то свели на веома низак степен вероватноће.

На неке од ових фактора људи још увек могу да утичу, али нису сви подједнако чести или важни. Сматрамо да је најважнији фактор међу њима био политички рад тибетанских изгнанника у Индији. Кинески

„јастребови“ вешто су користили ову чињеницу као доказ да Индија није престала да игра на „тибетанску карту“. У међувремену, индијски „јастребови“ су користили чињеницу да Кина, у сарадњи са Пакистаном и другим суседима Индије, покушава да потисне утицај Индије и спречи је да буде лидер чак и у сопственом дворишту Јужне Азије. Отуда долази њихов аргумент да не виде шта би Индија добила ако би потпуно угушила политички рад тибетанске емиграције. Ако би кинески и индијски „голубови“ укинули ове аргументе „јастребова“, шансе за решавање спора би се у знатној мери повећале.

Уверени смо да би Кина и Индија данас то могле да постигну, а да ниједна од страна не изгуби на моћи или престижу. Елите у обе земље могле би детаљније да проуче начин на који су Аустрија и Русија решиле свој територијални спор током и након Бечког конгреса 1815. године. Решавање тог спора поставило је темеље за заједничке стратешке визије на европском тлу (барем у Италији и Централној Европи), што је њихове односе дугорочно поставило на стабилан колосек. Оно што је Аустрија била Русији у погледу војних и економских капацитета, Индија је данас Кини (Jarrett 2013, 89; Mearsheimer 2001, 71; Singh 2025, 131; Agora 2026, 13). Исто тако, баш као што је Пољска у то време била спорна између Аустрије и Русије, Тибет је споран између Индије и Кине у модерно доба. Русија је показала умереност уступањем мањих пољских територија Аустрији. Такође се одрекла контроле над градом Краковом¹¹ под условом да буде стављен под међународну управу, иако је након две деценије Русија пристала да га Аустрија у потпуно интегрише (Jarrett 2013, 99-100, 110, 115, 118, 125, 130; Degan 1997, 378). Поред тога, Русија је одлучила да призна Италију као интересну сферу Аустрије (Reinerman 1974, 274). Са друге стране, Аустрија је показала велико поштовање према руским интересима током Пољског устанка 1830. године. Након рушења руске власти у Пољској од стране пољских устаника, Аустрија је почела да хапси побуњенике који су прелазили њену територију и забранила било какву њихову активност против Русије, иако је одбила њихово изручење (Vyčichlo 2025, 63).

Ово би значило да би Индија могла да укине права тибетанској емиграцији на политички рад који је повезан са Тибетом. Поготово ако знамо да је и независни Тибет имао краткотрајан гранични спор са независном Индијом пре 1950. године.¹² Заузврат, Кина би имала више мотивације да

¹¹ Краков је за Русију био стратешки важан у циљу обуздавања агресије са запада, а за Аустрију зато што је главни руски правац инвазије ка Бечу пролазио кроз Краков.

¹² Лхаса је захтевала да Индија врати области које су британски колонијалисти одузели Тибету (Ganguly, Pardesi, and Thompson 2023, 69). Такав спор би сигурно за последицу имао кинеско мешање на страни Тибета.

се позабави граничним питањем на основу готово спроведеног плана размене Џу Енлаја (модификованог од стране Нехруа). Према овом плану, Кина би се одрекла целог источног сектора у корист Индије и учинила уступке у западном сектору (задржавајући пут ка Сјинђангу)¹³ Кина би такође водила своју политику према јужноазијским земљама не једнострано као до сада, већ у сарадњи са Индијом, о чему су лидери обе земље већ разговарали (Timalsina 2022, 56; Gokhale 2022, 26).

Оно што би данас представљало много већи изазов него у Европи почетком деветнаестог века, јесте утицај избора. Потреба за победом на изборима у Индији много је већа препрека у регулисању границе са Кином на овај начин, него било какав отпор дворских кругова тадашњем руско-аустријском компромису. С друге стране, са новим политичким образовањем и културом дијалога унутар парламента, политичких партија и удружења грађана, антикинеско расположење у Индији би се на крају довољно смањило да помогне у постизању коначног компромиса на граници између Индије и Кине. Стога би спремност обе земље да крену овим путем ка решавању спора, била тек почетна тачка из које би требало да произађу сви будући практични напори обе стране. Потпуна практична имплементација овог почетног предлога политике захтева свеобухватну анализу свих потенцијалних изазова и вероватних одговора релевантних актера – што је све изван оквира овог чланка и прикладније за нека будућа истраживања.

References

- Andrugsang, Gampo Tashi. 1973. *Four Rivers, Six Ranges: Reminiscences of the Resistance Movement in Tibet*. Dharmasala: Information and Publicity Office of H.H. The Dalai Lama.
- Arora, Vanshika. 2026. "India-China: Tale of Two Economies (1990-2025)". *Iconic Research and Engineering Journals* 9 (9): 13-23. <https://doi.org/10.64388/IREV9I9-1714755>
- Bajpaee, Chietigj, and Yu Jie. 2025. *How China–India relations will shape Asia and the global order*. London: Chatham House.
- Bajpai, Kanti. 2021. *India Versus China: Why They Are Not Friends*. New Delhi: Juggernaut.

¹³ Забраном политичког рада тибетанских емиграната у вези са кинеским Тибетом, уклонио би се главни разлог за кинеску војну активност од 1955. године у спорним граничним областима. Стога је замисливо да би се Кина у корист Индије одрекла свих области које је оспоравала од 1955. године кроз акције своје војске, изузев стратешки важног пута.

- Balazs, Daniel. 2021. *Wars, Fought and Unfought: China and the Sino-Indian Border Dispute*. Doctoral dissertation. S. Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University.
- Bharat Shakti. 2025. "Lt Gen YK Joshi: After Initial Surprise, We Turned The Tables On The PLA". *YouTube* video, June 14, 2025, 53:04 min. <https://www.youtube.com/watch?v=aLY7iozvsY>.
- Chadha, Saheb Singh. 2024. *Negotiating the India-China Standoff: 2020–2024*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.
- Chakravarti, P.C. 1967. *India's China Policy*. Bloomington: Indiana University Press.
- Chima, Jugdep S. 2010. *The Sikh Separatist Insurgency in India: Political Leadership and Ethnonationalist Movements*. New Delhi: Sage Publications India.
- Czind, Jonathan A., and Allie Matthias. 2026. "Xi Renovates the High Command with a Sledgehammer". In: *Assessing Xi's Unprecedented Purges of China's Military: Key Developments and Potential Implications*, 16-18. Washington, D.C.: Centre for Strategic and International Studies.
- Degan, Vladimir Đuro. 1997. *Sources of International Law*. Hague: Kluwer Law International-Martinus Nijhoff Publishers.
- Desai, Suyash. 2026. "Operational Continuity on the China-India Border Despite Purges". In: *Assessing Xi's Unprecedented Purges of China's Military: Key Developments and Potential Implications*, 12-15. Washington, D.C.: Centre for Strategic and International Studies.
- Frankel, Francine R. 2020. *When Nehru Looked East: Origins of India-US Suspicion and India-China Rivalry*. Oxford: Oxford University Press.
- Ganguly, Šumit. 1989. "The Sino-Indian Border Talks, 1981-1989: A View from New Delhi". *Asian Survey* 29 (12): 1123-1135.
- Ganguly, Šumit, Manjeet S. Pardesi, and William R. Thompson. 2023. *The Sino-Indian Rivalry: Implications for Global Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Garver, John. 2001. *Protracted Contest: Sino-Indian Rivalry in the Twentieth Century*. Seattle and London: University of Washington Press.
- Garver, John. 2006. "China's Decision for War with India in 1962". In: *New Directions in the Study of China's Foreign Policy*, edited by Alastair Iain Johnston and Robert S. Ross, 86-130. Stanford: Stanford University Press.
- Gokhale, Nitin A. 2017. *Securing India the Modi Way: Pathankot, Surgical Strikes and More*. New Delhi: Bloomsbury Publishing India.
- Gokhale, Vijay. 2021a. *The Long Game: How the Chinese Negotiate with India*. Haryana: Vintage.
- Gokhale, Vijay. 2021b. *The Road from Galwan: The Future of India-China Relations*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.

- Gokhale, Vijay. 2022. *A Historical Evaluation of China's India Policy: Lessons for India-China Relations*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.
- Gopal, Sarvepalli. 1984. *Jawaharlal Nehru: A Biography (Volume Three 1956-1964)*. Delhi-Bombay-Calcutta-Madras: Oxford University Press.
- Gupta, Amit R. Das. 2017. "Foreign Secretary Subimal Dutt and the prehistory of the Sino-Indian border war". In: *The Sino-Indian War of 1962*, edited by Amit R. Das Gupta and Lorenz M. Lüthi, 48-67. New York: Routledge.
- Gupta, Shishir. 2014. *The Himalayan Face-Off: Chinese Assertion and the Indian Riposte*. Gurgaon: Hachette India.
- Hall, Ian. 2019. *Modi and the Reinvention of Indian Foreign Policy*. Bristol: Bristol University Press.
- Hall, Ian. 2020. "China in India's strategic thought". In: *Routledge Handbook of China-India Relations*, edited by Kanti Bajpai, Selina Ho, and Manjari Chatterjee Miller, 151-166. New York: Routledge.
- Jarrett, Mark. 2013. *The Congress of Vienna and its Legacy: War and Great Power Diplomacy after Napoleon*. London: I.B. Tauris.
- Joshi, Manoj. 2022. *Understanding the India-China Border: The Enduring Threat of War in the High Himalaya*. London: Hurst & Company.
- Jun, Niu. 2005. *1962: The Eve of the Left Turn in China's Foreign Policy*. Washington, D.C.: Woodrow Wilson International Centre for Scholars.
- Kaarbo, Juliet. 2015. "A Foreign Policy Analysis Perspective on the Domestic Politics Turn in IR Theory". *International Studies Review* 17 (2): 189-216.
- Kaczmarek, Marcin. 2015. *Russia-China Relations in the Post-Crisis International Order*. New York: Routledge.
- Khilnani, Sunil, Rajiv Kumar, Pratap Bhanu Mehta, Prakash Menon, Nandan Nilekani, Srinath Raghavan, Shyam Saran, and Siddharth Varadarajan. 2012. *Nonalignment 2.0: A Foreign and Strategic Policy for India in the Twenty-First Century*. New Delhi: Centre for Policy Research.
- Knaus, John Kenneth. 1999. *Orphans of the Cold War: America and the Tibetan Struggle for Survival*. New York: Public Affairs.
- Krishnan, Ananth. 2020. "Torture, not firing, behind China border deaths in 1975, recalls veteran", *The Hindu*, September 21. <https://www.thehindu.com/news/national/torture-not-firing-behind-china-border-deaths-in-1975-recalls-veteran/article32654100.ece>
- Lall, Arthur. 1981. *The Emergence of Modern India*. New York: Columbia University Press.
- Lin, Bonny, Brian Hart, Thomas J. Christensen, John Culver, Jonathan A. Czin, Suyash Desai, M. Taylor Fravel, Allie Matthias, and Joel Wuthnow. 2026. *Assessing Xi's*

- Unprecedented Purges of China's Military: Key Developments and Potential Implications*. Washington, D.C.: Centre for Strategic and International Studies.
- Lüthi, Lorenz M. 2017. "India's Relations with China, 1945-74". In: *The Sino-Indian War of 1962*, edited by Amit R. Das Gupta and Lorenz M. Lüthi, 29-47. New York: Routledge.
- Lüthi, Lorenz M., and Amit R. Das Gupta. 2017. "Introduction". In: *The Sino-Indian War of 1962*, edited by Amit R. Das Gupta and Lorenz M. Lüthi, 1-26. New York: Routledge.
- MacFarquhar, Roderick. 1974. *The Origins of the Cultural Revolution: Contradictions among the People, 1956-1957*. New York: Columbia University Press.
- MacFarquhar, Roderick. 1997. *The Origins of the Cultural Revolution: The coming of the cataclysm, 1961-1966*. Oxford-New York: Oxford University Press-Columbia University Press.
- Madan, Tanvi. 2020. *Fateful Triangle: How China Shaped U.S.-India Relations During the Cold War*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Malone, David M., and Rohan Mukherjee. 2010. "India and China: Conflict and Cooperation". *Survival* 52 (1): 137-158. <https://doi.org/10.1080/00396331.003612513>
- Mansingh, Surjit. 1984. *India's Search for Power: Indira Gandhi's Foreign Policy 1966-1982*. New Delhi: Sage Publications.
- Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York-London: W.W. Norton & Company.
- Mehta, Shibani. 2023. "Impasse at the LAC: An Examination of the 2013, 2014, and 2015 Standoffs", *Carnegie Endowment for International Peace*, August 31. <https://carnegieendowment.org/research/2023/10/impasse-at-the-lac-an-examination-of-the-2013-2014-and-2015-standoffs>
- Mullik, Bhola Nath. 1971. *My Years With Nehru: The Chinese Betrayal*. Bombay: Allied Publishers.
- Pardesi, Manjeet S. 2022. "India's China strategy under Modi: continuity in the management of an asymmetric rivalry". *International Politics* 59 (1): 44-66. <https://doi.org/10.1080/14736489.2024.2423996>
- Pardesi, Manjeet S. 2019. "Managing the 1986-87 Sino-Indian Sumdorong Chu Crisis". *India Review* 18 (5): 534-551. <https://doi.org/10.1080/14736489.2019.1703364>
- Parent, Joseph M., and Sebastian Rosato. 2015. "Balancing in Neorealism". *International Security* 40 (2): 51-86. https://doi.org/10.1162/ISEC_a
- Raghavan, Srinath. 2010. *War and Peace in Modern India*. New York: Palgrave Macmillan.

- Ramesh, Jairam. 2005. *Making Sense of Chindia: Reflections on China and India*. New Delhi: India Research Press.
- Reinerman, Alan J. 1974. "Metternich, Alexander I, and the Russian Challenge in Italy, 1815-20". *The Journal of Modern History* 46 (2): 262–276.
- Saran, Shyam. 2022. *How China Sees India and the World*. New Delhi: Juggernaut.
- Saran, Shyam. 2018. *How India Sees the World: Kautilya to the 21st Century*. New Delhi: Juggernaut.
- Simes, Dimitri K. 1986. "Gorbachev: A New Foreign Policy?". *Foreign Affairs* 65 (3): 477–500.
- Singh, Iqbal. 1998. *Between the Two Fires: Towards an Understanding of Jawaharlal Nehru's Foreign Policy II*. Hyderabad: Orient Longman.
- Singh, Natwar K. 2009. *My China Diary 1956-88*. New Delhi: Rupa Publications India.
- Singh, Rajinder. 2025. "Comparative Analysis of Defence R&D Budgets: Dominance of China and Aspirations of India in Military Modernisation for 2023-24". *Journal of Contemporary Politics* 4 (3): 131–137. <https://doi.org/10.53989/jcp.v4i3.25.75>
- Singh, Zorawar Daulet. 2020. *Powershift: India-China Relations in a Multipolar World*. New Delhi: Pan Macmillan India.
- Suryanarayana, Pisupati Sadasiva. 2021. *The elusive tipping point: China-India ties for a new order*. Singapore-Hackensack-London: World Scientific Publishing.
- Tripathi, Devi Prasad, and Bali R. Deepak. 2012. *India China Relations: Future Perspectives*. New Delhi: Vij Books India.
- Timalsina, Saroj Kumar. 2022. "Nepal, India, and China: the Two plus One Discourse". *The Batuk* 8 (2): 56–62. <https://doi.org/10.3126/batuk.v8i2.47014>
- Verma, Raj. 2024. "India–China rivalry, border dispute, border standoffs, and crises". *India Review* 23 (5): 397–408. <https://doi.org/10.1080/14736489.2024.2423996>
- Vuković, Nebojša. 2018. "Geostrategijsko nadmetanje između Kine i Indije u Južnoj Aziji". *Međunarodna politika* LXIX (1172): 68-83.
- Vuković, Nebojša. 2020. "Perspektive američko-indijskog savezništva u svetlu kineske pretnje". *Međunarodna politika* LXXI (1179-80): 48-64. https://doi.org/10.18485/iipe_mp.2020.71.1179_80.3
- Vyčichlo, Jiří. 2025. *Palmerston and Metternich's Austria, 1830–1841: Clash of Ideas in the Balance of Power*. Oldenbourg: De Gruyter.
- Xiaowen, Hu. 2020. "The 1950s in China-India Relations". In: *Routledge Handbook of China–India Relations*, edited by Kanti Bajpai, Selina Ho, and Manjari Chatterjee Miller, 87-104. New York: Routledge.

THE ROLE OF SMALL STATES IN GEOPOLITICAL POWER STRUGGLES IN THE HORN OF AFRICA: A CASE STUDY OF DJIBOUTI

Stefan RAŠOVIĆ¹

ABSTRACT

This paper asks how Djibouti, as a small state with minimal material capacities, leverages its geostrategic position to navigate competing great power interests in the Horn of Africa, and what the implications of this strategy are for its autonomy and long-term development. This paper explores the role of small states in geopolitical power struggles in the Horn of Africa, focusing on Djibouti as a case study. Its conceptual and analytical framework is organised primarily around small state survival strategies, especially shelter theory and strategies of influence, while Mearsheimer's offensive realism is used only as a contextual tool for characterising the great power environment. The initial assumptions of the paper are that Djibouti is increasing its geopolitical role by implementing survival strategies whose essence is "renting" territory for military bases of foreign states, achieving economic benefits with increased risks of dependence and regional tensions, and that, under the pressure of great power rivalry, Djibouti operationalises its declared neutrality through hedging. Hedging is understood here as the active diversification of external relations, while neutrality refers to the proclaimed political posture of non-alignment in bloc conflicts. The paper's primary contribution is to the small states' literature on survival strategies and foreign policy behaviour, using Djibouti as an empirical case that situates small state theory in the Horn of Africa area studies context. Through the analysis of Djibouti's role in geopolitical power struggles, the paper shows how this small state uses its geostrategic position and limited resources to shape regional dynamics. This happens amid current tensions, including Houthi attacks, US-China rivalry, and proxy conflicts, highlighting that small states are not merely passive objects of great power competition, but can also be active participants that use geostrategic capital for economic benefits, diplomatic autonomy, and influence on regional security.

ARTICLE HISTORY

Received:

24/04/2026

Revised:

12/07/2026

Accepted:

02/08/2026

KEYWORDS

Small states;
geopolitics;
Djibouti; strategy;
struggle; power;
offensive realism;
neorealism; John
Mearsheimer.

¹ PhD student at the Faculty of Security Studies, University of Belgrade, Belgrade, Serbia. E-mail: stefan.rasovic95@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5318-0016>

Cite this article as: Rašović, Stefan. 2026. "The Role of Small States in Geopolitical Power Struggles in the Horn of Africa: A Case Study of Djibouti". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 687–724. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.5

Introduction

The geopolitical struggles for power in the Horn of Africa represent a paradigm of contemporary international relations, where local dynamics intertwine with global rivalries between great powers. The Horn of Africa, encompassing countries such as Djibouti, Ethiopia, Eritrea and Somalia², is characterized by the geostrategic position of the Bab-el-Mandeb Strait (Arabic: "gate of tears" or "gate of weeping"), which represents the "gate" of the Red Sea and can be controlled from the territory of Djibouti on one side, while also representing a critical point³ of global trade routes between the Mediterranean Sea and the Indian Ocean due to the Yemeni Houthis⁴. Current tensions, including Houthi attacks in the Red Sea and the Gulf of Aden, US-China rivalry in the form of strategic positioning, and proxy conflicts supported by actors such as Saudi Arabia or Iran, highlight the challenge of multipolarity in the Horn of Africa itself. A proxy conflict refers to an armed or political confrontation in which external powers support and enable opposing local parties without directly confronting each other militarily, using the local conflict as a surrogate for their own strategic competition (Mumford 2013). Barry Buzan and Ole Wæver identified the Horn of Africa as a regional security sub-complex in their book *Regions and Powers: The Structure of International Security*, where interaction between regional actors and great powers takes place, emphasising its multipolarity due to the influence of multiple great powers (Buzan and Wæver 2003, 473). In this context, small states such as Djibouti are not only peripheral, but can also be central in shaping security and economic flows by using their geostrategic position to negotiate with great powers.

Djibouti, a country with a population slightly larger than one million, limited resources, and the aforementioned geostrategic position, is an ideal case for analysing the role of small states in geopolitical power struggles. The subject of the

² Today, there is a general consensus that these countries are included in the Horn of Africa, although it is often stated that the wider region also includes Sudan, South Sudan, Kenya, and even Uganda.

³ The strait is a critical point because it can be partially controlled from the Yemeni part of the territory controlled by the Houthis, who have been actively attacking ships in the Red Sea and the Gulf of Aden since November 2023 (Rašović and Slavković 2025, 76).

⁴ The Houthis are a militant movement originating from Saada, a northwestern Yemeni province, propagating the Zaydi form of Shiism and making up about 35% of the population of Yemen, and supported by Iran (Garrett and Rowan 2022). They call themselves Ansar Allah, which translates to "Defenders of God", and the more common term Houthis was given to them after the founder of this movement, a Zaidi activist and politician, Hussein Badr al-Din al-Houthi (Zeidan 2024).

research focuses on how Djibouti actively shapes regional dynamics by implementing survival strategies whose essence is “renting” territory for military bases of foreign states, which generate revenues that constitute a significant part of national income and support economic development and infrastructure, leading to diplomatic autonomy and regional security (Aliyev and Çalışkan 2023, 218). The central research question this paper addresses is: What strategies does Djibouti employ to leverage its geostrategic position amid intense great power competition, and to what extent do these strategies secure genuine autonomy as opposed to generating new structural dependencies? This practice allows Djibouti to diversify relations among rivals, maintaining a formal posture of neutrality while achieving economic benefits, thereby challenging traditional assumptions that small states represent passive victims of great powers and highlighting instead their active survival strategies in a multipolar world.⁵ (Kansaye 2025, 59).

The research puzzle derives from the gap between two bodies of literature. Most scholarship on the Horn of Africa focuses on the competition among great powers, regional conflicts, maritime insecurity, and the strategic importance of the Red Sea corridor. Meanwhile, the theoretical literature on small states and their strategies, including Thorhallsson (2018), Long (2022), Baldacchino and Wivel (2020), and Pedi and Wivel (2022), has not been systematically grounded in this specific regional context. Existing work that analyses Djibouti through an international relations lens tends to focus either on the interests of great powers or on the region’s security dynamics, leaving Djibouti’s own strategic agency undertheorized (Aliyev and Çalışkan 2023; Lawale and Ahmad 2023; Masuda 2023). This paper fills that gap by applying the small states’ strategies literature directly to Djibouti, treating the country not as a passive venue for great power rivalry but as a strategic actor with its own foreign policy logic.

Accordingly, the first proposed hypothesis is that Djibouti, as a small state, has succeeded in increasing its geopolitical role by implementing survival strategies whose essence is “renting” territory for military bases of foreign states, bringing economic benefits but also risks of dependency and regional tensions. The second hypothesis is that, in the geopolitical struggle of great powers, Djibouti will strive to preserve a declared posture of neutrality through hedging and soft balancing, although that position makes it potentially more vulnerable in proxy conflicts with

⁵ Today, there is considerable disagreement about whether the international system is multipolar or not. The majority of authors believe that the world has become multipolar, with the United States (hereinafter: US), Russia, and China as its poles, but there are also authors who consider the world bipolar because the US and China surpass all other states in the international system, even Russia. There are also authors such as William Wohlforth and Stephen Brooks who believe that the system has been unipolar since the collapse of the Soviet Union (Kopanja 2025, 40). However, as already mentioned, it can be confidently asserted that the Horn of Africa itself is multipolar, due to the influence of multiple great powers.

consequences for global trade routes. The conceptual and analytical framework therefore integrates the concept of small states with shelter theory and strategies of influence, showing how Djibouti uses limited resources and geostrategic capital to pursue survival and autonomy. Mearsheimer's offensive realism is integrated only to explain power struggles between great powers and to clarify the structural environment in which Djibouti acts. The paper's contribution is primarily to the small states' strategies and foreign policy literature, with a secondary empirical contribution to area studies of the Horn of Africa. It also engages critically with the limits of offensive realism when applied to small state actors.

The paper proceeds as follows. Section 2 presents the conceptual and analytical framework: it briefly situates Djibouti as a small state using objective, subjective, and relational criteria, before building the main analytical framework around small state survival strategies (Thorhallsson 2018; Long 2022; Pedi and Wivel 2022), supplemented by shelter theory. Mearsheimer's offensive realism is introduced narrowly to characterise the structural environment created by great powers, not as a primary explanatory framework. Section 3 analyses the geopolitical context of the Horn of Africa and Djibouti's geostrategic position. Section 4 applies the framework to Djibouti's strategies and discusses the implications for its autonomy, sovereignty, and regional security. The paper concludes with theoretical and policy reflections.

Conceptual and Analytical Framework

This section builds the conceptual and analytical framework of the paper. Instead of treating the definition of small states as an end in itself, it first explains why Djibouti can be approached as a small state and then turns to the more important analytical issue: how a small state acts in a dense geopolitical environment. The central tools for that analysis are Thorhallsson's shelter theory, Long's strategies of influence, and the broader literature on small states under changing polarity.

Djibouti as a Small State: From Definition to Strategy

The literature on small states contains a long-standing definitional debate, but this paper does not enter that debate exhaustively. It treats Djibouti as a small state on three principal grounds found in the literature. Objectively, Djibouti is small by material criteria: it has a territory of about 23,200 km², a population of approximately one million, a GDP of roughly \$3-4 billion, and limited military capacity. Subjectively, Djibouti's government and foreign actors consistently treat it as a small state, as reflected in diplomatic practice and in academic literature on Djibouti's external relations (Aliyev and Çalişkan 2023; Masuda 2023). Relationally, Djibouti is small because it cannot alter the international system unilaterally and must manage asymmetric relations with larger powers to survive (Baldacchino and

Wivel 2020; Radoman 2018; Thorhallsson 2018). Hey's argument that smallness can be understood through perceptions remains useful here, but it is insufficient unless combined with relational power and material limitations (Hey 2003). Having established that Djibouti is a small state in objective, subjective, and relational terms, the analytical question is therefore not simply what Djibouti is, but how it acts: what strategies it employs and with what effects.

Small state survival strategies are the paper's primary analytical framework. Thorhallsson's shelter theory provides the organising concept, because it explains how small states seek political, economic, and security shelter from external actors in order to compensate for limited domestic capacities and exposure to systemic risks (Thorhallsson 2018). In this paper, survival strategies are therefore not treated as self-evident reactions, but as practices through which Djibouti seeks and manages shelter. Long's typology of small state strategies of influence offers the operational tools for analysing this behaviour, especially finding mutual benefits, extraversion, and maintaining the status quo while seeking additional benefits (Long 2022, 68-75). Pedi and Wivel (2022) further show that in post-unipolar and increasingly multipolar environments, the strategic space available to small states expands, even as risks intensify. Kovačević (2025) helps situate this logic within a geopolitical reading of small state behaviour, where space, position, and external demand become resources that can be strategically mobilised.

In international relations, state size has generally been associated with capability and influence, with small size being seen as a handicap to state action and even survival (Browning 2006, 669), and small states are often not perceived as threats to neighbouring states (Goetschel 1998, 13). Their limited territory, small population, and insufficient economic and military resources have been interpreted as factors that make them vulnerable and insufficiently influential. However, recent research has shown that small states can develop specific strategies in a multipolar world that allow them not only to survive but also to play an active role in shaping regional and global processes (Long 2022; Pedi and Wivel 2022).

The multipolar nature of the Horn of Africa itself makes this possible, as no single power can fully dominate this globally significant space. Djibouti hedges among the interests of great powers, demonstrating that small states can also be active actors in geopolitical power struggles. Similar patterns can be seen in Oman in the Persian Gulf (Al Shibli 2025) or in post-Yugoslav states that, despite limited resources, have developed mechanisms for foreign policy action in the face of regional and global turbulence (Kovačević 2016, 2025). The Djibouti case study contributes to the broader debate on multipolarity, where small states may contribute either to stability or to escalation of regional dynamics, with implications for small state studies and geopolitics. This paper contributes to this growing body of literature by offering an empirical analysis of Djibouti that existing treatments of small state strategies have

not yet produced systematically (cf. Aliyev and Çalışkan 2023; Lawale and Ahmad 2023; Masuda 2023).

The Great Power Environment: Offensive Realism as Structural Context

Mearsheimer's theory of offensive realism (neorealism) is a combination of Hans Morgenthau's classical realism and Kenneth Waltz's defensive realism. Mearsheimer's theory was based on the fact that states have an unlimited desire for power, which is similar to the classical realists, except that for Mearsheimer the reason was not human nature, but the structure of the international system. The similarity with Kenneth Waltz's defensive realism was reflected in anarchy and the division of power as the most important factors in understanding international politics, but Mearsheimer believed that it was the international system that forced states to behave aggressively and maximise their power to be safe and ensure their survival (Mearsheimer 2001, 21; 2013, 78). Therefore, the goal of states in such a system is to maximize their own power because this is the best way to survive, thereby reducing the risk of being attacked, because the greater the relative power of a state in relation to its potential rivals, the less likely it is that one of them will attack it and threaten its survival (Mearsheimer 2001, 32-33; 2013, 80). It is concluded that states sought to change the balance of power by gaining power at the expense of potential rivals, using a range of economic, diplomatic and military means, and the goal was to win in competition with other states in the international system (Mearsheimer 2001, 35).

Mearsheimer's offensive realism was designed to explain great power behaviour and treats small states as structurally inconsequential; using it as the primary explanatory framework for Djibouti would therefore contradict this paper's core argument. It is used here only narrowly, to characterise the structural environment in which the United States and China compete for influence, military access, and control of strategic routes in the Gulf of Aden, the Red Sea, and the Indian Ocean (Mearsheimer 2001; Vertin 2020, 4-6). Offensive realism explains why great powers seek bases in Djibouti, not what Djibouti does about that demand. Unlike neoclassical realism, which would introduce domestic variables into the explanation of great power foreign policy, Mearsheimer's structural approach is useful precisely because it provides a parsimonious account of systemic incentives. For Djibouti's own agency, the explanatory work is done by Thorhallsson, Long, and Wivel. This division is also consistent with recent debates on systemic transformation and the renewed relevance, but also limits, of neorealist theory in post-unipolar international politics (Toft 2025).

The Geopolitical Context of the Horn of Africa and the Geostrategic Position of Djibouti

Geopolitics studies how geography shapes the distribution of power and the behaviour of states at the systemic and regional level, while geostrategy refers to the practical use of geographic position as an instrument of state foreign policy at the unit level. In other words, geopolitics helps explain why the Horn of Africa matters to external powers, whereas geostrategy helps explain how Djibouti instrumentalises that importance. According to Dodds (2007), geopolitics encompasses not only physical geography such as maritime routes, land borders, and natural resources, but also their political interpretation in struggles for hegemony, where space is transformed into an instrument of power and security. Kovačević (2025) similarly emphasises that the geopolitics of small states must be read through the interaction between spatial constraints, external pressure, and the strategic use of location. The Horn of Africa represents a paradigmatic example of such a fusion of geography and politics. The reason lies precisely in the geostrategic position of the Bab-el-Mandeb Strait, a key hub connecting the Euro-Mediterranean and Indo-Pacific basins, and of Djibouti itself, from whose territory control over it can be established. Control of this strait is crucial for world trade, as according to the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), approximately 12-15% of global trade⁶ and about 30% of container transport takes place via the Red Sea and the Suez Canal (UNCTAD 2024).

The demand for military access to Djibouti therefore originates not only in what Djibouti offers, but also in the strategic logic of the great powers themselves. For the United States, Camp Lemonnier functions as a platform for counter-terrorism, surveillance, and power projection across the Horn of Africa, Yemen, and the wider Indian Ocean. For China, the Doraleh facility supports the maritime dimension of the Belt and Road Initiative and represents its first overseas naval capability, allowing Beijing to protect trade routes and sustain long-distance operations (Darwich and Bakonyi 2025, 5-6; Vertin 2020). For France, Djibouti retains the role of a historical colonial anchor and a strategic foothold in the Red Sea corridor. These actors would seek a military presence in this space almost regardless of Djibouti's preferences; Djibouti's agency lies in managing this demand rather than creating it from nothing.

⁶ The importance of the shipping route is also demonstrated by data from the US Energy Information Administration and Lloyd's List Intelligence. The former shows that an average of about 8.8 million barrels of oil per day passed through the Bab el-Mandeb Strait, representing about 8.7% of global daily demand for the month of December 2023, while the latter shows that about 1,500 commercial ships per month sailed through the Suez Canal before the start of the Red Sea crisis in November 2023 (Notteboom, Haralambides and Cullinane 2024, 7).

Historical and Contemporary Conflicts in the Horn of Africa, the Red Sea and the Gulf of Aden

The Horn of Africa has been subject to complex and long-lasting conflicts for decades, deepening its geopolitical significance. Buzan and Wæver (2003, 473) referred to it as a conflict formation.⁷ Chronic instability dates back to the colonial period, when European powers such as Great Britain, France and Italy competed for control of strategic passages, leading to territorial fragmentation and long-term ethnic conflicts (Olika 2018, 131). After World War II, the region became an arena for Cold War competition between the US and the Soviet Union, with interventions in Somalia and Ethiopia, most notably during the Ogaden War (1977-1978). Instability was deepened by the decades-long Eritrean war for independence, the Ethiopian-Eritrean border war (1998-2000), and the Somali civil war in the early 1990s, which contributed to the establishment of a permanently “fragile”⁸ state (Lefebvre 1992, 16-17). After the end of bloc confrontation, the expected geopolitical relief of the region did not occur; old and new conflicts continued to simmer or erupt.

After September 11, 2001, the US-led global war on terror led to the establishment of military outposts by Western powers near the epicentre of terrorist threats. Djibouti’s tactical acceptance of the US-led global war on terror led to a permanent US military presence in the Horn of Africa from 2002 onward (Long 2022, 82). This was in accordance with the US National Security Strategy of 2002, which identified Africa as a major security concern due to the large number of weak states that were either unwilling or unable to control the flows of people, money, and terrorist activity (Dodds 2007, 76).

Somali pirates have been attacking ships in the Gulf of Aden and the Indian Ocean on a massive scale since 2005, posing one of the most serious challenges to freedom of maritime trade in the 21st century. This wave of piracy dramatically increased the geopolitical significance of the region, prompting the international community to respond by sending warships to escort ships and protect maritime corridors. The phenomenon of piracy marked a turning point after which many states increased their direct presence in the Horn of Africa. Countries such as China, Japan, India, South Korea and smaller European states, which had not previously been deeply involved in the region, joined international naval missions against pirates (Kuoman 2024). The situation in Somalia is still unstable, with a permanent crisis

⁷ It is a pattern of security interdependence shaped by the fear of war and expectations of the use of violence in political relations (Buzan and Wæver 2003, 489).

⁸ State fragility, in this context, represents the weakness of state institutions to ensure physical security, including the basic needs for the survival of citizens. Such weakness leads to corruption, inefficiency, undemocratic practices, as well as the failure of state authority and legitimacy (Adeto 2021, 12).

and terrorist attacks by Al-Shabaab, whose activities spill over into instability across borders and cause regional and global concern (Masuda 2023, 16).

In Yemen, which also geographically relies on the Bab-el-Mandeb Strait and the wider Horn of Africa just across the Red Sea, a civil war has been raging since 2014, taking on the form of a proxy conflict between Saudi Arabia and Iran (Anshori and Arif 2024). These Yemeni conflicts have direct consequences for the safety and security of commercial and military shipping, as the Houthis have carried out a large number of terrorist⁹ attacks in the Red Sea and the Gulf of Aden since November 2023. It is estimated that between November 2023 and October 2024, the number of reported attacks was 288, while a total of 46 ships were damaged (Rašović and Slavković 2025, 85). The Houthi attacks prompted the US and its allies on the one hand, and the European Union on the other, to intervene by forming operations Aspides and Prosperity Guardian to protect freedom of navigation in the Gulf of Aden and the Red Sea (Rašović and Slavković 2025, 88). These attacks have turned Bab-el-Mandeb into a high-risk zone, forcing some shipping companies to reroute around the Cape of Good Hope, which has led to higher costs and delivery delays (Rodriguez-Diaz, Alcaide and Garcia-Llave 2024, 5).

The geopolitical context of this region is therefore characterised by the intertwining of local conflicts and broader great power rivalries. The security of the region cannot be viewed in isolation, as conflicts in the Horn of Africa states (Somalia, Ethiopia, Eritrea) and around it (Yemen) have attracted the involvement of external actors. The result is a complex network of interactions that goes beyond the boundaries of the African continent and includes Middle Eastern and global factors. This interdependence explains why one small state in the heart of the Horn of Africa has become disproportionately important on the world stage. Djibouti can therefore be considered a small laboratory or microcosm for observing the dynamics of balance and rivalry among great powers (Donelli 2022, 44).

⁹ While for the US, the government of Yemen, Saudi Arabia and other Sunni states that support the government forces, they are terrorists, for the UN, the EU and other countries of the world they are just rebels, but their actions that they are currently carrying out can be said to have all the characteristics of terrorism in accordance with the definitions (Rašović and Slavković 2025, 81-85). Although today the percentage of terrorist attacks on ships and maritime infrastructure is almost negligible according to the Global Terrorism Database, these attacks can cause mass casualties and damage to infrastructure, affect security and disrupt global trade, causing visible economic consequences (Nazir 2024). "Pandora's box" was opened by the new Israeli-Palestinian conflict, whereby the topic of maritime terrorism has once again become relevant, putting the Yemeni Houthis in the foreground.

Djibouti's Geostrategic Position and the Presence of Military Bases of Foreign States

Djibouti, the smallest country in the Horn of Africa in terms of area, occupies a central place in the geopolitical configuration of the region thanks to its exceptional geostrategic position, which controls access to one of the busiest straits in the world. This fact, combined with Djibouti's relative political stability compared to its neighbours, has turned the country into a desirable stronghold for many external powers. Djibouti has become a hub of rivalries among states seeking military access near the Bab-el-Mandeb Strait and vital maritime trade routes. Currently, five military bases are located practically next to each other on the territory of Djibouti, belonging to the US, China, France, Japan, and Italy, while Spain, Germany and Italy also use a French naval base inside the commercial port of Djibouti. Saudi Arabia has also considered building a military base, and several other countries have agreements to use Djibouti's commercial port for naval or security activities.¹⁰

France, Djibouti's former coloniser, has maintained a base there since independence in 1977 (Cobbett and Mason 2021, 1775), while the US established its first permanent base in Africa there in 2002. Camp Lemonnier now has over 4,000 troops and is a key headquarters for counter-terrorism operations in the region (Masuda 2023, 9). Spain, Italy and Germany have deployed contingents on the territory of the French naval base within the commercial port of Djibouti as part of the international mission EUNAVFOR Atalanta¹¹ Since 2008, while in 2011 Japan built its first overseas base after World War II there, with the same broad aim of maritime security (Donelli 2022, 47). In 2012, Italy established its own base for training and regional cooperation with around 150 soldiers (Le Gouriellec 2018, 400). The situation became even more geopolitically complex in 2017 when China established its first overseas military base near the commercial port of Doraleh, with around 2,000 soldiers, for logistical support to the Belt and Road Initiative, the protection of maritime routes, and humanitarian missions (Darwich and Bakonyi 2025, 5-6).

¹⁰ Russia is in negotiations for its base with Eritrea and the self-proclaimed region of Somaliland within Somalia, but currently without an agreement (Klyszcz 2024). Turkey is also present in Somalia as part of its "Turksom" camp (Masuda 2023, 3). India currently has an agreement with Djibouti to use a commercial port for naval operations.

¹¹ At the end of 2008, the EU Council adopted a Joint Action and launched this operation, based on various UN resolutions, to establish the executive authority of the Common Security and Defence Policy (EU CSDP) and to contribute to the deterrence, prevention and repression of piracy and armed robbery off the Somali coast. Over time, the mission's mandate has been adapted to reflect the evolving maritime situation and the increased presence of the international community in Somalia and to become a provider of maritime security in the Gulf of Aden and the north-west Indian Ocean. For more information on the mission and its tasks, see the official website (EUNAVFOR ATALANTA n.d.).

The key to understanding Djibouti's position lies in its base-leasing strategy. President Ismail Omar Guelleh, in power since 1999, has consistently pursued a policy through which Djibouti offers geographical advantages in exchange for financial, infrastructural, and security support from more powerful states (Munene 2022, 4). Is Djibouti's geopolitical importance the result of its own strategic self-awareness, or is it a positive externality of great power foreign policy strategies? Both elements are present, but not symmetrically. The structural demand was created by great power logic; Djibouti's agency lies in managing, diversifying, and monetising that pre-existing demand more effectively than simple acquiescence would have produced. In the literature on small states, this practice is best understood as small state diplomacy rather than passivity, because small states can monetise and strategically exploit comparative advantages such as location in order to strengthen autonomy and influence (Mushelenga and Van Wyk 2017).

Economically, revenues from base-renting have become a significant budget item. Even before 2017, when the number of bases was smaller, revenues were estimated at around \$70 million per year. Available data indicate that revenues from military base rents accounted for 18% of the government's total revenue in 2020, while donations and grants represented an additional 10 to 20% of government revenue (Masuda 2023, 24). According to recent information, Djibouti generates over \$125 million annually from renting territory, which is a significant inflow for a country with a GDP of around \$3-4 billion (Blanchard 2025a). The increase in this amount over time shows how Djibouti has established itself as a valued partner in the security arrangements of great powers.

In addition to financial benefits, there are security guarantees. The presence of several powerful armies effectively provides Djibouti with a form of external deterrence against potential aggression or pressure from regional neighbours. Djibouti now hosts great powers at the same table, which gives it greater diplomatic visibility. All of this confirms the central thesis of small state studies: small states are not necessarily mere objects in international relations, but can become active subjects that pursue their own interests in the shadow of great power rivalries.

Discussion: Djibouti's Strategies, Empirical Evidence, and Implications for Regional Security

Having established Djibouti's geostrategic context and the competing interests of the great powers present on its territory, this section applies the paper's conceptual framework to analyse how Djibouti navigates these pressures, examining which of Long's (2022) strategies it employs, how Thorhallsson's shelter theory illuminates its choices, and what the consequences are for its autonomy and for regional security.

Djibouti's Strategies as a Small State

This section analyses Djibouti's foreign policy behaviour through two complementary frameworks: Thorhallsson's (2018) shelter theory, which explains the type of external support Djibouti seeks (political, economic, and security shelter), and Long's (2022) typology of small state strategies of influence, which explains the specific tactics through which it pursues that shelter. Foreign policy analysis identifies several general strategic postures that small states may adopt, including balancing, bandwagoning, hedging, neutrality, and counter-dependence, among others (Breuning 2007, 152). These are analytical categories describing types of behaviour; which combination Djibouti actually employs is what this paper examines.

Djibouti's declared political posture is neutrality, understood as non-alignment with any bloc in open great power confrontation. Hedging is the active strategic behaviour by which this neutrality is operationalised in practice: Djibouti diversifies diplomatic, economic, and security relationships so that no single patron becomes indispensable.¹² Neutrality is therefore not a parallel strategy to hedging, but the political goal that hedging helps sustain. Through this logic, Djibouti hosts and cooperates with competing powers simultaneously, maintaining relations with the US, China, France, Japan, Italy, Spain, Germany, Saudi Arabia and others, while avoiding complete dependence on one external actor.

Long (2022, 68) identifies eight strategies of influence that small states may use in world politics: patience and perseverance, problem redefinition, agenda setting for salience, finding mutual benefits, extraversion, agenda setting and new alternatives, maintaining the status quo while seeking additional benefits, and buttressing support for the status quo. Long frames these as strategies of influence, meaning that they are not merely defensive survival tactics, but proactive attempts by small states to shape the behaviour of larger powers in bilateral and multilateral settings. Based on this model, Djibouti primarily uses three interrelated strategies: finding mutual benefits, extraversion, and maintaining the status quo while seeking additional benefits.

The first strategy, finding mutual benefits, involves identifying and exploiting overlapping interests with larger powers, where a small state offers specific advantages in exchange for support, thereby transforming asymmetrical relationships into partly symbiotic ones (Long 2022, 71-72). Djibouti implements this by offering its geostrategic position near the Bab-el-Mandeb as a hub for protecting global trade routes. Great powers gain access, surveillance capacity and

¹² Hedging involves the strategic diversification of diplomatic, economic, and security relationships to mitigate dependence on any one ally or actor. By cultivating multiple partnerships and avenues of engagement, small states can overcome geopolitical uncertainties while retaining their sovereignty and decision-making flexibility (Al Shibli 2025, 26)

military reach; Djibouti gains political shelter through recognition and diplomatic engagement, security shelter through external military presence, and economic shelter through base rents and associated investment.

The second strategy, extraversion, refers to the active use of external actors and resources for domestic and strategic goals (Long 2022, 72-73). In Djibouti's case, extraversion is visible in the base-renting policy, port modernisation, railway development, and infrastructure-led growth model. This practice is not simply passive acceptance of external influence, because Djibouti turns external demand into domestic revenue and state visibility. Through Thorhallsson's framework, this strategy produces all three types of shelter: economic shelter through rents, loans, and investments; security shelter through the presence of foreign forces; and political shelter through heightened diplomatic relevance.

The third strategy, maintaining the status quo while seeking additional benefits, involves preserving an existing balance that protects the small state while continuously extracting new advantages from it (Long 2022, 75). Djibouti avoids radical moves that would force it to choose a single patron, while negotiating additional benefits in infrastructure, security cooperation, humanitarian assistance, and diplomatic recognition. This helps it transform vulnerability into bargaining leverage. However, it also generates dependencies: the same external actors that provide shelter may, under conditions of sharper rivalry, constrain Djibouti's freedom of action.

Empirical Evidence, Autonomy, and Regional Security

Djibouti's positioning in the geopolitical power struggles in the Horn of Africa supports the first hypothesis that Djibouti has increased its geopolitical role by implementing a base-leasing strategy. Economic indicators support this claim, with these revenues enabling the country to invest in ports, railways, and other infrastructure. However, these strategies also carry increased risks of dependency and the potential to trigger tensions. Financial dependence on base-renting revenues could weaken Djibouti's ability to manage its economy and make strategic decisions independently in the long term. The relationship with China is particularly important: Chinese loans and investments, while significant for development, have led to Djibouti's debt to China reaching over 70% of GDP, potentially creating debt dependency and allowing Beijing to exercise pressure over Djibouti's decisions (Masuda 2023, 20).

The second hypothesis starts from the claim that, in the geopolitical struggle of great powers, Djibouti seeks to maintain neutrality through hedging and soft balancing, but that this position may make it vulnerable in proxy conflicts with consequences for global trade routes. This tendency is visible in practice. Djibouti

publicly proclaims a policy of neutrality and cooperates with both Eastern and Western actors, but the growing rivalry between the US and China is inevitably reflected in the country (Aliyev and Çalışkan 2023; Masuda 2023). Tensions between US and Chinese forces in Djibouti were recorded in 2018, when US officials accused a Chinese base of interfering with US pilots using laser beams, and in 2020, when China requested that Djibouti limit flights of US reconnaissance aircraft near the Chinese base (Styan 2020, 202). Although the commander of the US Africa Command described the Chinese base in Djibouti as a “marginal threat to US interests”, he also warned that in the event of an armed conflict, China could use its influence to project power against the US, its allies, or global trade (Blanchard 2025a). These events show how Djibouti can become a terrain of indirect tensions among great powers, with any global conflict potentially acquiring a local dimension in the small territory of Djibouti, where foreign bases are only a few kilometres apart.

A further example of proxy-related tension is Djibouti’s involvement in regional crises in accordance with the interests of some of its protectors. During the civil war in Yemen, Djibouti supported the Saudi coalition against the Houthis and severed diplomatic relations with Iran in 2016 in solidarity with Riyadh (Ding 2024, 4). Since November 2023, the Houthis have threatened international shipping in the Gulf of Aden and the Red Sea, with consequences for security and trade. The proximity of the conflict epicentre means that Djibouti’s economy, which relies heavily on ports and trade, would be highly exposed to any direct disruption of shipping or attacks on foreign military facilities in the country. This demonstrates the dual nature of Djibouti’s strategy: the same location that creates leverage also creates exposure.

The role that Djibouti plays in geopolitical power struggles has a dual impact on regional security in the Horn of Africa. On the one hand, the concentration of international military forces on Djiboutian soil contributes to strengthening the security infrastructure of the region, and their bases serve as a hub for operations against pirates and terrorists in the Horn of Africa, the Gulf of Aden, the Red Sea, and the Indian Ocean. The presence of several great powers can also act as a deterrent to potential aggressors, since any attack on Djibouti could have international consequences. In addition, Djibouti’s economic development, supported by foreign investment, has positive effects on its neighbours, especially Ethiopia, which relies on the port of Djibouti for imports and exports (Larsen 2024, 517). Djibouti has thus become an important hub of the Belt and Road Initiative, potentially integrating the Horn of Africa more strongly into global trade flows (Styan 2020).

On the other hand, there are challenges and risks to regional security. The emergence of a large number of external actors in the Horn of Africa could discourage the development of autonomous regional security mechanisms, because local states may become too dependent on external powers to solve security problems. Great power rivalries in Djibouti project onto the wider region, because competition for influence in Djibouti is part of a broader contest for control of the

Red Sea, where not only the US and China but also Russia, Saudi Arabia, India, Turkey and other actors intersect their interests. This could lead to further militarisation of the region, with neighbouring states offering their territories for bases or logistical access. There is a risk that a local conflict could escalate into a wider regional crisis, as the Horn of Africa is interconnected with Middle Eastern and global security flows, and the security of this region depends on a delicate balance of interests among many actors.

Djibouti's sovereignty is therefore genuine but circumscribed. The paper should not leave the impression that small states are absolutely sovereign simply because they preserve formal independence. Djibouti has not been politically subordinated to one patron and retains the legal right to negotiate, host, or deny access to external actors. Yet the concentration of foreign military assets on its territory means that expelling a major power would carry economic, diplomatic, and security consequences that function as *de facto* limits on freedom of action. Sovereignty in this case is best understood as managed autonomy: it is real, but conditioned by the dependencies that base-renting itself creates.

Djibouti's development model also faces a structural sustainability challenge. Base-renting revenues depend on continued external demand and cannot be guaranteed indefinitely. Long-term development requires converting these revenues into qualitative domestic capacities: economic diversification, human capital, administrative competence, and institutional resilience. The current emphasis on ports, railways, and logistics infrastructure is important, but insufficient if it does not produce broader domestic capacity. The absence of this dimension from Djibouti's strategy, partly a product of its highly personalised and concentrated governance structure under President Guelleh, who has been in power since 1999, represents a long-term vulnerability that the small states resilience literature consistently highlights (Baldacchino and Wivel 2020; Thorhallsson 2018).

Conclusion

Based on the analysis of Djibouti's role in the geopolitical power struggles in the Horn of Africa, it can be concluded that a small state can actively shape regional dynamics by skillfully using its geostrategic position. Different forms of polarity allow for different degrees of freedom of action; as the number of poles increases, so does the range of strategic options available to small states. Since the Horn of Africa is multipolar in nature, Djibouti has a relatively broad spectrum of strategic options. By implementing the aforementioned strategies and diversifying the presence of foreign military bases on its territory, Djibouti has increased its geopolitical role and secured significant economic benefits. This study has shown that Djibouti is not just a passive observer, but actively monetises its unique position to attract great powers, achieving economic development and relative diplomatic autonomy. However, this

development model simultaneously points to pronounced vulnerabilities and risks. Reliance on multiple foreign powers and revenues from base-renting creates the possibility of dependence on external actors and of being drawn into broader great power conflicts.

From a theoretical perspective, the Djibouti case study provides a multi-layered insight into the functioning of small states in contemporary international relations. The paper demonstrates that Mearsheimer's offensive realism, while useful for characterising the structural incentives driving great powers to seek a presence in Djibouti, cannot explain Djibouti's own agency. Thorhallsson's shelter theory and Long's strategies of influence fill that explanatory gap, showing how Djibouti actively manages the shelter it receives rather than passively accepting it. At the same time, the analysis cautions against overstating Djibouti's autonomy: its sovereignty is real but managed, conditioned by the very dependencies that base-renting generates. Converting these revenues into diversified domestic capacities is the long-term challenge that Djibouti's current strategy has yet to adequately address.

A very important strategic lesson is the ability of a small state to become a regional security fulcrum by keeping great powers engaged on its territory while attempting to preserve its sovereignty. The Djibouti case study suggests that the long-term security and development of a small state depend on the ability to seize strategic opportunities while mitigating associated risks. The future security of the Horn of Africa will depend significantly on how successfully Djibouti and its partners manage the delicate balance of power and interests at stake. The paper contributes to the small states' strategies literature by grounding it empirically in the Horn of Africa, a region whose geopolitical intensity makes it an unusually rich laboratory for testing how small states navigate multipolar great power competition.

УЛОГА МАЛИХ ДРЖАВА У ГЕОПОЛИТИЧКИМ БОРБАМА ЗА МОЋ НА РОГУ АФРИКЕ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ЦИБУТИЈА

Стефан РАШОВИЋ¹

АПСТРАКТ

Овај рад бави се начином на који Цибути, као мала држава са минималним материјалним капацитетима, користи своју геостратешку позицију како би маневрисао кроз супротстављене интересе великих сила на Рогу Африке, као и какве су последице те стратегије по његову аутономију и дугорочни развој. Рад истражује и улогу малих држава у геополитичким борбама за моћ на Рогу Африке, са фокусом на Цибути који служи као студија случаја. Концептуални и аналитички оквир конструисан је примарно око стратегија опстанка малих држава, посебно теорије склоништа и стратегија утицаја, док се офанзивни реализам Миршајмера користи само као контекстуално оруђе за карактеризацију окружења великих сила. Полазне претпоставке овог рада су да Цибути повећава своју геополитичку улогу преко стратегија опстанка чија је суштина „изнајмљивање” територије за војне базе страних држава, чиме остварује економску корист уз повећани ризик од зависности и регионалних тензија, као и да под притиском ривалства великих сила Цибути своју прокламовану неутралност операционализује кроз хеџинг. Под хеџингом, овде се подразумева активна диверсификација спољних односа, док се неутралност односи на прокламовани политички став несврставања у блоковским сукобима. Примарни допринос овог рада огледа се у литератури о стратегијама опстанка и спољнополитичком понашању малих држава, јер користи Цибути као емпиријски случај који теорију малих држава смешта у контекст студија о подручју Рога Африке. Анализом улоге Цибутија у геополитичким борбама за моћ, овај рад показује како ова мала држава користи свој геостратешки положај и ограничене ресурсе за обликовање регионалне динамике. Све ово се дешава усред тренутних тензија, укључујући нападе Хута, ривалство САД и Кине, као и сукобе преко посредника (прокси сукобе), чиме се истиче да мале државе нису пуки пасивни објекти надметања великих сила,

КЉУЧНЕ РЕЧИ:

мале државе;
геополитика;
Цибути;
стратегија; борба;
моћ; офанзивни
реализам;
неореализам;
Џон Миршајмер.

¹ Студент докторских студија на Факултету безбедности Универзитета у Београду, Београд, Србија. Е-пошта: stefan.rasovic95@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5318-0016>

већ да могу да буду и активни учесници који користе геостратешки капитал за економску корист, дипломатску аутономију и утицај на регионалну безбедност.

Цитирајте овај чланак као: Rašović, Stefan. 2026. "The Role of Small States in Geopolitical Power Struggles in the Horn of Africa: A Case Study of Djibouti". *The Review of International Affairs* LXXVIII (1198): 687–724. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1198.5

Увод

Геополитичке борбе за моћ на Рогу Африке представљају парадигму савремених међународних односа, у којој се локална динамика преплиће са глобалним ривалствима великих сила. Рог Африке, који обухвата земље попут Џибутија, Етиопије, Еритреје и Сомалије², карактерише геостратешки положај мореуза Баб ел Мандеб (арапски: „капија суза“ или „капија плача“), који представља „капију“ Црвеног мора и којим се може управљати са територије Џибутија са једне стране, док истовремено представља кључну тачку³ глобалних трговинских путева између Средоземног мора и Индијског океана због јеменских Хута⁴. Текуће тензије, укључујући нападе Хута у Црвеном мору и Аденомском заливу, ривалство САД и Кине у смислу стратешког позиционирања, као и посредничке сукобе подржане од стране актера као што су Саудијска Арабија или Иран, у први план доводе изазов мултиполарности на самом Рогу Африке. Посреднички (прокси) сукоб или сукоб преко посредника, односи се на оружани или политички сукоб у којем спољне силе подржавају и омогућавају супротстављене неке локалне стране без директног међусобног војног сучељавања, при чему се локални сукоб користи као сурогат за сопствено стратешко надметање (Mumford 2013). У својој књизи *Региони и силе: структура међународне безбедности* (*Regions and Powers: The Structure of International Security*) Бери Бузан (Barry Buzan) и Оле Вивер (Ole Wæver) означили су Рог Африке као регионални безбедносни подкомплекс, у којем се одвија интеракција између регионалних актера и

² Данас постоји општи консензус у погледу тога да су ове земље укључене у Рог Африке, иако се често наводи како шири регион обухвата и Судан, Јужни Судан, Кенију, па чак и Уганду.

³ Мореуз је критична тачка јер може делимично да се контролише са јеменског дела територије под контролом Хута, који активно нападају бродове у Црвеном мору и Аденомском заливу од новембра 2023. године (Rašović and Slavković 2025, 76).

⁴ Хути су милитантни покрет пореклом из провинције Саде на северозападу Јемена, који пропагира заидијски облик шиизма и чини око 35% становништва Јемена, а подржава их Иран (Garrett and Rowan 2022). Они себе називају Ансар Алах, што се преводи као „Браниоци Бога“, а чешћи назив Хути добили су по оснивачу овог покрета, заидијском активисти и политичару Хусеину Бадр ал-Дин ал-Хутију (Zeidan 2024).

великих сила, што наглашава његову мултиполарност због утицаја више великих сила (Buzan and Wæver 2003, 473). У том контексту, мале државе попут Џибутија немају само периферни, већ коришћењем свог геостратешког положаја за преговоре са великим силама могу да имају и централни значај када је реч о обликовању безбедносних и економских токова.

Као земља са нешто више од милион становника, ограниченим ресурсима и поменути геостратешким положајем, Џибути представља идеалан случај за анализу улоге малих држава у геополитичким борбама за моћ. Предмет истраживања усмерен је на начин на који Џибути активно обликује регионалну динамику преко стратегија опстанка чија је суштина „изнајмљивање” територије за војне базе страних држава, што генерише приходе који чине значајан део националног дохотка и подржавају економски развој и инфраструктуру ове државе, што опет води њеној дипломатској аутономији и регионалној безбедности (Aliyev and Çalişkan 2023, 218). Главно истраживачко питање којим се овај рад бави јесте које стратегије Џибути примењује како би искористио свој геостратешки положај усред интензивног надметања великих сила и у којој мери те стратегије обезбеђују стварну аутономију наспрам генерисања нових структуралних зависности? Ова пракса омогућава Џибутију да диверсификује односе међу ривалима, уз задржавање формалног става неутралности и остваривање економских користи, чиме се оспоравају традиционалне претпоставке да мале државе представљају пасивне жртве великих сила и уместо тога истичу њихове активне стратегије опстанка у мултиполарном свету⁵ (Kansaye 2025, 59).

Истраживачка загонетка произилази из јаза између два корпуса литературе. Већина научних радова о Рогу Африке усмерена је на надметање великих сила, регионалне сукобе, поморску небезбедност и стратешки значај коридора Црвеног мора. У међувремену, теоријска литература о малим државама и њиховим стратегијама, укључујући Торхалсона (Thorhallsson 2018), Лонга (Long 2022), Балдакина и Вивела (Baldacchino and Wivel 2020), као и Педија и Вивела (Pedi and Wivel 2022), није систематски утемељена у овом специфичном регионалном контексту. Постојећи радови који анализирају Џибути кроз призму међународних односа, склони су да се фокусирају или на интересе великих сила или на безбедносну динамику региона, остављајући сопствено стратешко

⁵ Данас имамо значајно неслагање око тога да ли је међународни систем мултиполаран или не. Већина аутора сматра да је свет постао мултиполаран, са Сједињеним Државама, Русијом и Кином као половима, док постоје и они аутори који свет сматрају биполарним зато што САД и Кина надмашују све остале државе у међународном систему, па чак и Русију. Постоје и аутори као што су Вилијам Волфорт (William Wohlforth) и Стивен Брукс (Stephen Brooks) који верују да је систем униполаран још од распада Совјетског Савеза (Коранџа 2025, 40). Међутим, као што је већ наведено, због утицаја више великих сила не може се са сигурношћу тврдити да је сам Рог Африке мултиполаран.

деловање Џибутија теоријски недореченим (Aliyev and Çalişkan 2023; Lawale and Ahmad 2023; Masuda 2023). Овај рад попуњава ту празнину директном применом литературе о стратегијама малих држава на Џибути, при чему ову земљу не третира као пасивно поприште ривалства великих сила, већ као стратешког актера са сопственом спољнополитичком логиком.

У складу са тиме, прва предложена претпоставка је да је Џибути као мала држава успео да повећа своју геополитичку улогу преко стратегије опстанка чија је суштина „изнајмљивање” територије за војне базе страних држава, што доноси економску корист, али и ризике од зависности и регионалних тензија. Друга претпоставка је да ће се у геополитичкој борби великих сила Џибути трудити да очува прокламовани став неутралности кроз хеџинг и меко балансирање, иако га та позиција чини потенцијално рањивијим у посредничким сукобима који доносе последице по глобалне трговинске путеве. Из наведених разлога, концептуални и аналитички оквир интегрише концепт малих држава са теоријом склоништа и стратегијама утицаја, чиме нам показује како Џибути користи ограничене ресурсе и геостратешки капитал у циљу опстанка и аутономије. Миршајмеров офанзивни реализам уведен је само како би објаснио борбу за моћ између великих сила и разјаснио структурално окружење у којем Џибути делује. Допринос овог рада првенствено се огледа у литератури о стратегијама и спољној политици малих држава, уз секундарни емпиријски допринос студијама подручја Рога Африке. Исто тако, овај рад нуди и критички осврт на границе офанзивног реализма када се он примени на актере као што су мале државе.

Структура рада је следећа: одељак 2 представља концептуални и аналитички оквир: користећи објективне, субјективне и релационе критеријуме, укратко позиционира Џибути као малу државу, пре него што изгради главни аналитички оквир око стратегија опстанка малих држава (Thorhallsson 2018; Long 2022; Pedi and Wivel 2022), допуњен теоријом склоништа. Миршајмеров офанзивни реализам уведен је у ужој мери како би се карактерисало структурално окружење које стварају велике силе, а не као примарни експанаторни оквир; одељак 3 анализира геополитички контекст Рога Африке и геостратешки положај Џибутија; одељак 4 примењује овај оквир на стратегије Џибутија и разматра импликације по његову аутономију, суверенитет и регионалну безбедност. Рад се завршава теоријским и политичким рефлексијама.

Концептуални и аналитички оквир

Овај одељак поставља концептуални и аналитички оквир рада. Уместо да се дефинисање малих држава третира као циљ по себи, најпре се објашњавају разлози због којих Џибутију може да се приступи као малој држави, а затим се

прелази на важније аналитичко питање начина на који мала држава делује у густом геополитичком окружењу. Централни алати за ову анализу су Торхалсонова (Thorhallsson) теорија склоништа, Лонгове (Long) стратегије утицаја и шира литература о малим државама у условима променљиве поларности.

Џибути као мала држава: од дефиниције до стратегије

У литератури о малим државама постоји дуготрајна дебата у погледу њихове дефиниције, али овај рад неће улазити исцрпно у ту расправу. Он третира Џибути као малу државу по три главна основа која се налазе у литератури. Објективно, Џибути је мали према материјалним критеријумима: има територију од око 23.200 km², популацију од приближно милион становника, БДП од око 3–4 милијарде долара и ограничен војни капацитет. Субјективно, влада Џибутија и страни актери, доследно га третирају као малу државу, што се огледа како у дипломатској пракси, тако и у академској литератури о спољним односима Џибутија (Aliyev and Çalişkan 2023; Masuda 2023). Релационо (у односу на друге), Џибути је мали будући да не може једнострано да мења међународни систем и приморан је да одржава асиметричне односе са већим силама како би опстао (Baldacchino and Wivel 2020; Radoman 2018; Thorhallsson 2018). Хејов (Hey) аргумент да се својство мале државе може разумети кроз наведене перцепције, у овом раду остаје користан, али недовољан уколико се не комбинује са релационом моћи и материјалним ограничењима (Hey 2003). Након што је утврђено да је Џибути мала држава у објективном, субјективном и релационом смислу, питање ове анализе није више шта Џибути јесте, већ како делује, односно које стратегије примењује и са каквим ефектима.

Стратегије опстанка малих држава представљају примарни аналитички оквир овог рада. Торхалсонова теорија склоништа нуди нам организациони концепт, јер објашњава начин на који мале државе настоје да обезбеде политичку, економску и безбедносну заштиту од спољних актера како би компензовале ограничене домаће капацитете и изложеност системским ризицима (Thorhallsson 2018). Зато се у овом раду стратегије опстанка не третирају као самоочигледне реакције, већ као праксе кроз које Џибути тражи заштиту и кроз које њоме управља. Лонгова типологија стратегија у погледу утицаја малих држава, нуди оперативне алате за анализу овог понашања, а посебно проналажење обостране користи, екстраверзију и одржавање статуса кво уз тражење додатних користи (Long 2022, 68–75). Педи и Вивел (Pedi and Wivel 2022) додатно показују да се у пост-униполарним и све израженијим мултиполарним окружењима, стратешки простор који је доступан малим државама шири, чак и када се ризици интензивирају. Ковачевић (Kovačević 2025) нам помаже да се ова логика смести унутар геополитичког

тумачења понашања малих држава, код којих простор, позиција и спољна потражња постају ресурси који могу стратешки да се мобилишу.

У међународним односима, величина државе се углавном повезивала са капацитетом и утицајем, при чему се својство мале државе видео као хендикеп за деловање државе, па чак и за њен опстанак (Browning 2006, 669), а мале државе се често не доживљавају као претња суседним државама (Goetschel 1998, 13). Њихова ограничена територија, мала популација и недовољни економски и војни ресурси, тумачени су као фактори који их чине рањивима и недовољно утицајнима. С друге стране, недавна истраживања показују да мале државе у мултиполарном свету могу да развију специфичне стратегије које им омогућавају не само да опстану, већ и да играју активну улогу у обликовању регионалних и глобалних процеса (Long 2022; Pedi and Wivel 2022).

Мултиполарна природа самог Рога Африке чини ово могућим, будући да ниједна појединачна сила не може у потпуности да доминира овим глобално значајним простором. Џибути настоји да се заштити од ризика између интереса великих сила, чиме показује да мале државе такође могу да буду активни актери у геополитичким борбама за моћ. Слични обрасци могу да се уоче код Омана у Персијском заливу (Al Shibli 2025) или код пост-југословенских држава које су, упркос ограниченим ресурсима и суочене са регионалним и глобалним турбуленцијама, развиле механизме за спољнополитичко деловање (Kovačević 2016, 2025). Студија случаја Џибутија доприноси широј дебати о мултиполарности, где мале државе могу да дају свој допринос било стабилности било ескалацији регионалне динамике, што има своје импликације на студије малих држава и геополитику. Овај рад доприноси растућем корпусу литературе тиме што нуди емпиријску анализу Џибутија коју постојећи прикази стратегија малих држава још увек нису систематски обрадили (cf. Aliyev and Çalışkan 2023; Lawale and Ahmad 2023; Masuda 2023).

Окружење великих сила: офанзивни реализам као структурални контекст

Миршајмерова (Mearsheimer) теорија офанзивног реализма (неореализма) представља комбинацију класичног реализма Ханса Моргентауа (Hans Morgenthau) и дефанзивног реализма Кенета Волца (Kenneth Waltz). Миршајмерова теорија била је заснована на чињеници да државе имају неограничену жељу за моћи, што је став сличан класичним реалистима, осим што за Миршајмера разлог није у људској природи, већ у структури међународног система. Сличност са дефанзивним реализмом Кенета Волца огледала се у анархији и подели моћи као најважнијим

факторима за разумевање међународне политике, али је Миршајмер сматрао да међународни систем приморава државе да се понашају агресивно и максимизују сопствену моћ како би биле безбедне и осигурале опстанак (Mearsheimer 2001, 21; 2013, 78). Из тих разлога, циљ држава у таквом систему јесте максимизовање сопствене моћи зато што је то најбољи начин за опстанак, а чиме се и смањује ризик од напада, будући да је већа релативна моћ државе у односу на њене потенцијалне ривале смањивала вероватноћу да ће је неко од њих напасти и угрозити њен опстанак (Mearsheimer 2001, 32–33; 2013, 80). Закључује се да су државе настојале да промене равнотежу моћи њеним стицањем на рачун потенцијалних ривала, користећи низ економских, дипломатских и војних средстава, док је циљ био победа у надметању са другим државама у међународном систему (Mearsheimer 2001, 35).

Миршајмеров офанзивни реализам осмишљен је тако да објасни понашање великих сила, док мале државе третира као структурално безначајне. Зато би коришћење ове теорије као примарног експланаторног оквира за Џибути било у супротности са главним аргументом овог рада. Она се овде користи само у ужем смислу, како би се окарактерисало структурално окружење у којем се Сједињене Државе и Кина такмиче за утицај, војни приступ и контролу стратешких рута у Аденском заливу, Црвеном мору и Индијском океану (Mearsheimer 2001; Vertin 2020, 4–6). Офанзивни реализам објашњава зашто велике силе траже базе у Џибутију, а не шта Џибути чини поводом те потражње. За разлику од неокласичног реализма, који би увео домаће променљиве у објашњење спољне политике великих сила, Миршајмеров структурални приступ је користан управо зато што пружа једноставан приказ системских подстицаја. За деловање самог Џибутија, експланаторни посао обављају Торхалсон, Лонг и Вивел (Thorhallsson, Long, and Wivel). Ова подела је такође у складу са недавним дебатама о системској трансформацији и обновљеном значају, али и са ограничењима неореалистичке теорије у постуниполарној међународној политици (Toft 2025).

Геополитички контекст Рога Африке и геостратешки положај Џибутија

Геополитика проучава начин на који географија обликује расподелу моћи и понашање држава на системском и регионалном нивоу, док се геостратегија односи на практичну употребу географског положаја као инструмента спољне политике државе на нивоу јединице. Другим речима, геополитика помаже да се објасни зашто је Рог Африке важан спољним силама, док геостратегија помаже да се објасни како Џибути инструментализује ту важност. Према Додсу (Dodds 2007), геополитика обухвата не само физичку географију као што су поморске руте, копнене границе и природни ресурси, већ и њихову политичку интерпретацију у

борбама за хегемонију, где се простор трансформише у инструмент моћи и безбедности. Ковачевић (Kovačević 2025) на сличан начин наглашава да геополитика малих држава мора да се тумачи кроз интеракцију између просторних ограничења, спољног притиска и стратешке употребе локације. Рог Африке представља парадигматичан пример таквог спајања географије и политике. Разлог лежи управо у геостратешком положају мореуза Баб ел Мандеб, кључног чворишта које повезује евромедитерански и индопацифички басен, као и самог Џибутија, са чије територије може да се успостави контрола над њим. Контрола овог мореуза је од кључне важности за светску трговину, будући да се, према Конференцији Уједињених нација о трговини и развоју (UNCTAD), приближно 12–15% глобалне трговине⁶ и око 30% контејнерског транспорта одвија преко Црвеног мора и Суецког канала (UNCTAD 2024).

Потражња за војним приступом Џибутију стога не потиче само из онога што Џибути нуди, већ и из стратешке логике самих великих сила. За Сједињене Државе, база Камп Лемоније (Camp Lemonnier) функционише као платформа за борбу против тероризма, надзор и пројекцију моћи широм Рога Африке, Јемена и ширег Индијског океана. За Кину, објекат у Доралеху подржава поморску димензију иницијативе „Појас и пут” и представља њен први прекоокеански поморски капацитет, што омогућава Пекингу да заштити трговинске путеве и одржи операције на великим удаљеностима (Darwich and Vakonyi 2025, 5–6; Vertin 2020). За Француску, Џибути задржава улогу историјског колонијалног сидра и стратешког упоришта у коридору Црвеног мора. Ови актери би тражили војно присуство у овом простору готово без обзира на преференције Џибутија. Деловање Џибутија лежи у управљању овом потражњом, а не у њеном стварању.

Историјски и савремени сукоби на Рогу Африке, Црвеном мору и Аденом заливу

Рог Африке деценијама је изложен комплексним и дуготрајним сукобима, што продубљује његов геополитички значај. Бузан и Вивер (Buzan and Wæver 2003, 473) назвали су га чак конфликтном формацијом⁷. Хронична

⁶ Значење бродске руте демонстрирају и подаци Управе за енергетске информације САД (US Energy Information Administration) и Lloyd's List Intelligence. Први показује да је у просеку око 8,8 милиона барела нафте дневно пролазило кроз мореуз Баб ел Мандеб, што представља око 8,7% глобалне дневне потражње за месец децембар 2023. године, док други показује да је око 1.500 комерцијалних бродова месечно пловило кроз Суецки канал пре почетка кризе у Црвеном мору у новембру 2023. године (Notteboom, Haralambides and Cullinane 2024, 7).

⁷ У питању је образац безбедносне међузависности који је обликован страхом од рата и очекивањима употребе насиља у политичким односима (Buzan and Wæver 2003, 489).

нестабилност датира још из колонијалног периода, када су се европске силе попут Велике Британије, Француске и Италије такмичиле за контролу над стратешким пролазима, што је довело до територијалне фрагментације и дугорочних етничких сукоба (Olika 2018, 131). Након Другог светског рата, регион је постао арена за хладноратовско надметање између САД и Совјетског Савеза преко интервенција у Сомалији и Етиопији, а пре свега током Огаденског рата (1977–1978). Нестабилност је деценијама продубљивана током дугог рата Еритреје за независност, а потом и етиопско-еритрејским пограничним ратом (1998–2000) и грађанским ратом у Сомалији почетком 1990-их, што је допринело успостављању трајно „крхке”⁸ државе (Lefebvre 1992, 16–17). По завршетку блоковске конфронтације, није дошло до очекиваног геополитичког олакшања у региону. Стари сукоби наставили су да тињају, а нови да избијају. Након 11. септембра 2001. године, глобални рат против тероризма предвођен САД довео је до успостављања војних предстража Западних сила у близини епицентра терористичких претњи. Тактичко прихватање глобалног рата против тероризма од стране Џибутија довело је до трајног војног присуства САД на Рогу Африке од 2002. године надаље (Long 2022, 82). Све је то било у складу са Стратегијом националне безбедности САД из 2002. године, која је Африку идентификовала као велики безбедносни проблем због великог броја слабих држава које или нису хтеле или нису биле у стању да контролишу токове људи, новца и терористичких активности (Dodds 2007, 76).

Од 2005. године, пирати из Сомалије врше бројне нападе на бродове у Аденском заливу и Индијском океану, представљајући један од најозбиљнијих изазова за слободу поморске трговине у 21. веку. Овај талас пиратерије у драматичној мери је повећао геополитички значај региона, подстакавши међународну заједницу да реагује слањем ратних бродова за пратњу пловила и заштиту поморских коридора. Феномен пиратерије означио је прекретницу након које су многе државе повећале своје директно присуство на Рогу Африке. Земље попут Кине, Јапана, Индије, Јужне Кореје и мањих европских држава, које претходно нису биле дубоко укључене у регион, придружиле су се међународним поморским мисијама против пирата (Kuoman 2024). Ситуација у Сомалији је и даље нестабилна, уз перманентну кризу и терористичке нападе Ал-Шабаба (Al-Shabaab), чије се активности преливају преко граница и изазивају регионалну и глобалну забринутост (Masuda 2023, 16).

⁸ Крхкост државе у овом контексту представља недовољну снагу државних институција да осигурају физичку безбедност, укључујући основне потребе за опстанак грађана. Таква врста слабости доводи до корупције, неефикасности, недемократских пракси, као и до неуспеха државног ауторитета и легитимитета (Adeto 2021, 12).

У Јемену, који се непосредно преко Црвеног мора географски ослања на мореуз Баб ел Мандеб и шири појас Рога Африке, грађански рат бесни још од 2014. године, попримајући облик посредничког сукоба између Саудијске Арабије и Ирана (Anshori and Arif 2024). Ови јеменски сукоби имају директне последице по безбедност комерцијалног и војног бродског саобраћаја, будући да су Хути од новембра 2023. године извели велики број терористичких⁹ напада у Црвеном мору и Аденском заливу. Процењује се да је између новембра 2023. и октобра 2024. године број пријављених напада износио 288, док је укупно оштећено 46 бродова (Rašović and Slavković 2025, 85). Напади Хута подстакли су САД и њихове савезнике са једне и Европску унију са друге стране, да интервенишу формирањем операција Аспидес (Aspides) и Чувар просперитета (Prosperity Guardian) како би заштитили слободу пловидбе у Аденском заливу и Црвеном мору (Rašović and Slavković 2025, 88). Ови напади претворили су Баб ел Мандеб у зону високог ризика, што је неке бродске компаније приморало да преусмере руте око Рта добре наде, али и довело до већих трошкова и кашњења у испоруци (Rodriguez-Diaz, Alcaide and Garcia-Llave 2024, 5).

Зато геополитички контекст овог региона карактерише преплитање локалних сукоба и ширих ривалстава великих сила. Безбедност региона не може да се посматра изоловано, зато што су сукоби у државама Рога Африке (Сомалија, Етиопија, Еритреја) и око њега (Јемен) привукли уплитање спољних актера. Резултат је комплексна мрежа интеракција која превазилази границе афричког континента, укључујући блискоисточне и глобалне факторе. Ова међузависност објашњава зашто је једна мала држава у срцу Рога Африке постала несразмерно значајна на светској сцени. Џибути се стога може сматрати малом лабораторијом или микрокосмосом за посматрање динамике равнотеже и ривалства међу великим силама (Donelli 2022, 44).

⁹ Док су за САД, владу Јемена, Саудијску Арабију и друге сунитске државе које подржавају владине снаге у питању терористи, за УН, ЕУ и друге земље света они су само побуњеници, али за њихове акције које тренутно спроводе може да се каже да имају све одлике тероризма у складу са дефиницијама (Rašović and Slavković 2025, 81–85). Иако је данас проценат терористичких напада на бродове и поморску инфраструктуру готово занемарљив према Глобалној бази података о тероризму (Global Terrorism Database), ови напади могу да изазову масовне жртве и штету на инфраструктури, да утичу на безбедност и поремете глобалну трговину, узрокујући видљиве економске последице (Nazir 2024). „Пандорина кутија” отворена је новим израелско-палестинским сукобом, чиме је тема поморског тероризма поново постала актуелна, стављајући јеменске Хуте у први план.

Геостратешки положај Џибутија и присуство војних база страних држава

Џибути, по површини најмања земља на Рогу Африке, заузима централно место у геополитичкој конфигурацији региона захваљујући свом изузетном геостратешком положају који контролише приступ једном од најпрометнијих мореуза на свету. Ова чињеница, у комбинацији са релативном политичком стабилношћу Џибутија у поређењу са његовим суседима, претворила је ову земљу у пожељно упориште за многе спољне силе. Џибути је постао чвориште ривалстава међу државама које траже војни приступ у близини мореуза Бабел Мандеб и виталних поморских трговинских путева. Тренутно се на територији Џибутија налази пет војних база, које су смештене практично једна поред друге и које припадају САД, Кини, Француској, Јапану и Италији, док Шпанија, Немачка и Италија такође користе француску поморску базу унутар комерцијалне луке Џибути. Исто тако, Саудијска Арабија је разматрала изградњу војне базе, а неколико других земаља има споразуме о коришћењу комерцијалне луке Џибути за поморске или безбедносне активности.¹⁰

Француска, као бивши колонизатор Џибутија, задржала је базу и после стицања независности 1977. године (Cobbett and Mason 2021, 1775), док су САД 2002. године управо тамо успоставиле своју прву сталну базу у Африци. Камп Лемоније сада има преко 4.000 војника и кључни је штаб за антитерористичке операције у региону (Masuda 2023, 9). Шпанија, Италија и Немачка су распоредиле контингенте на територији француске поморске базе у оквиру комерцијалне луке Џибути као део међународне мисије EUNAVFOR Atalanta¹¹ од 2008. године, док је Јапан 2011. године тамо изградио своју прву прекоокеанску базу након Другог светског рата, са истим широким циљем поморске безбедности (Donelli 2022, 47). Италија је 2012. године успоставила сопствену базу за обуку и регионалну сарадњу са око 150 војника (Le Gouriellec 2018, 400). Ситуација је постала геополитички још сложенија 2017. године када

¹⁰ Русија преговара о бази са Еритрејом и самопроглашеним регионом Сомалиленд унутар Сомалије, али тренутно нема постигнутог споразума (Klyszcz 2024). Турска је такође присутна у Сомалији преко свог кампа „Турксом“ (Masuda 2023, 3), док Индија тренутно има споразум са Џибутијем о коришћењу комерцијалне луке за поморске операције.

¹¹ Крајем 2008. године, Савет ЕУ усвојио је Заједничку акцију и покренуо ову операцију, засновану на различитим резолуцијама УН, како би се успоставио извршни ауторитет Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (EU CSDP) и допринело одвраћању, превенцији и сузбијању пиратерије и оружаних пљачки на обали Сомалије. Током времена, мандат мисије је прилагођаван како би одражавао развој поморске ситуације и повећано присуство међународне заједнице у Сомалији, те како би постала провајдер поморске безбедности у Аденском заливу и северозападном Индијском океану. За више информација о мисији и њеним задацима, погледајте званични веб-сајт (EUNAVFOR ATALANTA n.d.).

је Кина успоставила своју прву прекоокеанску војну базу у близини комерцијалне луке Доралех, са око 2.000 војника, чија је намена била да пружа логистичку подршку иницијативи „Појас и пут”, штити поморске руте и врши хуманитарне мисије (Darwich and Bakonyi 2025, 5–6).

Кључ за разумевање позиције Џибутија лежи у његовој стратегији изнајмљивања база. Председник Исмаил Омар Геле (Ismail Omar Guelleh), који је на власти још од 1999. године, доследно је водио политику према којој Џибути нуди географске предности у замену за финансијску, инфраструктурну и безбедносну подршку моћнијих држава (Munene 2022, 4). Да ли је геополитички значај Џибутија резултат сопствене стратешке самосвести, или је то позитиван екстерни ефекат спољнополитичких стратегија великих сила? Оба елемента су присутна, али не симетрично. Структуралну потражњу створила је логика великих сила, а деловање Џибутија лежи у управљању, диверсификацији и монетизацији већ постојеће потражње на ефикаснији начин него што би то могло да се уради простим попуштањем. У литератури о малим државама, ова пракса се најбоље тумачи као дипломатија малих држава, а не као пасивност, јер мале државе могу да монетизују и стратешки искористе компаративне предности као што је локација, како би ојачале своју аутономију и утицај (Mushelenga and Van Wyk 2017).

Економски гледано, приходи од изнајмљивања база постали су значајна буџетска ставка. Чак и пре 2017. године, када је број база био мањи, приходи су процењивани на око 70 милиона долара годишње. Доступни подаци показују да су приходи од закупа војних база чинили 18% укупних прихода владе у 2020. године, док су донације и грантови представљали додатних 10 до 20% владиних прихода (Masuda 2023, 24). Према недавним информацијама, Џибути остварује преко 125 милиона долара годишње од изнајмљивања територије, што је значајан прилив за земљу са БДП-ом од око 3–4 милијарде долара (Blanchard 2025a). Повећање овог износа током времена показује како се Џибути афирмисао као вредан партнер у безбедносним системима великих сила.

Поред финансијских користи, ту су и безбедносне гаранције. Присуство неколико моћних армија ефикасно пружа Џибутију облик спољног одвраћања од потенцијалне агресије или притиска регионалних суседа. Џибути сада окупља велике силе за истим столом, што му даје већу дипломатску видљивост. Све ово потврђује централну тезу студија малих држава, а то је да мале државе нису нужно пуки објекти у међународним односима, већ могу да постану и активни субјекти који остварују сопствене интересе у сенци ривалстава великих сила.

Дискусија: Стратегије Џибутија, емпиријски докази и последице по регионалну безбедност

Након што је утврђен геостратешки контекст Џибутија, као и супротстављени интереси великих сила које су присутне на његовој територији, овај одељак примењује концептуални оквир рада како би анализирао начин на који Џибути маневрише кроз ове притиске, при чему посебно испитује које од Лонгових (Long 2022) стратегија користи, на који начин Торхалсонова теорија склоништа осветљава његове изборе и какве су последице по његову аутономију и регионалну безбедност.

Стратегије Џибутија као мале државе

Овај одељак бави се анализом спољнополитичког понашања Џибутија кроз два комплементарна оквира: Торхалсонову (Thorhallsson 2018) теорију склоништа, која објашњава врсту спољне подршке коју Џибути тражи (било да је у питању политичка, економска или безбедносна заштита) и Лонгову (Long 2022) типологију стратегија утицаја малих држава, која објашњава специфичне тактике кроз које те државе ту заштиту остварују. Спољнополитичка анализа издваја неколико општих стратешких ставова које мале државе могу да усвоје, укључујући, између осталог, уравнотежавање, приклањање јачем, хеџинг, неутралност и контразависност (Breuning 2007, 152). Све су то аналитичке категорије које описују врсте понашања, а оно што овај рад истражује јесте коју комбинацију Џибути заправо примењује.

Прокламовани политички став Џибутија је неутралност, која се тумачи као несврставање ни уз један блок у отвореној конфронтацији великих сила. Хеџинг је активно стратешко понашање којим се ова неутралност операционализује у пракси: Џибути диверсификује дипломатске, економске и безбедносне односе, тако да ниједан њен појединачни заштитник не постане неопходан.¹² Стога, неутралност није стратегија која иде упоредо са хеџингом, већ политички циљ којем хеџинг помаже да се одржи. Следећи ову логику, Џибути је истовремено домаћин супротстављеним силама који уједно и сарађује са њима, те тако одржава односе са САД, Кином, Француском, Јапаном, Италијом, Шпанијом, Немачком, Саудијском Арабијом и другима, избегавајући потпуну зависност од само једног спољног актера.

¹² Хеџинг укључује стратешку диверсификацију дипломатских, економских и безбедносних односа како би се ублажила зависност од било ког појединачног савезника или актера. Неговањем вишеструких партнерстава и канала ангажовања, мале државе могу да превазиђу геополитичку неизвесност уз задржавање суверенитета и флексибилности у доношењу одлука (Al Shibli 2025, 26).

Лонг (Long 2022, 68) дефинише осам стратегија остваривања утицаја које мале државе могу да примене у светској политици, а то су стрпљење и истрајност, редеофинисање проблема, истицање одређених тема у први план, проналажење обостране користи, екстраверзија, креирање агенде и увођење нових алтернатива, одржавање *статуса кво* уз тежњу ка додатним погодностима, као и јачање подршке самом постојећем стању. Лонг их дефинише као стратегије утицаја, што значи да оне нису пуке дефанзивне тактике опстанка, већ проактивни покушаји малих држава да обликују понашање већих сила у билатералним и мултилатералним оквирима. На основу овог модела, Џибути примарно користи три међусобно повезане стратегије: проналажење обостране користи, екстраверзију и одржавање статуса кво уз тражење додатних погодности.

Прва стратегија, проналажење обостране користи, укључује уочавање и коришћење интереса који се преклапају са интересима већих сила, при чему је мала држава та која нуди специфичне предности у замену за подршку и чиме се асиметрични односи трансформишу у делимично симбиотске (Long 2022, 71–72). Џибути ово чини тако што нуди свој геостратешки положај у близини Баб ел Мандеба као чвориште за заштиту глобалних трговинских путева. Велике силе добијају приступ, капацитет за надзор и војни домет, Џибути добија политичку заштиту кроз признање и дипломатски ангажман, безбедносну заштиту кроз спољно војно присуство и економску заштиту кроз закуп база и пратеће инвестиције.

Друга стратегија, екстраверзија, односи се на активно коришћење спољних актера и ресурса за домаће и стратешке циљеве (Long 2022, 72–73). У случају Џибутија, екстраверзија је видљива у политици изнајмљивања база, модернизацији лука, развоју железнице и моделу раста који предводи инфраструктура. Оваква пракса није само пасивно прихватање спољног утицаја, јер Џибути претвара спољну потражњу у домаћи приход и видљивост саме државе. У Торхалсоновом (Thorhallsson) оквиру, ова стратегија производи све три врсте заштите: економску заштиту кроз закупнине, зајмове и инвестиције; безбедносну заштиту кроз присуство страних снага и политичку заштиту кроз повећан дипломатски значај.

Трећа стратегија, односно стратегија одржавања постојећег стања уз тражење додатних погодности, обухвата очување постојеће равнотеже која штити ову малу државу уз континуирано извлачење нових предности (Long 2022, 75). Џибути избегава радикалне потезе који би га приморали да изабере само једног заштитника, док истовремено преговара о додатним бенефицијама у инфраструктури, безбедносној сарадњи, хуманитарној помоћи и дипломатском признању, што му помаже да рањивост претвори у преговарачку предност. Међутим, то такође генерише и одређене зависности:

исти они спољни актери који пружају заштиту, могли би, у условима оштријег ривалства, да ограниче слободу деловања Џибутија.

Емпиријски докази, аутономија и регионална безбедност

Позиционирање Џибутија у геополитичким борбама за моћ на Рогу Африке подржава прву претпоставку да је Џибути повећао своју геополитичку улогу преко стратегије изнајмљивања база. Економски показатељи подржавају ову тврдњу, при чему су ови приходи омогућили земљи да инвестира у лучку, железничку и другу инфраструктуру. С друге стране, ове стратегије носе и повећани ризик од зависности, као и потенцијал за изазивање тензија. Финансијска зависност од прихода који се добијају од изнајмљивања база, могла би дугорочно да ослаби способност Џибутија да самостално управља сопственом економијом и доноси стратешке одлуке. Однос са Кином је од посебног значаја: кинески кредити и инвестиције, иако значајни за развој, довели су до тога да дуг Џибутија према Кини достигне преко 70% БДП-а, што потенцијално ствара дужничку зависност и омогућава Пекингу да врши притисак на одлуке Џибутија (Masuda 2023, 20).

Друга претпоставка полази од тврдње да у геополитичкој борби великих сила Џибути настоји да одржи неутралност кроз хеџинг и меко балансирање, али да таква позиција може да га учини рањивим у посредничким сукобима са последицама по глобалне трговинске путеве. Ова тенденција је видљива и у пракси. Џибути јавно прокламује политику неутралности и сарађује и са источним и са западним актерима, али се нарастајуће ривалство између САД и Кине неизбежно одражава и на ову земљу (Aliyev and Çalişkan 2023; Masuda 2023). Тензије између америчких и кинеских снага у Џибутију забележене су 2018. године, када су амерички званичници оптужили кинеску базу за ометање америчких пилота ласерским зрацима, те 2020. године када је Кина тражила да Џибути ограничи летове америчких извиђачких авиона у близини кинеске базе (Styan 2020, 202). Иако је командант Афричке команде САД описао кинеску базу у Џибутију као „маргиналну претњу интересима САД”, он је такође упозорио да би у случају оружаног сукоба Кина могла да искористи свој утицај за пројекцију моћи против САД, њихових савезника или глобалне трговине (Blanchard 2025a). Ови догађаји показују како Џибути може да постане терен за индиректне тензије међу великим силама, при чему сваки глобални сукоб потенцијално може да добије и локалну димензију на малој територији Џибутија, на којој су стране базе удаљене само по неколико километара једна од друге.

Још један пример тензија повезаних са посредничким сукобима представља уплитање Џибутија у регионалне кризе у складу са интересима неких од његових заштитника. Током грађанског рата у Јемену, Џибути је

подржао саудијску коалицију против Хута и прекинуо дипломатске односе са Ираном 2016. године у знак солидарности са Ријадом (Ding 2024, 4). Од новембра 2023. године, Хути представљају претњу по међународни бродски саобраћај у Аденом заливу и Црвеном мору, што има своје последице по безбедност и трговину. Близина епицентра сукоба значи да би економија Џибутија, која се у великој мери ослања на луке и трговину, била изразито изложена сваком директном поремећају пловидбе или нападима на стране војне објекте у земљи. Ово указује на двоструку природу стратегије Џибутија, односно да иста локација која ствара предност, истовремено узрокује и изложеност ризику.

Улога коју Џибути игра у геополитичким борбама за моћ има двоструку утицај на регионалну безбедност на Рогу Африке. Са једне стране, концентрација међународних војних снага на тлу ове земље доприноси јачању безбедносне инфраструктуре региона, а њихове базе служе као чвориште за операције против пирата и терориста на Рогу Африке, у Аденом заливу, Црвеном мору и Индијском океану. Присуство неколико великих сила такође може да делује као одвраћање потенцијалних агресора, будући да би сваки напад на Џибути могао да има међународне последице. Поврх тога, економски развој Џибутија, подржан страним инвестицијама, има позитивне ефекте и на његове суседе, а посебно на Етиопију која се ослања на луку Џибути у погледу увоза и извоза (Larsen 2024, 517). Џибути је исто тако постао важно чвориште иницијативе „Појас и пут”, што у потенцијалу може снажније да интегрише Рог Африке у глобалне трговинске токове (Styan 2020).

Са друге стране, ту су изазови и ризици по регионалну безбедност. Појава великог броја спољних актера на Рогу Африке могла би да обесхрабри развој аутономних регионалних безбедносних механизма, зато што локалне државе у решавању безбедносних проблема могу да постану исувише зависне од спољних сила. Ривалства великих сила у Џибутију пројектују се на шири регион, јер је надметање за утицај у Џибутију део шире борбе за контролу над Црвеним морем, где се укрштају интереси не само САД и Кине, већ и Русије, Саудијске Арабије, Индије, Турске и других актера. Ово би могло да доведе до даље милитаризације региона, при чему би суседне државе нудиле своје територије за базе или логистички приступ. Ту је и ризик од сценарија у којем би локални сукоб могао да ескалира у ширу регионалну кризу, будући да је Рог Африке међусобно повезан са блискоисточним и глобалним безбедносним токовима, а безбедност овог региона зависи од деликатне равнотеже интереса између многих актера.

Суверенитет Џибутија је зато стваран, али ограничен. Овај рад не би требало да остави утисак да су мале државе апсолутно суверене само зато што чувају формалну независност. Џибути није политички подређен једном заштитнику и задржава легално право да преговара, угости или ускрати

приступ спољним актерима. Ипак, концентрација страних војних капацитета на његовој територији значи да би протеривање неке велике силе подразумевало и економске, дипломатске и безбедносне последице које функционишу као *де факто* ограничења и смислу слободе деловања. Суверенитет се у овом случају најбоље тумачи као условљена аутономија: он је стваран, али условљен зависностима које само по себи ствара изнајмљивање база.

Исто тако, развојни модел Џибутија суочава се са изазовом структуралне одрживости. Приходи од изнајмљивања база зависе од континуиране спољне потражње и не могу да се гарантују унедоглед. Дугорочни развој захтева претварање ових прихода у квалитативне домаће капацитете, односно у економску диверсификацију, људски капитал, административну компетенцију и институционалну отпорност. Тренутни нагласак на лукама, железници и логистичкој инфраструктури јесте важан, али је истовремено и недовољан уколико не доводи до ширења домаћих капацитета. Одсуство ове димензије из стратегије Џибутија, делом као производ веома персонализоване и концентрисане структуре управљања под председником Гелеом који је на власти од 1999. године, представља дугорочну рањивост коју литература о отпорности малих држава доследно наглашава (Baldacchino and Wivel 2020; Thorhallsson 2018).

Закључак

На основу анализе улоге Џибутија у геополитичким борбама за моћ на Рогу Африке, може се закључити да мала држава може активно да обликује регионалну динамику вештим коришћењем свог геостратешког положаја. Различити облици поларности омогућавају и различите степене слободе деловања, односно, како се број полова повећава, тако се шири и спектар стратешких опција које су малим државама на располагању. Будући да је Рог Африке по својој природи мултиполаран, Џибути има релативно широк спектар стратешких опција. Применом наведених стратегија и диверсификацијом присуства страних војних база на својој територији, Џибути је повећао своју геополитичку улогу и обезбедио себи значајне економске погодности. Ова студија је показала да Џибути није само пасивни посматрач, већ да активно монетизује свој јединствени положај како би привукао велике силе, чиме остварује економски развој и релативну дипломатску аутономију. Ипак, овај модел развоја истовремено указује на изражене слабе тачке и ризике. Ослањање на више страних сила и приходи од изнајмљивања војних база, стварају могућност зависности од спољних актера, као и ризик од увлачења у шире сукобе великих сила.

Из теоријске перспективе, студија случаја када је реч о Џибутију пружа вишеслојни увид у функционисање малих држава у контексту савремених међународних односа. Рад показује да Миршајмеров (Mearsheimer) офанзивни реализам, иако користан за дефинисање структурних подстицаја који нагоне велике силе да траже присуство у Џибутију, не може да објасни деловање и стратегију самог Џибутија. Торхалсонова (Thorhallsson) теорија склоништа и Лонгове (Long) стратегије утицаја попуњавају тај јаз у објашњењима, показујући начин на који Џибути активно управља заштитом коју добија, уместо да је пасивно прихвата. Упоредо са тиме, ова анализа упозорава на превелико наглашавање аутономије Џибутија будући да његов суверенитет јесте стваран, али је условљен, односно уоквирен управо оним зависностима које ствара изнајмљивање база. Претварање ових прихода у диверсификоване домаће капацитете представља дугорочни изазов који тренутна стратегија Џибутија још увек није адекватно решила.

Овде је веома важна стратешка поука да способност мале државе да постане регионално упориште безбедности лежи у томе што на својој територији одржава ангажовање великих сила, док истовремено покушава да очува суверенитет. Студија случаја Џибутија указује на то да дугорочна безбедност и развој мале државе зависе од њене способности да искористи стратешке прилике уз ублажавање пратећих ризика. Будућа безбедност Рога Африке у великој мери ће зависити од тога у којој мери ће Џибути и његови партнери бити успешни у управљању деликатном равнотежом моћи и интереса који су овде у игри. Овај рад доприноси литератури о стратегијама малих држава тако што их емпиријски темељи на простору Рога Африке, региону чији га геополитички интензитет чини необично богатом лабораторијом за испитивање начина на који мале државе маневришу кроз мултиполарно надметање великих сила.

References

- Adeto, Yonas Adaye. 2021. "State fragility and conflict nexus: Contemporary security issues in the Horn of Africa". *African Journal on Conflict Resolution* 19 (1): 11-36.
- Aliyev, Pelin and Göktuğ Çalışkan. 2023. "How Does the Geopolitical Position of Djibouti Influence its Relations with Great Powers?". *The Journal of Diplomacy and Strategy* 4 (2): 190-228.
- Al Shibli, Miysaa Khamis Rashid. 2025. *The role of a small state in a regional security system: The case of Oman*. Doctoral dissertation. University of Hamburg.
- Anshori, Ahmad Bahrui and Basyir Arif. 2024. "The Ambivalence of the United States in Returning the Houthis as Global Terrorists". *Journal of Terrorism Studies* 6 (1): 1-13.

- Baldacchino, Godfrey and Anders Wivel. 2020. *Handbook on the Politics of Small States*. Cheltenham/Massachusetts: Edward Elgar Publishing.
- Blanchard, Lauren Ploch. 2025a. "China's Engagement in Djibouti", *Congressional Research Service*, June 6. <https://www.congress.gov/crs-product/IF11304>
- Blanchard, Lauren Ploch. 2025b. "Djibouti", *Congressional Research Service*. June 9. https://www.congress.gov/crs_external_products/IF/PDF/IF11303/IF11303.8.pdf
- Breuning, Marijke. 2007. *Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*. New York: Palgrave Macmillan.
- Browning, Christopher. 2006. "Small, smart and salient? Rethinking identity in the small states literature". *Cambridge Review of International Affairs* 19 (4): 669–684.
- Buzan, Barry and Ole Wæver. 2003. *Regions and powers: the structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cobbett, Elizabeth and Ra Mason. 2021. "Djiboutian sovereignty: Worliding global security networks". *International Affairs* 97 (6): 1767-1784.
- Darwich, May and Jutta Bakonyi. 2025. "Port Infrastructures and the Making of Historical Time in the Horn of Africa: Narratives of Urban Modernity in Djibouti and Somaliland". *Cities* 159. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.105781>
- Ding, Long. 2024. "The Evolving Roles of the Gulf States in the Horn of Africa". *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies* 18 (1): 1-14.
- Dodds, Klaus. 2007. *Geopolitics: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Donelli, Federico. 2022. "The Red Sea Competition Arena: Anatomy of Chinese Strategic Engagement with Djibouti". *Dossier* 25 (1): 43-59.
- [EUNAFOR ATALANTA] EU Naval Force Operational ATALANTA. 2025. "Mission". Accessed September 26, 2025. <https://eunavfor.eu/mission>
- Garrett, Nada and Mattisan Rowan. 2022. "Who are Yemen's Houthis?", *Wilson Centre*, September 9. <https://www.wilsoncenter.org/article/who-are-yemens-houthis>.
- Goetschel, Laurent. 1998. "The Foreign and Security Policy Interests of Small States in Today's Europe". In: *Small States Inside and Outside the European Union: Interests and Policies*, edited by Laurent Goetschel, 13-31. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Hey, Jeanne. 2003. *Small States in World Politics: Explaining Foreign Policy Behaviour*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Kansaye, Issa. 2025. "African Small States in International Relations: Do They Matter or Are they Inconsequential?". *Journal of Scientific Reports* 10 (1): 52-67.
- Klyszcz, Ivan. 2024. "Despite Everything: How and Why Russia Remains an Actor in the Horn of Africa", *Ponars Eurasia*, November 4. <https://www.ponarseurasia>.

org/despite-everything-how-and-why-russia-remains-an-actor-in-the-horn-of-africa/.

- Kopanja, Mihajlo. 2025. "Između polova: uticaj polarnosti na opseg strateških opcija malih država". U: *Geopolitika malih država*, uredili Nebojša Vuković i Vladimir Ajzenhamer, 39-58. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Kovačević, Marko. 2016. "What Place for East and West? Discourses, Reality and Foreign and Security Policies of Post-Yugoslav Small States". *Third World Thematics: A TWQ Journal* 1 (1): 110–131.
- Kovačević, Marko. 2025. "Geopolitika i male države: Konceptualni i analitički okvir". U: *Geopolitika malih država*, uredili Nebojša Vuković i Vladimir Ajzenhamer, 1-38. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Kuoman, Andrea. 2024. "Djibouti: The tiny valuable nation hosting the world's military giants", *Global Affairs Universidad de Navarra*, October 9. <https://www.unav.edu/web/global-affairs/djibouti-the-tiny-valuable-nation-hosting-the-world-s-military-giants>.
- Larsen, Jessica. 2024. "Djibouti first: local agency and the geopolitics of ports in infrastructure-led development". *Journal of Eastern African studies* 18 (4): 513–533.
- Lawale, Shivali and Talmiz Ahmad. 2023. "The Role of Small States in Power Contestations in the Horn of Africa Case Study of Djibouti." *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies* 17 (4): 325-340. <https://doi.org/10.1080/25765949.2023.2300581>
- Lefebvre, Jeffrey. 1992. "The Geopolitics of the Horn of Africa". *Middle East Policy* 1 (3): 7-22.
- Le Gouriellec, Sonia. (2018). "Djibouti's Foreign Policy in International Institutions: The Big Diplomacy of a Small State". In: *African foreign policies in international institutions*, edited by Jason Warner and Timothy M. Shaw, 389-402. New York: Palgrave Macmillan.
- Long, Tom. 2022. *A Small State's Guide to Influence in World Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Masuda, Kanako. 2023. "Competition of Foreign Military Bases and the Survival Strategies of Djibouti". *Knowledge Report* 8: 1-29.
- Mearsheimer, John. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company.
- Mearsheimer, John. 2013. "Structural Realism". In: *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, edited by Tim Dunne, Milja Kurki and Steve Smith, 77-93. Oxford: Oxford University Press.
- Mumford, Andrew. 2013. *Proxy Warfare*. Cambridge: Polity Press.

- Munene, Macharia. 2022. "Geopolitical Dynamics in the Horn of Africa Region". *The Horn Bulletin* 5 (1): 1-11.
- Mushelenga, Peya and Jo-Ansie Van Wyk. 2017. "The diplomacy of small states in the international political system". *Journal for Studies in Humanities and Social Sciences* 6 (2): 118-145.
- Nazir, Tahir. 2024. "Terrorist Threats To Maritime Navigation And Ports: Risk Assessment And Prevention Strategy". *Terrorism Issues* 8: 3-14.
- Notteboom, Theo, Hercules Haralambides and Kevin Cullinane. 2024. "The Red Sea Crisis: ramifications for vessel operations, shipping networks, and maritime supply chains". *Maritime Economics & Logistics* 26: 1-20.
- Olika, Tafesse. 2018. "Djibouti's Foreign Policy Change from Survival Strategy to an Important Regional-Power Player: Implications for Ethio-Djibouti Relations". *Ethiopian Journal of the Social Sciences and Humanities* 14 (2): 129-155.
- Pedi, Rebecca and Anders Wivel. 2022. "What Future for Small States After Unipolarity? Strategic Opportunities and Challenges in the Post-American World Order". In: *Polarity in International Relations*, edited by Nina Græger, Bertel Heurlin, Ole Wæver and Anders Wivel, 127-147. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-05505-8_7
- Radoman, Jelena. 2018. "Small States in World Politics: State of the Art". *Journal of Regional Security* 13 (2): 179-200.
- Rašović, Stefan and Nikola Slavković. 2025. "Teroristička dejstva jemenskih Huta kao odgovor na vojne akcije Izraela i posledice po međunarodnu bezbednost i trgovinu". *Politička revija* 83 (1): 73-99. <https://doi.org/10.5937/pr83-55094>
- Rodriguez-Diaz, Emilio, Juan Ignacio Alcaide and Ruth Garcia-Llave. 2024. "Challenges and Security Risks in the Red Sea: Impact of Houthi Attacks on Maritime Traffic". *Journal of Marine Science and Engineering* 12 (11): 1-18. <https://10.3390/jmse12111900>
- Styan, David. 2020. "China's maritime silk road and small states: lessons from the case of Djibouti". *Journal of Contemporary China* 29 (122): 191-206.
- Thorhallsson, Baldur. 2018. "A small state in world politics: Iceland's search for shelter". *Icelandic Review of Politics & Administration* 14 (1): 61-82.
- Toft, Peter. 2025. "From Unipolarity to Bipolarity: Systemic Transformation and the Emergence of Post-Unipolar International Politics". *Journal of Regional Security* 20 (2): 209-238. <https://doi.org/10.5937/jrs20-53648>
- [UNCTAD] United Nations Conference on Trade and Development. 2024. "Red Sea, Black Sea and Panama Canal: UNCTAD Raises Alarm on Global Trade Disruptions", *UNCTAD*, January 26. <https://unctad.org/news/red-sea-black-sea-and-panama-canal-unctad-raises-alarm-global-trade-disruptions>.

- Vertin, Zach. 2020. "Great Power Rivalry in the Red Sea: China's Experiment in Djibouti and Implications for the United States", *Global China*, June 20. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/06/FP_20200615_china_djibouti_vertin.pdf.
- Zeidan, Adam. 2024. "Houthi Movement", *Britannica*, October 17. <https://www.britannica.com/topic/Houthi-movement>

EDITORIAL POLICY

The Review of International Affairs is scientific journal dedicated to international legal, economic, political and security relations. Established in 1950 as the first Yugoslav scholarly journal in its field, *The Review of International Affairs* is one of the oldest and best-known periodicals in the Balkans that cover research in International Relations.

The journal *The Review of International Affairs* publishes original papers and review articles. The journal also publishes lectures given by foreign ambassadors at the IIPe's Ambassadorial Forum, as well as a substantial book review section that identifies the most salient work of both emerging and enduring scholars of International Studies.

We strongly encourage papers on politics, economics, security and international law issues in the Balkan regional context. Aside from the Balkan-related issues, we are welcoming papers on other regional studies as well. However, this focus thus not presuppose limitation for articles, studies and comments on other relevant international topics.

The journal is published three times a year in English with abstracts, both in English and Serbian. Authors that speak the BHS language should submit their abstracts in the Serbian language, and for the authors from other countries, Editorial Team will provide translation in the Serbian language. In Serbia, readers are the diplomatic representatives of foreign countries, foreign news agencies, universities, research institutions, and prominent political, academic, economic and cultural figures. Abroad, readers are the diplomatic representatives of Serbia, policy-makers at the national and international levels, chambers of commerce, companies, universities, research institutes etc. The journal is distributed in more than 150 countries.

SUBMISSION GUIDELINES

The Review of International Affairs is a peer-reviewed journal that focuses on the theoretical, methodological and practical dimensions of international affairs. We strongly encourage papers on politics, economics, security and international law issues in the Balkan regional context. Aside from the Balkan-related issues, we are welcoming papers on other regional studies as well.

However, this focus thus not presuppose limitation for articles, studies and comments on other relevant international topics.

Submission of a manuscript implies: that it is not under consideration for publication anywhere else; that the work described has not been published before; that its publication has been approved by all co-authors, if any, as well as by the responsible authorities – tacitly or explicitly – at the institution where the work has been carried out. The publisher will not be held legally responsible should there be any claims for compensation. Manuscripts should be submitted by email to the editorial office: RIA@diplomacy.bg.ac.rs and riadiplomacy@gmail.com

Together with the submission, the authors should send a signed Author's statement form that is available on the website of journal. Statement should be signed and scanned, as an attachment, in the .pdf format, and sent to the same e-mail addresses: RIA@diplomacy.bg.ac.rs and riadiplomacy@gmail.com

Papers should be written in English. Papers must be proofread. Authors whose first language is not English should ask a native speaker to proofread manuscript before the submission. In addition, author from BHS language region should provide abstract in Serbian language. For authors from other region, editorial team will provide translation of the abstract. The manuscripts submitted for publication are subject to anonymous peer review. The author should remove all personal identification data from the text.

The Editorial Board will make an initial screening of all manuscripts received. Selected manuscripts will be reviewed by at least two referees on the basis of anonymity. The review process takes between two and six months. Submitted papers which do not comply with Instructions for authors will not be included in the review procedure. Papers which have received positive reviews with suggestions for changes/improvements will be sent to the authors together with the anonymous reviewers' comments.

EDITORIAL RESPONSIBILITIES

The Editor is responsible for deciding which articles submitted to *The Review of International Affairs* will be published. Decision is guided by the Editorial Policy and constrained by legal requirements in force regarding libel, copyright infringement and plagiarism.

The Editor reserves the right to decide not to publish submitted manuscripts in case they do not meet relevant standards concerning the content and formal aspects prescribed by the Editorial Policy. The Editorial Staff will inform the authors whether the manuscript is accepted for

publication within a reasonable period from the date of the manuscript submission.

The Editor and the Editorial Staff must hold no conflict of interest with regard to the articles they consider for publication.

The Editor and the Editorial Staff shall evaluate manuscripts for their intellectual content free from any racial, sexual, religious, ethnic, or political bias.

The Editor and the Editorial Staff must not use unpublished materials disclosed in submitted manuscripts without the express written consent of the authors. The information and ideas presented in submitted manuscripts shall be kept confidential and must not be used for personal gain.

The Editor and the Editorial Staff shall take all reasonable measures to ensure that the reviewers remain anonymous to the authors before, during and after the evaluation process and the authors remain anonymous to reviewers until the end of the review procedure.

AUTHORS' RESPONSIBILITIES

The authors warrant that their manuscript is their original work, that it has not been published before and is not under consideration for publication elsewhere. Parallel submission of the same paper to another journal constitutes a misconduct and eliminates the manuscript from consideration by Editorial Staff. The authors also warrant that the manuscript is not and will not be published elsewhere in any language without the consent of the copyright holder.

In case a submitted manuscript is a result of a research project, or its previous version has been presented at a conference in the form of an oral presentation (under the same or similar title), detailed information about the project, the conference, etc. shall be provided in the footnote at the beginning of the text. A paper that has already been published in another journal cannot be reprinted in *The Review of International Affairs*.

It is the responsibility of each author to ensure that papers submitted are written with ethical standards in mind. The authors affirm that the article contains no unfounded or unlawful statements and does not violate the rights of third parties. The Publisher will not be held legally responsible should there be any claims for compensation.

Policy on the use of generative AI tools

The Review of International Affairs (RIA) recognizes the growing role of generative artificial intelligence (AI) in academic writing and communication.

To ensure the integrity and originality of scholarly work, we allow the use of generative AI tools exclusively for language enhancement purposes, such as improving grammar, spelling, punctuation, and clarity of expression.

Use of AI tools for content generation, data analysis, interpretation of results, or drafting substantive sections of manuscripts is not permitted and will be considered a breach of authorship and research integrity policies.

The use of Generative AI or AI-assisted tools to create or alter images and figures in submitted manuscripts is not permitted as well.

Authors who use AI tools for permissible purposes must ensure that the tool was used only for improving language and not for generating original content or analysis and that the final submitted text has been thoroughly reviewed and approved by the authors. The final manuscript must be thoroughly reviewed and approved by all listed authors to confirm the accuracy and authorship of the written content.

If used, AI tool should not be listed as an author. Authors are not required to disclose the use of AI tools used solely for grammar and language correction. However, any use beyond this limited scope must be disclosed at the time of submission and may be subject to editorial review.

The editorial team reserves the right to request clarifications and to reject or retract work where AI use is found to compromise the originality or integrity of the submission.

Reviewing process AI policy statement

The use of large language models or other AI tools to support any aspect of the peer review process, including analyzing manuscripts, drafting reviews, or formulating recommendations, is not permitted. Accordingly, the reviews should not upload reviewed articles or any of their parts into Generative AI tools. The reviewers are allowed only to use AI tools to improve grammar and readability of their reviews.

REVIEWERS' RESPONSIBILITIES

The reviewers are required to provide written, competent and unbiased feedback in a timely manner on the scholarly merits and the scientific value of the manuscript. The reviewers assess manuscript for the compliance with the profile of the journal *The Review of International Affairs*, the relevance of the investigated topic and applied methods, the originality and scientific relevance of information presented in the manuscript, the presentation style and scholarly apparatus.

The reviewers should alert the Editor to any well-founded suspicions or the knowledge of possible violations of ethical standards by the authors. The reviewers should recognize relevant published works that have not been cited by the authors and alert the Editor to substantial similarities between a reviewed manuscript and any manuscript published or under consideration for publication elsewhere, in the event they are aware of such. The reviewers should also alert the Editor to a parallel submission of the same paper to another journal, in the event they are aware of such.

The reviewers must not have the conflict of interest with respect to the research, the authors and/or the funding sources for the research. If such conflicts exist, the reviewers must report them to the Editor without delay.

Any selected referee who feels unqualified to review the research reported in a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the Editor without delay.

Reviews must be conducted objectively. Personal criticism of the author is inappropriate. The reviewers should express their views clearly with supporting arguments. Any manuscripts received for review must be treated as a confidential document. The reviewers must not use unpublished materials disclosed in submitted manuscripts without the express written consent of the authors. The information and ideas presented in submitted manuscripts shall be kept confidential and must not be used for personal gain.

REVIEW PROCEDURE

The submitted manuscripts are subject to a peer review process. The purpose of peer review is to assist the Editor-in-Chief in making editorial decisions and through the editorial communications with the author it may also assist the author in improving the paper. The review is anonymous and conducted by the reviewers. Reviews must be finished in the period no longer than 30 days after the date on which the manuscript was received by the reviewers. The complete reviewing process should not be longer than 6 months.

The choice of the reviewers is at the Editors' discretion. The reviewers must be knowledgeable about the subject area of the manuscript; they must not be from the authors' own institution and they should not have recent joint publications with any of the authors.

In the main review phase, the Editor sends submitted papers to two reviewers, both experts in the field. The reviewers' evaluation form contains a checklist in order to help referees cover all aspects that can decide the fate of a submission. In the final section of the evaluation form, the reviewers must

include observations and suggestions aimed at improving the submitted manuscript; these are sent to the authors, without the names of the reviewers.

All of the reviewers of a paper act independently and they are not aware of each other's identities. If the decisions of the two reviewers are not the same (accept/reject), the Editor may assign additional reviewers.

During the review process, the Editor may require the authors to provide additional information (including raw data) if they are necessary for the evaluation of the scholarly merit of the manuscript. These materials shall be kept confidential and must not be used for personal gain.

The Editorial team shall ensure reasonable quality control for the reviews. With respect to the reviewers whose reviews are convincingly questioned by the authors, special attention will be paid to ensure that the reviews are objective and high in academic standard. When there is any doubt with regard to the objectivity of the reviews or the quality of the review, additional reviewers will be assigned.

PROCEDURES FOR DEALING WITH UNETHICAL BEHAVIOUR IN THE JOURNAL THE REVIEW OF INTERNATIONAL AFFAIRS

Anyone may inform Editors and/or Editorial Staff of the journal *The Review of International Affairs* at any time of suspected unethical behaviour or any type of misconduct by giving the necessary information/evidence to start an investigation.

Investigation

Editor-in-Chief will consult with the Editorial Board on decisions regarding the initiation of an investigation.

During an investigation, any evidence should be treated as strictly confidential and only made available to those strictly involved in investigating.

The accused will always be given the chance to respond to any charges made against them.

The Editor-in-Chief, in consultation with the Editorial Board, and, when appropriate, further consultation with a small group of experts should make any decision regarding the course of action to be taken using the evidence available. The possible outcomes are as follows (these can be used separately or jointly):

- Publication of a formal announcement or editorial describing the misconduct.
- Informing the author's (or reviewer's) head of department or employer of any misconduct by means of a formal letter.

- The formal, announced retraction of publications from the journal in accordance with the Retraction Policy (see below).
- A ban on submissions from an individual for a period of two years.
- Referring a case to a professional organization or legal authority for further investigation and action.

When dealing with unethical behaviour, the Editorial Staff will rely on the guidelines and recommendations provided by the Committee on Publication Ethics (COPE): <http://publicationethics.org/resources/>.

RETRACTION POLICY

Legal limitations of the publisher, copyright holder or author(s), infringements of professional ethical codes, such as multiple submissions, bogus claims of authorship, plagiarism, fraudulent use of data or any major misconduct require retraction of an article. Occasionally a retraction can be used to correct errors in submission or publication. The main reason for withdrawal or retraction is to correct the mistake while preserving the integrity of science; it is not to punish the author.

Standards for dealing with retractions have been developed by a number of library and scholarly bodies, and this practice has been adopted for an article retraction by *The Review of International Affairs*: in the electronic version of the retraction note, a link is made to the original article. In the electronic version of the original article, a link is made to the retraction note where it is clearly stated that the article has been retracted. The original article is retained unchanged, save for a watermark on the PDF indicating on each page that it is “retracted”.

Reporting standards

A submitted manuscript should contain sufficient details and references to permit reviewers and, subsequently, readers verify the claims presented in it. The deliberate presentation of false claims is a violation of ethical standards. Books and conference reviews should be accurate and they should present an objective perspective.

The authors are exclusively responsible for the contents of their submissions and must make sure that they have permission from all involved parties to make the data public.

The authors wishing to include figures, tables or other materials that have already been published elsewhere are required to obtain permission from

the copyright holder(s). Any material received without such evidence will be assumed to originate from the authors.

Authorship

The authors must make sure that only the persons who have contributed significantly to the content of the manuscript are listed as their authors.

If persons other than the authors were involved in important aspects of the research project and the preparation of the manuscript, their contribution should be acknowledged in a footnote or the Acknowledgments section.

Acknowledgment of Sources

The authors are required to properly cite sources that have significantly influenced their research and their manuscript. Information received in a private conversation or correspondence with third parties, in reviewing project applications, manuscripts and similar materials, must not be used without the express written consent of the information source.

Conflict of interest

The authors should disclose in their manuscript any financial or other substantive conflict of interest that might have influenced the presented results or their interpretation.

Fundamental errors in published works

When an author discovers a significant error or inaccuracy in his/her own published work, it is the author's obligation to promptly notify the journal Editor or publisher and cooperate with the Editor to retract or correct the paper.

By submitting a manuscript, the authors agree to abide by the Review of International Affairs' Editorial Policies.

PLAGIARISM

Plagiarism, where someone assumes another's ideas, words, or other creative expressions as one's own, presents a clear violation of scientific ethics. Plagiarism may also involve a violation of copyright law, punishable by legal action.

Plagiarism includes the following:

- Word for word, or almost word for word copying, or purposely paraphrasing portions of another author's work without clearly indicating

the source or marking the copied fragment (for example, using quotation marks);

- Copying equations, figures or tables from someone else's paper without properly citing the source and/or without permission from the original author or the copyright holder.
- Any paper which shows obvious signs of plagiarism will be automatically rejected and the authors will be permanently banned from publishing in the journal.

In case plagiarism is discovered in a paper that has already been published by the journal *The Review of International Affairs*, it will be retracted in accordance with the procedure described below under Retraction policy, and the authors will be permanently banned from publishing in the journal.

OPEN ACCESS POLICY

Journal *The Review of International Affairs* is available in accordance with the open access principles. It is issued in hard-copy and digital forms. The articles can be downloaded free of charge from the website and distributed for academic purposes. The Journal adheres to the Budapest Open Access Initiative which states the following:

By "open access" to [peer-reviewed research literature], we mean its free availability on the public internet, permitting any users to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of these articles, crawl them for indexing, pass them as data to software, or use them for any other lawful purpose, without financial, legal, or technical barriers other than those inseparable from gaining access to the internet itself. The only constraint on reproduction and distribution, and the only role for copyright in this domain, should be to give authors control over the integrity of their work and the right to be properly acknowledged and cited.

Journal enables free access to all its articles, without subscriptions and free of any related charges. Its content is released without any delays (such as the embargo period) and its materials may be used without asking for a specific permission on the condition that a reference to the original document is provided.

COPYRIGHT POLICY

The published articles will be disseminated in accordance with the Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International license (CC BY-SA), allowing to share – copy and redistribute in any form or medium – and

adapt - remix, transform, and build upon it for any purpose, even commercially, provided that an appropriate credit is given to the original author(s), a link to the license is provided, it is stated whether changes have been made and the new work is disseminated under the identical license as the original work. The users must provide a detailed reference to the original work, containing the author name(s), title of the published research, full journal title, volume, issue, page span and DOI. In electronic publishing, users are also required to link the content with both the original article published in the journal and the licence used. The authors may pursue separate, additional contractual arrangements for the non-exclusive distribution of the journal's published version of the work (e.g., post it to an institutional repository or publish it in a book), with an acknowledgement of its initial publication in *The Review of International Affairs*.

The Author(s) warrant that their manuscript is their original work that has not been published before; that it is not under consideration for publication elsewhere; and that its publication has been approved by all co-authors, if any, as well as tacitly or explicitly by the responsible authorities at the institution where the work was carried out.

The Author(s) affirm that the article contains no unfounded or unlawful statements and does not violate the rights of others. The author(s) also affirm that they hold no conflict of interest that may affect the integrity of the Manuscript and the validity of the findings presented in it. If copyrighted works are included, the Author(s) bear responsibility to obtain written permission from the copyright owners. The Corresponding author, as the signing author, warrants that he/she has full power to make this grant on behalf of the Author(s). If the Author(s) are using any personal details of research subjects or other individuals, they affirm that they have obtained all consents required by applicable law and complied with the publisher's policies relating to the use of such images or personal information.

The Journal allows Author(s) to deposit Author's Post-print (accepted version) in an institutional repository and non-commercial subject-based repositories, or to publish it on Author's personal website and departmental website (including social networking sites, such as ResearchGate, Academia.edu, etc.), at any time after publication. Publisher copyright and source must be acknowledged and a link must be made to the article's DOI.

Upon receiving the proofs, the Author(s) agree to promptly check the proofs carefully, correct any typographical errors, and authorize the publication of the corrected proofs.

The Corresponding author agrees to inform his/her co-authors, of any of the above terms.

DISCLAIMER

The views expressed in the published works do not express the views of the Editors and Editorial Staff. The authors take legal and moral responsibility for the ideas expressed in the articles. The Publisher shall have no liability in the event of the issuance of any claims for damages. The Publisher will not be held legally responsible should there be any claims for compensation.

MANUSCRIPT SUBMISSION GUIDELINES

The Review of International Affairs publishes the following types of articles:

Original research article presents the results of research with clear contribution with a view of expanding and/or deepening of existing knowledge. It should be structured to include the following elements: general context and aim of research; theoretical background (review literature) clearly stated in the introduction; departing hypothesis or research question; applied methods; presentation and explanation of the results; conclusion discussing the main research findings, departing hypothesis or research question.

Review article provides a comprehensive summary of research on a certain topic or a perspective on the state of the field by describing current areas of agreement as well as controversies and debates. Review article identifies gaps in knowledge and the most important but still unanswered research questions and suggest directions for future research.

Book review is a systematic description and/or critical analysis of the quality and significance of a book, edited volume, and textbook. Book review should include a general description of the topic and/or problem addressed by the work in question, summary of the book's main argument, basic biographical information about the author, summary of contents, strengths and weaknesses, as well as a concluding statement summarizing reviewer's opinion of the book.

In preparing manuscripts authors are kindly requested to comply with the following rules:

FORMAT

All types of manuscripts should be submitted in Word and saved in .doc or .docx format.

Use Times New Roman font in size 12, with single-lined spacing, and with an empty line between paragraphs.

Use continuous line numbers starting on the first page, with page numbers on the right side of the bottom of the page.

LENGTH

Articles range from 6000–8000 words (excluding abstracts and bibliography).

The length of book review essays is up to 1500 words.

NAME AND AFFILIATION

Divide the article in two separate files:

1. File “Cover page”, which contains:

- a. Article title;
- b. Authorship data (in accordance with the below-mentioned):

Below the title, insert your full name with a corresponding footnote in which you state your research title, the complete name of your employing institution, its seat, your e-mail and ORCID ID. Capitalize your last name.

Author’s affiliation is the affiliation where the research was conducted.

In case of two co-authors, the names should be written next to one another, with each containing the affiliation footnote. Although manuscripts co-authored by more than two researchers are untypical, they may be considered in rare occasions, depending on the scale of the research, its topic, main elements, structure and the extent of correspondence with the Editorial Policy.

In the footnote, the author also provides all details regarding the project under which the research presented in her/his article is conducted and/or sources of financial and other support. The author also may point to readers that some of the views presented in the article express her/his own opinion and not the one of the institution she/he works for

2. File “Main text”, which contains:

- a. Article title

TITLE

Use bold for the article title (size 14).

The title should not only accurately describe the content of manuscript (i.e. convey the main topics of the study and highlight the importance of the research) but it should be concise.

- b. Text, that is formatted in the following way:

ABSTRACT AND KEY WORDS

Below the author's name include abstract of 150–200 words that describes the material presented in the manuscript.

For original research article, the abstract must summarise the entire article, including theoretical background, the departing hypothesis or research question, the aim, a concise account of the methods, a clear description of the most important findings, and a brief presentation of the conclusions.

For review article, the abstract should include the primary objective of the review, the reasoning behind choice, the main outcomes and results of the review, and the conclusions that might be drawn, including their implications for further research, application, or practice.

The author provides up to 10 key words for the main idea of the article which can be used for indexing purposes. Key words should not repeat the title.

Authors that speak BHS language should submit, as well, their abstracts in the Serbian language at the end of the reference list. For authors from other countries, the editorial team will prepare a translation of the abstract.

MAIN TEXT

The basic text should be justified.

Use no more than three levels of headings (all should be centred):

First-level headings – **Heading**

Second-level headings – *Heading*

Third-level headings – *Heading*

Do not number headings.

Define all abbreviations at first mention in the abstract and in the main text by giving the full term, then the abbreviation in parentheses, and use them consistently thereafter.

Only the following form of quotation marks should be put in the text: “ ”. In case the additional quotation marks are to be put within these ones it should be done in the following way: ‘ ’.

The text should be clear, readable, and concise. Manuscripts should be well presented, with correct grammar, spelling and punctuation. If the English is unsatisfactory, we will return the manuscript for correction without review.

Please use British (-ise) spelling style consistently throughout your manuscript.

Latin, Old Greek and other non-English words and terms in the text should be italicised (e.g. *status quo*, *a priori*, *de facto*, *acquis communautaire*).

CITATION STYLE

The Review of International Affairs uses the author-date reference style based on *The Chicago Manual of Style* (16th ed). Sources are cited in the text, usually in parentheses, by the author's surname, the publication date of the work cited, and a page number if necessary. Full details are given in the reference list (use the heading References).

In the text, the reference should be placed just before punctuation. If the author's name appears in the text, it is not necessary to repeat it, but the date should follow immediately:

Johnson and Axinn (2013, 136) argue that killing with emotions is morally superior to killing without emotions, because military honour demands a clear will to assume a risk of sacrifice of health and life.

If the reference is in parentheses, use square brackets for additional parentheses:

(see, e.g., Johnson and Axinn [2013, 133–136] on this important subject).

In text, separate the references with semicolons:

(Jabri 2007; Herman 2004; Rohrbach 2020)

If citing more than one work by an author, do not repeat the name:

(Jabri 2007, 2011; Gregory 2014a, 2014b)

Book

Reference list entry:

Jabri, Vivienne. 2007. *War and the Transformation of Global Politics*. Basingstoke and New York: Palgrave MacMillan.

Tadjbakhsh, Shahrbanou, and Anuradha Chenoy. 2007. *Human Security: Concepts and Implications*, 2nd ed. Oxon: Routledge.

Vasquez, John A., Sanford Jaffe, James Turner Johnson, and Linda Stamato, eds. 1995. *Beyond Confrontation: Learning Conflict Resolution in the Post-Cold War Era*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Bentham, Jeremy (1907) 2018. *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Reprint, London: Clarendon Press. www.econlib.org/library/Bentham/bnthPML.html.

Dal Lago, Alessandro, and Salvatore Palidda, eds. 2010. *Conflict, Security and the Reshaping of Society: The Civilization of War*. Oxon & New York: Routledge.

Hayek, Friedrich A. 2011. *The Constitution of Liberty: The Definitive Edition*. Edited by Ronald Hamowy. Vol. 17 of *The Collected Works of F. A. Hayek*, edited by Bruce Caldwell. Chicago: University of Chicago Press, 1988–.

In-text citation:

(Jabri 2007, 59)

(Tadjbakhsh and Chenoy 2007)

(Vasquez et al. 1995)

(Bentham [1907] 2018)

(Dal Lago and Palidda 2010)

(Hayek 2011, 258)

Journal article

Reference list entry:

Nordin, Astrid H.M. and Dan Öberg. 2015. "Targeting the Ontology of War: From Clausewitz to Baudrillard". *Millennium: Journal of International Studies* 43 (2): 395–423.

Adams, Tracy, and Zohar Kampf. 2020. "'Solemn and just demands': Seeking apologies in the international arena". *Review of International Studies*. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0260210520000261>.

In-text citation:

(Nordin and Öberg 2015, 401)

(Tracy and Kampf 2020)

Article in edited volume

Reference list entry:

Herman, Michael. 2004. "Ethics and Intelligence After September 2001". In: *Understanding Intelligence in the Twenty-First Century: Journeys in Shadows*,

edited by Len V. Scott and Peter D. Jackson, 567–581. London and New York: Routledge.

Reference list entry:

(Herman 2004)

Conference paper (if not published in conference proceedings)

Reference list entry:

Korać, Srđan. 2016. “Human Security and Global Ethics: Can International Organizations be Moral Agents?”. Paper presented at the Third International Academic Conference on Human Security, Human Security Research Center (HSRC), Faculty of Security Studies, University of Belgrade, Belgrade, November 4–5.

Reference list entry:

(Korać 2016)

Book review

Reference list entry:

Firchow, Pamina. 2020. “Measuring Peace: Principles, Practices and Politics”, Review of *Measuring Peace*, by Richard Caplan. *International Peacekeeping* 27 (2): 337–338.

Reference list entry:

(Firchow 2020, 337)

Legal and official documents

International treaties

Reference list entry:

[PTBT] Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water. 1963. Signed by US, UK, and USSR, August 5. <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20480/volume-480-I-6964-English.pdf>.

[TFEU] Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union. 2012. *Official Journal of the European Union*, C 326, October 26. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.

[UN Charter] Charter of the United Nations, October 24, 1945.
<https://www.un.org/en/sections/un-charter/introductory-note/index.html>.

In-text citation:

(PTBT 1963, Article III, para. 3)

(TFEU 2012, Article 87)

(UN Charter, Chapter X)

UN documents

Reference list entry:

[UNSC] UN Security Council. Resolution 2222, Protection of Civilians in Armed Conflict, S/RES/2222. May 27, 2015. <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2015.shtml>.

[UNGA] UN General Assembly. Resolution 67/18, Education for Democracy, A/RES/67/18. November 28, 2012. <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/RES/67/18>.

In-text citation:

(UNSC Res. 2222)

(UNGA Res. 67/18)

National legislation

Reference list entry:

[Constitution RS] Constitution of the Republic of Serbia. 2006. *Official Gazette of the Republic of Serbia*, No. 98/2006.

Homeland Security Act. 2002. United States of America, 107th Congress, 2nd Session (November 25). https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/hr_5005_enr.pdf.

In-text citation:

(Constitution RS 2006, Article 111)

(Homeland Security Act 2002)

Official reports

Reference list entry:

[YILC] Yearbook of the International Law Commission. 2014. Vol. 2, Part Two. https://legal.un.org/docs/?path=../ilc/publications/yearbooks/english/ilc_2014_v2_p2.pdf&lang=ES.

[The 9-11 Commission] U.S. National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 2004. *The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*. Washington, D.C.: Government Publication Office.

US Congress. 1993. Nomination of R. James Woolsey to be Director of Central Intelligence: Hearing Before the Select Committee on Intelligence of the United States Senate. 104th Congress, 1st session, February 2–3, 1993. <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/hearings/103296.pdf>.

[USAFH] United States Air Force Headquarters. 2014. United States Air Force RPA Vector: Vision and Enabling Concepts: 2013–2038. www.af.mil/Portals/1/documents/news/USAFRPAVectorVisionandEnablingConcepts2013-2038.pdf.

In-text citation:

(YILC 2014, 321)

(The 9-11 Commission 2004, 437)

(US Congress 1993, 125)

(USAFH 2014)

EU legislation

Reference list entry:

Regulation (EU) No. 1052/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 establishing the European Border Surveillance System (Eurosir). *Official Journal of the European Union*, L 295, 6 November 2013. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1052&from=EN>.

[EC] European Commission. 2010. The EU Internal Security Strategy in Action: Five steps towards a more secure Europe, COM(2010) 673 final, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, November 22. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0673&from=GA>.

Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing

Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC (Text with EEA relevance), *Official Journal of the European Union*, L 141, 5 June 2015. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN>.

In-text citation:

(Regulation [EU] No. 1052/2013, Article 11, para. 4)

(EC COM[2010] 673 final)

(Directive [EU] 2015/849)

Decisions of international courts and tribunals

Reference list entry:

[ICJ] International Court of Justice. Accordance with the International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, 22 July 2010, ICJ Reports. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>.

[ICJ Order 1999] *Legality of Use of Force (Yugoslavia v. United Kingdom)*. International Court of Justice, Order ICJ Rep. 1999 (June 2). <https://www.icj-cij.org/files/case-related/113/113-19990602-ORD-01-00-EN.pdf>.

[ICTY Indictment IT-98-32-A] *Prosecutor v. Vasiljevic*, Case No. IT-98-32-A. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Indictment, 30 October 2000. <https://www.icty.org/x/cases/vasiljevic/ind/en/vasonly-ii000125e.pdf>.

Costa v Ente Nazionale per l'Energia Elettrica, Case 6/64, [1964] ECR 585. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>.

[CJEU Judgment T-289/15] *Hamas v Council*, Case T-289/15. Court of Justice of the European Union, Judgment, 6 March 2019, ECLI:EU: T:2019:138. <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?language=EN&critereEcli=ECLI:EU:T:2019:138>

[Opinion of AG Bobek] *Région de Bruxelles-Capitale v Commission*, Case C-352/19 P. Court of Justice of the European Union. Opinion of Advocate General Bobek delivered on 16 July 2020(1), ECLI:EU:C:2020:588. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=485A5D9AC129179D3D2F2.EC571A384CD?text=&docid=228708&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5064004>.

In-text citation:

(ICJ Advisory Opinion 2010, 411)

(ICJ Order 1999, para. 3)

(ICTY Indictment IT-98-32-A)

(*Costa v ENEL*)

(CJEU Judgment T-289/15, para. 23)

(Opinion of AG Bobek C-352/19 P)

Newspapers and magazines

Reference list entry:

Gibbs, Samuel. 2017. "Elon Musk leads 116 experts calling for outright ban of killer robots", *The Guardian*, August 20.

Power, Matthew. 2013. "Confessions of a Drone Warrior", *GQ*, October 22. <https://www.gq.com/story/drone-uav-pilot-assassination>.

Economist. 2015. "Who will fight the next war?" October 24. <https://www.economist.com/united-states/2015/10/24/who-will-fight-the-next-war>.

In-text citation:

(Gibbs 2017, A10)

(Power 2013)

(*Economist* 2015)

Audio and visual media

Reference list entry:

Scott, Ridley. [1982] 2007. *Blade Runner: The Final Cut*. Directed by Ridley Scott. Burbank, CA: Warner Bros. Blue-Ray disc, 117 min.

Future Weapons. 2019. Waddell Media. Aired on August 7–16 on Discovery Science HD, 3 seasons, 30 episodes (43 min. each). <https://go.discovery.com/tv-shows/future-weapons/>.

Tech Legend. 2020. "Best Drones 2020 – Top 8 Best Drone with Cameras to Buy in 2020". Uploaded on February 7, 2020. YouTube video, 27:20 min. https://www.youtube.com/watch?v=Z6_4JU5Mspw.

In-text citation:

(Scott [1982] 2007)

(Future Weapons 2019)

(Tech Legend 2020)

Social media

Reference list entry:

National Library of Australia. 2020. "National Library of Australia's Facebook Page". Facebook, August 1, 2020. <https://www.facebook.com/National.Library.of.Australia/>.

Kruszelnicki, Karl (@DoctorKarl). 2017. "Dr Karl Twitter post." Twitter, February 19, 2017, 9:34 a.m. <https://twitter.com/DoctorKarl>.

Trapara, Vladimir. 2018. "Victory or nil". *Unwrapping the Essence* (blog). May 29, 2018. <https://unwrappingtheessence.weebly.com/blog/pobeda-ili-nista>.

In-text citation:

(National Library of Australia 2020)

(Kruszelnicki 2017)

(Trapara 2018)

Doctoral dissertation

Reference list entry:

Rohrbach, Livia. 2020. *Beyond intractability? Territorial solutions to self-determination conflicts*. Doctoral dissertation. Department of Political Science, University of Copenhagen.

In-text citation:

(Rohrbach 2020)

Internet source

If citing an undated online document, give an access date and use the year of access as year of publication.

Reference list entry:

Oxford Library. 2012. "Library Strategy". Oxford Library. Accessed 3 June 2012. <http://www.ol.org/library/strategy.html>.

Google Maps. 2015. "The British Library, London, UK". *Google*. Accessed February 5, 2015. <https://www.google.com.au/maps/place/The+British+Library/@51.529972,-0.127676,17z/data=!3m1!4b1!4m2!3m1!1s0x48761b3b70171395:0x18905479de0fdb25>.

IIPE [Institute of International Politics and Economics]. n.d. "Mission". Accessed August 1, 2020. <https://www.diplomacy.bg.ac.rs/en/mission/>.

In-text citation:

(Oxford Library 2012)

(Google Maps 2015)

(IIPE n.d.)

Personal communication (letter, emails, telephone conversation)

Personal communications include conversations, interviews, lecture material, telephone conversations, letters and e-mail messages. Place references to personal communications such as letters and conversations within the running text and not as formal end references, because they do not contain recoverable data:

... as mentioned in an e-mail to me from Dr Slobodan Jankovic, December 10, 2019 ...

When in published collections, letters are cited by date of the collection, with individual correspondence dates given in the text:

In a letter to Mary Louise Green from University of Belgrade, May 13, 2017 (Green 2012, 34), ...

Secondary source

If you read an article or book which cites or quotes some information that you want to use, always refer to both the original source and the source where you found the information:

In-text citation:

In his 1975 book *Power* [Macht], Luhmann bases his understanding of power mainly on the social exchange and community power literature (cited in Guzzini 2013, 79).

Reference list entry:

Guzzini, Stefano. 2013. *Power, realism, and constructivism*. Abingdon and New York: Routledge.

TABLES, FIGURES AND GEOGRAPHICAL MAPS

It is necessary to give their number and full title – e.g. *Table 1: Human Development Index among EU members* or *Figure 2: State-Building or Sovereignty Strategy* or *Map 1: Maritime jurisdiction and boundaries in the Arctic region*.

It is particularly important that you have been given written permission to use any tables, figures, and geographical maps you are reproducing from another source before you submit manuscript.

REFERENCE LIST

The list of references should only include works that are cited in the text, tables, figure legend, and footnotes, and that have been published or accepted for publication.

Personal communications and unpublished works should only be mentioned in the text. Do not use footnotes or endnotes as a substitute for a reference list.

Reference list entries should be alphabetised by the last name of author or editor. If no author/editor, order by title.

If the reference list contains two or more items by the same author in the same year, add a, b, etc. and list them alphabetically by title of the work:

Gregory, Derek. 2014a. "Drone Geographies". *Radical Philosophy* RP 183: 7–19.

Gregory, Derek. 2014b. "The Everywhere War". *The Geographical Journal* 177 (3): 238–250.

Manuscripts that do not comply with the above-mentioned guidelines will not be taken into consideration for reviewing process.

Editorial Board

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

The REVIEW of International Affairs / editor-in-chief
Danilo Babić. - Vol. 1, no. 1 (1950)- . - Beograd : The Institute
of International Politics and Economics, 1950-
(Beograd : Donat Graf). - 24 cm

Tromesečno. - Drugo izdanje na drugom medijumu:
The Review of International Affairs (Online) = ISSN 2955-9030. -
Ima izdanje na drugom jeziku: Международная политика =
ISSN 0350-2511. - Ima izdanje na drugom jeziku: Internationale
Politik = ISSN 0535-4129. - Ima izdanje na drugom jeziku:
Política internacional = ISSN 0352-1958. - Ima izdanje na drugom
jeziku: Revue de politique internationale = ISSN 0035-1695. -
Prevod dela: Међународна политика = ISSN 0543-3657
ISSN 0486-6096 = Review of International Affairs
COBISS.SR-ID 3154178

SELECTED PUBLICATIONS

From the
INSTITUTE OF INTERNATIONAL POLITICS AND ECONOMICS
(all publications in Serbian unless otherwise noted)

JOURNALS:

The Review of International Affairs

A scholarly journal of international relations
Published in English

Međunarodni problemi/International problems

A scholarly journal in English and Serbian

Međunarodna politika

A scholarly journal of international relations
Published in Serbian and English

Evropsko zakonodavstvo

A scholarly journal for European Union law
Published in Serbian

BOOKS:

Невена Станковић, *Рестриктивне мере Европске уније: генеза, ефекти и перспективе – случај Русије*, 2026.

Вељко Благојевић, *Изазови стратешког одвраћања*, 2026.

Ana Jović-Lazić, *The Strategic Fakkout: How Russia's War on Ukraine Has Eroded Its Influence in the Post-Soviet Region*, 2026

Наташа Станојевић, *Ратна економија Русије*, 2026.

Squaring the Circle: The New Global Dynamics, Ivona Lađevac, Stefano Valente, Erin Carlin (Eds.), 2026

Данило Бабић, *Политичка мисао у Подсахарској Африци – од ослобођења до данас*, 2026.

150 years since the Herzegovina Uprising: impact on regional security and European geopolitics, Dušan Proroković, Draga Mastilović (Eds.), 2025

Recalibrating the Global Compass: China and Shared Future in a Fragmented World, Katarina Zakić, Dragan Trailović (Eds.), 2025

Никола Марковић, *Краљевина СХС и Грчко-турски рат (1919–1923), Уз осврт на европску и балканску дипломатију тога доба*, 2025.

Bogdan Stojanović, Duško Dimitrijević, *Geopolitika svemira i međunarodno pravo*, 2025.

Aleksandra Tošović-Stevanović, Sanja Jelisavac Trošić, *Ekonomska dimenzija održivog razvoja*, 2025.

Драган Петровић, *Ратни сукоб у Украјини*, 2025.

Mitko Arnaudov, *Male države u savremenim međunarodnim odnosima: između želja, kapaciteta i mogućnost*, 2025, 138 str.

Геополитика малих држава, Небојша Вуковић, Владимир Ајзенхамер (ур), 2025, 266 стр.

Геостратешка будућност Балкана, Вељко Благојевић, Милован Суботић (ур), 2025, 245 стр.

Марко Новаковић, *Дипломата – између етике, права и одговорности*, 2025, 133 стр.

Михајло Вучић, Марко Новаковић, *Спољна и безбедносна политика ЕУ у савременим међународним односима: изабрани осврти на случајеве из праксе*, 2025, 325 стр.

Јелица Горданић, *Уједињене нације – успон и пад једне идеје*, 2025, 284 стр.

80 Years Since the End of World War II: Changes in International Relations 1945-2025, Dušan Proroković, Rich Mifsud, Rudy B. Baker, Zuokui Liu (Eds.), 2025, 224 p.

Ivona Lađevac, Branislav Đorđević, Sanja Filipović, Katarina Zakić, Aleksandar Mitić, Nenad Stekić, Pavle Nedić, *Year in Rewind: Serbia's COMPASS for 2024*, 2025, 54 p.

Радослав Балтезаревић, *Нове технологије и глобална економија*, 2025, 135 стр.

Жаклина Новичић, *Легитимитет међународног поретка*, 2024, 91 стр.

Сања Јелисавец Трошић, Митко Арнаудов, *Улога регионалне сарадње у савременим међународним односима*, 2024, 203 стр.

Слободан С. Поповић, *Загонетка у мозаику поретка „кинеског сна“ Шангајска организација за сарадњу*, 2024, 450 стр.

Aleksandar Mitić, *Global Strategic Narrative Wars*, 2024, 314 p.